

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ

*Адміністративне право і процес:
історія, сучасність, перспективи
розвитку*

**МАТЕРІАЛИ ІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

*24 березня 2017
м. Кривий Ріг*

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ

II ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

24 березня 2017 р., м. Кривий Ріг

**«АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС:
ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ, ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ»**

Матеріали конференції

Кривий Ріг 2017

УДК 342.9
ББК 67.99(2)1Я5
А 43

*Рекомендовано до друку
вченою радою Донецького юридичного
інституту МВС України
26 квітня 2017 р., протокол № 9*

Адміністративне право і процес: історія, сучасність, перспективи розвитку: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 24 березня 2017 року). – Кривий Ріг: Донецький юридичний інститут МВС України, 2017. – 212 с.

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

**Голова
організаційного
комітету**

Бесчастний Віктор Миколайович, ректор Донецького юридичного інституту, доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України

Члени оргкомітету

Лосич Сергій Васильович – т.в.о. начальника відділу організації наукової роботи Донецького юридичного інституту МВС України, кандидат юридичних наук

Мердова Ольга Миколаївна – в.о. завідувача кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції України Донецького юридичного інституту МВС України, кандидат юридичних наук

Філіпенко Анастасія Сергіївна – доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції України Донецького юридичного інституту МВС України, кандидат юридичних наук

Тулінов Валентин Сергійович – доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції України Донецького юридичного інституту МВС України, кандидат юридичних наук

Збірник матеріалів є підсумком роботи II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Адміністративне право і процес: історія, сучасність, перспективи розвитку».

Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції адресуються вченим, викладачам, курсантам та студентам закладів юридичного профілю, керівникам та працівникам правоохоронних органів.

ЗМІСТ

В.М. Бесчастний	
Актуальні питання інституту адміністративної відповідальності в Україні	8
Т.Л. Антонова	
Щодо актуальності проблеми поводження з відходами	10
М.А. Бабак	
Процедура квазі-судового оскарження публічних закупівель: теоретичні та практичні аспекти	14
Т.О. Байрачна	
Окремі аспекти вдосконалення організації і здійснення контролю за діяльністю Національної гвардії України	18
С.М. Балабан	
Значення публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту в Україні	20
Ю.О. Балахно	
Адміністративне право: історія формування та розвиток	22
А.О. Барулін	
Центр надання адміністративних послуг, як дієвий інструмент вдосконалення адміністративних послуг	26
А.В. Біба	
Організаційно-правові особливості однострою поліцейських, які залучені до проведення антитерористичних операцій	30
Г.С. Буга, В.В. Буга	
Правове регулювання надання адміністративних послуг в Україні	32
М.П. Буза	
Позитивні і негативні чинники введення інституту префектів в Україні відповідно до адміністративної реформи	35
А.В. Власенко	
Роль правоохоронних органів при надзвичайному стані	38
І.С. Волкова	
Деякі питання розвитку парламентаризму в Україні	40
Р.О. Гаврік	
До питання про поняття та зміст обґрунтованості судових рішень, що ухвалюються у адміністративних справах	43
Г.О. Гетманчук	
Еволюція статусу та повноважень Кабінету міністрів України	46
О.М. Головков	
Актуальні питання застосування поліцією анулювання дозволів у сфері дозвільної системи	50
Ю.О. Данилевська	
Безоплатна вторинна правова допомога в провадженні у справах про адміністративні проступки	53

В.Я. Даугуль

Сутність та структура адміністративно-правового статусу органів публічної адміністрації у сфері земельних відносин 56

В.С. Декаленко,

Міжнародні правові акти щодо професіоналізму персоналу судів 59

Б.В. Деревянко, І.В. Торяник

Особливості доказування у судах України 63

О.В. Запотоцька

Поняття та особливості взаємодії Національного банку України та інших публічних органів 66

В.В. Іщенко

Поняття адміністративного правопорушення у сфері оподаткування: доктринальні підходи 69

В.В. Кадала

Роль органів місцевого самоврядування у забезпеченні охорони прав, свобод і законних інтересів громадян 72

А.О. Канівець

Правові засади захисту суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції 76

І.В. Кирилюк

Відкликання апеляційної скарги в адміністративному судочинстві України: проблемні питання та шляхи їх вирішення 79

Ю.С. Коллер

Поняття провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі 81

М.О. Король

Правові основи застосування сили, спецзасобів та вогнепальної зброї державною прикордонною службою України 85

Ю.О. Костенко

Адміністративно-правове регулювання електронного кабінету платника податків 88

Д.В. Котенко

Адміністративно-правові конфлікти 89

О.О. Крестьянникова

Юридична відповідальність за вчинення податкових правопорушень і деякі розмежування адміністративної та фінансової відповідальності 91

П.Б. Кривчик

Перспективи законодавчого регулювання мовних питань в Україні 95

Л.В. Крупнова

Завдання виконавчого провадження як основоположна категорія системи примусового виконання рішень 98

О.Ю. Кузьменко

Сучасні підходи до розуміння поняття «гендеру»	101
М.О. Лиськов	
Поняття адміністративно-деліктного процесу	103
Н.А. Литвин	
Щодо проблем реалізації Державної інформаційної політики в сучасних умовах	105
І.В. Ліпська	
Поняття європейського адміністративного простору та його впровадження на прикладі Польщі	108
О.Ю. Макаренко	
Завдання та розвиток адміністративного права в умовах сьогодення	112
О.М. Мердова	
Проблемні питання складання матеріалів у справах про адміністративні правопорушення працівниками поліції	114
Т.Ю. Міщенко	
Парламентський імунітет та індемнітет: порівняльно-правовий аналіз	117
А.Ф. Мота	
Невиконання поручителем зобов'язань, покладених судом під час провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання та видворення іноземців та осіб без громадянства: юридична характеристика правопорушення	119
Р.И.оглы Наджафгулиев	
Молодёжный экстремизм как новая проблема административно-правового регулирования в азербайджанской республике	122
А.Ю. Нашинець-Наумова	
Засади становлення інституту адміністративних послуг в Україні	125
М.Ю. Овдієнко	
Окремі аспекти правового забезпечення реформування контролюючих органів, що реалізують податкову та митну політику	130
В.В. Ольхов	
Покращення статусу дільничих офіцерів поліції: Утопія чи реальність	133
С.О. Островський	
Функції Національної гвардії України	135
І.Д. Пастух	
Проблеми розмежування правопорушень, пов'язаних із порушенням заборон отримання неправомірної вигоди та подарунків	138
К.Г. Петренко	
Фінансова реструктуризація: характеристика, ризики та плюси для потенційних клієнтів	141
К.А. Писана	
Питання ділової репутації кінцевого бенефіціарного власника	143
А.Є. Пінчук	

Адміністративно-правове регулювання в нафтогазовому комплексі	147
А.А. Попович	
Правовий статус Служби безпеки України щодо провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері охорони державної таємниці	148
В.О. Поповичук	
Незаконне використання символіки Червоного хреста, Червоного півмісяця та Червоного кристала (практичний аспект)	153
В.П. Романов	
Шляхи підвищення ефективності адміністративно-правового забезпечення обігу дорогоцінних металів і каміння в Україні	155
К.В. Смирнова	
Стягнення незаконних платежів в системі державної реєстрації суб'єктів господарювання	157
А.О. Собакарь	
Актуальні проблеми реформування інституту державної служби в контексті євроінтеграційних процесів України	159
О.В. Тильчик	
До питання оновлення підходу до формулювання поняття «правопорушення у сфері економіки»	162
В.С. Тулінов	
Визначення критерії обмеження прав і свобод людини	164
А.С. Філіпенко	
Сутність та значення зовнішньоекономічної діяльності для суб'єктів правових відносин	168
Т.В. Філіпенко	
Державні заходи протидії податковим правопорушенням	170
Ю.М.Циганкова	
Щодо змісту адміністративно-правового регулювання страхової діяльності	174
О.Г. Циганов	
До питання класифікації правовідносин щодо надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності	177
Д.П. Цуркаленко	
Актуальні питання нормативно-правового регулювання оперативно-профілактичних операцій в діяльності поліції	180
А.В. Червінчук	
Виявлення порушень правил дорожнього руху в автоматичному режимі як привід для порушення адміністративного провадження	182
Р.Ф. Черниш	
Наукові підходи до визначення поняття “Інформаційне право України”	184
В.Г. Чорна	
Загальна характеристика заходів забезпечення провадження в	

справах про адміністративні правопорушення	188
С.В. Чорний	
Інтерпол та Європол: особливості функціонування	191
Н.А. Шпак	
Адміністративно-правове забезпечення запобігання корупції у процесі надання електронних адміністративних послуг Державною службою з питань геодезії, картографії та кадастру України	196
І.В. Шруб	
Повноваження Національного агентства з питань запобігання корупції щодо здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування	199
Я.Ю. Штикер	
Щодо розуміння адміністративно-правових інструментів дозвільної діяльності у сфері земельних відносин	202
М.В. Шульга	
Актуальні питання визначення адміністративно-правового статусу курсантів та слухачів вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання системи МВС України	205
К.В. Шустрова	
Актуальні питання застосування права на відповідь та спростування недостовірної інформації засобами масової інформації під час виборчого процесу	206
Р.С. Южека	
Питання щодо поняття «розумного строку» в адміністративному процесі України	210

Бесчастний В.М.,
ректор Донецького юридичного
інституту МВС України, доктор
наук з державного управління,
професор, Заслужений юрист
України

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІНСТИТУТУ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

За роки своєї незалежності Україна формує власне національне законодавство у різних сферах життєдіяльності шляхом поступового прийняття нових нормативно-правових актів, які відповідають вимогам сьогодення, в результаті чого було прийнято ряд нових редакцій кодексів, законів в провідних галузях права, натомість удосконаленню законодавчого забезпечення сфери адміністративно-деліктних відносин, на нашу думку, приділено недостатньо уваги. Хаотичність і безсистемність змін, що вносилися роками до тексту чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення, на жаль, не сприяють створенню потужного, логічного і дієвого кодифікованого акту, а доволі часто призводить до неузгодженості та суперечності його положень як між собою, так і з іншими нормативно-правовими актами, що негативно позначається на забезпеченні верховенства права, захисту прав, свобод і інтересів людини та громадянина.

В науці адміністративно-деліктного права, програмних документах розвитку галузі адміністративного права постійно наголошується на необхідності прийняття нової редакції Кодексу України про адміністративні правопорушення, яка повністю відійшла б від пострадянської парадигми адміністративно-деліктного права і врахувала б кращі європейські моделі адміністративно-деліктного законодавства. Неодноразово вносилися на розгляд проекти нового кодексу, однак ці ініціативи не отримали належної оцінки і підтримки, а саме тому процес прийняття нового кодифікованого акту не дійшов до логічного завершення.

Особливої важливості, перш за все, набуває питання побудови самого Кодексу України про адміністративні правопорушення, який на сьогоднішній день складається з матеріальної і процесуальної частин, адже в адміністративно-правовій доктрині існують дві протилежні позиції з цього приводу. У юридичній літературі зустрічається висловлювання на користь необхідності роз'єднання зазначених частин в два окремих кодекси [1], проте більшість вчених виступають за збереження існуючої структури [2; 3]. Ми також підтримуємо позицію про необхідність існування єдиного кодифікованого нормативно-правового акту, який би

являв собою єдність матеріальних і процесуальних норм, що утворюють цілісний інститут адміністративної відповідальності.

Не менш важливим аспектом є питання розмежування адміністративних правопорушень, кримінальних правопорушень і кримінальних злочинів, як актуалізувалося у зв'язку із прийняттям у 2012 році Кримінального процесуального кодексу України, що обумовлює криміналізацію окремих складів адміністративних деліктів, так званого кримінального спрямування.

До сьогодні залишається відкритим питання про закріплення в положеннях адміністративно-деліктного законодавства норм про визнання юридичних осіб у якості суб'єктів адміністративної відповідальності. Особливо це питання актуалізується у зв'язку із внесеними змінами відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» [4], яким суб'єктами адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, поряд з фізичними особами визнано юридичних осіб, за якими зареєстровано транспортний засіб. До того ж фактично адміністративна відповідальність юридичних осіб на сьогодні визнана рядом галузевих законів. Слід відзначити, що інститут адміністративної відповідальності юридичних осіб довів свою дієвість в адміністративно-деліктному законодавстві і практиці його застосування як багатьох європейських країн (Бельгія, Греція, Данія, Іспанія, Нідерланди, Німеччина, Португалія, Франція, Швейцарія, Естонія, Польща, Сербія, Словенія, Хорватія, Чехія тощо), так і на пострадянському просторі (Азербайджанська республіка, Республіка Білорусь, Республіка Казахстан, Республіка Таджикистан, Російська Федерація). Вважаємо, що для визнання юридичних осіб як суб'єктів адміністративної відповідальності нарізали передумови і наукового, і політичного, й економічного характеру.

Вкрай важливими є питання щодо удосконалення системи адміністративних стягнень за вчинення адміністративних правопорушень, адже доволі часто вони є м'якими, невідповідними, неадекватними масштабам суспільно-небезпечних наслідків, що завдаються адміністративними правопорушеннями. До того ж у разі, в перспективі, визнання юридичних осіб суб'єктами адміністративної відповідальності, для них також необхідно виробити дієву систему адміністративних стягнень.

Ряд проблемних питань, які потребують негайного вирішення, пов'язані із застосуванням процесуальних норм адміністративно-деліктного законодавства, зокрема потребує:

- уточнення система учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення, визначення їх адміністративно-процесуального статусу, механізму залучення до провадження;

- удосконалення порядок та особливості виконання таких видів стягнень, як конфіскація предмета, арешт з утриманням на гауптвахті та штрафні бали;

- чіткого визначення порядку та вимог до складання адміністративно-процесуальних документів.

Підсумовуючи сказане, варто зазначити, що окреслені нами проблеми адміністративно-деліктного законодавства потребують негайного вирішення, а адміністративно-деліктна політика – вироблення чіткої науково-обґрунтованої концепції нового кодифікованого нормативно-правового акту, який би в повній мірі врахував би положення загальнонаціональної Концепції адміністративної реформи у світлі людиноцентристської ідеології та особливості сучасного етапу державотворення в умовах євроінтеграційних процесів, що відбуваються в Україні. Вбачаємо вирішення актуальних питань інституту адміністративної відповідальності в Україні у негайному прийнятті нового Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Література

1. Яшук О. Законодавство України про адміністративну відповідальність: сучасний стан і перспективні положення його розвитку / О. Яшук // Юридична наука. – 2011. – № 2. – С. 150–154.
2. Гуржій Т.О. Перспективи розвитку адміністративно-деліктного законодавства України / Т.О. Гуржій // Адміністративне право і процес. – № 3(9). – 2014. – С. 156-168.
3. Лук'янець Д.М. Розвиток інституту адміністративної відповідальності: концептуальні засади та проблеми правореалізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук: спец. 12.00.07 “Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право” / Д. М. Лук'янець. – К : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького Національної академії наук України, 2007. – 43 с.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху : Закон України від 14 липня 2015 року № 596-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – №39. – Ст. 372.

Антонова Т.Л.,
здобувач кафедри
адміністративного права і процесу
Національної академії внутрішніх
справ

ЩОДО АКТУАЛЬНОСТІ ПРОБЛЕМИ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ

Охорона екосистеми є актуальним завданням світової спільноти. Для України питання охорони навколишнього природного середовища є нагальною проблемою, адже вона взяла на себе низку міжнародних зобов'язань із питань захисту навколишнього природного середовища. Екологічна політика держави спрямована на збереження безпечної для

існування живої та неживої природи навколишнього середовища, захисту життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого його забрудненням. Разом з тим, нажаль, сьогодні в Україні спостерігається недостатній вплив на збереження екосистеми, що на нашу думку, спричинено рядом важливих факторів, зокрема: відсутністю дієвої екологічної політики держави; існування в системі нормативно-правового регулювання норм, які мають здебільшого декларативний характер; нецільовим використанням коштів, які виділяються з державного бюджету на охорону навколишнього природного середовища; незаконним поводженням з відходами, що спричиняють забруднення навколишнього природного середовища; відсутністю активної позиції громадян щодо стану навколишнього природного середовища; низьким рівнем рециклінгу відходів та інші.

За останні десять років спостерігається негативна тенденція до стану екологічної ситуації в країні, що супроводжується виснаженням природно-ресурсного потенціалу та погіршенням якості природних ресурсів, що не може не впливати на загальний стан навколишнього природного середовища, якісні характеристики існування тваринного та рослинного світу та суспільства в цілому. Соціально-економічна розбалансованість та негативні зміни у довкіллі вимагають наукового обґрунтування пріоритетів подальшого розвитку, зокрема в екологічній сфері. Серед таких першочергових завдань домінуючим є формування нових концептуальних підходів до забезпечення ефективного використання вторинних ресурсів та охорони навколишнього середовища. Тому одними з найважливіших як з точки зору стабілізації та покращення екологічної ситуації, так і забезпечення раціонального ресурсного потенціалу регіонів країни – виступають проблеми поводження з відходами.

Таким чином, однією з головних проблем збереження навколишнього природного середовища є його захист від зовнішніх чинників, що в більшій мірі полягає в захисті від людської діяльності, яка має негативні наслідки, що спричиняють забруднення навколишнього природного середовища різного роду відходами. Перш ніж перейти до дослідження безпосереднього процесу поводження з відходами, на нашу думку, потрібно визначити характеристики найбільш вразливого об'єкту, який страждає та піддається вкрай негативній дії – навколишнього природного середовища.

Н.І. Золотарьова, розглядає навколишнього природного середовища як об'єкт правоохоронного впливу та зазначає, що навколишнє природне середовище є об'єктом життєдіяльності, управління, контрольної діяльності держави, власності, охорони в комплексному її значенні, правової охорони й правоохоронного впливу на рівні підзаконної діяльності [1, с.30]. До речі, авторка досить слушно зазначає, що правового впливу потребує та частина навколишнього природного середовища, яка піддається впливу людини [1, с.35].

На законодавчому рівні – в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» [2] навколишнє природне середовище включає в себе сукупність природних і природно-соціальних умов та процесів, природні ресурси, як залучені в господарський обіг, так і невикористовувані в економіці в даний період (земля, надра, води, атмосферне повітря, ліс та інша рослинність, тваринний світ), ландшафти та інші природні комплекси.

Таким чином, можна сказати, що *навколишнє природне середовище* – це сукупність природних компонентів (атмосферне повітря, водні ресурси, ґрунти, надра, ліси), що є взаємодоповнюючими елементами, тобто є взаємодіючими елементами екосистеми, а також природних комплексів, ландшафтів і об'єктів, що визначають умови життєдіяльності людини, проживання тварин, рослин та інших живих організмів.

Якість навколишнього природного середовища впливає на стан не лише елементів екосистеми, але і стан людського організму, тобто всього суспільства в цілому. Саме тому, коли мова йде про охорону навколишнього природного середовища, то в першу чергу, потрібно брати до уваги широке коло проблем і, насамперед, профілактика забруднення повітря і води шкідливими промисловими відходами, продуктами життєдіяльності людини, радіоактивними і отруйними хімічними речовинами, шкідливими наслідками використання мінеральних і органічних добрив, пестицидів і гербіцидів тощо. Найбільшу безпеку для біосфери являють відходи техногенного виробництва і побуту, кількість яких різко збільшується з розвитком промисловості і зростанням населення. При цьому, даній проблемі присвячується, нажаль, недостатньо уваги, як з боку звичайного громадянина, так і з боку компетентних органів.

Так, станом на 2010 р. Україна входить в число країн з найбільш високими абсолютними обсягами утворення та накопичення відходів - 700-720 млн. т. щорічно, тобто рівень та обсяги відходів перевищують обсяги їх можливої переробки, утилізації, розміщення та інших процесів пов'язаних з поводженням з відходами. Наразі в Україні однією з найважливіших проблем в сфері екології є проблема поводження з відходами, тобто вчинення необхідних дій щоб не «потонути» в них. Сміттєзвалища займають в Україні більше 160 тис. га, і всі вони вщент заповнені - загальна маса накопичених відходів перевищує 36 млрд. т. І, на жаль, кожним роком цифри лише зростають. Домінуючу частку відходів становлять породи розкривні супутні, шлами збагачення корисних копалин, металургійні шлаки, золошлакові відходи ТЕС, відходи вуглевидобутку та вуглезбагачення тощо. За даними Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [3], у 2012 р. в Україні утворилось близько 59 млн. м³ побутових відходів, що захоронюються на 6,7 тис. сміттєзвалищах і

полігонах загальною площею понад 10 тис. га. При цьому послугами з вивезення відходів охоплено лише 76,0 % населення. Основна маса побутових відходів захоронюється на полігонах і звалищах, з яких 334 є вкрай перевантаженими, а 878 взагалі не відповідають нормам екологічної безпеки. Крім того, неналежним чином проводиться робота з паспортизації, рекультивації та санації сміттєзвалищ. Так, з 2715 сміттєзвалищ, що потребують паспортизації, у 2012 р. фактично паспортизовано лише 587. Через відсутність належної системи збирання ТПВ у приватному секторі щорічно утворюються близько 32 тис. стихійних звалищ, що займають площу понад 1 тис. га. Через брак належних умов для знешкодження та утилізації небезпечних відходів відбувається їх нагромадження на промислових територіях [4]. На сьогоднішній день, в Україні не впроваджено технологій з утилізації більшості небезпечних відходів у відповідності до міжнародних стандартів за відсутності необхідної інфраструктури. Так, станом на кінець 2012 року в Україні утворено 450726,8 тис. т. відходів, з них: утилізовано, оброблено (перероблено) - 143453,5 тис. т.; видалено у спеціально відведених місцях та об'єктах - 289627,4 тис. т.; наявність на кінець року у спеціально відведених місцях чи об'єктах та на території підприємств Україна – 14910104,7 тис. т. [5]. Станом на 2013 р.: утворено (з урахуванням відходів, утворених у домогосподарствах) 448117,6 тис. т., утилізовано - 147177,9 тис. т., спалено - 918,7 тис. т., видалено - 288121,1 тис. т., загальний обсяг відходів, накопичених протягом експлуатації, у місцях видалення відходів (з урахуванням відходів, тимчасово розміщених у спеціально відведених місцях чи об'єктах) - 15167368,9 тис. т. Станом на 2014 р. (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції): утворено (з урахуванням відходів, утворених у домогосподарствах) – 355000,4 тис. тонн, утилізовано - 109280,1 тис. т., спалено - 944,7 тис. т., видалено - 203698,0 тис. т., загальний обсяг відходів, накопичених протягом експлуатації, у місцях видалення відходів (з урахуванням відходів, тимчасово розміщених у спеціально відведених місцях чи об'єктах) - 12205388,8 тис. т. Станом на 2015 р. (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції): утворено (з урахуванням відходів, утворених у домогосподарствах) – 312267,6 тис. т., утилізовано - 92463,7 тис. т., спалено - 1134,7 тис. т., видалено - 152295,0 тис. т., загальний обсяг відходів, накопичених протягом експлуатації, у місцях видалення відходів (з урахуванням відходів, тимчасово розміщених у спеціально відведених місцях чи об'єктах) - 12505915,8 тис. т. [6].

На фінансування заходів із вирішення актуальних проблем поводження з небезпечними відходами з Резервного фонду Державного бюджету України, Державного та місцевих фондів охорони навколишнього

природного середовища упродовж 2010-2012 рр. було спрямовано понад 1,5 млрд. грн. [5].

Таким чином, як бачимо цифри, які наведені вище свідчать про наявність величезної частки відходів, які зосереджені в навколишньому природному середовищі і, що найголовніше їх частка має тенденцію до зростання.

Література

1. Золотарьова Н.І. Навколишнє природне середовище як об'єкт правоохоронного впливу // Наталія Іванівна Золотарьова / Вісник Академії управління МВС, 2010. - № 2 (14) – С.28-36.
2. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 № 1264-ХІІ // Відомості Верховної Ради України, 1991. - № 41. - Ст.546.
3. Стан сфери поводження з побутовими відходами в Україні за 2012 рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minregion.gov.ua/zhkh/Blahoustri-terytoryi/stan-sferi-povodzhennja-z-pobutovimi-vidhodami-v-ukraini-za-2012-rik/>
4. Проблеми державного регулювання у сфері поводження з відходами та шляхи їх вирішення. Аналітична записка // Національний інститут стратегічних досліджень // [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.niss.gov.ua/articles/1386/>
5. Основні показники поводження з відходами I-IV класів небезпеки у 2012 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
6. Дані по відходах I-III класів небезпеки // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Бабак М.А.,
*студент 3-го курсу юридичного
факультету Інституту управління
та права Запорізький національний
технічний університет*

ПРОЦЕДУРА КВАЗІ-СУДОВОГО ОСКАРЖЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Держава є одним із основ економічного процесу як споживач так і виробник товарів, виконавець послуг (робіт), де закупівлі складають значну частину. В цьому значенні від ефективності та прозорості закупівель залежить функціонування національної економіки. Після Революції Гідності (2013-2014 рр.) держава обрала шлях побудови держави за європейським зразком. Але, задля цього треба вирішити нагальні проблеми з корупційними проявами, які є раковинами пухлинами не тільки управлінської, політичної чи адміністративної сфери, а й всього українського суспільства. Однією з проблемних сторін є державні закупівлі, котрі десятиліттями були корупційними центрами для злочинних фінансових кланів. В останні роки політична еліта разом з громадським суспільством змогла розробити систему, котра так активно впроваджується на території України, а саме прозорі, публічні закупівлі

через електронну систему “ProZorro”. Доречні в цьому значенні є слова Д. Мартиновича, що прозорі, ефективні та справедливі публічні закупівлі є двигуном економічного зростання, який створює нові можливості для бізнесу та робочі місця для населення [1].

Тому Верховна рада України у 2016 році прийняла історичний Закон України “Про публічні закупівлі” (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 9, ст.89) (далі за текстом — Закон) [2], котрий встановлює правові та економічні засади здійснення закупівель товарів, робіт, послуг для забезпечення потреб держави та територіальних громад. В цьому значенні замовники (переважно державні органи, державні підприємства тощо) повинні обов'язково здійснювати закупівлі з використанням електронної системи “ProZorro”, що забезпечує проведення всіх процедур (створення, розміщення, оприлюднення інформації, тендерної документації, нагляд та контроль тощо) в електронному вигляді, котре сприяє забезпеченню ефективного та прозорого здійснення закупівель, створення природної конкуренції, запобіганню корупційним проявам та зловживань у зазначеній сфері тощо.

Щоденно в електронній системі “ProZorro” оголошується приблизно 1000 тендерів. Тому серед важливості публічних закупівель, варто детально звернути увагу на квазі-судову процедуру (оскарження), яка характеризується позасудовим розглядом спору. Зазначена процедура переважно направлена на швидке та професійне вирішення конфліктних ситуацій між суб'єктами процедури закупівель, які виникають з порушення прав та інтересів учасника.

З аналізу нормативної бази квазі-судову процедуру (оскарження) закупівель можливо диференціювати на такі види: 1) оскарження тендерної документації (некоректна або незрозуміла документація); 2) оскарження процедури закупівлі (наприклад, необґрунтоване відхилення пропозиції замовником); 3) оскарження результатів закупівель (наприклад, при конфлікті інтересів).

Важливим в процесі квазі-судової процедури є фундаментальні принципи (Конституція України та ст. 3 Закону) на яких вибудовується вся система оскарження. На зазначених принципах орієнтується орган оскарження, який представлений Антимонопольним комітетом України (п.14 ч.1 ст. 1 Закону) (далі за текстом — АМКУ) [2].

АМКУ виконує роль арбітра в процесі оскарження (в цьому значенні він не може виходити за межі предмету оскарження), розглядає та приймає рішення. На цьому етапі виникає одна із проблем оскарження, а саме правильне визначення меж оскарження, аналіз документації на виявлення порушення прав та інтересів учасника закупівель.

Відповідно до Закону України “Про публічні закупівлі” та Закону України “Про Антимонопольний комітет України” при АМКУ діє постійна адміністративна колегія, яка складається з трьох уповноважених АМКУ. Зазначена колегіальність органу забезпечує неупередженість і

об'єктивність розгляду скарги, хоча є деякі проблемні процесуальні аспекти.

Для реалізації права на оскарження, варто визначити взаємопов'язані ознаки, які визначають зміст самого оскарження, а саме: 1) діяння суб'єкта, що суперечить законодавству в сфері публічних закупівель; 2) порушення прав та інтересів суб'єкта закупівлі. Відповідно особа має право подати скаргу за умов, що дії замовника є неправомірними, які порушують права та інтереси. Без визначення цих ознак, орган оскарження у більшості випадків залишає скаргу без розгляду.

З метою запобігання зловживанню правом оскарження та затягування процесу закупівлі Законом було встановлено строки для подання скарг (зазначені строки є невідновлювальними). Ці строки можливо диференціювати на декілька видів: оскарження тендерної документації не пізніше за 4 дні до дати подання пропозицій; 10 днів з дня оприлюднення про намір укласти договір, але до дня укладення договору (скарги щодо дій чи бездіяльності замовника після оцінки пропозицій); 5 днів з дня оприлюднення протоколу розгляду пропозицій (скарги щодо дій чи бездіяльності замовника після розгляду тендерних пропозицій на відповідальність умовам) [3]. В Законі встановлюється вичерпні вимоги до скарги (ст. 18 Закону), де скарга повинна бути подана в електронній формі шляхом розміщення в електронній системі закупівель. Варто додати, що зазначені вимоги є імперативністю, адже у разі мінімального відхилення скарги від вимог, вона залишається АМКУ без розгляду. Виходячи з практики є декілька критеріїв коли скарга залишається без розгляду: 1) несплата державного мита (Постановою Кабміну визначено державне мито у розмірі: 5000,00 гривень - у разі оскарження процедури закупівлі товарів або послуг; 15000,00 гривень - у разі оскарження процедури закупівлі робіт) [4]; 2) замовник усунув порушення до розгляду скарги (повинно бути документально підтверджене); 3) порушений строк подання скарги; 4) повторне подання скарги з тих самих підстав, які вже були предметом розгляду у зазначеній закупівлі; 5) недостатньо обґрунтована вимога або не можливо визначити предмет спору, неповна інформація тощо.

Для забезпеченості ефективності захисту прав та інтересів скаржника Закон передбачає декілька механізмів: 1) у разі прийняття скарги до розгляду автоматично призупиняється проведення процедури закупівель; 2) забороняється вчиняти будь-які дії та приймати рішення під час розгляду скарги (окрім усунення порушень); 3) заборона укладати договори з переможцем тендеру; 3) встановлення мораторію (строком на 10 днів щодо укладення договору, 5 днів у випадку застосування переговорної процедури закупівлі з нагальної потреби або окремих видів продукції) [3].

Після прийняття скарги, в строк трьох робочих днів АМКУ повинен винести рішення про прийняття скарги до розгляду або залишення без розгляду. Максимальний строк розгляду скарги складає 15 днів з дня

розміщення реєстраційної картки в електронній системі (ч. 1. ст. 18 Закону) [2].

Процедура оскарження ґрунтується на засадах змагальності в якому суб'єкти оскарження мають рівні права. Тому АМКУ не може прийняти рішення, не надавши можливість суб'єктам висловити свою позицію, надати висновки експертів та докази (на практиці це проблемно зробити завчасно). Саме зазначене є важливою умовою процесу вирішення спору в публічних закупівлях. АМКУ немає повноважень приймати рішення, що безпосередньо відновлюють порушенні права та інтереси суб'єкта оскарження, а може лише зобов'язати скасувати рішення чи вчинити інші дії для усунення порушення.

Виходячи з практичної сторони, існують деякі вади квазі-судового процесу в сфері публічних закупівель, а саме відсутність ознайомлення з матеріалами скарги до моменту розгляду по суті, права надавати заперечення проти поданої скарги (до моменту розгляду по суті), недостатній час для підготовки до розгляду, висока ціна державного мита, імперативність вимог, в деяких випадках складність документації, поверховість дослідження скарги тощо [5].

Керуючись вищевикладеним та практичним досвідом можливо зауважити, що сучасна держава в якій гарантується основні засади демократії набуває найвищого значення у захисті прав та інтересів фізичних і юридичних осіб. Не викликає сумніву той факт, що в Україні розвинена розгалужена система оскаржень (адміністративна, судова тощо). Тому Законом України “Про публічні закупівлі” була регламентована специфічна система квазі-судового (позасудового) оскарження тендерів, яка має деякі негативні аспекти. Для врегулювання зазначеного, ми пропонуємо внести відповідні зміни до Закону України “Про публічні закупівлі” або передбачити застосування аналогії закону (переважно норм ЦПК, КАС, ГПК тощо) для врегулювання прогалин й невизначеності процесу оскарження публічних закупівель.

Література

1. Мартинович Д. Є. Аналіз ефективності публічних закупівель як інструменту державної допомоги [Електронний ресурс] — режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/18_2016/15.pdf.
2. Про публічні закупівлі: Закон України від 25 грудня 2015 року із змінами на 10 грудня 2016 року [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/922-19>.
3. Шатковський О., Яременко С., Коментар до законодавства України про публічні закупівлі [Електронний ресурс] -режим доступу: <http://eupublicprocurement.org.ua/wp-content/uploads/2017/01/PPL>.
4. Про встановлення розміру за подання скарги: Постанова Кабінету Міністрів України №291 від 23 березня <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248956665>.
5. Олефір А. Правозастосовні проблеми публічних закупівель як механізму інвестування [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/viewFile/64237/63900>.

Байрачна Т. О.,
*аспірант кафедри загальноправових
дисциплін факультету № 6
Харківського національного
університету внутрішніх справ*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ І ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Розвиток Національної гвардії України як військового формування з правоохоронними функціями потребує перегляду існуючої системи контролю за її діяльністю. Адже виконання Національною гвардією України завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій [1] має здійснюватися не лише під контролем держави, але й під контролем громадськості.

У ст. 24 Закону України «Про Національну гвардію України» [1] зазначено, що контроль за діяльністю Національної гвардії України, а також демократичний цивільний контроль за Національною гвардією України здійснюються відповідно до законодавства.

Державний контроль за діяльністю Національної гвардії України забезпечується органами публічної влади – законодавчою, виконавчою і судовою, та виявляється у різноманітних формах управлінського і фінансового контролю. Нагляд за додержанням законів у діяльності Національної гвардії України здійснюється прокурором шляхом реалізації повноважень щодо нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. З огляду на це положення доходимо висновку, що законодавець чітко не визначив коло суб'єктів, які здійснюють контроль за діяльністю Національної гвардії України, тим самим не визначивши його види. Утім, враховуючи те, що Національна гвардія України є військовим формуванням із правоохоронними функціями, підзвітним суспільству, контроль за її діяльністю має здійснюватися як з боку держави, так і громадськості.

Враховуючи положення Закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» [2] державний контроль за діяльністю Національної

гвардії України здійснюється з боку Верховної Ради України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Президента України, Ради національної безпеки і оборони України, Кабінету Міністрів України, центральних, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, в межах повноважень визначених законом, а також судових органів України.

Суб'єктами громадського контролю за діяльністю Національної гвардії України є громадяни України та громадські організації, утворювані відповідно до Конституції України для здійснення та захисту прав і свобод громадян та задоволення їхніх політичних, економічних, соціальних, культурних інтересів, а також засоби масової інформації.

Аналіз нормативно-правової бази та результати діяльності контролюючих органів свідчать про те, що сучасній системі контролю за діяльністю Національної гвардії України характерні певні недоліки, серед яких: 1) декларативність правових актів, що регулюють питання здійснення контролю за правоохоронними органами держави (відсутність комплексного законодавчого акта, який визначав би правові засади організації і здійснення державного та громадського контролю за правоохоронними органами); 2) відсутність чіткої процедури здійснення державного, зокрема парламентського та громадського контролю; 3) відсутність координуючого органу з питань контролю за правоохоронними органами; 4) низька громадська активність у зазначеній сфері; 5) невідповідність сучасним вимогам стандартів і критеріїв оцінки діяльності об'єкту контролю – Національної гвардії України; 6) недостатня прозорість окремих напрямків діяльності Національної гвардії України тощо.

Вважаємо, що у процесі становлення Національної гвардії України як військового формування з правоохоронними функціями та вдосконалення системи контролю за її діяльністю, у тому числі і за всіма правоохоронними органами, необхідно вирішити такі завдання: 1) опрацювати пропозиції щодо зміни нормативно-правових актів з удосконалення механізму та системи державного та громадського контролю за правоохоронними органами, а також розвитку з цією метою інституційних засад парламентського, президентського, урядового та громадського контролю; 2) прийняти комплексний законодавчий акт, у якому визначити правові засади організації і здійснення державного та громадського контролю за правоохоронними органами, а також предмет і об'єкт контролю, форми та методи його здійснення; 3) розробити та запровадити сучасні критерії і методики оцінювання діяльності та функціонування Національної гвардії України; 4) розмежувати сфери політичного та адміністративного керівництва Національною гвардією України з метою досягнення демократичних стандартів у сфері державного управління правоохоронними органами; 5) запровадити відкритий для громадськості механізм проведення тендерів та закупівель озброєння,

військового спорядження тощо для Національної гвардії України; б) удосконалити механізм парламентського контролю за тими напрямками діяльності Національної гвардії України, які носять закритий, таємний характер тощо.

Література

1. Про Національну гвардію України : закон України від 13 бер. 2014 р. № 876-VII / Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 17. – Ст. 594.
2. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави : закон України від 19 червн. 2003 р. № 975 – IV / Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 46. – Ст. 366.

Балабан С.М.,
*завідувач кафедри спеціальної
фізичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ЗНАЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ СФЕРОЮ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В УКРАЇНІ

Не викликає заперечень той факт, що вдалий розвиток фізичної культури і спорту знаходиться в прямій залежності від ефективності публічного адміністрування зазначеною сферою, яке скеровує поступальний розвиток галузі завдяки взаємодії і чіткому розмежуванню повноважень державних органів влади, проведенню чіткої програми дій щодо провадження державної політики з її розвитку, визначення місця та ролі громадських інституцій у цих процесах. Водночас, сумний досвід поєднання інерції радянського управління з новими технологіями адміністрування перетворив публічну адміністрацію в цій сфері на суперечливий механізм з громіздкою структурою, неспроможністю адекватно реагувати на соціально-економічні зміни, відповідати публічному інтересу. Головними чинниками наявної кризи фізкультурно-спортивного руху в Україні залишаються: невідповідність чинного «спортивного» законодавства сучасним вимогам; невідповідність потребам громадян інфраструктури фізкультурно-оздоровчої діяльності у виробничій, навчально-виховній і соціально-побутовій сфері; недосконалість системи централізованої підготовки національних збірних команд, низький рівень фінансового та матеріально-технічного забезпечення дитячо-юнацького і резервного спорту; низький рівень наукового забезпечення розвитку фізичної культури і спорту, недостатнє фінансування наукових досліджень (менш як 0,5 % видатків державного бюджету передбачається на сферу фізичної культури і спорту); недостатнє пропагування здорового способу життя, занять дитячо-юнацьким і резервним спортом; незадовільний стан матеріально-технічної бази. Рівень забезпечення населення в Україні фізкультурно-спортивними залами (з

розрахунку на 10 тис. осіб) у 2-3 рази нижчий, ніж у провідних державах, плавальними басейнами – у 30 разів. Понад 80 % спортивних майданчиків не відповідають сучасним вимогам; недостатнє бюджетне фінансування (з державного бюджету виділяється у середньому 0,6 %; з місцевих бюджетів – 2 % їх видаткової частини), неефективне залучення позабюджетних коштів, незначний обсяг інвестицій; не проводиться діяльність із випуску та проведення державних спортивних лотерей, які є одним з основних джерел фінансування спорту в багатьох країнах Європи; розбалансованість у системі підготовки та підвищення кваліфікації фахівців, низька заробітна плата, недостатня кількість інструкторів з фізкультурно-оздоровчої діяльності (у розрахунку на 600 українців – 1 працівник фізичної культури) [1, с. 239-241].

Така ситуація змушує державу постійно переглядати власні підходи щодо оптимізації системи управління фізкультурно-спортивною галуззю. Попри вагому соціальну значущість, розглянута сфера так і не стала пріоритетною галуззю державно-суспільних (публічних) інтересів, хоча насправді вона має чітко виражений публічний характер, оскільки спрямована на реалізацію кожним громадянином права займатися фізичною культурою і спортом задля гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя, отримувати належні фізкультурно-спортивні послуги, непересічне значення в наданні яких належить публічній адміністрації.

Публічне адміністрування спрямоване на задоволення суспільно значущих публічних інтересів у досліджуваній сфері шляхом надання різноманітних публічних послуг, юридично і соціально значущих дій в інтересах соціуму, держави і громадян [2, с. 200; 3]. Такі послуги надаються як суб'єктами владних повноважень (наприклад, з видачі дозволів на проведення державної спортивної лотереї, на заняття спортивною медициною, ліцензування фізичного виховання та спорту в системі освіти, затвердження державних стандартів освіти, спрямованих на забезпечення науково обґрунтованих норм рухової активності дітей та молоді, затвердження правил спортивних змагань з урахуванням пропозицій всеукраїнських спортивних федерацій, видачі посвідчень про присвоєння відповідного спортивного звання тощо), так й інституціями громадянського суспільства, що мають делеговані повноваження у спортивній галузі (зокрема, в частині присвоєння спортивними федераціями кваліфікаційних категорій спортивним суддям, визнання спортивних федерацій з олімпійських видів спорту, організації та проведення спортивних змагань серед ветеранів фізичної культури і спорту та ін.) [2, с. 200; 3].

В цілому, характерними ознаками сфери фізичної культури та спорту, що вказують на необхідність її публічного адміністрування, є : 1) міжгалузевий характер, оскільки згадана сфера підлягає регулюванню не лише нормами адміністративного права, а й трудового, цивільного,

фінансового тощо; 2) безпосередній зв'язок з іншими галузями (освітою, культурою та ін.), що складають окремий напрям публічного адміністрування – соціально-культурною сферою держави; 3) своєрідність зовнішніх форм прояву елементів механізму адміністративно-правового регулювання (суб'єкти, принципи, функції, методи та форми) у даній сфері; 4) комплексний характер, пов'язаний із поєднанням економічної та правової складових, зменшенням об'єму державного втручання, превалюванням на сучасному етапі розвитку економічної складової внаслідок розвитку нових суспільних відносин; 5) взаємозв'язок суб'єктів фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності з великою кількістю державних органів, які здійснюють різні види контролю (санітарний, технічний, екологічний та ін.) за їх функціонуванням.

Література

1. Горбенко О. В. Організаційно-управлінські резерви професійно-орієнтаційної роботи ВНЗ галузі фізичної культури і спорту із загальноосвітніми школами / О. В. Горбенко, І. Г. Корнієнко // Оптимізація наукових досліджень. – Миколаїв : НУК, 2009. – С. 239-241.
2. Тихомиров Ю. А. Теория компетенции: моногр. / Ю. А. Тихомиров; –М.: Изд. г-на Тихомирова М. Ю., 2001. – 355 с.
3. Романенко Л.В. Публичные услуги в сфере физической культуры и спорта: виды и основная характеристика //

Балахно Ю.О.,
студентка 4 курсу Рівненського
інституту Київського університету
права НАН України

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО: ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК

Нині адміністративне право є провідною галуззю вітчизняного права, тому розуміння історії його зародження і розвитку дає можливість віднайти шляхи реформування системи правових норм, необхідних для регулювання суспільних відносин у сфері публічного управління.

Виникнення, становлення та функціонування правових норм, безпосередньо пов'язане з управлінням. Управління виникає тоді, коли суспільство досягає певного рівня розвитку. Воно є результатом піднесення матеріальної та духовної культури. Управління має тривалу історію, супроводжує людину з перших кроків її соціального розвитку.

Аналізуючи загальну історію становлення адміністративного права можна виділити такі основні етапи:

1. Виникнення науки камералістики (від нім. «kameralistik» – управління двірцевою казною та майном), який припадає на початок XVIII ст., основний розвиток відбудеться в Німеччині. Зростання потреби у фінансах для утримання держави, чиновників і війська стали головними

чинниками виникнення та розвитку наукових знань, що вивчалися камералістикою. Саме камералістика передусім забезпечувала раціональне управління державним майном. Отже, ця обставина (управлінська) свідчить про зв'язок камералістики та сучасного адміністративного права.

2. Історично обумовлений поділ камералістики на «стару» (вивчала питання фінансів, економіки господарства) та «нову» (питання поліції, мануфактурної, гірничої справи та ін.), що стався у середині XVIII ст. «Нова» камералістика, орієнтуючись на тодішнє розуміння поліції як управління містом, державою, по суті, займалась питаннями державного управління (державної політики) у різних сферах суспільного життя.

3. Становлення поліцейського права (як галузі, призначеної здійснювати внутрішнє управління). Вперше поняття та предмет поліцейського права визначив французький вчений Н. Деламар у своєму «Трактаті про поліцію» (1722 р.). В цій праці, автор окреслив предмет поліцейського права, а також вказав групи суспільних відносин, об'єднані поліцейською діяльністю. До них належали релігія, охорона здоров'я, громадський порядок, торгівля, дорожнє господарство тощо. Отже, поліцейське право трансформувавшись із «нової» камералістики, наприкінці XVIII ст. відіграло значну роль у регулюванні суспільних відносин у різноманітних внутрішніх сферах держави [8, с. 5].

4. Перехід до адміністративного права (друга половина XIX ст.), що стався під впливом буржуазних революцій насамперед Французької революції 1789 р.), коли права та свободи людини були протиставлені всемогутності держави. Методи прямого примусу, що використовувалися поліцейським правом, було модифіковано на підставах верховенства права, ідей про те, що управління повинно базуватися на вимогах закону, з обов'язковим урахуванням прав і свобод громадян, що державне управління не може здійснюватися на власний розсуд чиновників.

5. Новітній етап, який характеризується кардинальним переглядом сутності, змісту та призначення адміністративного права, переходом від державоцентристського (інтереси держави на першому місці, людина для держави) призначення адміністративного права до людиноцентристського (інтереси людини на першому місці, держава для людей) із акцентом на особу як основного суб'єкта адміністративно-правових відносин та на призначення державних органів на створення необхідних умов для реалізації та захисту права, свобод та інтересів особи.

Адміністративне право як одна з основних галузей публічного права є найбільшим за обсягом свого змісту, регулює величезне коло суспільних відносин. Особливістю даних відносин є те, що вони виникають лише в результаті владної діяльності від імені публічної влади, і в них завжди бере участь відповідний владарюючий суб'єкт – орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування тощо.

Перед адміністративною наукою першочерговим постає завдання переосмислення предмета адміністративного права. За радянських часів

предмет адміністративного права визначався як відносини, які виникають, змінюються і припиняються у сфері державного управління. Це означає, що він включав в себе однорідні по суті суспільні відносини управлінського, державного характеру. Фактично термін «державне управління» вмонтовувався в політичні та ідеологічні конструкції радянської держави. На такій основі розвинулась і стала домінуючою теорія патерналізму – опікунства, покладена в побудову державної влади. Як наслідок, кастовість стала основою у взаємовідносинах суб'єктів державного управління.

Із здобуттям Україною незалежності та зародженням демократичного суспільства, виникає необхідність нових теоретико-правових засад щодо розуміння права, яке починається із розвитку ідей про предмет правового регулювання. Більшість науковців приходить до висновку, що адміністративне право є поліструктурною галуззю права. Ним охоплюються, крім управлінських, відносини, які виникають при здійсненні правосуддя у формі адміністративного судочинства, відносини адміністративної відповідальності.

При цьому важливим компонентом предмета правового регулювання є відносини, які виникають за ініціативою суб'єктів не наділених владними повноваженнями при їх зверненні до органів публічної адміністрації. Остання точка зору отримала в науці назву теорії реординації [3, с.123].

На сучасному етапі становлення адміністративного права України проблема структури його змісту, що так і не була належним чином розв'язана на початку минулого століття, знову стає актуальною. Позитивне її вирішення залежить від успіху реформування адміністративного права України та забезпечення реалізації суб'єктивних прав громадян.

Достатньо глянути на зміст українських підручників з адміністративного права, щоб зрозуміти, що майже нічого в системі зазначеної галузі права не змінилося.

Однак, аналіз останніх наукових теорій дозволяє нам стверджувати, що все ж таки відбувається реформування поглядів вчених на систему адміністративного права [3].

Підводячи підсумок вищевикладеному, слід зазначити, що сьогодні науковцям потрібно приділити належну увагу побудові нової системи адміністративного права, що має бути створена з урахуванням вимог сучасності.

Отже, підводячи підсумок вищевикладеному, ми вважаємо, що загальна частина адміністративного права повинна містити нормативний матеріал та теоретичні положення загального характеру. Норми загальної частини повинні мати універсальний характер і бути розраховані на застосування в усіх галузях і сферах функціонування органів державної влади, уповноважених здійснювати управлінську діяльність суб'єктів.

Загальна частина адміністративного права повинна складатися з нормативного матеріалу та теоретичних положень, що розкривають:

- 1) поняття та зміст публічного управління;
- 2) поняття адміністративного права;
- 3) предмет та метод адміністративного права;
- 4) зміст адміністративно-правових відносин та норм;
- 5) адміністративно-правовий статус суб'єктів права;
- 6) методи та форми державного управління.

Особлива частина повинна містити норми та теоретичні положення, що розкривають сутність та зміст регулювання суспільних відносин в окремих галузях суспільного життя (адміністративно-правовою, економічною, соціальною, культурною, оборонною та іншими сферами).

Спеціальна частина має поєднувати нормативний матеріал і теоретичні положення, що регулюють окремий вид однорідних суспільних відносин. Спеціальна частина повинна складатися з підгалузей права та правових інститутів. На нашу думку, спеціальна частина адміністративного права повинна мати таку структуру:

1. Службове право (включає в себе інститут державної служби в органах виконавчої влади; інститут державної служби в органах місцевого самоврядування тощо).
2. Муніципальне право (інститут місцевого самоврядування).
3. Адміністративно-деліктне право (інститут адміністративної відповідальності).
4. Адміністративно-процесуальне право (дозвільний інститут; атестаційне провадження, ліцензійний інститут; інститут адміністративної юстиції тощо).
5. Адміністративно-режимне право (інститути військового стану, надзвичайного стану, митні режими, функціональні, реєстраційні режими тощо).
6. Міграційне право (інститут біженців, інститут без громадянства тощо) та ін.

Перелік цих підгалузей та інститутів адміністративного права не є вичерпним, але є сподівання, що саме у такому ракурсі буде здійснюватися розвиток адміністративного права.

Література

1. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. Академічний курс : [підручник у двох томах]. Т. 1. / В. Б. Авер'янов. – К. : Юридична думка, 2004. – 136 с.
2. Битяк Ю.П. Адміністративне право: [підручник] / Ю.П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй. – Х.: Право, 2013. – 656 с.
3. Бородін І. Еволюція адміністративного права України [Електронний ресурс] / І. Бородін, Л. Шапенко. // *Evropsky politicky a pravni diskurz*. – Vol. 3, Iss. 2. – 2016. – 121-125с. – Режим доступу:
http://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/21849/1/%D0%91%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%BD_%D0%A8%D0%B0%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.PDF

4. Гриценко І. С. Становлення та розвиток наукових поглядів на основні інститути вітчизняного адміністративного права : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / І. С. Гриценко. – Харків, 2008. – 33 с.
5. Коломієць Т. О. Адміністративне судочинство: [підручник] / Т. О. Коломієць. – К.: Істина, 2011. – 304 с.
6. Мінка Т. П. Адміністративне процесуальне право: [навч. посіб.] / Т. П. Мінка. – Х.: Право, 2013. – 352 с.
7. Мінка Т. П. Актуальні проблеми змісту системи адміністративного права [Електронний ресурс] / Т. П. Мінка // Проблеми державного управління та адміністративне право. – 2009. – Режим доступу: www.kul.kiev.ua/images/chasop/2009_2/122.doc
8. Мишо К. Полицейское управление во Франции при Старом режиме [Електронний ресурс] / Клод Мишо // Неприкосновенный запас – 2005, 4(42). – Режим доступу: <http://magazines.russ.ru/nz/2005/42/misho3.html>

Барулін А.О.,
студент магістратури Донецького
юридичного інституту МВС України
Науковий керівник:
Філіпенко А.С.,
кандидат юридичних наук

ЦЕНТР НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ, ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

Усі громадяни є споживачами адміністративних послуг. Ми одержуємо паспорти, посвідчення водія та інші документи, реєструємо місце проживання, шлюб, автомобіль, нерухоме майно, отримуємо будівельні дозволи тощо. Видача цих документів та вчинення дій і є адміністративними послугами.

При цьому одразу варто зробити два застереження:

1) категорія «адміністративні послуги» народжена в розвинених країнах для перебудови держави з управлінсько-розпорядчої (бюрократичної) на сервісну. Часто вживаються також такі терміни, як «публічні послуги», «урядові послуги», «послуги адміністрації» тощо. Для України завдання зміни обличчя держави є особливо актуальним, і тому для характеристики бажаної діяльності держави вживається слово «послуги»;

2) використання терміну «послуги» не означає автоматичну платність.

Більше того, у багатьох сферах, наприклад соціальній, адміністративні послуги були безоплатними для особи і повинні такими залишатися [1,с.4].

У створенні та розвитку системи надання адміністративних послуг можна виокремити три основних етапи.

Першим етап розпочався 1998 року, коли Указом Президента України «про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні» було окреслено мету формування такої системи державного управління, яка стане близькою до потреб і запитів людей, а головним пріоритетом її діяльності буде служіння народові, національним інтересам. Для цього планувалося визначити перелік відповідних послуг, які потрібні громадянам, а також критерії оцінки якості та ефективності їх надання; ужити заходів з їх децентралізації. Також наголошувалося на потребі законодавчого впровадження повноважень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо надання таких послуг, обов'язки посадових осіб цих органів щодо етичного і професійного спілкування з громадянами.

Уперше нормативно було визначено поняття «адміністративної послуги» в Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади, із схваленням якої 2006 року можна вважати початок другого етапу розвитку системи надання послуг. З цього часу та до 2012 року в нормативних актах зазначалося, що ці послуги надаються міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, територіальними органами міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування а також уповноваженими підприємствами, установами та організаціями, що належать до сфери управління названих органів влади.

З ухваленням 2012 року Закону України «Про адміністративні послуги» розпочався третій етап розвитку системи надання адмінпослуг, що набула сучасного вигляду (див. рис. 1).

Законом було визначено, що суб'єкт надання адміністративної послуги – це орган виконавчої влади, інший державний орган, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, їх посадові особи, уповноважені відповідно до закону надавати ці послуги. Тобто із системи було виключено такі елементи, як суб'єкти господарювання, що не мають владних повноважень.

Інший елемент, визначений як суб'єкти звернення, складають фізичні та юридичні особи, які звертаються за отриманням таких послуг. Ці суб'єкти і є системоутворюючим елементом, оскільки саме задоволення інтересів фізичних та юридичних осіб у реалізації їх прав на отримання таких послуг є важливою метою діяльності та певної взаємодії багатьох органів влади різних рівнів.

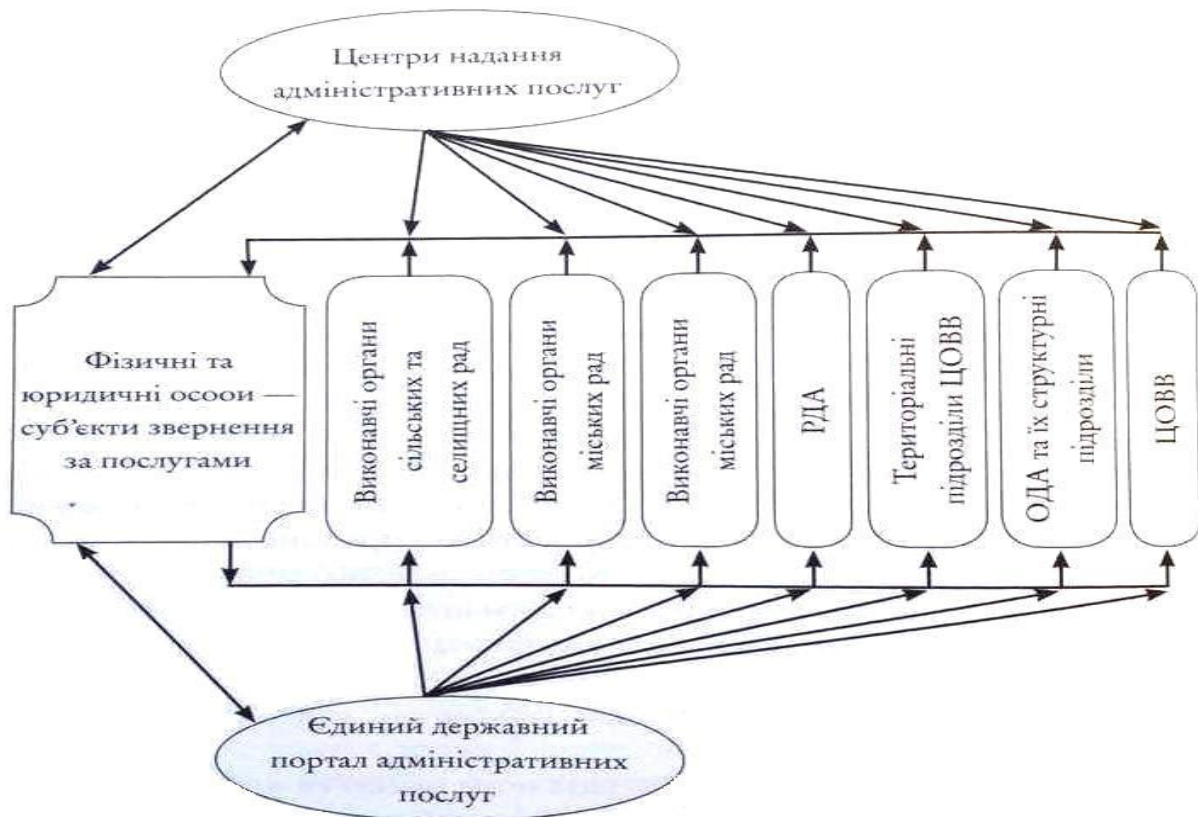

Рис 1. Державна система надання адміністративних послуг

Крім цього, Законом передбачено потребу та можливість утворення центрів надання адміністративних послуг (ЦНАПів) - це постійно діючі робочі органи або структурні підрозділи виконавчого органу міської ради, районної ради, районної у місті ради у яких надаються адмінпослуги через адміністратора шляхом його взаємодії з суб'єктами надання таких послуг.

На один із центральних органів виконавчої влади, а саме на Міністерство економічного розвитку і торгівлі України покладено обов'язки з формування і ведення Реєстру адмінпослуг. Також Законом визначено це міністерство держателем Єдиного державного порталу адміністративних послуг – офіційного інформаційного Інтернет-ресурсу, призначеного для можливості звертатися за послугою та отримувати її результати дистанційно в електронній формі. До повноважень цього органу також належить розроблення пропозицій щодо визначення основних напрямів розвитку системи надання адміністративних послуг, реалізації заходів з її реформування.

Усі елементи системи здійснюють між собою постійну взаємодію. Передбачено, що фізичні та юридичні особи звертаються до відповідальних за надання послуг органів влади особисто або через ЦНАПи чи через Єдиний державний портал адміністративних послуг. Адміністратори ЦНАПів або Єдиний державний портал адміністративних послуг надсилає отримані від заявників документи безпосередньо органу влади, відповідальному за надання послуги, здійснює контроль за її своєчасним наданням та забезпечує передачу результату послуги її

замовнику. Також адміністратори ЦНАПів у процесі надання послуги можуть здійснювати взаємодію з іншими органами влади та установами з метою підготовки потрібних документів для отримання послуги. Органи влади здійснюють між собою взаємодію з обміну інформацією: з надання адміністративних; з відповідних власних баз даних; з формування Реєстру адміністративних послуг; з формування звітності з питань надання таких послуг та здійснення контролю за додержанням прав громадян у цій сфері тощо [2].

ЦНАП може утворюватися в одній з двох організаційно-правових форм:

- окремий структурний підрозділ виконавчого органу місцевої ради або
- робочий орган.

Вид структурного підрозділу (сектор, відділ, управління, департамент) залежить від кількості персоналу. Перевагами утворення ЦНАП саме як структурного підрозділу є повна підпорядкованість персоналу керівнику ЦНАП, вища дисципліна та простіша організація роботи.

Започаткований у 2015 році процес добровільного об'єднання територіальних громад спричинив появу у органів місцевого самоврядування відповідного рівня спроможності створювати власні ЦНАПи. Значно активізувався також процес запровадження електронних адміністративних послуг та розвитку інфраструктури електронного врядування.

Отже, у разі утворення ЦНАП ОТГ як робочого органу можна вводити посади (функції) адміністраторів ЦНАП у різних структурних підрозділах (виконавчих органах) місцевої ради. Наприклад, на посадову особу відповідальну за ведення Реєстру територіальної громади та реєстрацію місця проживання можна покласти і функції адміністратора ЦНАП. Це ж може стосуватися і державного реєстратора (реєстраторів) у сфері реєстрації нерухомості та бізнесу тощо.

У такий спосіб можна забезпечити: а) присутність значної кількості персоналу на прийомі відвідувачів у ЦНАП; б) можливість надання швидких послуг невідкладно (без передачі документів на додаткове опрацювання у бек-офісі). При цьому будуть дотримані усі вимоги закону.

Література

1. Адміністративні послуги для Тебе. Посібник громадянину /Тимошук В. (заг. ред.),Школьнік Є., Український Д.; ілюстрації – Назаров Г. – К.: Видав. ФОП Москаленко О.М.,Київ, 2014 – 44 с.
2. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні / [Ж. А. Белец та ін.]; за заг. ред. Руслана Плюща. – Київ : Рідна мова, 2016. – 742 с.
3. Адміністративні послуги: стан і перспективи реформування. Збірник матеріалів/Центр політико-правових реформ, Київ, 2015 –165 с.

Біба А.В.,
студентка 218 групи факультету
права Донецького юридичного
інституту МВС України

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ОДНОСТРОЮ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ, ЯКІ ЗАЛУЧЕНІ ДО ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ

Розглядаючи питання організаційно правових особливостей однострою поліцейських, які залучені до проведення антитерористичних операцій в першу чергу потрібно з'ясувати що являє собою однострій. Таким чином, однострій це формений одяг, уніформа, вид одягу, який носять члени організації під час того, як вони знаходяться в її межах. Зазвичай форма призначена для Збройних сил і воєнних організацій таких як поліція, а також працівників швидкої допомоги, охорони, на деяких роботах. У деяких країнах чиновники носять форму під час виконання своїх обов'язків.

02 липня 2015 року, набрав чинності Закон України «Про Національну поліцію», який визначає правові засади організації та діяльності Національної поліції України, статус поліцейських, а також однострій поліцейських.

Зокрема у ст. 20 Закону України «Про Національну поліцію» містяться норми які регулюють однострій поліцейських:

1. Поліцейські мають єдиний однострій. Поліцейський отримує однострій безоплатно.

2. Зразки предметів однострою поліцейських затверджує Кабінет Міністрів України.

3. На однострої поліцейського розміщується нагрудний знак із чітким зазначенням його спеціального жетона.

Поліцейському заборонено знімати з однострою чи приховувати нагрудний знак, а також будь-яким іншим чином перешкоджати прочитанню інформації на ньому або фіксуванню її за допомогою технічних засобів.

Поліцейський, який виконує функції в цивільному одязі, зобов'язаний мати при собі нагрудний знак, передбачений цією частиною, крім випадків, коли наявність нагрудного знака перешкоджає проведенню негласної слідчої (розшукової) дії.

Поліцейським підрозділу спеціального призначення номер нагрудного знака додатково зазначається на однострої і на шоломі таким чином, щоб його було можливо прочитати або зафіксувати за допомогою технічних засобів, крім випадків, коли такі поліцейські відповідно до рішень уповноважених осіб поліції виконують завдання в режимі секретності.

4. Правила носіння та норми належності однострою поліцейських затверджує Міністр внутрішніх справ України.

5. Використання спеціальних звань, відзнак, однострою і службового посвідчення поліцейського особою, яка не є поліцейським, заборонено і має наслідком відповідальність відповідно до закону [1].

Відповідно державних стандартів уніформа поліцейського повинна бути виготовлена із тканини темно-синього кольору, та мати формені гудзики сріблястого кольору [2].

Кардинально змінюється ситуація однострою поліцейських, які залучені до проведення Антитерористичних операцій, який має певні організаційно правові особливості.

Наказом Міністерства внутрішніх справ України за № 530 від 22.06.2016 «Про затвердження норм належності однострою поліцейських (у мирний час)» відповідно до статі 15 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», статті 20 Закону України «Про Національну поліцію», постанови Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2015 року № 823 «Про однострій поліцейських» регламентується нормою №11 належності однострою поліцейських, які залучені до проведення антитерористичної операції або безпосередньо виконують завдання із забезпечення публічної безпеки і порядку, боротьби із злочинністю, забезпечення безпеки дорожнього руху в районі її проведення [3].

Однострій поліцейських, які залучені до проведення антитерористичної операції повинен мати такі елементи однострою : шапка флісова кольору хакі, кепі типу Б із змішаної тканини в колористиці «камуфляж», шапка-маска літня, шапка-маска зимова, куртка зимова типу В з плащової тканини в колористиці «камуфляж», напівкомбінезон зимовий з плащової тканини в колористиці «камуфляж», костюм (куртка, брюки) спеціального призначення типу А з плащової тканини в колористиці «камуфляж», плащ-накидка типу Б, халат маскувальний білого кольору (або костюм маскувальний білого кольору), костюм (сорочка, брюки) типу В із змішаної тканини в колористиці «камуфляж», фуфайка з довгими рукавами, фуфайка з короткими рукавами, костюм флісовий (сорочка, штани), термобілизна (фуфайка, кальсони) типу А, рукавички типу Б чорного кольору, шкарпетки трикотажні з бавовняної тканини, шкарпетки трикотажні з напіввовняної тканини, жилет розвантажувальний, рюкзак типу А, мішок спальний, килимок тепло ізолюючий, черевики з високими берцями типу В, черевики з високими берцями типу Г, чоботи вологостійкі, ремінь для поясного спорядження.

З огляду на вище вказане, однострій поліцейських, які залучаються до проведення антитерористичної операції значно відрізняється від форменого одягу поліцейських на контрольованій території.

Література

1. Закон України «Про Національну поліцію » № 580-VIII від 02.07.2015 р.: прийнятий Верховною Радою України: [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2015 року № 823 «Про однострій поліцейських»: [електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/823-2015-п/page#n9>
3. Наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження норм належності однострою поліцейських (у мирний час)» № 530 від 22.06.2016 : [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1004-16>

Буга Г.С.,
Буга В.В.,
*доценти кафедри цивільно-правових
дисциплін Донецького юридичного
інституту МВС України, к.ю.н.*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день правова база діяльності з надання адміністративних послуг в Україні є достатньо розгалуженою та різнорівневою. Існує низка законів, які регламентують підстави та процедури надання окремих видів адміністративних послуг [1, с.381].

Концепція адміністративної реформи в Україні 1998 р. не давала чітких визначень державних чи управлінських послуг, а тільки звертала увагу на необхідність покращення їх надання. Перша помітна зацікавленість держави сферою адміністративних послуг з'явилася у лютому 2006 р. у схваленій Кабінетом Міністрів України Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади. І хоча ця концепція мала у своїй назві основним адресатом органи виконавчої влади, можна без сумнівів стверджувати, що більшість її положень є однозначно актуальними і прийнятними також для органів місцевого самоврядування [2, с. 237].

Також доцільно згадати, що на виконання Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Реєстр державних та адміністративних послуг» № 532 від 27.04.2009 р. Національним агентством з питань державної служби почав створюватися Реєстр державних та адміністративних послуг (нині його назва: Реєстр адміністративних послуг) (зазначена Постанова втратила чинність). Як наслідок, ця урядова політика відображена в ухваленому 9 вересня 2012 р. Законі України «Про адміністративні послуги», який має як переваги, так і недоліки [2, с. 240].

Слід зазначити, що згідно зі статтею 3 Закону України «Про адміністративні послуги» законодавство у сфері надання адміністративних послуг складається з Конституції України, цього та інших законів, прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері надання адміністративних послуг. Надання адміністративних послуг здійснюється відповідно до Закону України «Про

адміністративні послуги» з урахуванням особливостей, визначених законами, які регулюють суспільні відносини у відповідних сферах, зокрема Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності». До адміністративних послуг також прирівнюється надання органом виконавчої влади, іншим державним органом, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування, їх посадовими особами, державним реєстратором, суб'єктом державної реєстрації витягів та виписок із реєстрів, довідок, копій, дублікатів документів та інші передбачені законом дії, у результаті яких суб'єкту звернення, а також об'єкту, що перебуває в його власності, володінні чи користуванні, надається або підтверджується певний юридичний статус та/або факт. Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлені інші правила, ніж передбачені законодавством України у сфері надання адміністративних послуг, застосовуються правила міжнародного договору.

Так, Конституція України встановлює основоположні права громадян у публічно-правовій сфері, ключові принципи діяльності публічної адміністрації, які є вихідними положеннями концепції «сервісної держави». Згідно з ч. 2 ст. 3 Конституції України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Відповідно до ч. 2 ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Аналогічні приписи містяться також у статтях 92 та 120 Конституції України. Вказані правові положення мають визначальну роль для сфери адміністративних послуг. На їх основі сформовані принципи державної політики у сфері надання адміністративних послуг та засади правового регулювання зазначеної сфери [3, с.64-65].

Отже, Закон України «Про адміністративні послуги» є загальним законодавчим актом у сфері надання адміністративних послуг. Вказаний Закон має на меті створення доступних та зручних умов для реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб щодо отримання адміністративних послуг, визначення основних засад діяльності суб'єктів надання адміністративних послуг. Цей Закон в основному спрямований на регулювання матеріально-правових та організаційних питань надання адміністративних послуг. Проте, у Законі містяться також окремі положення, які регулюють процедурні аспекти надання адміністративних послуг (наприклад, у ст. 9 – щодо порядку подання заяв, витребування документів та інформації, у ст. 10 – щодо строків надання адміністративних послуг) [3, с.65].

До законів України, які регулюють відносини у сфері адміністративних послуг необхідно відносити спеціальні (тематичні) акти, які регулюють найважливіші аспекти надання окремих адміністративних послуг (як наприклад, Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» від 15 травня 2003 року), зокрема: встановлюють підстави для одержання конкретних адміністративних послуг; визначають суб'єктів надання адміністративної послуги; визначають окремі процедурні питання надання адміністративних послуг (зокрема, перелік та вимоги до документів, необхідних для одержання адміністративної послуги, строки її надання, підстави для відмови тощо), а також інші закони. Зокрема, доцільно окрему увагу звернути на рамкові закони у сфері господарської діяльності. Протягом останніх років ця сфера динамічно розвивалась, що мало наслідком ухвалення низки прогресивних законодавчих актів у сфері господарської діяльності, які серед іншого регулюють порядок надання адміністративних послуг у цій сфері. Зокрема, Закони «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 2 березня 2015 року, «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 6 вересня 2005 року. Вказані законодавчі акти містять норми, які визначають також процедурні аспекти надання окремих видів (груп) адміністративних послуг у сфері господарської діяльності. Для прикладу, Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» регулює порядок видачі документів дозвільного характеру. Цей законодавчий акт застосовується лише до правових відносин дозвільних органів з суб'єктами господарювання, якими є юридичні особи або фізичні особи – підприємці. Видача документів дозвільного характеру є однією із найбільш запитуваних категорій адміністративних послуг у діяльності органів публічної адміністрації. З огляду на це, чітке визначення правил застосування до цих правовідносин положень загального Закону України «Про адміністративні послуги» та рамкових законів дозволяє уникнути ситуації, за якої органи публічної адміністрації застосовуватимуть найвигідніший для себе законодавчий акт, та відповідно унеможливити зловживання з боку органів публічної адміністрації. При вирішенні цього питання визначальними є положення ч. 2 ст.3 Закону України «Про адміністративні послуги», де встановлено пріоритетність Закону «Про адміністративні послуги» (як загального закону) та необхідність врахування особливостей, визначених законами, які регулюють суспільні відносини у відповідних сферах. При цьому у випадку колізій необхідно намагатися максимально врахувати потреби (інтереси) суб'єкта звернення, врівноважуючи їх з публічними інтересами. Виходячи із загальних принципів, правове регулювання адміністративних послуг у господарській сфері має формуватись на основі законодавства про адміністративні послуги та не суперечити йому. У тематичних сферах правового регулювання законодавчі акти переважно встановлюють правові підстави

надання адміністративних послуг та особливості процедури (строки тощо). І стосується це практично усіх сфер. Наприклад, у сфері соціального захисту, законами, які передбачають підстави одержання адміністративних послуг та окремі процедурні моменти (наприклад, вимоги щодо документів, строки розгляду справ тощо) є Закони «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам», «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» та ін. У сфері охорони природи та використання природних ресурсів актами, які встановлюють правові підстави надання адміністративних послуг є: Водний кодекс України, Гірничий закон України, Земельний кодекс України, Лісовий кодекс України, Кодекс України про надра, Закони «Про захист рослин», «Про захист тварин від жорстокого поводження», «Про природно-заповідний фонд України», «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», та ін. [3, с.66-67].

Таким чином можна зробити висновок, що законодавча база правового регулювання надання адміністративних послуг в Україні потребує подальшого розвитку та удосконалення.

Література

1. Задохайло О.А. Правове регулювання надання адміністративних послуг в Україні / О.А. Задохайло // Форум права. – 2011. – №1. – С.379-384.
2. Жук Ю. Організаційно-правове регулювання адміністративних послуг в Україні / Ю. Жук // Ефективність державного управління. Збірник наукових праць. – 2015. – Вип. 43. – С. 236-242.
3. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративні послуги» / За заг. ред. В.П.Тимошука. – К., 2013: ФОП Москаленко О.М. – 392 с.

Буза М. П.,
студент 4 курсу Рівненського
інституту Київського університету
НАНУ

ПОЗИТИВНІ І НЕГАТИВНІ ЧИННИКИ ВВЕДЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРЕФЕКТІВ В УКРАЇНІ ВІДПОВІДНО ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ

На сьогоднішній час дуже важливого значення і розповсюдження набуло питання децентралізації влади. Це питання стало актуальним зокрема через внутрішньополітичний розвиток держави та зовнішньополітичну та зовнішньоекономічну ситуацію навколо України. Децентралізація виступає однією з форм розвитку демократії, що дає змогу при збереженні держави та її інститутів розширити місцеве самоврядування, активізувати населення на вирішення власних потреб та інтересів, звужити сферу впливу держави на суспільство, замінюючи цей вплив механізмами саморегуляції, виробленими самим суспільством,

зменшити витрати держави і платників податків на утримання держапарату.

Створення інституту префектів для нагляду за додержанням Конституції і законів України органами місцевого самоврядування передбачено проектом закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» (№ 2217а від 01.07.2015 р.). Повноваження префектів виписані в ст. 118, 119 документа [1].

Законопроект «Про префектів» базується на європейському досвіді, зокрема на досвіді Франції.

Пропоновані законопроектом зміни повністю відповідають європейським та міжнародним стандартам, враховують відповідні висновки і зауваження Венеціанської комісії.

Відповідно до законопроекту, інститут перфектів з'являється після набрання чинності змін до Конституції щодо децентралізації та, відповідно, після ліквідації місцевих держадміністрацій.

Головна мета нововведення – створення ефективного нагляду за конституційністю та законністю рішень органів місцевого самоврядування.

Префект – це адміністративна посада, тобто це чиновник найвищого рангу у системі кар'єрної драбини, який у питаннях контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування чи у випадках надзвичайного, чи військового стану представляє главу держави, а щодо співпраці з територіальними органами виконавчої влади – уряд [4].

Передбачається, що префекти будуть на районному та обласному рівнях, причому, за прикладом Франції, префект у центральному районі області одночасно є префектом області.

Префект є місцевим органом виконавчої влади, державним службовцем, не належить до політичних посад, не змінюється зі зміною Президента чи уряду, не залежить від місцевих політичних еліт.

У відносинах з органами місцевого самоврядування має такі повноваження: наглядає за конституційністю та законністю рішень органів місцевого самоврядування; не може оцінювати доцільність та ефективність рішень органів місцевого самоврядування; зупиняє дію незаконних актів органів місцевого самоврядування і одночасно звертається до суду; не приймає остаточного рішення про законність актів органів місцевого самоврядування, це може вирішувати виключно суд; може порадити місцевій раді привести своє рішення у відповідність із Конституцією та законами; оприлюднює повідомлення про зупинку акту органів місцевого самоврядування; має менше повноважень, ніж нинішні місцеві держадміністрації [3].

Для організації роботи префекта створюються секретаріати префектів. Префекти відбираються за результатами відкритого конкурсу. Одночасно формується кадровий резерв префектів. Працюють в області/районі не більше трьох років. Далі – ротація. Префекти призначаються і звільняються Президентом за поданням уряду. Така сама

процедура нині діє для голів держадміністрацій. Префекти відповідальні перед Президентом, підзвітні та підконтрольні уряду, щорічно звітують перед ними [6].

Необхідність створення в Україні інституту префектів зумовлена важливим чинником досягнення порядку і стабільності у всіх сферах суспільного життя. Децентралізація без префектів – це певною мірою федералізація, і допустити цього неможна, адже ніяких суттєвих змін це в кінцевому результаті не дасть. Префект – це координатор, він буде сполучною ланкою між органами самоврядування та урядом. А віддати в нинішній ситуації владу на місця просто може стати загрозою територіальній цілісності України.

Запровадження цілковито нового для України елемента в системі державного управління викликало низку докорів – від претензій щодо назви до закидів на предмет концентрації надмірних повноважень. Чимало політично вмотивованих персон навіть заявили, що введення посади префекта означатиме не децентралізацію, а навпаки – централізацію влади. Замість децентралізації ми можемо отримати узурпацію влади префектами і президентською адміністрацією, і уповноважені представники Президента отримають такі серйозні інструменти та важелі впливу на органи місцевого самоврядування та територіальні органи виконавчої влади, про які сьогоднішні губернатори можуть тільки мріяти. Дуже схоже на те, що справжні завдання змін до Конституції – це тотальний контроль усіх органів державної влади, у тому числі органів місцевого самоврядування [2].

При цьому ситуація погіршується тим, що надання префектам широких контрольно-наглядових повноважень стосовно органів місцевого самоврядування не супроводжується симетричним наданням органам місцевого самоврядування законних засобів захисту від неправомірної поведінки префектів. Зокрема, у проекті закону відсутня така підстава дострокового припинення повноважень префекта, як висловлення йому недовіри відповідною місцевою радою [7].

Досвід зарубіжних країн, зокрема Польщі, Чехії та Франції, демонструє, що розвинене місцеве самоврядування, в основі якого фінансові та політичні свободи, є однією з передумов побудови правової держави із сильною економікою та розвинутою системою соціального захисту. Держава у вигляді префектів матиме дієвий механізм для збереження унітарності, забезпечення територіальної цілісності і незалежності України, її суверенітету, захисту права і свободи громадян. Пропонований інститут префекта далекий від досконалості, але значно прогресивніший за існуючу вертикаль влади.

Література

1. Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади): проект Закону України № 2217 від 01.07.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511

2. Децентралізація влади [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://decentralization.gov.ua/>
3. Конституційний Суд України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ccu.gov.ua/uk/index>
4. Конституційна комісія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://constitution.gov.ua>
5. Національна академія державного управління при Президентові України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua>
6. Програма Ради Європи «Децентралізація і територіальна консолідація в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slg-coe.org.ua>
7. Ресурсний центр зі сталого місцевого розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rozvytok.in.ua>

Власенко А.В.,
*студентка 218 групи факультету
права Донецького юридичного
інституту МВС України*

РОЛЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПРИ НАДЗВИЧАЙНОМУ СТАНІ

Розглядаючи дану тему, в першу чергу потрібно розтлумачити такі поняття, як надзвичайна ситуація та надзвичайний стан.

Надзвичайна ситуація – це порушення нормальних умов життя і діяльності людей на об'єкті або території, спричинене аварією, катастрофою, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, великою пожежею, застосуванням засобів ураження, що призвели або можуть призвести до людських або матеріальних втрат [1, с.9].

У відповідь на виникнення надзвичайних ситуацій державою може оголошуватися надзвичайний стан, тобто особливий правовий режим, який може тимчасово вводиться коли під загрозою перебуває «життя нації».

Згідно зі ст. 106 Конституції України приймати рішення щодо введення надзвичайного стану в Україні або в окремих її частинах має право тільки Президент з наступним затвердженням цього рішення Верховною Радою України [2, с.28].

Правову основу введення режиму надзвичайного стану, крім норм Конституції України (ст.ст. 92, 106), становлять Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану», а також закони, що регулюють діяльність окремих органів державного управління в умовах надзвичайного стану, наприклад, «Про Службу безпеки», Закон України та Указ Президента України про введення надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України.

Органи внутрішніх справ є одними з головних суб'єктів забезпечення режиму надзвичайного стану. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ в розглянутих умовах можна поділити на правову та

організаційну форми – тобто ту, що породжує юридичні наслідки у зовнішній діяльності розглянутого суб'єкта.

Діяльність в рамках першої форми є найбільш важливою, так як при цьому встановлюються, змінюються або скасовуються правові норми, спрямовані на виконання законів, здійснюється видання спільних з іншими державними органами актів, а у випадках, коли органам внутрішніх справ делегуються відповідні повноваження, вони виступають в якості первинного регулятора суспільних відносин (наприклад, видання Правил дорожнього руху, а також норм, що забезпечують їх дотримання учасниками дорожнього руху в умовах режиму надзвичайного стану).

Інша правова форма діяльності органів внутрішніх справ пов'язана з правозастосуванням і характеризується виданням індивідуальних актів управління. Значна їх частина при надзвичайних подіях пов'язана з забезпеченням заборонних заходів, спрямованих на підтримку встановленого правового режиму, а також із залученням до адміністративної відповідальності за їх порушення [3].

Отже, основну роль при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій зберігають спеціально уповноважені, постійно діючі органи управління щодо вирішення завдань у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій – управління у справах цивільного захисту і надзвичайних ситуацій, покликані забезпечити належну ефективність при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Сили і засоби органів внутрішніх справ України при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій застосовуються відповідно до завдань, покладених на них законами та іншими нормативними правовими актами. У зв'язку з цим співробітників органів внутрішніх справ необхідно забезпечувати матеріально-технічними засобами за спеціальними нормами, які відображали б потреба в озброєнні, речовому майні, засобах зв'язку, транспорті, медичних та інших препаратах з урахуванням можливих надзвичайних ситуацій в конкретному регіоні.

Література

1. Стеблюк М.І. Цивільна оборона та цивільний захист: Підручник. – К.:Знання-Прес,2007. – 487с.
2. Конституція України – Харків: Фоліо,2004. – 48 с.
3. Діяльність органів внутрішніх справ із забезпечення режиму надзвичайного стану: [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://100pudov.com.ua/subject/104/45365?page=2>

Волкова І.С.,
магістрант I курсу навчання
Криворізького державного
педагогічного університету

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ В УКРАЇНІ

Безперечно до фундаментальних галузей права відноситься адміністративне право України. Адміністративне право можна визначити як систему норм, покликаних регулювати в інтересах особи і суспільства відносини, що виникають у процесі функціонування публічної влади: органів державної виконавчої влади і місцевого самоврядування. Але це не можливо, без дієвої законодавчої гілки влади, яка визначає правила гри в державі. Тому удосконалення функціонування парламенту України є актуальним питанням, яке нерозривно пов'язане з покращенням діяльності всіх гілок влади.

Парламентаризм — система політичної організації держави, за якої чітко розмежовані функції законодавчої та виконавчої влад за привілейованого становища парламенту [5]. Парламентаризм, його сутність, соціальне призначення, форми діяльності та розвитку викликає до себе самої прискіпливої уваги, суперечливих оцінок та суджень експертів і науковців всіх рангів серед усіх інших політичних явищ, що відбуваються в Україні останнім часом. Головне питання яке має значення в сучасній Україні це діяльність даного інституту зі своїми перевагами та недоліками [2].

Верховна Рада радянських часів формувалася шляхом виборів народних депутатів, однак ці вибори були специфічними. Партійні органи формували контингент депутатів, виходячи з пропорційного репрезентування жінок, робітників, вчителів, лікарів, вчених та безпартійних. Тож до Верховної Ради обиралися “кращі представники блоку комуністів і без-партійних” на безальтернативній основі при повному контролі партійних структур. Як правило, оголошувалося, що за кожного кандидата проголосувало не менше 99,9% виборців.

Ситуація з виборами до Верховної Ради України змінилася у 1990 році. Ці вибори проводилися на альтернативній основі: кандидатів у депутати висували трудові колективи, а Комуністична партія хоча й висувала своїх представників, але на загальних підставах. За законом депутати мали право працювати на своїх робочих місцях і одночасно бути депутатами Верховної Ради, що почала працювати на постійній основі [2].

Незалежна Україна постала 24 серпня 1991 року, коли Верховна Рада Української РСР 12-го скликання одностайно проголосувала за “Акт проголошення незалежності України”. З цієї дати починається відлік власне парламентського правління в новоствореній державі. До прийняття Конституції України 1996 року між Президентом та Верховною Радою

України була підписана Конституційна Угода. В розділі II даної Угоди зазначено що: «Верховна Рада України є єдиним органом законодавчої влади України, до складу якого входять 450 народних депутатів, обраних на чотири роки на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні. Чергові вибори народних депутатів України проводяться в першу неділю квітня після закінчення чотирирічного строку повноважень попереднього складу Верховної Ради України. Наступні вибори народних депутатів України проводяться за змішаною мажоритарно-пропорційною системою. Порядок проведення виборів народних депутатів України, визначення їх результатів та визнання повноважень здійснюється відповідно до Закону України "Про вибори народних депутатів України" [4].

Згодом 28 червня 1996 року була прийнята Конституція, в статті 85 були визначені повноваження парламенту України – Верховної Ради. З даного моменту форма правління в Україні президентсько – парламентська. Однак у період президентства Л. Кучми президентсько-парламентарна форма правління в Україні виявила свої гірші, а не кращі потенційні риси, чим остаточно скомпрометувала себе і прискорила конституційну реформу. 16 квітня 2000 року на території України був проведений референдум на якому народом було поставлено 4 запитання, одне із яких: "Чи підтримуєте Ви необхідність формування двопалатного парламенту в Україні, одна з палат якого представляла б інтереси регіонів України і сприяла б їх реалізації?" (за 81,68%). Народ України дав ствердну відповідь на поставлені питання, проте відповідні зміни до законодавства так і не було внесено Верховною Радою.

В законопроекті Л. Кучми № 3207 пропонувалося, щоб парламент (Верховна Рада України) складався з двох палат - Державних зборів і Палати регіонів. Проектом визначалося, що до складу Державних зборів входять 300 народних депутатів, які обираються на пропорційній основі. До верхньої палати пропонувалося обирати по три представники від АР Крим, областей, міст Києва і Севастополя. Жоден із зазначених проектів не був реалізований внаслідок політичних конфліктів. Водночас постійна реанімація ідеї бікамералізму впродовж 1992-2009 рр. свідчить про те, що в суспільстві існують проблеми, які можуть бути вирішені саме за допомогою двопалатної структури парламенту [6].

Модель бікамералізму яка була запропонована президентом В. Ющенком в законопроекті змін до Конституції відповідає загальній логіці функціонування двопалатних парламентів. Упровадження двопалатної структури парламенту водночас із проведенням реформи місцевого самоврядування, адміністративно-територіальної реформи та реформи виборчої системи надасть українському суспільству поштовх для розвитку. Даний проект потребував корекції в частинах, які визначають території, від яких обираються члени Сенату.

На думку Олексія Валевського, доцільно посилити цензи для кандидатів у верхню палату. З міркувань забезпечення неперервності законодавчої роботи варто визначити умови, за яких верхня палата виконує функції нижньої. Також зі сторони політичної стабільності потрібно конкретизувати мотиви, за яких Президент отримує право розпуску нижньої палати [1].

Розмову про вигоди і ризики бікамералізму доцільно розпочинати з того, що чинна модель формування парламенту довела свою безперспективність. Нинішня система представництва перебуває у стані кризи, в ній наявні тенденції деградації й паралічу здатності до консолідованого прийняття рішень. В Україні складається картельна партійна система, де ключові рішення приймаються, скоріше, як таємнича змова, а не як наслідок публічного консенсусу. Тільки через запровадження виборчої моделі "відкритих списків" цю проблему можливо вирішити лиш частково. Звідси одна із головних причин доцільності впровадження бікамералізму - це необхідність обмеження партійного диктату і розвиток політичного простору, якій би не був пов'язаний зі свавіллям партійної олігархії. У цьому полягає очевидна перевага позапартійної верхньої палати парламенту.

Наступна мета - це ліквідація такого явища, як диктат парламентської більшості, який призводить до корпоратизації держави, а відтак і домінування корпоративних та особистих інтересів у діяльності органів влади.

У стислому вигляді доцільність бікамералізму в унітарних державах, зокрема Україні, зводиться до таких аргументів:

по-перше, бікамералізм в унітарних державах є доцільним за умов суттєвих регіональних розбіжностей, несформованості партійних структур, домінуванні популізму, наявності суттєвих економічних, соціальних, етнічних та інших диспропорцій у суспільстві;

по-друге, бікамералізм є актуальним для тих унітарних держав, де гостро стоять проблеми формування збалансованої регіональної державної політики, де провадяться реформи децентралізації управління;

по-третє, бікамералізм виправданий, коли обидві палати мають різні функції і повноваження, а також формуються в різний спосіб. Найоптимальніші функції для верхньої палати - це представництво інтересів меншості, тих соціальних або територіальних груп, які не мають можливості бути представленими у нижній палаті, яка формується за пропорційним партійним принципом. Водночас нижня палата повинна формуватися за пропорційним партійним принципом [1].

Всі ці аспекти проявили себе на теренах України і допомогли у розвитку демократичних засад країни більше, ніж однопалатний парламент. Двопалатний парламент менш пристосований для "захоплення" певною політичною силою або коаліцією політичних сил. Наявність позапартійної верхньої палати унеможливить виникнення диктату

парламентської більшості нижньої палати, зменшить підготовку завідомо неякісних законопроектів, сприятиме пом'якшенню вузькопартійного та міжгрупового протистояння. Ця обставина особливо важлива для України.

Двопалатний парламент в умовах сучасної України слід оцінювати в контексті встановлення більш надійних інституційних основ реалізації принципу стримувань і противаг. Зокрема, бікамералізм забезпечить не тільки партійно-політичне представництво, але й представництво територіальних громад. Двопалатний парламент здатний перешкоджати експансії популізму депутатської більшості нижньої палати та вузькопартійному диктату, спрямованому на уряд.

Література

1. Валевський О. Перспективи двопалатного парламенту в Україні / О. Валевський // Український науковий журнал Освіта Регіону. [Електронний ресурс]. – режим доступу <http://social-science.com.ua/article/143>
2. Каліберда Ю. Ю. Парламентаризм та шляхи його розвитку в сучасній Україні. / Ю. Ю. Каліберда // [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.rusnauka.com/>
3. Конституція України від 30. 09. 2016 р. / Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 1996.- № 30.- С. 141
4. Конституційний договір від 08.06.1995 № 1к/95-ВР [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>
5. Горбатенко В.П. Політологічний енциклопедичний словник / Упоряд.: В.П. Горбатенко; За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. – Київ: Генеза, 2004. – С. 463
6. Народ заблокував ініціативу Кучми про двопалатний парламент. Українська правда. - 2003 [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2003/04/11/2993521/>

Гаврік Р.О.,

*доцент кафедри конституційного,
адміністративного та
міжнародного права Національної
академії Державної прикордонної
служби України імені Богдана
Хмельницького, кандидат юридичних
наук*

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ОБҐРУНТОВАНOSTІ СУДОВИХ РІШЕНЬ, ЩО УХВАЛЮЮТЬСЯ У АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ

Важливою вимогою, яка пред'являється до судового рішення, є його обґрунтованість. При цьому різні автори вкладають у це поняття різний зміст. Частина авторів обґрунтованість рішення суду визначають як підтвердження висновків суду об'єктивними даними, як обґрунтованість його достовірно встановленими фактами. А це, у свою чергу, забезпечує встановлення судом об'єктивної істини у справі [6, С. 247-248]. Інші

дотримуються тієї точки зору, що обґрунтованість судового рішення полягає у повному відображенні у відповідності до об'єктивної реальності тих дій і подій (юридичних фактів), які мають пряме відношення до вирішення цивільної справи. Категорію обґрунтованості рішення суду визначають також як відповідність висновків суду про обставини справи дійсним взаємовідносинам сторін. Тому рішення буде обґрунтованим, якщо суд встановить всі юридичні факти, які мають значення для справи, дасть правильну оцінку доказам і кожному факту, а також зробить правильний висновок про взаємовідносини сторін на підставі достовірно встановлених фактів [1, С. 213-214].

На сьогоднішній день, з урахуванням положень ст. ст. 158 і 202 Кодексу адміністративного судочинства України (надалі по тексту – КАСУ) можна також зробити висновок, що обґрунтованим судове рішення буде за наступних умов:

- а) повне з'ясування судом обставин, що мають значення для справи;
- б) доведеність обставин, що мають значення для справи, які суд вважає встановленими;
- в) відповідність висновків суду обставинам справи.

Доволі вдалим можна вважати визначення обґрунтованості судового рішення, вироблене судовою практикою. Так, відповідно до п. 4 Постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про судові рішення в адміністративній справі» обґрунтованим є рішення, ухвалене судом на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин в адміністративній справі, підтверджених тими доказами, які були досліджені під час судового розгляду справи (у судовому засіданні, у порядку скороченого чи письмового провадження) з урахуванням вимог статті 70 КАС України щодо належності та допустимості доказів або обставин, які не підлягають доказуванню, та висновки суду про встановлені обставини і правові наслідки є вичерпними [4].

На думку Л.В. Соцуро, рішення є обґрунтованим тоді, коли факти, що мають значення для справи, підтверджені дослідженими судом доказами, які задовольняють вимогам закону про їх належність і допустимість, або обставинами, які не потребують доказування, а також тоді, коли воно містить вичерпні висновки суду, які впливають зі встановлених фактів [5, С. 11].

Отже, обґрунтованість рішення суду досягається повнотою, всебічністю, об'єктивністю та безпосередністю дослідження матеріалів справи, правильною оцінкою доказів, переконливим і логічним мотивуванням висновків суду по розгляду справи в судовому засіданні, які відповідають встановленим обставинам справи.

Таким чином, на підставі аналізу всіх вищенаведених позицій, можна зробити висновок, що обґрунтованим є рішення, ухвалене на основі всебічно, повно, об'єктивно та безпосередньо з'ясованих обставин, на які сторони та інші особи, що беруть участь у справі, посилаються як на

підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні, та відповідають вимогам належності, допустимості, достовірності та достатності.

Обґрунтованість взаємопов'язана і взаємообумовлена з законністю.

Обґрунтованим судове рішення буде лише тоді, коли воно ухвалене в умовах точного дотримання закону, оскільки дотримання всіх вимог закону забезпечує відповідність висновків суду фактам, які мали місце в дійсності. Таким чином, кожне необґрунтоване рішення є в той самий час і незаконним, оскільки ухвалене з порушенням процесуального закону.

У зв'язку з цим, деякі вчені вважають, що законність є більш широкою категорією, ніж обґрунтованість, і тому включає в себе останню [6, С. 12, 16]. Якщо погодитися з думкою, що обґрунтованість охоплюється законністю, то обґрунтованість в такому разі стає її складовою частиною і втрачає свою самостійність. Насправді ж законність і обґрунтованість – різні властивості судового рішення, хоча і взаємопов'язані між собою.

Необхідність розмежовування цих двох властивостей судового рішення має не тільки теоретичне, але й практичне значення. Так, наприклад, при встановленні необґрунтованості судового рішення вищестоящий суд повинен повністю перевірити й оцінити всі докази у справі. Незаконність же судового рішення не завжди потребує повної перевірки всієї справи. Наприклад, при розгляді справи неповноважним складом суду, підписанні рішення не тим суддею, який розглядав справу, незаконність такого рішення очевидна і без аналізу всіх обставин справи.

До речі, за загальним правилом, суд апеляційної інстанції переглядає судові рішення суду першої інстанції в межах апеляційної скарги. Однак, суд апеляційної інстанції може вийти за межі доводів апеляційної скарги в разі встановлення під час апеляційного провадження порушень, допущених судом першої інстанції, які призвели до неправильного вирішення справи. Наприклад, якщо справу розглянуто неповноважним складом суду або рішення було підписано не тим суддею, який розглядав справу, судові рішення може бути одночасно обґрунтованим але незаконним. Це не скасовує взаємозв'язку і взаємообумовленості цих двох вимог до судового рішення, але показує самостійність кожного з них.

Ознаками обґрунтованості судових рішень виступають: повнота; всебічність та доказовість.

Повнота обґрунтування рішення полягає в тому, що суд до прийняття судового рішення має надати вичерпну правову оцінку всім наведеним сторонами обставинам, дати відповідь на всі запитання, які виносились на вирішення суду в залі судового засідання. Обставини у справі – це юридичні факти, котрі встановлені судом і повинні відображати реальну дійсність, відповідати істині. Повнота судового рішення передбачає його всебічність, а це означає, що в рішенні повинна міститися відповідь щодо наявності чи відсутності матеріального права; належність його позивачеві; визначено чи існує юридичний обов'язок і чи

покладено його на відповідача. Якщо названі питання не вирішені у судовому засіданні, воно є неповним. Цей недолік може бути усунений винесенням додаткового рішення відповідно до ст. 168 КАСУ [2, С. 328].

Всебічність обґрунтування рішення полягає у визначенні, які з обставин підтверджуються наявними в матеріалах адміністративної справи доказами. У разі необхідності витребувати у сторін додаткові докази, а якщо ці докази не можуть бути ними надані, сприяти в їх надходженні відповідно до ст. 71 КАСУ [2, С. 329].

Доказовість обґрунтування базується лише на тих доказах, які були досліджені у судовому засіданні з урахуванням їх належності та допустимості відповідно до вимог ст. 70 КАСУ [2, С. 329].

Література

1. Авдюков М. Г. Постановления суда первой инстанции. – Москва: ВЮЗИ, 1962. – 274 с.
2. Адміністративне процесуальне право України: навч. посіб. / Е. Ф. Демський. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 496 с.
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року (із подальшими змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35-36, № 37. – Ст. 446.
4. Про судові рішення в адміністративній справі: постанова Вищого адміністративного суду України від 20 травня 2013 року № 7.
5. Соцуро Л.В. К вопросу о законности и обоснованности судебных актов // Арбитражный и гражданский процесс. – 2005. – № 7. – С. 11
6. Юдельсон К.С. Постановление суда первой инстанции. – Москва: Госюриздат, 1955. – 376 с.

Гетманчук Г.О.,
*студентка 3 курсу Національного
технічного університету України
«Київський політехнічний інститут
ім. Ігоря Сікорського»*

ЕВОЛЮЦІЯ СТАТУСУ ТА ПОВНОВАЖЕНЬ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

На даному історичному етапі розвитку України увагу її суспільства і держави залучено до пошуку нових умов і правових засобів, спрямованих на усунення і попередження можливого небезпечного впливу на статус та повноваження Кабінету Міністрів України (далі КМУ) в системі державної влади, яке може становити загрозу основам конституційного ладу. Проблеми статусу та повноважень КМУ, відповідності його діяльності і основним тенденціям та потребам розвитку суспільства, реальності гарантій всіх конституційних положень, охорони конституційного ладу і його захисту знаходяться в центрі уваги найширших верств населення. Цей інтерес підтверджується і дискусіями з приводу допустимості подальшого

внесення змін до Конституції України (щодо раніше внесених змін та зміни його повноважень), а то і прийняття нового Основного Закону.

Декларацією про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року [1] державна влада була розподілена на три гілки влади. На момент проголошення Декларації повноваження виконавчої влади були визначені в Главі 13 Конституції УРСР 1978 [2]. Рада Міністрів УРСР за Основним Законом 1978 р. визначалася як "вищий виконавчий і розпорядчий орган державної влади" (ст.115), формувалась строком на 5 р. на основі загального, рівного і прямого виборчого при таємному голосуванні, притому депутатом міг бути громадянин УРСР, віком з 18 р. Допоміжними органами Верховної Ради (далі ВР) УРСР були її постійні комісії, обрані з числа її депутатів для ведення законопроектної роботи, попереднього розгляду і підготовки питань, що належали до відання ВР, сприяння проведенню у життя законів, а також контролю за діяльністю державних органів і організацій. Верховній Раді була підзвітна Президія Верховної Ради, яка забезпечувала організацію її роботи, і до складу якої входили: голова ВР (очолював її), його перший заступник і заступник, голова Комітету народного контролю та голови постійних комісій ВР.

18 квітня 1991 р. ВР Української РСР з метою вдосконалення структури державного управління постановила утворити Кабінет Міністрів Української РСР, після створення якого Рада Міністрів УРСР склала свої повноваження. До складу КМУ входили: Прем'єр-міністр, Перший віцепрем'єр, державний секретар Кабінету Міністрів, державні міністри та міністри Української РСР. Загальна чисельність членів КМУ встановлювалась ВР України виходячи з його посадового складу на підставі подання про призначення на посади членів КМУ. Прем'єр-міністр України призначався на посаду ВР України за поданням Президента України. За поданням Прем'єр-міністра України Президент України призначав міністрів, керівників інших центральних органів виконавчої влади, а також осіб, які не очолюють міністерство чи інший центральний орган виконавчої влади. Рада Міністрів Української РСР зберігала свої повноваження до затвердження персонального складу Кабінету Міністрів Української РСР [3]. Вже 24 травня 1991 року Постановою №13 [4] на базі Управління справами Ради Міністрів УРСР та інших структурних підрозділів апарату Ради Міністрів УРСР було створено апарат Уряду УРСР. До повноважень Кабінету Міністрів УРСР входили: підготовка інформаційних матеріалів, підготовка та ухвалення постанов, розпоряджень та рішень, систематична перевірка виконання рішень Кабінету Міністрів УРСР, донесення результатів діяльності Уряду УРСР до громадських мас.

8 липня 1993 року відбулось затвердження Тимчасового регламенту КМУ та його Президії [5]. Визначення порядку та організації проведення засідань.

А 8 червня 1995 року відбулось підписання Конституційного договору між ВР України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України [6]. Згідно до нього Кабінет Міністрів України являвся центральним колегіальним органом державної виконавчої влади, підпорядкованим Президенту України і відповідальним перед ним. Функціональні повноваження посадових осіб Кабміну були зафіксовані Постановою №993 від 11 грудня 1995 року [7], які визначали загальні функціональні повноваження Першого віце-прем'єр-прем'єр-міністра України, спеціальні функціональні повноваження керівництва КМУ.

28 червня 1996 р. була прийнята Конституція України 1996 [9], яка встановила, що КМУ є вищим органом у системі органів виконавчої влади і попри відповідальність перед Президентом України, є підконтрольним і підзвітним ВР. До його складу входили: Прем'єр-міністр, Перший віце-прем'єр-міністр, три віце-прем'єр-міністри, міністри.

Внаслідок відсутності сталої законодавчої бази уряд з 2000р. до моменту “помаранчевої революції” майже не діяв як колегіальний орган. З 8 грудня 2004 р. ВР прийняла Закон України "Про внесення змін до Конституції України", який набрав чинності з 1 січня 2006 р. Цей закон по-новому перерозподілив повноваження Президента України, ВР України й КМУ у сфері виконавчої влади, зокрема щодо формування складу КМУ. Відповідно до цього закону кількість віце-прем'єр-міністрів не обмежувалась. Саме тому В. Януковичу вдалося сформувати новий уряд на початку 2006 р. До нових повноважень КМУ тепер також перейшли: утворення, зміни та розпуск міністерств.

Знову колегіальним органом КМУ став 21 грудня 2006 р. коли ВР прийняла Закон України "Про Кабінет Міністрів України". Було визначено основні завдання, принципи та правові засади діяльності КМУ, склад та порядок його формування, повноваження у відносинах з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, статус та повноваження членів КМУ.

Закон України Про Кабінет Міністрів України від 7 жовтня 2010 р. № 254к/96 [8], відповідно до Конституції України визначив організацію, повноваження і порядок діяльності Кабінету Міністрів вищим органом у системі органів виконавчої влади. КМУ мав здійснювати виконавчу владу безпосередньо та через міністерства, інші центральні органи виконавчої влади. З того часу КМУ відповідальний перед Президентом України та підконтрольний і підзвітний ВР України у межах, передбачених у статтях 85,87 Конституції України. Повернулось обмеження про трьох віце-прем'єр-міністрів. Відповідно до статті №7 [10] Конституції 2010 року членами КМУ можуть стати громадяни України, які мають право голосу, вищу освіту та володіють державною мовою. Не можуть бути призначені

на посади членів КМУ особи, які мають судимість, не погашену і не зняту у встановленому законом порядку.

Останні впливові зміни в Конституцію України відбулись 2014 р. під час “революції гідності”. Що стосується змін повноважень та діяльності КМУ, то з цього часу Кабмін складає повноваження перед новообраною ВР України (до цього перед новообраним Президентом України), про відставку Прем’єр-міністр України та члени КМУ заявляються ВР України, а не Президенту, національний банк України відтепер не наділений правом законодавчої ініціативи.

Тому, можна сказати, що за роки незалежності статус, порядок формування і повноваження КМУ неодноразово змінювалися, це було пов’язано із розвитком та зміною влади. В наш неспокійний та нестабільний час варто аналізувати та робити висновки зі змін та наслідків минулих років та змін в Конституції. У будь-якому випадку спрогнозувати, як поведе себе нова система в українських реаліях, не зможе ніхто. Тому існує велика небезпека того, що після внесення чергових змін до Конституції основні українські політичні гравці знову опиняться в стані урядової кризи.

Література

1. Декларація „Про державний суверенітет України” від 16 липня 1990 року.
2. Конституція Української Радянської Соціалістичної Республіки. – К.: Наукова думка, 1983.
3. Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки „Про 117 утворення Кабінету Міністрів Української РСР” від 18 квітня 1991 року, №980. – XII // Відомості Верховної Ради. – 1991. – №19. – С. 230.
4. Постанова Кабінету Міністрів Української РСР „Про апарат Кабінету Міністрів УРСР” від 24 травня 1991 р., №13.
5. Постанова Кабінету Міністрів України „Питання організації роботи Кабінету Міністрів України” від 8 липня 1993 р., №523.
6. Конституційний Договір між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України від 8 червня 1995 року // Відомості Верховної Ради. – 1995. – №18.
7. Постанова Кабінету Міністрів України „Про розподіл функціональних повноважень керівництва Кабінету Міністрів України” від 11 грудня 1995 р., №993.
8. <http://pidruchniki.com/1662060748189>
9. <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe>
10. Про Кабінет Міністрів України, від 07.10.2010. Стаття №7.

Головков О.М.,
практикуючий юрист
Науковий керівник:
Мердова О.М.,
кандидат юридичних наук

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦІЄЮ АНУЛЮВАННЯ ДОЗВОЛІВ У СФЕРІ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ

Органи поліції мають широкий арсенал заходів адміністративного примусу, що застосовуються ними у повсякденній діяльності при виконання завдань із забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності. До таких заходів, як захід адміністративного припинення відноситься і анулювання дозволів у сфері дозвільної системи, який реалізується уповноваженими на те підрозділами поліції, відповідальними за контроль за виготовленням, придбанням, зберіганням, перевезенням, обліком і використанням спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриття та функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій з метою охорони інтересів держави та безпеки громадян.

Чинний Закон України «Про Національну поліцію» покладає на поліцію реалізацію повноважень щодо здійснення контролю за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ [1]. При чому, законодавцем не надано право органам поліції застосовувати певні заходи примусу у випадку порушень правил дозвільної системи.

Отже, із зміною чинного законодавства, а саме прийняття Закону України «Про Національну поліцію» реалізація вищезазначеного заходу адміністративного примусу ускладнюється відсутність належного нормативно-правового врегулювання цього питання.

Слід відзначити, що згідно з пунктом 22 статті 11 Закону України «Про міліцію» органам внутрішніх справ раніше надавалося право:

1. Анулювати виданий підприємству, установі й організації дозвіл на придбання, зберігання і використання зброї, бойових припасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів і речовин при невиконанні встановлених правил користування і поводження з ними або у разі недоцільності їх подальшого зберігання, вилучати при необхідності зазначені предмети, опечатувати склади, бази й сховища, закривати стрілецькі тири і стенди, зброєремонтні та піротехнічні підприємства,

магазини, що торгують зброєю і боєприпасами, до усунення порушень відповідних правил.

2. Анулювати дозволи на придбання, зберігання і носіння зброї, пристроїв та боєприпасів, видані громадянам, які зловживають спиртними напоями, вживають наркотичні засоби без призначення лікаря, інші одурманюючі засоби, хворіють на психічні захворювання, та в інших випадках, передбачених законодавством.

3. Анулювати дозволи на придбання, зберігання та носіння зброї та бойових припасів, пристроїв та зазначених патронів, видані громадянам, у випадках:

- наявності в особи медичних протипоказань до виконання вказаних функціональних обов'язків та володіння зброєю;

- наявності даних про систематичне (два чи більше разів) порушення такою особою громадського порядку, зловживання спиртними напоями, вживання наркотичних речовин без призначення лікаря, інших одурманюючих засобів, скоєння насильства в сім'ї, що підтверджується документально;

- пред'явлення такій особі обвинувачення у вчиненні злочину;

- наявності в особи судимості за злочин, яка не погашена або не знята в установленому порядку;

- відсутності довідки про вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування [2].

Наголосимо на тому, що зазначений захід реагування є чи не найосновнішим інструментом припинення протиправної поведінки суб'єктів у сфері дозвільної системи. Крім того, повноваження щодо анулювання дозволів виданих фізичними та юридичними особами у сфері обігу об'єктів дозвільної системи було передбачено і в інших нормативно-правових актах, у тому числі відомчих [3; 4], які наразі не втратили своєї чинності. Крім того, відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» від 23 грудня 2015 року № 901-VIII до врегулювання на законодавчому рівні повноважень органів Міністерства внутрішніх справ України на органи Національної поліції покладено повноваження щодо видачі та анулювання відповідно до законодавства дозволів на придбання, зберігання, носіння, перевезення і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, щодо зберігання і використання яких встановлено спеціальні правила, порядок та на які поширюється дія дозвільної системи органів внутрішніх справ, а також на відкриття та функціонування об'єктів, де вони зберігаються чи використовуються, на діяльність стрілецьких тирів, стрільбищ невійськового призначення та мисливських стендів, підприємств і майстерень з виготовлення та ремонту зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів,

магазинів, у яких здійснюється їх продаж, піротехнічних майстерень, пунктів вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, правил поводження з ними та їх застосування [5]. Отже, цілком очевидним є те, що на сьогоднішній день за органами поліції залишилося право на анулювання дозволів у сфері дозвільної системи, проте воно не закріплено в основному законі – Законі України «Про Національну поліцію».

Враховуючи вищезазначене, з метою належного нормативно-правового врегулювання питання застосування поліцією анулювання дозволів у сфері дозвільної системи у якості заходу адміністративного припинення доцільно п. 21 ч. 1 статті 23 «Основні повноваження поліції» викласти у такій редакції:

1. Поліція відповідно до покладених на неї завдань:

«21) здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а випадку їх порушення анулює видані дозволи у сфері обігу об'єктів дозвільної системи в порядку визначеному законодавством».

Література

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 40-41. – Ст.379.
2. Про міліцію : Закон України від 20 грудня 1990 року № 565-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – №4. – Ст. 20.
3. Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії : Постанова Кабінету Міністрів України від 07 вересня 1993 року №706. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/706-93-%D0%BF>
4. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів : наказ МВС України від 21 серпня 1998 року № 622 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 42. – С. 107.
5. Про Національну поліцію : Закон України від 23 грудня 2015 року № 901-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 4. – Ст.44.

*Данилевська Ю.О.,
старший науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з
проблемних питань правоохоронної
діяльності Донецького юридичного
інституту МВС України,
кандидат юридичних наук, старший
науковий співробітник*

БЕЗОПЛАТНА ВТОРИННА ПРАВОВА ДОПОМОГА В ПРОВАДЖЕННІ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОСТУПКИ

Розглядаючи провадження у справах про адміністративні проступки як нормативно врегульовану діяльність уповноважених суб'єктів із застосування адміністративної відповідальності за скоєне адміністративне правопорушення, не можна оминати увагою таку важливу процесуальну гарантію провадження, як забезпечення права на захист, яке реалізується шляхом надання особі правових можливостей для обрання засобів і способів захисту своїх прав під час вчинення уповноваженими суб'єктами процесуальних дій. Однією з гарантій доступності професійного права на захист є закріплення у ст. 59 Конституції України права особи на професійну правничу допомогу, яка у випадках, передбачених законом, надається безоплатно.

Так, відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону України від 02 червня 2011 року № 3460 «Про безоплатну правову допомогу» безоплатна правова допомога – це правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел. Зазначений закон передбачає надання безоплатної правової допомоги двох видів: безоплатної первинної правової допомоги (ст. 7) та безоплатної вторинної правової допомоги (ст. 13).

Ураховуючи зміст кожного з видів безоплатної правової допомоги, розглянемо безоплатну вторинну правову допомогу (у формі здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами та складення документів процесуального характеру) у провадженні у справах про адміністративні проступки.

Проаналізувавши положення Закону України від 02 червня 2011 року № 3460 «Про безоплатну правову допомогу» можна дійти висновку, що скористатися безоплатною вторинною правовою допомогою в провадженні у справах про адміністративні проступки можуть кілька категорій осіб. По-перше, це представники соціально вразливих верств населення (особи, які перебувають під юрисдикцією України, якщо їхній середньомісячний

дохід не перевищує двох розмірів прожиткового мінімуму, розрахованого та затвердженого відповідно до закону для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення, а також інваліди, які отримують пенсію або допомогу, що призначається замість пенсії, у розмірі, що не перевищує двох прожиткових мінімумів для непрацездатних осіб; діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, діти, які перебувають у складних життєвих обставинах, діти, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів; внутрішньо переміщені особи).

По-друге, ветерани війни та особи, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», особи, які мають особливі заслуги та особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, особи, які належать до числа жертв нацистських переслідувань.

По-третє, особи, на яких поширюється дія Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», а також іноземці та особи без громадянства, затримані з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення, з моменту затримання; громадяни держав, з якими Україна уклала відповідні міжнародні договори про правову допомогу, а також іноземці та особи без громадянства відповідно до міжнародних договорів.

По-четверте, особи, до яких застосовано адміністративне затримання, та особи, до яких застосовано адміністративний арешт.

Якщо ж звернутися до положень КУпАП, то побачимо, що однозначно право особи на безоплатну вторинну правову допомогу в ньому взагалі не закріплено. Лише в ч. 3 ст. 261 КУпАП «Адміністративне затримання» зазначено, що органи (посадові особи), правомочні здійснювати адміністративне затримання, про кожний випадок адміністративного затримання осіб інформують у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, крім випадків, якщо особа захищає себе особисто чи запросила захисника. З цього випливає, що в наведеній нормі чітко не регламентований обов'язок повідомити саме затриманій особі про її право на гарантований законом безоплатний правовий захист.

Що ж стосується взагалі закріплення в КУпАП права особи на захист, то в ст. 268 «Права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності» зазначено, що особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право, у тому числі, при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи.

У контексті цього зауважимо, що норми КУпАП не містять визначення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Тільки в ст. 256 КУпАП «Зміст протоколу про адміністративне

правопорушення» зазначено, що при складенні протоколу особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права і обов'язки, передбачені ст. 268 КУпАП, про що робиться відмітка у протоколі. З чого можна зробити висновок, що законодавець ототожнює особу, щодо якої складається протокол про адміністративне правопорушення, з особою, яка притягається до адміністративної діяльності.

Разом із цим, слід відмітити, що законодавчо передбачені ситуації, коли протокол про адміністративні правопорушення не складається – ст. 258 КУпАП «Випадки, коли протокол про адміністративне правопорушення не складається» (так званий спрощений порядок). Тобто відразу складається постанова у справі про адміністративне правопорушення. І лише, якщо особа оспорує допущення порушення і адміністративне стягнення, яке на неї накладається, то уповноважена посадова особа зобов'язана скласти протокол про адміністративне правопорушення відповідно до вимог ст. 256 КУпАП, крім випадків притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 185-3 КУпАП, та правопорушень у сфері забезпечення дорожнього руху, у тому числі зафіксованих в автоматичному режимі. Цей протокол є додатком до постанови у справі про адміністративне правопорушення (ч. 5 ст. 258 КУпАП).

На нашу думку, в описаному вище випадку порушник (особа, яка притягається до адміністративної відповідальності) має право клопотати про перенесення дати розгляду справи про адміністративне правопорушення у зв'язку з необхідністю залучення до справи захисника (в тому числі, шляхом отримання безоплатної вторинної правової допомоги).

Крім цього, у ст. 268 КУпАП «Права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності» особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, надається право користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, лише під час розгляду справи про адміністративне правопорушення.

У контексті цього, зазначимо, що іншими законами України, зокрема, Законом України від 02 червня 2011 року № 3460 «Про безоплатну правову допомогу» (ст. 25), крім права брати участь у розгляді справи про адміністративне правопорушення на підставі доручення Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, закріплені права захисника, які можна реалізовувати на інших стадіях провадження у справах про адміністративні проступки. Тобто фактично маємо неузгодженість між вказаним законом та КУпАП, оскільки в законі зазначено право особи на

представництво інтересів на будь якій стадії провадження, а в КУпАП – на участь захисника лише під час розгляду справи.

З огляду на викладене, усунення вищезазначених розбіжностей у законодавчих актах сприятиме реалізації права особи на отримання безоплатної вторинної правової допомоги під час провадження у справах про адміністративні проступки.

Даугуль В.Я.,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Останнім часом було захищено ряд дисертаційних досліджень присвячених з'ясуванню адміністративно-правового статусу різного рівня органів публічної адміністрації, і враховуючи достатню кількість наукових праць із зазначеної проблематики, вважаємо за доцільне проаналізувати зміст деяких робіт з метою виокремлення структурних елементів адміністративно-правового статусу органів публічної адміністрації у сфері земельних відносин та надати його поняття, тому як діяльність останньої в сучасних наукових дослідженнях з адміністративного права вивчена фрагментарно.

Так, Є. В. Юркова досліджуючи адміністративно-правовий статус публічної адміністрації у сфері охорони права інтелектуальної власності, визначає як сукупність обов'язків і прав, що встановлюються з метою охорони права інтелектуальної власності в поєднанні з їх правосуб'єктністю [1, с. 6].

О. В. Пономарьов, досліджуючи адміністративно-правовий статус Антимонопольного комітету України, розуміє його становище у ієрархії органів виконавчої влади, яке створює умови для забезпечення спроможності Комітету своїми односторонніми діями (актами) породжувати, змінювати або припиняти адміністративно-правові правовідносини у сфері захисту економічної конкуренції. До структури адміністративно-правового статусу Антимонопольного комітету України, О. В. Пономарьовим віднесено такі елементи: 1) мета, завдання, функції; 2) компетенція; 3) організація діяльності; 4) юридична відповідальність службовців Антимонопольного комітету України [2, с. 15].

Н. В. Лебідь зроблено висновок, що правовий статус державних інспекцій є складною правовою конструкцією, який включає в себе такі елементи: цілі, завдання, функції; компетенцію; організаційний блок елементів; відповідальність. Підкреслено, що цілі, завдання, функції державних органів – це різнопорядкові категорії. Функції державних

інспекцій доцільно формулювати у відповідних нормативних актах через закріплення встановленого переліку завдань. Компетенція державних інспекцій вміщує в собі предмети відання (підвідомчість) та повноваження (обов'язки). У межах компетенції можна виділити функціональні, процесуальні, предметні, територіальні повноваження [3, с. 8].

Заслуговує на увагу позиція О. В. Лісіцкова щодо визначення поняття адміністративно-правового статусу суб'єкта кадрової роботи в органах публічної адміністрації, який реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань як ієрархічного положення останніх у системі органів виконавчої влади, яке визначається сукупністю адміністративно-правових норм, що закріплюють призначення, функції, організацію діяльності, компетенцію та юридичну відповідальність посадових осіб, які працюють у цих органах і володіють певними методами кадрової роботи [4, с. 4].

І. І. Микульця визначає адміністративно-правовий статус органів юстиції України регіонального рівня, як ієрархічне положення органів юстиції України регіонального рівня, яке визначається їхнім конкретним призначенням, місцем і роллю в системі органів публічної влади, характеризується їхньою компетенцією, територіальними межами діяльності, а також юридичною відповідальністю посадових осіб, які працюють у цих органах [5, с. 4]. Крім того, І. І. Микульця виділяє чотири блоки адміністративно-правового статусу органів юстиції України регіонального рівня: 1) цільового (мета, завдання, функції); 2) структурно-організаційного (принципи діяльності; порядок утворення, реорганізації, ліквідації тощо); 3) компетенції; 4) юридичної відповідальності [5, с. 5].

Враховуючи викладене, слід констатувати, що всі вчені в деякій мірі виокремлюють однакові складові елементи адміністративно-правового статусу органів публічної адміністрації.

В юридичній науці досить ґрунтовно проаналізовано поняття правового статусу, який в юридичній літературі визначається як категорія, що має сукупність певних ознак, які становлять його системну характеристику [6, с. 48].

П. Є. Ніколов зазначає, що правовий статус відображає державно-політичну характеристику, становище державних органів, як учасників управлінських відносин, визначає правові засоби, які використовуються ними при вирішенні покладених завдань. На наш погляд, ця позиція вченого підтверджується висновком, що юридичне закріплення ролі та місця суб'єктів адміністративно-правових відносин у системі відповідних органів державної влади та в системі органів управління становить їх правовий статус [6, с. 48].

М. І. Корнієнко при визначенні правового становища зазначав, що до правового статусу слід віднести конкретне призначення, місце та роль органів виконавчої влади у системі державних органів, оскільки саме ці

ознаки розкривають державно-правову та конституційну природу цих органів [7, с. 141].

Необхідно зауважити, що правовий статус має складну структуру, а вказані ознаки є лише одними з його складових – елементами. Це, у свою чергу, обумовлює необхідність визначення загальної системи елементів правового статусу будь-якого державного органу, в тому числі органів публічної адміністрації у сфері земельних відносин. Так, І. Л. Бачило до елементів правового статусу відносить правомочність і відповідальність, при цьому має самостійне значення норми щодо функцій і норми щодо прав і юридичних обов'язків, як складових елементів правового статусу органу [8, с. 56, 80]. Ю. А. Тихомиров акцентує увагу на природі, меті, порядку утворення і функціонування державних органів, основних завданнях і напрямках діяльності, формах взаємовідносин з іншими ланками державного апарату [9, с. 119]. Як зазначив Д. Н. Бахрах, адміністративно-правовий статус складається з трьох блоків: 1) цільового, який визначає норми про цілі, завдання і функції та принципи діяльності; 2) організаційно-структурного, який складається з правових приписів, що регламентують порядок утворення, реорганізацію, ліквідацію органу, його структуру, лінійну і функціональну підпорядкованість; 3) компетенції, як сукупності владних повноважень і підвідомчості [10, с. 85].

На підставі викладеного слід зробити наступні висновки. Так, аналіз постанови Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 № 15 [11] надає можливість дійти висновку, що Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру є провідним органом публічної адміністрації у сфері земельних відносин, яка реалізує державну політику у сфері топографо-геодезичної і картографічної діяльності, земельних відносин, землеустрою, у сфері Державного земельного кадастру, державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі в частині дотримання земельного законодавства, використання та охорони земель усіх категорій і форм власності, родючості ґрунтів.

У свою чергу, до елементів адміністративно-правового статусу органу публічної адміністрації у сфері земельних відносин (Держгеокадастру України) слід віднести: основну мету діяльності, завдання, функції та принципи діяльності (цільовий блок); правові приписи, що регламентують порядок утворення, реорганізацію, ліквідацію органу, його структуру, лінійну і функціональну підпорядкованість (організаційно-структурний блок); компетенцію; юридичну відповідальність працівників Держгеокадастру.

Отже, адміністративно-правовий статус органу публічної адміністрації у сфері земельних відносин становить собою ієрархічне становище останніх у системі органів публічної адміністрації, що визначається сукупністю адміністративно-правових норм, які закріплюють призначення, функції, організацію діяльності, компетенцію та юридичну відповідальність посадових осіб, які працюють у цих органах.

Література

1. Юркова Є. В. Адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Є. В. Юркова. – Запоріжжя, 2008. – 15 с.
2. Пономарьов О. В. Адміністративно-правовий статус Антимонопольного комітету України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О. В. Пономарьов. – К., 2010. – 19 с.
3. Лебідь Н. В. Адміністративно-правовий статус державних інспекцій в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Н. В. Лебідь. – Х., 2004. – 20 с.
4. Лісіцков О. В. Адміністративні процедури кадрової роботи в органах Державної пенітенціарної служби України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О. В. Лісіцков. – К., 2012. – 20 с.
5. Микульця І. І. Адміністративно-правовий статус органів юстиції України регіонального рівня : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / І. І. Микульця. – К., 2012. – 20 с.
6. Николов П. Е. Совершенствование правового статуса отделов и управлений исполкомов местных советов / П. Е. Николов // Вестник Московского университета, 1978. – № 4. – С. 48–53.
7. Корнієнко М. І. Правове становище відділів і управлінь виконавчих комітетів місцевих рад / М. І. Корнієнко. – К. : Наук. думка, 1973. – 144 с.
8. Бачило И. Л. Функции органов управления (правовые проблемы оформления и реализации) / И. Л. Бачило. – М. : Юрид. лит., 1976. – 204 с.
9. Тихомиров Ю. А. Управление делами общества. Субъекты и объекты управления в социалистическом обществе / Ю. А. Тихомиров. – М. : Мысль, 1984. – 223 с.
10. Бахрах Д. Н. Административное право : учебник / Д. Н. Бахрах. – М. : БЕК, 1996. – 284 с.
11. Про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру : постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 № 15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/15-2015-%D0%BF>.

Декаленко В.С.,

суддя Подольського суду, м. Київ

МІЖНАРОДНІ ПРАВОВІ АКТИ ЩОДО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПЕРСОНАЛУ СУДІВ

Люди, звертаючись до суду, як до останньої інстанції, сподіваються отримати кваліфіковану допомогу, яка зазвичай ототожнюється з винесенням вигідного для них судового рішення. Саме тому, професійні якості судді є запорукою справедливості й обґрунтованості прийнятого рішення.

На сьогодні професіоналізм суддів відіграє важливу роль у діяльності судових органів і відповідає загальнодержавній кадровій

політиці, спрямованій на підвищення якості кадрів та їх ролі в управлінні органами державної влади. Значною мірою він залежить від професійного рівня кандидатів на посаду судді та можливостей суддів постійно підвищувати рівень знань та кваліфікації.

Право здійснювати функції судової влади надано лише професійним суддям та у визначених законом випадках представникам народу – присяжним та народним засідателям. Професійним суддею України може бути лише громадянин України не молодший двадцяти п'яти років, який має вищу юридичну освіту та стаж роботи в галузі права не менш як три роки, проживає в Україні не менш як десять років, володіє державною мовою та склав кваліфікаційний іспит на посаду судді. Лише особи, які володіють відповідними професійними та кваліфікаційними характеристиками, можуть зайняти посаду носіїв судової влади.

В Україні передбачено також достатньо складну процедуру добору суддівських кадрів та механізм контролю за рівнем професійної придатності (зокрема, інститут дисциплінарної відповідальності суддів, атестація суддів, подовження строку суддівських повноважень, призначення (обрання) на адміністративну посаду голови та заступників голови суду тощо).

Такий жорсткий кваліфікаційний добір кадрів та контроль за їх професійним рівнем притаманний, на відміну від виконавчої та законодавчої влади, саме судовій владі. Це пов'язано з особливою роллю судової влади, специфічністю сфери її застосування.

На нашу ж думку, будь-яка людина після звернення до суду, повинна залишати його з розумінням, що її справа була розглянута якісно, ретельно, неупереджено та на високому професійному рівні, і навіть якщо рішення винесено не на її користь, то в цьому немає вини судді або судової системи України, а такими були факти й обставини справи. Відповідно, всі судові реформи, що проводились в незалежній Україні спрямовані на пошук способів та можливостей досягнення належного та ефективного стану судової системи. При цьому основний наголос у даних реформах робиться на професіоналізмові суддівського корпусу, оскільки в суспільстві та в наукових колах вже дійшли до єдиної думки, що чинником професійного становлення та основою ефективної діяльності судової системи України є безпосередньо професійна підготовка кадрового персоналу судів.

На сьогоднішній день роль суду має бути переосмислена з позицій підвищення вимог до забезпечення конституційних та міжнародно-правових стандартів. Суд має стати ще більш дієвим органом захисту прав людини та основних свобод, що діє на принципах справедливості, незалежності, доступності і відкритості. Система добору кандидатів на посаду судді, престижність і авторитетність цієї посади мають бути такими, що забезпечать формування висококваліфікованого і високоморального корпусу суддів. Поняття «суддівський професіоналізм»

багатогранне і не можна однозначно сказати, що ж повинно визначати вершину цього багатогранника - особистісні якості судді чи його вміння оперативно орієнтуватися в складному правовому полі.

Враховуючи обраний державною шлях європейського розвитку, потрібно в повній мірі враховувати і європейські законодавчі ініціативи у визначеній сфері. У першу чергу, слід зазначити, що на необхідності професіоналізму суддів наголошують усі міжнародні правові акти, серед яких можна виокремити: Основні принципи незалежності судових органів, схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї від 29 листопада та 13 грудня 1985 року [1]; «Процедури ефективного здійснення основних принципів незалежності судових органів»: Резолюція 1989/60 15-го пленарного засідання Економічної та Соціальної Ради ООН від 24.05.1989 р. [2]; Керівні принципи, що стосуються ролі осіб, які здійснюють судове переслідування від 07.09.1990 р. [3]; «Незалежність, дієвість та роль суддів»: Рекомендації № (94) 12 Комітету Міністрів Ради Європи від 13.10.1994 р. [4]; Європейська хартія про закон «Про статус суддів» від 10.07.1998 р. [5]; Загальна (Універсальна) хартія судді від 17.11.1999 р. [6] та ін.

Наприклад, у ст. 10 Основних принципів незалежності судових органів закріплено, що особи, відібрані для судових посад, повинні мати високі моральні якості і здібності, а також відповідну підбору і кваліфікацію в галузі права [1]. П. б, ст. 2 Керівних принципів, що стосуються ролі осіб, які здійснюють судове переслідування закріплює обов'язок держав забезпечувати, щоб особи, які здійснюють судове переслідування, мали відповідну освіту й підготовку, усвідомлювали ідеали та етичні норми, притаманні даній посаді, і були обізнані про конституційні та нормативні заходи з охорони прав обвинувачених осіб і жертв, а також про права людини та основні свободи, визнані національним і міжнародним правом [3]. У свою чергу, в Європейській хартії про закон «Про статус суддів» зазначено, що відбір кандидатів на посаду судді здійснюється шляхом висунення до кандидатів вимог, пов'язаних з освітньою кваліфікацією або попереднім досвідом, здатність конкретно виконувати суддівські обов'язки. Крім того, Європейська хартія, по-перше, закріплює гарантії вільного й неупередженого вирішення суддями судових спорів. Наявність таких якостей у кандидата, як свобода волі й неупередженість, є однією з підстав прийняття рішення про призначення на посаду судді; по-друге, закріплює вимогу, згідно з якою, за допомогою відповідного навчання за рахунок держави, здійснюється підготовка обраних кандидатів на посаду суддів для ефективного виконання суддівських обов'язків.

Зіставляючи норми Європейської хартії про закон «Про статус суддів» з нормами Закону України «Про судоустрій і статус суддів», які стосуються вимог, що висуваються до кандидатів на посаду судді, наданих їм гарантій, підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації суддів,

можна зробити висновок, що вітчизняне законодавство намагається увібрати в себе позитивний міжнародний досвід регулювання професійної підготовки кадрового персоналу для судових органів. Незважаючи на це, говорити про належний рівень професійної підготовки кадрового персоналу судів України поки що не доводиться. Даний висновок можна зробити на основі статистичних опитувань громадян України щодо їхнього ставлення до судової системи в цілому та суддів зокрема.

На відміну від Європейської хартії про закон «Про статус суддів», вітчизняними законодавцями й реформаторами ще не повністю враховуються положення, закріплені в Рекомендаціях № (94) 12 Комітету Міністрів Ради Європи від 13.10.1994 р. «Незалежність, дієвість та роль суддів». Критерії добору суддів згідно Рекомендацій повинні бути об'єктивними й полягати у наявності відповідної кваліфікації та незаплямованої репутації. У Рекомендаціях детальніше, ніж у інших міжнародно-правових актах, закріплені процедурні правила, що регламентують порядок відбору та підготовки кандидатів на посаду суддів. Обов'язковим критерієм відбору, відповідно до Правила III - Відповідні умови праці, - є практичне навчання кандидатів у судах до призначення їх на посаду судді, під керівництвом досвідчених і авторитетних керівників. Необхідність імплементації зазначеного міжнародно-правового положення в національне законодавство послужить законодавчою гарантією формування судді-професіонала. Рекомендація вказує на безкоштовний характер підготовки з навчальним відвідуванням європейських та інших зарубіжних судів [7, с.122]. Ми згодні з даним висловлюванням і хочемо підкреслити, що норми даного міжнародного акта повинні бути закріплені у вітчизняній правовій базі.

Отже, з огляду на те, що Україна обрала свій шлях на зближення і вступ до ЄС, положення міжнародних актів, які використовуються країнами ЄС, і регулюють професійну підготовку кадрового персоналу судів України, повинні бути безпосередньо імplementовані в наше законодавство, що допоможе підвищити їх якісну складову.

Література

1. Основні принципи незалежності судових органів, схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї від 29 листопада та 13 грудня 1985 року (Редакція від 13.12.1985) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_201
2. «Процедури ефективного здійснення основних принципів незалежності судових органів» : Резолюція 1989/60 15-го пленарного засідання Економічної та Соціальної Ради ООН від 24.05.1989 р. (Прийняття від 24.05.1989) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_827
3. Керівні принципи, що стосуються ролі осіб, які здійснюють судові переслідування від 07.09.1990 р. (Прийняття від 07.09.1990) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_859
4. «Незалежність, дієвість та роль суддів» : Рекомендації № (94) 12 Комітету Міністрів Ради Європи від 13.10.1994 р. (Редакція від 17.11.2010, підстава 994_a38) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу :

http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_323

5. Європейська хартія про закон «Про статус суддів» від 10.07.1998 р. (Прийняття від 10.07.1998) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_236

6. Загальна (Універсальна) хартія судді від 17.11.1999 р. (Підписання від 17.11.1999) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_j63

7. Пейсиков В. В. Правовые и организационные аспекты отбора, подготовки и повышения квалификации судей : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Владимир Валентинович Пейсиков. – Москва, 2006. – 327 с.

Деревянко Б.В.,
професор кафедри
адміністративного, господарського
права та фінансово-економічної
безпеки Навчально-наукового
інституту права Сумського
державного університету, д.ю.н.,
професор;
Торяник І.В.,
магістрант Навчально-наукового
інституту права Сумського
державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ДОКАЗУВАННЯ У СУДАХ УКРАЇНИ

Інститут доказування є одним із центральних інститутів господарського судочинства. Даному інституту надається особливе значення, тому що саме від його стану буде залежати виконання основної функції господарськими судами – захист прав суб'єктів господарювання.

Теорія судового доказування у науках українського процесуального права є мало розробленою. Адже наразі немає єдиної точки зору і з найбільш важливих питань доказування – змісту, суб'єктів тощо.

Кожній країні притаманні свої особливості стосовно повноважень суддів у сфері доказування, а також у механізмі їх реалізації.

Так, американський вчений Хазард вказує на таку особливість діяльності суду: «Суддя в системі європейського права навіть більше, ніж адвокат у системі загального права, є відповідальним за розвиток процедури доказування, чітке формування фактів, необхідних для обґрунтування правових положень, на яких ґрунтується рішення. У європейському судочинстві існують розбіжності у розумінні методів і ступеня участі в цьому процесі» [1, с. 38].

Особливістю діяльності суду Бельгії є те, що суддя може вжити заходів для встановлення фактів за власною ініціативою: допит свідків, вимога особистої присутності сторін для дачі показань та пояснень тощо [2, с. 186].

Щодо суду в Італії, то там до повноважень судді належить встановлення часових меж для надання нових письмових доказів та списку (переліку) доказів, які не були раніше включені до позовної заяви, а також суддя має право ставити питання сторонам, витребувати будь-яку інформацію для перевірки та призначати експертів тощо [2, с. 187].

А в ФРН суд зобов'язаний сприяти сторонам у забезпеченні надання всіх доказів для підтвердження матеріально-правових і процесуальних фактів, які стосуються справи [2, с. 186]. За німецьким законодавством для формування суддівського переконання немає необхідності в абсолютній математичній точності підтвердження наявних у справі даних. Важливим є лише такий ступінь імовірності, який дозволяє розвіяти суду сумніви у конкретній справі [3, с. 283].

У законодавстві Угорщини закріплено обов'язок кожної сторони доводити ті обставини, на яких вона обґрунтовує свої вимоги або заперечення. Сторона, яка зацікавлена в тому, щоб суд визнав істинними факти, які протилежна сторона не оскаржує, як правило, повинна доказувати обставини, необхідні для вирішення спору [4].

Ініціатива сторін в законодавстві України обмежена з боку держави. Це стосується допиту свідків, вилучення доказів, а також інші процесуальні дії, які, відповідно, здійснюються опосередковано. Щодо процесу отримання доказів в Україні, то даний процес є досить ускладненим: особа, яка володіє певним доказом, немає обов'язку видавати його на вимогу сторони судового процесу.

В англо-американському праві існує правило «hearsay rule», що означає заборону надання як доказів відомостей про обставини, які свідок не сприйняв безпосередньо, а відомі йому з чужих слів. За передачі відомостей від однієї особи до іншої може бути перекручений їхній первинний зміст. Із цієї заборони є безліч винятків. Наприклад, покази з чужих слів за певних умов припускаються, щоб надати відомості, якими володіла особа, що померла до розгляду справи [5, с. 28].

Щодо вищезазначеної особливості в українському законодавстві, то заборони на використання показань свідків, які можуть надаватися з чужих слів, не існує.

Відповідно до Господарського процесуального кодексу України суддя за заявою сторони чи державного виконавця роз'яснює рішення, ухвалу, не змінюючи їх змісту, а також за заявою сторони або за своєю ініціативою виправляє допущені в рішенні, ухвалі описки чи арифметичні помилки, не змінюючи суті рішення. Якщо суддею під час прийняття рішення допущені саме процесуальні помилки або помилки у застосуванні норм права сторони у справі, прокурор, треті особи, особи, які не брали участь у справі, якщо господарський суд вирішив питання про їх права та обов'язки, мають право подати апеляційну скаргу на рішення місцевого господарського суду [6].

Існує думка, що доцільніше було б перейняти досвід США щодо того, що за допущення суддею помилок у розв'язанні спору, якщо таке рішення має безумовні підстави для скасування, збирається колегіальний орган (певна частина всіх суддів), і його представники виправляють помилку, не направляючи справу у вищу інстанцію. У зв'язку з цим деякі дослідники пропонують президію апеляційного суду (це 9 і більше суддів) уповноважити за поданням голови суду розглядати одержану скаргу [7].

Отже, проаналізувавши законодавство інших держав, можемо вивчити ідеї, принципи, а також концепції іншої правової системи. Адже це є шляхом до розвитку і вдосконалення власної теорії. Тому можна наголосити на тому, що в процесуальному праві проблема доказування займає особливе місце, найважливішою частиною якого є доказове право. Наразі, надзвичайно важливим є співробітництво, а також обмін досвідом. У своїй діяльності суди різних країн застосовують норми міжнародного права, а також порівняльне правознавство, оцінюючи процесуальні результати дій іншої держави. А для удосконалення українського законодавства у сфері доказування можна запропонувати розширити перелік засобів доказування шляхом його доповнення саме показаннями свідків, а також уточненням формулювання такого засобу доказування, як пояснення осіб, які беруть участь у справі.

Література

1. Веденеса Е.Ю. Роль суда в доказывании по делу в российском гражданском арбитражном судопроизводстве / Е.Ю. Веденеса // Арбитражный и гражданский процесс. — 2001. — № 2. — С. 31–38.
2. Бабенко В.В. Актуальні проблеми доказування в господарському процесі / В.В. Бабенко // Вісник господарського судочинства. — 2005. — № 2. — С. 186–193.
3. Ратушна Б. Стандарт доказування як критерій достовірності судового пізнання / Б. Ратушна // Право України. — 2012. — № 6. — С. 282–289.
4. Цивільний процесуальний кодекс Угорщини [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/eur/lxwehun.htm>.
5. Мелех Л.В. Світовий досвід і практика застосування інституту доказів і доказування у господарському процесі / Л.В. Мелех // Науковий вісник. — 2015. — № 4. — С. 24–34.
6. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 6 листопада 1991 року № 1798-XII / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 6. — Ст. 56.
7. ВХСУ: судебные палаты работают (Интервью с Первым заместителем Председателя Высшего хозяйственного суда Украины Н. Титовым от 15.04.03 г.) // Юридическая практика. — 2003. — № 15 (277). — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://pravo.ua/welcome.php>.

*Запотоцька О.В.,
здобувач кафедри
адміністративного права і процесу
Національної академії внутрішніх
справ*

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ПУБЛІЧНИХ ОРГАНІВ

Особливість правового статусу, завдання і функції Національного банку України визначають характер взаємовідносин його з Президентом України, Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України, іншими органами виконавчої влади. Діючи в єдиній соціальній системі, виступаючи особливим центральним органом державного управління в системі органів держави, НБУ має автономність, його діяльність характеризується оптимальною самостійністю щодо управління грошово-кредитною системою України.

Розкриття взаємоспівпраці НБУ з іншими суб'єктами, на нашу думку, найбільш правильніше і доречніше розглядати через категорію «взаємодія», яка в залежності від специфіки зв'язків з суб'єктами може визначатися з філософської, соціальної, адміністративно-правової сторони.

Етимологічне дослідження терміну «взаємодія» ускладнюється тим, що в словниковій літературі воно (а також «координація») визначаються через слово «погодженість» [1]. Більше того, у словниках іншомовних слів термін «взаємодія» визначається як синонім терміну «координація». Наведені загальні дефініції були покладені науковцями в основу визначення підходів до формулювання поняття взаємодії.

З філософської точки зору «взаємодія» визначається як філософська категорія, «... яка відображає процеси впливу різних об'єктів один на одного, їхню взаємну обумовленість та зміну стану або взаємоперехід, а також породження одним об'єктом іншого. Взаємодія являє собою вид прямого або опосередкованого, зовнішнього або внутрішнього відношення зв'язку» [2, с.7]. Крім цього, у філософії під взаємодією розуміють процес опосередкованого або безпосереднього впливу соціальних об'єктів один на одного, у якому взаємодіючі сторони пов'язані циклічною причинною залежністю [3].

Як вірно вказує В.О. Малюткін, філософській категорії «взаємодія» притаманні наявність: а) таких відносин (зв'язків), які дозволяють об'єктам впливати один на одного; б) самого впливу, в результаті якого відбувається двосторонні зміни суб'єктів, що взаємодіють [4, с. 4].

Відомий соціолог П.А. Сорокін вказував, що взаємодія, як найпростіша модель соціального явища та процесу, можлива лише за таких умов: наявності двох або більшої кількості індивідів, котрі обумовлюють переживання та поведінку один одного; наявності актів, через які вони

обумовлюють взаємні переживання та поступки; наявності провідників, що здійснюють передачу дії або подразнення від одного індивіда до іншого [5, с.23-34].

Так, наприклад, на думку американського соціолога Н. Смелзера, соціальна взаємодія являє собою процес, в якому люди діють та реагують на дії інших [6, с.165]. Інший соціолог, засновник теорії обміну, Дж. Хоуманс вважає, що «...соціальна взаємодія – це складна система обмінів, обумовлених способами урівноваження винагород та витрат» [7, с.134].

Для характеристики взаємодії НБУ з іншими суб'єктами найбільш повно підходить розуміння взаємодії з управлінської сторони.

Управлінський підхід визначає взаємодію як форму зв'язку елементів системи, за допомогою якої вони, взаємодоповнюючи один одного, створюють умови для успішного функціонування системи в цілому [8, с.500]. Крім того, «взаємодію» визначають і як управлінську функцію, яка спрямована на переведення системи від індивідуальної до спільної, узгодженої за місцем, часом і метою діяльності, і як процес обміну інформацією [9, с.16; 10, с.12].

«Взаємодія» з точки зору науки управління означає, що робота «... повинна представляти собою не підбір випадкових, непов'язаних між собою заходів, а глибоко обмірковану сукупність чітко упорядкованих, зв'язаних між собою заходів, розроблених на підставі врахування умов, своєрідності обстановки та задач...» [11, с.186].

Б.І. Бараненко та В.А. Кузнєцов зазначають, що необхідність взаємодії безпосередньо витікає з вимог науки управління – детермінованості елементів системи [12, с.49]. Останнє означає, що в будь-якій керованій системі повинен існувати такий зв'язок між її складовими ланками, «...при якому стан і діяльність одного елемента відображаються та стані та діяльності інших, пов'язаних з ним елементів, і системи в цілому» [13, с.98-100].

В адміністративно-правовій літературі, в основному, пропонується поняття взаємодії як визначення, що складається з двох головних ознак – як узгодженої та скоординованої діяльності [14, с.99].

В. К. Звирбуль, наприклад, пише, що під взаємодією розуміється «... будь-яка узгоджена діяльність державних органів і громадських організацій щодо виконання спільних завдань» [15, с.144].

І.І. Веремеєнко та Р.Г. Аксьонов визначають взаємодію як «діяльність, узгоджену між собою за цілями, місцем та часом, з раціональним розподілом наявних сил та засобів» [16, с.7].

Аналіз зазначених точок зору дає можливість стверджувати, що взаємодії НБУ з іншими органами державної влади найбільш характерні такі ознаки:

1) здійснюється шляхом реалізації горизонтальних правовідносин, тобто відсутня функціональна залежність НБУ від Президента України та інших органів;

2) всі суб'єкти взаємодії об'єднані єдиною ціллю – виконання державної політики в сфері грошового обігу, валютного регулювання, забезпечення фінансової стабільності в державі;

3) здійснюється в різних напрямках: нормативно-правове регулювання, валютне регулювання, грошово-кредитна політика, фінансова політика тощо;

4) здійснюється як на національному, так і міжнародному рівні, відповідно, в своїй діяльності керується нормами національного та міжнародного законодавства;

5) може носити як характер співпраці, координації, так і контрольно-наглядовий.

Таким чином, взаємодія НБУ – це законодавчо регламентований порядок співпраці НБУ з Верховною Радою України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України, центральними та місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, яка здійснюється з метою найбільш ефективного виконання державної політики в сфері грошового обігу, валютного регулювання, забезпечення фінансової стабільності в державі.

Література

1. Словарь русского языка в четырёх томах. – М.: Издательство “Русский язык”. В 4-х томах. Т.1., 1981. – 698 с.
2. Большая Советская Энциклопедия. 3-е изд., М., 1971. – Т.5. – 640 с.
3. Философский словарь / [Под ред. Розенталя М.М.] – М. : Издательство политической литературы, 1975. – 496 с.
4. Малюткин В.А. Организация взаимодействия подразделений органов внутренних дел в осуществлении профилактики преступлений: Лекция № 13/ Под ред. Г.А. Аванесова. – М.: РИО МВД СССР, 1976. – 40 с.
5. Сорокин П. Система социологии. Т.1. Социальная аналитика: учение о строении простейшего (родового) социального явления / П. Сорокин – М., 1993. – 242 с.
6. Смелзер Н. Социология: пер. с англ. – М., Феникс, 1994. – 688 с.
7. Хоманс Дж. Социальное поведение как обмен // Современная зарубежная социальная психология (Тексты). М.: Изд-во МГУ, 1984. – С.82-91.
8. Плішкін В.М. Теорія управління органами внутрішніх справ: Підручник / За ред. канд. юрид. наук Ю.Ф. Кравченка. – К. : Національна академія внутрішніх справ України, 1999. – 702 с.
9. Круглов В.А. Организация взаимодействия служб и подразделений органов внутренних дел на железнодорожном транспорте в охране общественного порядка: Автореф. дис.... канд. юрид. наук. М.: 1991. – 18 с.
10. Терещенко В.И. Организация и управление: (Опыт США). – М.: Экономика, 1965. – 47с.
11. Афанасьев В.Г. Научное управление обществом. (Опыт системного исследования). Изд.2-е, доп. М.: Политиздат, 1973. – 390 с.
12. Бараненко Б.И., Кузнецов В.А. Взаимодействие уголовного розыска ГО-РОВД с другими службами и подразделениями органов внутренних дел в предупреждении преступлений: в сб.: Труды всесоюзного научно-исследовательского института МВД СССР. №41. М., 1976. – 131 с.
13. Туманов Г. А. Организация управления в сфере охраны общественного порядка / Г. А. Туманов/ - М. : Юридическая литература, 1972. – 232 с.

14. Васильева О.М. Некоторые теоретические вопросы взаимодействия органов внутренних дел с добровольными народными дружинами. – В кн.: Взаимодействие с общественностью. М., 1977. – С.64-69.
15. Звирбуль В.К. Деятельность прокуратуры по предупреждению преступности: (Научные основы) / В. К. Звирбуль – М.: Юрид.лит., 1971. - 165с.
16. Веремеенко И.И., Аксенов Р.Г. Взаимодействие милиции с добровольными народными дружинами / И. И. Веремеенко, Р. Г. Аксенов - М., 1975. – 86с.

Ищенко В.В.,
викладач кафедри публічного права
Національного технічного
університету України “Київський
політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського”

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ: ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ

З початку 90-х років ХХ ст. в юридичній літературі України та інших країн СНД розпочалися активні дослідження різних видів відповідальності за правопорушення у сфері оподаткування. При цьому дослідженню теоретичних засад адміністративної відповідальності, зокрема, адміністративного правопорушення у сфері оподаткування, на жаль, у цій сфері не приділялося достатньої уваги (особливо в Україні).

Вчинення адміністративного правопорушення у сфері оподаткування є фактичною підставою адміністративної відповідальності у сфері оподаткування. Слід зазначити, що ряд вітчизняних та зарубіжних фахівців (Т.О. Мацелик, А.В. Роздайбіда, А.В. Передернін, О.Г. Свечнікова, Ю.М. Старилов, К.В. Хомич, В.К. Шкарупа та С.В. Гаркуша) називають підставою адміністративної відповідальності у сфері оподаткування вчинення податкового правопорушення, використовуючи це поняття у широкому значенні. На нашу думку, доцільніше використовувати для позначення адміністративної відповідальності у сфері оподаткування саме поняття “адміністративне правопорушення у сфері оподаткування”, оскільки згідно з КУпАП підставою адміністративної відповідальності є саме адміністративне правопорушення, а не податкове правопорушення.

В літературі вже робилися спроби на основі законодавчого визначення адміністративного правопорушення (проступку) (ч.1 ст.9 КУпАП) дати визначення адміністративного правопорушення (проступку) у сфері оподаткування (адміністративного порушення податкового законодавства, адміністративного податкового правопорушення).

Так, А.В. Роздайбіда вважає, що: “Адміністративним проступком у сфері оподаткування є винне, порушення встановленого законодавством порядку введення, обчислення, сплати і стягнення податків, здійснення податкових обліків і контролю, за що встановлена адміністративна

відповідальність” [1, с. 7]. На думку О. Рибченка та І. Яценка: “Адміністративним правопорушенням (проступком) законодавства України про оподаткування визнається протиправна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, що посягає на встановлений в Україні порядок обліку, обчислення та сплати податків та інших обов’язкових платежів, за яке законодавством передбачено адміністративну відповідальність” [2, с. 34].

Російськими фахівцями було запропоновано наступні визначення адміністративного порушення податкового законодавства: А.В. Смирновим – “Адміністративне порушення податкового законодавства – це протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, що посягає на діючу податкову систему, за яку законодавством передбачено адміністративну відповідальність” [3, с. 9; 4, с. 103], В.С. Проскуровим – “Адміністративне порушення податкового законодавства – це дії чи бездіяльність в частині невиконання обов’язків платником податків, які посягають на податкову систему РФ та є протиправними, винними (умисними або необережними)” [5, с. 5]. О.В. Каплієва визначає адміністративне правопорушення в галузі податків та зборів як винно вчинене, протиправне діяння (дію чи бездіяльність) посадових осіб, що посягає на діючу податкову систему, за яке законодавством Російської Федерації передбачено адміністративну відповідальність [6, с. 14; 7, с. 140], а В.В. Шекшин – як винне, суспільно небезпечне діяння, що порушує норми законодавства про податки та збори, вчинене конкретною фізичною або юридичною особою [8, с. 293].

Найбільш повне серед російських фахівців визначення вказаного поняття, на нашу думку, було запропоновано І.І. Кучеровим та І.І. Шереметьєвим, які адміністративно каране порушення законодавства про податки та збори визначали як протиправне (на порушення законодавства про податки та збори) діяння (дію, бездіяльність) фізичних осіб (громадян, індивідуальних підприємців, посадових осіб) або організацій, що посягає на встановлений порядок оподаткування, за яке передбачена відповідальність у відповідно до законодавства про адміністративні правопорушення [10, с. 7; 11, с. 9, 150; 11, с. 56-57].

Білоруський фахівець Т.В. Телятицька пропонувала закріпити в законодавстві наступне визначення: “Адміністративним правопорушенням у сфері оподаткування (адміністративним податковим правопорушенням) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність суб’єкта податкових правовідносин, яка посягає на права та законні інтереси учасників даних відносин, на встановлений порядок оподаткування, за яку законодавством передбачено адміністративну відповідальність” [12, с. 151; 13, с. 12].

Як видно, всі наведені вище визначення адміністративних правопорушень у сфері оподаткування, незважаючи на використання дещо різних термінів для їх визначення, базуються на законодавчій дефініції

адміністративного правопорушення, передбаченій в адміністративно-деліктних кодексах країн СНД з вказівкою на об'єкти, на які посягають адміністративні правопорушення у сфері оподаткування.

Оскільки, на нашу думку, родовим об'єктом адміністративних правопорушень у сфері оподаткування є суспільні відносини, що виникають у зв'язку з виконанням обов'язку по сплаті податків та зборів, а також із здійсненням податкового контролю, а видовими об'єктами адміністративних правопорушень у сфері оподаткування – порядок ведення податкового та бухгалтерського обліку, складання та подання податкової та фінансової звітності; правовідносини по сплаті податку на доходи фізичних осіб та подання декларацій про доходи; правовідносини, пов'язані із здійсненням податковими органами своїх контролюючих функцій; система оподаткування; права та свободи платників податків; правовідносини, пов'язані з виконанням доходної частини бюджету [14, с. 120], тому поняття адміністративного правопорушення у сфері оподаткування має базуватися на законодавчій дефініції, передбаченій в ч.1 ст.9 КУпАП, з вказівкою на родовий та основні видові об'єкти таких правопорушень.

Підсумовуючи наведене вище, можна запропонувати наступну дефініцію: адміністративне правопорушення у сфері оподаткування – це протиправне, винне (умисне або необережне) діяння, яке посягає на встановлений порядок обчислення та сплати податків, порядок ведення податкового обліку, складання та подання податкової звітності, здійснення податкового контролю, і за яке законом передбачено адміністративну відповідальність.

Література

1. Роздайбіда А. В. Податкове правопорушення як підстава адміністративної відповідальності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Академія держ. податкової служби України; А. В. Роздайбіда. – Ірпінь, 2003. – 17 с.
2. Рыбченко А. Административная ответственность за нарушения законодательства о налогообложении, предусмотренная Кодексом Украины об административных правонарушениях / А. Рыбченко, И. Яценко // Бухгалтерский учет и аудит. – 1996. – № 5. – С. 34–39.
3. Смирнов А. В. Административная ответственность за нарушения налогового законодательства / А.В. Смирнов. – М. : Антропософия, 1995. – 127 с.
4. Смирнов А. В. Виды административной ответственности за нарушения налогового законодательства / А.В. Смирнов // Налоговый вестник. – 1997. – № 6. – С. 103–115.
5. Проскуров В. С. Виды ответственности за нарушение налогового законодательства : справочник / В. С. Проскуров. – М. : Белые альвы, 1996. – 56 с.
6. Каплиева Е. В. Административная ответственность за правонарушения в сфере и налогообложения : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.14 / Российская академия гос. службы при Президенте Российской Федерации; Е. В. Каплиева. – М., 2002. – 23с.
7. Каплиева Е. В. Административная ответственность за правонарушения в сфере и налогообложения : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.14 / Е. В. Каплиева. – М., 2002. – 166 с.

8. Шекшин В. В. Административная ответственность за правонарушения в области налогов и сборов: некоторые проблемы и пути решения / В. В. Шекшин // Вопросы гуманитарных наук. – 2005. – № 6 (21). – С. 293–294.
9. Шереметьев И. И. Административная ответственность за нарушения законодательства о налогах и сборах : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.14 / Российская правовая академия Министерства юстиции Российской Федерации; И. И. Шереметьев. – М., 2004. – 16 с.
10. Шереметьев И. И. Административная ответственность за нарушения законодательства о налогах и сборах : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.14 / И. И. Шереметьев. – М., 2004. – 166 с.
11. Кучеров И. И. Административная ответственность за нарушения законодательства о налогах и сборах / И. И. Кучеров, И. И. Шереметьев. – М. : ИД “Юриспруденция”, 2006. – 128 с.
12. Телятицкая Т. В. Понятие и основные признаки административных налоговых правонарушений / Т. В. Телятицкая // Право и демократия : сб. науч. трудов. – Минск : Право и экономика, 1998. – Вып. 9. – С. 144–151.
13. Телятицкая Т. В. Административные правонарушения в области налогообложения : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Белорусский гос. ун-т; Т. В. Телятицкая. – Минск, 1999. – 20 с.
14. Іщенко В. В. Об’єкт та предмет адміністративних правопорушень у сфері оподаткування: доктринальні підходи / В. В. Іщенко // Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”. Політологія. Соціологія. Право : зб. наук. праць. – К.: ІВЦ “Політехніка”, 2016. – № 3/4 (27/28) / 2015. – С. 118–123.

Кадала В.В.,
*в.о. завідувача кафедри цивільного
та господарського права
Донецького юридичного інституту
МВС України, кандидат юридичних
наук*

РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОХОРОНИ ПРАВ, СВОБОД І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯН

Відповідно до ч.2 ст.3 Основного закону України забезпечення прав і свобод людини є головним обов’язком держави. В свою чергу, органи місцевого самоврядування, як специфічні органи місцевої влади відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» мають власні (самоврядні) повноваження щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян. В цьому питанні органи місцевого самоврядування тісно взаємодіють з правоохоронними органами. Така взаємодія впливає як з приписів законодавства, так і з метою забезпечення координації дій різних органів державної влади при виконанні головного обов’язку держави.

Питання забезпечення охорони прав, свобод і законних інтересів громадян завжди актуальні, оскільки потреба у захисті та безпеці є

базовою серед потреб людини. Участь у такому забезпеченні органів місцевого самоврядування є доцільною та необхідною, оскільки саме вони (органи місцевого самоврядування) найбільш наближені до громадянина на місцях, при цьому можуть ефективно та вчасно реагувати на існуючі загрози. А тому науковий та практичний інтерес до вказаної проблематики існує у всіх країнах тривалий час. Цим питанням приділені роботи Герасимова А.П., Солоненка О.М., Сачаво А.Г., Калчеманова М.В., Каленяка В. та ін. [1-6]. З урахуванням значних соціально-політичних змін у країні ці питання потребують додаткового переосмислення.

З аналізу положень ст. 38 Закону України «Про органи місцевого самоврядування» вбачається, що до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать власні (самоврядні) повноваження з підготовки і внесення на розгляд ради пропозицій щодо створення відповідно до закону міліції, що утримується за рахунок коштів місцевого самоврядування, вирішення питань про чисельність працівників такої міліції, про витрати на їх утримання, здійснення матеріально-технічного забезпечення їх діяльності, створення для них необхідних житлово-побутових умов. Враховуючи, що донедавна майже всі територіальні громади були дотаційними внаслідок існуючої на той час системи розподілу коштів, то місцеві органи не мали змоги утримувати за власний рахунок міліцію.

Внаслідок децентралізації розподілу державних коштів місцеві громади отримали в своє розпорядження додаткові фінансові ресурси, які б давали змогу повернутися до питань створення міліції. Проте, в цьому питанні слід враховувати появу додаткових витрат, фінансування яких також передали на місця. Крім того, також необхідно взяти до уваги реформування системи правоохоронних органів – ліквідацію одних, створення або реформування інших та зміни принципів їх функціонування, ролі та місця при реалізації покладених на них завдань.

Серед правоохоронних органів одне і з центральних місць займає поліція. Виходячи з положень ст.1 Закону України «Про Національну поліцію» поліція – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. При цьому відповідно до ст.5 вказаного закону взаємодія поліції з органами місцевого самоврядування відбувається відповідно до закону та інших нормативно-правових актів.

В ст. 88 закону зазначено, що керівники територіальних органів поліції повинні не менше одного разу на два місяці проводити відкриті зустрічі з представниками органів місцевого самоврядування на рівнях областей, районів, міст та сіл з метою налагодження ефективної співпраці між поліцією та органами місцевого самоврядування і населенням. На таких зустрічах обговорюється діяльність поліції, визначаються поточні проблеми та обираються найефективніші способи їх вирішення. Керівники

територіальних органів поліції з метою підвищення авторитету та довіри населення до поліції систематично інформують громадськість про стан правопорядку, заходи, які вживаються щодо попередження правопорушень.

Крім цього, поліція взаємодіє з громадськістю шляхом підготовки та виконання спільних проектів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань. Співпраця між поліцією та громадськістю спрямована на виявлення та усунення проблем, пов'язаних із здійсненням поліцейської діяльності, і сприяння застосуванню сучасних методів для підвищення результативності та ефективності здійснення такої діяльності. Поліція надає підтримку програмам правового виховання, пропагує правові знання в освітніх закладах, засобах масової інформації та у видавничій діяльності (ст. 89). Отже, задекларовані основи взаємодії поліції та органів місцевого самоврядування базуються на принципах відкритості та прозорості, дотриманні прав і свобод людини, взаємодії з населенням на засадах партнерства та ін.

Ще одне формування, з яким мають взаємодіяти органи місцевого самоврядування при виконанні головного обов'язку держави – це Національна гвардія України. Така взаємодія впливає з положень ст.13 Закону України «Про Національну гвардію України» відповідно до яких військовослужбовці Національної гвардії України з метою виконання покладених на Національну гвардію України завдань мають право взаємодіяти з уповноваженими посадовими особами органів місцевого самоврядування. На нашу думку, застереження, що військовослужбовці «мають право взаємодіяти» не дозволяє вести мову про ефективність такої взаємодії між органами місцевого самоврядування та вказаним військовим формуванням, а тому таке положення потребує свого уточнення шляхом встановлення чіткого припису щодо зобов'язання до такої взаємодії.

Крім того, громадяни України відповідно до Конституції України мають право створювати в установленому законом порядку громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку і державного кордону, сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам, Державній прикордонній службі України та органам виконавчої влади, а також посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних правопорушень і злочинів, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин.

Це впливає із положень Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку й державного кордону» відповідно до яких місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування у межах своєї компетенції спільно з органами Національної поліції та підрозділами Державної прикордонної служби України здійснюють

координацію та контроль за діяльністю громадських формувань, заслуховують повідомлення і звіти керівників зазначених формувань.

Також, відповідно до ст. ст. 15, 16, 19 вказаного закону організовують діяльність громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону шляхом залучення їх членів до проведення патрулювання та інших спільних заходів, проведення інструктажів та оперативного надання відповідної інформації, крім таємної, залучення їх членів до правового навчання та ознайомлення з формами та методами боротьби з правопорушеннями; для реалізації цілей і завдань громадських формувань місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування мають право вводити за рахунок коштів місцевого бюджету посади інструктора з питань роботи з цими формуваннями, начальника загону народної дружини підприємства, установи, організації; органи місцевого самоврядування та місцеві державні адміністрації мають право вирішувати питання щодо забезпечення діяльності громадських формувань, надавати їм службові приміщення, необхідний інвентар та засоби зв'язку. Як вбачається з вказаних положень, у органів місцевого самоврядування існує широке коло засобів для виконання головного обов'язку держави.

Отже, органи місцевого самоврядування займають ключову роль у забезпеченні охорони прав, свобод і законних інтересів громадян. Ця роль перш за все полягає у реалізації власних повноважень в цьому питанні шляхом створення відповідної міліції та створенні умов для функціонування громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону; по-друге, у взаємодії з центральним органом виконавчої влади – поліцією, та по-третє, з Національною гвардією України. В той самий час, побудова ефективної моделі взаємодії та реалізації власних повноважень потребують додаткових наукових розвідок.

Література

1. Герасимов А.П. Местное самоуправление и местная полиция во Франции / А.П. Герасимов. – М., 1992. – С. 34.
2. Солоненко О. М. Реалізація функції забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян у системі місцевого самоврядування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «конституційне право» / Солоненко Олег Миколайович – Київ, 2001. – 19 с.
3. Сачаво А.Г. Адміністративно-правові основи діяльності приватних охоронних структур та їх взаємодія з ОВС України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Сачаво Андрій Григорович. — К., 2004. — 162 с.
4. Калчечанов М. В. Взаимодействие органов полиции с негосударственными (частными) охранными детективными структурами (на примере США) / М. В. Калчечанов // Закон и право. — 2007. — № 10. — С. 102—107.
5. Каленяк В. Приватна охоронна діяльність: зарубіжний досвід та можливість його використання в Україні [Електронний ресурс] / В. Каленяк // Персонал : Журнал інтелектуальної еліти. — 2007. — № 5. — Режим доступу : <http://personal.in.ua/article.php?id=504>.

Канівець А.О.,
магістрант Навчально-наукового
інституту права Сумського
державного університету

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ВІД НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Конкуренція – це елемент без якого не може існувати жоден ринок. Без її використання неможливі будуть два елементи – це ринкова рівновага та повноцінний ринок. Але суперництво між суб'єктами господарювання за споживчі потреби на ринку можуть здійснюватися як добросовісно, так і з використанням методів, які завдають шкоди споживачам, конкурентам і в цілому всьому суспільству. Все це стосується недобросовісної конкуренції.

Якщо в умовах добросовісної конкуренції перемагає той, хто створює високоякісну продукцію при найменших витратах виробництва завдяки використанню науково-технічних досягнень, передової організації праці, то при недобросовісній конкуренції ці досягнення не мають значення, оскільки перемагати може і той суб'єкт господарювання, що не досяг таких позицій.

Тому на відміну від добросовісної конкуренції, що приносить користь суспільству через стимулювання економії матеріальних, фінансових і трудових ресурсів, спонукає постійно обновляти асортимент продукції, використовувати досягнення науково-технічного прогресу, недобросовісна конкуренція, навпаки, наносить шкоду державним і суспільним інтересам [1, с. 19].

Щоб більш детально зрозуміти це явище звернемося до Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», в якому зазначається, що недобросовісною конкуренцією є будь-які дії у конкуренції, що суперечать торговим та іншим чесним звичаям у господарській діяльності. Недобросовісною конкуренцією є дії у конкуренції, зокрема неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання, створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції, неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці [2].

Загальне поняття недобросовісної конкуренції міститься в Паризькій конвенції про охорону промислової власності «актом недобросовісної конкуренції вважається будь-який акт конкуренції, що суперечить чесним звичаям у промислових і торговельних справах».

Відповідно до статті 10-ter Паризької конвенції уряди всіх держав, що підписали зазначену Конвенцію, зобов'язані забезпечити адміністративний і судовий захист прав суб'єктів господарювання і громадян від проявів недобросовісної конкуренції. Тобто, якщо

підприємець не може отримати належного захисту в межах національної системи захисту від недобросовісної конкуренції, він має право звернутися за захистом своїх прав до міжнародно-правових інституцій, як з позовом про визнання факту правопорушення, так і з позовом до державних органів, що не забезпечили ефективний захист його прав [1, с. 19, 3].

За вчинення правопорушень, зазначених в Законі України «Про захист від недобросовісної конкуренції», передбачено різні види відповідальності до суб'єктів господарювання – порушників. А до їх посадових осіб, так само як і до чиновників і державних службовців, можуть бути застосовані санкції адміністративного і кримінального законодавства. Крім названого Закону на захист ділової репутації суб'єктів господарювання від недобросовісних конкурентів більшою чи меншою мірою орієнтовані положення Господарського кодексу України, Законів України «Про захист економічної конкуренції», «Про Антимонопольний комітет України», «Про захист прав споживачів», «Про природні монополії», «Про рекламу», інших законів і підзаконних нормативних актів України, міжнародних конвенцій, договорів і домовленостей, що отримали визнання та обов'язковість виконання в Україні [4, с. 107].

Конкретний перелік дій, які можуть характеризуватися як недобросовісна конкуренція в законодавстві України невичерпний. Вітчизняні нормативні акти містять також їх уточнюючу класифікацію, що є вимогою практики. Значна кількість недобросовісної конкуренції пов'язана з порушенням прав на об'єкти інтелектуальної власності, такі як торгові марки, винаходи, корисні моделі, промислові зразки тощо.

Вважається, що економічна свобода господарських суб'єктів може бути ефективно забезпечена тільки за допомогою цілого комплексу дій з профілактики недобросовісної конкуренції і ефективної боротьби з нею. Ділова репутація і власний комерційний досвід потребують постійної уваги і надійного захисту. Основними органами, які покликані надавати такий захист, – це суди України, Антимонопольний комітет, правоохоронні та інші адміністративні органи держави [5, с. 157]. Згідно зі статтею 37 ГК України вчинення дій, визначених як недобросовісна конкуренція, зумовлює адміністративну, цивільну чи кримінальну відповідальність винних осіб суб'єктів господарювання у випадках, передбачених законом [1, с. 20; 6].

Кримінальний кодекс України передбачає кримінальну відповідальність за злочини, що порушують вимоги законодавства про збереження комерційної таємниці [7].

Цивільно-правовою санкцією за недобросовісну конкуренцією є відшкодування збитку. Збиток, заподіяний внаслідок здійснення дій, визначених законом як недобросовісна конкуренція підлягає відшкодуванню за позовами заінтересованих осіб у порядку, визначеному

цивільним законодавством України (ст. 24 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції») [1, с. 21; 2].

Погоджуюсь з думкою Б.В. Дерев'янка, який зазначає, що крім загального цивільного законодавства в Україні діє спеціальне господарське законодавство, яке передбачає можливість застосування спеціалізованими антимонопольними й іншими державними органами санкцій до порушників – суб'єктів господарювання [4, с. 108]. Однак так само адміністративне і кримінальне законодавство містить склади правопорушень, за якими до керівників суб'єктів господарювання – порушників та державних службовців – порушників можуть бути застосовані санкції адміністративно-правового чи кримінально-правового характеру. Українське законодавство про захист від недобросовісної конкуренції за якістю й видами заходів захисту прав добросовісних суб'єктів господарювання в цілому не поступається законодавству економічно розвинених країн і країн із великим обсягом ВВП. Проблеми, що існують у вітчизняній практиці захисту від недобросовісних конкурентів, пов'язані з недостатньою якістю виконання законодавства та застосування санкцій до порушників.

Для більш дієвого результату доцільно було б удосконалити законодавчу базу, а саме понятійний апарат та збільшити рівень кваліфікованих спеціалістів в даній сфері, проведенням кожні 4 роки перекваліфікації працівників. Також в разі не застосування покарань до правопорушників на відповідальних осіб накладати штрафні санкції адміністративно- та фінансово-правового характеру.

Література

1. Щокін Р. Г. Сутність недобросовісної конкуренції за господарським законодавством України / Р. Г. Щокін // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. – 2014. – Вип. 11(2). – С. 18-21.
2. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 7 червня 1996 року № 236/96-ВР / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 36. – Ст. 164.
3. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року : набула чинності для України 25 грудня 1991 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_123. – Назва з екрану.
4. Дерев'янка Б. В. Щодо тенденцій формування законодавства про захист від недобросовісної конкуренції / Б. В. Дерев'янка // Право і суспільство. – 2014. – № 3. – С. 103-109.
5. Джури́нський О. О. Поняття та основні ознаки недобросовісної конкуренції / О. О. Джури́нський // Університетські наукові записки. – 2009. – № 3. – С. 155-161.
6. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18–22. – Ст. 144.
7. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. №2341-III / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.

Кирилюк І.В.

суддя Печерського районного суду
м. Києва

ВІДКЛИКАННЯ АПЕЛЯЦІЙНОЇ СКАРГИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Особа, яка подала апеляційну скаргу, має право відкликати її до початку розгляду справи судом апеляційної інстанції, а друга сторона має право визнати апеляційну скаргу обґрунтованою в повному обсязі чи в певній частині (ч. 2 ст. 193 Кодексу адміністративного судочинства (далі – КАС України) [1]. Розгляд заяви про відкликання апеляційної скарги здійснюється суддею-доповідачем одноособово, без виклику сторін, без обговорення підстав відкликання. У той же час заява про відкликання апеляційної скарги, яка надійшла після початку розгляду справи, не може бути підставою для закриття апеляційного провадження, якщо особа не подала заяву про відмову від скарги.

Одним із важливих елементів реалізації права на відкликання апеляційної скарги є правові наслідки, що настають у випадку здійснення цієї процесуальної дії. Відповідно до ч. 3 ст. 193 КАС України результатом розгляду заяви про відкликання апеляційної скарги є ухвала суду про повернення скарги [1]. Утім, при такому законодавчому визначенні правових наслідків під час відкликання апеляційної скарги виникає дисонанс між часовими межами вчинення та правовими наслідками зазначеної процесуальної дії.

Так, до постановлення апеляційним судом ухвали про призначення справи до розгляду суддя-доповідач має постановити ухвалу про відкриття апеляційного провадження, що й визначає вихідну точку, з якою у теорії адміністративного судочинства пов'язують можливість застосування тих чи інших процесуальних інститутів. У разі відкликання апеляційної скарги до відкриття апеляційного провадження, суддя-доповідач постановляє ухвалу про повернення апеляційної скарги, що відповідає положенням КАС України. Водночас застосування тих же правових наслідків після відкриття апеляційного провадження не зовсім відповідає логічності та послідовності таких процесуальних дій.

У науковій літературі справедливо зазначається, що ухвала про повернення апеляційної скарги, постановлена на підставі заяви про відкликання апеляційної скарги, касаційному оскарженню не підлягає [2, с. 240; 3, с. 162].

Однак аналіз судової практики свідчить, що судді у цьому питанні є непослідовними. В ухвалах, постановлених апеляційними адміністративними судами, вказується на можливість касаційного оскарження ухвали про повернення апеляційної скарги.

Так, 20.02.2017 року Донецьким апеляційним адміністративним судом у справі № 812/336/15 було постановлено ухвалу, відповідно до якої було задоволено заяву апелянта про відмову від апеляційної скарги. Утім, колегія суддів під час постановлення ухвали не тільки переплутала в тексті рішення поняття «відмова» та «відкликання» апеляційної скарги, а й надала можливість таку ухвалу оскаржити до Вищого адміністративного суду України за правилами, визначені в КАС України [4]. Аналогічні судові рішення ухвалюють й інші апеляційні адміністративні суди України, надаючи право особі, яка відкликала апеляційну скаргу, оскаржити ухвалу про повернення апеляційної скарги [5;6].

Така ситуація в судовій практиці пов'язана з тим, що *de iure*, відповідно до ч. 2 ст. 211 КАС України ухвали суду апеляційної інстанції можуть бути оскаржені в касаційному порядку, якщо вони перешкоджають подальшому провадженню у справі (до котрих, зокрема й відноситься ухвала про повернення апеляційної скарги). Однак, як справедливо відмічає У. Б. Воробель, *de facto* сенсу оскарження такої ухвали немає, оскільки її постановлення повністю відповідає волевиявленню особи [3, с. 162].

Отже, з метою усунення непорозумінь між теорією та практикою з цього питання, вироблення у судовій практиці єдиного підходу щодо можливості оскарження ухвали про повернення апеляційної скарги у зв'язку з її відкликанням, а також враховуючи загальноприйняті правила про чітку поетапність адміністративного процесу, пропонуємо ч. 3 ст. 193 КАС України викласти в такій редакції:

«При відкликанні апеляційної скарги до відкриття апеляційного провадження суддя-доповідач, який здійснював підготовку справи до апеляційного розгляду, постановляє ухвалу про повернення скарги, яка не підлягає оскарженню. При відкликанні апеляційної скарги після відкриття апеляційного провадження, але до початку розгляду справи судом апеляційної інстанції, суддя-доповідач постановляє ухвалу про залишення апеляційної скарги без розгляду, яка не підлягає оскарженню».

Поряд з цим, у науковій літературі цілком справедливо вказують на можливість повторного звернення особи, яка подає апеляційну скаргу, з тотожною апеляційною скаргою після повернення апеляційної скарги у зв'язку з її відкликанням, за умови, що таке повторне звернення відбулося у межах строків на апеляційне оскарження [7, с. 171].

Література

1. Кодекс адміністративного судочинства України : закон України від 6 липня 2005 року № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35–36, № 37. – Ст. 446.
2. Батрин О. В. Відкликання апеляційної скарги та відмова від неї в цивільному процесі України / О. В. Батрин // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2013. – № 2. – С. 240–248.
3. Воробель У. Б. Відкликання апеляційної скарги та залишення її без розгляду: проблемні аспекти їх співвідношення / У. Б. Воробель // Право України. – 2015. – № 3. – С. 159–168.

4. Ухвала Донецького апеляційного адміністративного суду від 20 лютого 2017 року у справі № 812/336/15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64828365>.
5. Ухвала Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 15 лютого 2017 року у справі № 804/14892/15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64738054>.
6. Ухвала Вінницького апеляційного адміністративного суду від 20 лютого 2017 року у справі № 128/3957/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64806113>.
7. Гусаров К. В. Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядках : монографія / К. В. Гусаров. – Харків. 2010. – 352 с.

Коллер Ю.С.,

головний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії
проблем правового та
організаційного забезпечення
діяльності Міністерства
Державного науково-дослідного
інституту МВС України,
кандидат юридичних наук, старший
науковий співробітник

ПОНЯТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ, ЗАФІКСОВАНІ В АВТОМАТИЧНОМУ РЕЖИМІ

З метою ефективного контролю за виконанням водіями транспортних засобів вимог, встановлених Правилами дорожнього руху Верховною Радою України був прийнятий Закон України від 14.07.2015 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху», який запровадив автоматичну фіксацію порушень Правил дорожнього руху та встановив особливий порядок провадження у справах цієї категорії.

Варто підкреслити, що автоматизований нагляд за дотриманням Правил дорожнього руху з використанням технічних засобів, що дають змогу здійснювати фотозйомку або відеозапис, – новий для нашої країни напрямок розвитку як інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху (далі – ЗБДР) взагалі, так й інституту провадження у справах про адміністративні правопорушення зокрема. Його поява стало підставою для інтенсивної дискусії як у наукових, так й у практичних колах. Незважаючи на законодавче закріплення нового механізму притягнення порушників до відповідальності, необхідно погодитись з Р. Ю. Молчановим, який слушно зазначає, що до

сьогоднішнього дня відсутня практика притягнення до відповідальності за правопорушення в сфері безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, а інсуючі норми, що визначають порядок провадження, потребують суттєвого доопрацювання [1, с. 15].

Визначення особливостей провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері ЗБДР, зафіксовані в автоматичному режимі, з метою формулювання пропозицій щодо їх удосконалення, на наш погляд, неможливо без характеристики теоретико-правових засад досліджуваної сфери. У зв'язку з цим, доцільним постає з'ясування, перш за все, поняття та сутності провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері ЗБДР, зафіксовані в автоматичному режимі.

На наш погляд, з'ясування сутності цього поняття повинно ґрунтуватися, насамперед, на розумінні значення понять «провадження у справах про адміністративні правопорушення» та «безпека дорожнього руху».

Слід зазначити, що поняття «безпека дорожнього руху» є предметом багатьох наукових досліджень. До теперішнього часу серед правознавців відсутнє його однозначне розуміння, що призвело до існування ряду наукових точок зору. На теперішній час у правовій науці склалися відносно стійкі уявлення про основні підходи щодо визначення безпеки дорожнього руху, а саме, безпека дорожнього руху: як умова реалізації державою намічених цілей в області соціально-економічної політики; як умова стійкості учасника дорожнього руху до загрози від аварійності в дорожньо-транспортних пригодах; як пріоритет міжнародної безпеки; як умова припинення нелегальних видів економічної діяльності (шахрайство, контрабанда наркотиків, крадіжки вантажів та транспортних засобів); як система суспільних відносин; як складова національної безпеки; як стан даного процесу щодо захищеності його учасників від дорожньо-транспортних пригод [2, с. 28].

Маємо констатувати, що поняття «безпека дорожнього руху» містить у собі три основних ознаки, зокрема, це: безпека, дорожній рух та його учасники. Однак, на відміну від всіх інших визначень, де кожний автор розглядає поняття «безпека дорожнього руху» в залежності від певних критеріїв (як умову, пріоритет або стан даного процесу), на нашу думку, ключовою ознакою поняття «безпеки дорожнього руху» є певна система суспільних відносин, яка направлена на цю безпеку, яку ми визначились розглядати як стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства та держави від внутрішніх та зовнішніх загроз. У зв'язку з цим, ми вважаємо, що безпека дорожнього руху в правовому вираженні має бути системою суспільних відносин, що складається у сфері дорожнього руху для захисту інтересів його учасників у переміщенні та відображає стан їх захищеності від дорожньо-транспортних пригод.

Щодо визначення поняття провадження у справах про адміністративні правопорушення, то варто підкреслити, що в юридичній літературі єдиного розуміння до сьогодні не існує. Так, ряд вчених-адміністративістів, як правило, визначають поняття провадження у справах про адміністративні правопорушення через поняття адміністративно-процесуальної діяльності, тобто як низку певних дій уповноважених органів (посадових осіб), а у визначених законом випадках – й інших суб'єктів, які, відповідно до норм адміністративного законодавства, здійснюють заходи, спрямовані на притягнення правопорушників до адміністративної відповідальності [3].

Розглядаючи провадження у справах про адміністративні правопорушення безпосередньо у сфері ЗБДР, слід наголосити, що це поняття також було предметом низки наукових досліджень, аналіз яких дозволяє стверджувати про існування декілька точок зору щодо розуміння цього поняття. Так, наприклад, І. В. Новасардова під провадженням у справах про проступки у сфері ЗБДР пропонує розуміти врегульовану адміністративно-процесуальними нормами діяльність щодо вирішення справ про порушення правил, норм та стандартів, які регулюють ЗБДР, шляхом здійснення уповноваженими на те органами (посадовими особами) низки відповідних процедур щодо виявлення адміністративних проступків у цій сфері, та притягнення осіб, які винні у їх скоєнні, до адміністративної відповідальності [4, с. 124]. Натомість Р. В. Ярова провадження у справах про адміністративні правопорушення, які вчиняються водіями автотранспортних засобів, визначає як передбачену в адміністративно-процесуальних нормах поетапну діяльність органів (посадових осіб) щодо повного, об'єктивного з'ясування всіх обставин справи, винесення законного і обґрунтованого рішення у справі, забезпечення його виконання та встановлення причин та умов скоєного протиправного діяння у сфері дорожнього руху [5, с. 201]

Аналіз різних поглядів вчених-адміністративістів, дає підстави стверджувати, що провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері ЗБДР являє собою самостійне адміністративно-юрисдикційне провадження, що становить комплекс взаємопов'язаних і взаємообумовлених процесуальних дій уповноважених органів (посадових осіб), спрямованих на своєчасне, всебічне, повне та об'єктивне з'ясування обставин кожної справи про порушення правил, норм та стандартів у галузі дорожнього руху, вирішення її згідно з чинним законодавством та притягнення осіб, винних у їх скоєнні, до адміністративної відповідальності.

Для повного та всебічного розкриття змісту досліджуваного поняття необхідно також з'ясувати сутність словосполучення «правопорушення, зафіксовані в автоматичному режимі». Закон України у ст. 1 «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» передбачає, що інформаційна (автоматизована) система – це організаційно-технічна

система, в якій реалізується технологія обробки інформації з використанням технічних і програмних засобів [6]. Крім того, виходячи зі змісту ст. 14-2 КУпАП [7] можна дійти висновку, що під правопорушеннями у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі розуміються ті правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, які зафіксовані за допомогою технічних засобів, що дають змогу здійснювати фотозйомку або відеозапис та функціонують згідно із законодавством про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах.

Таким чином, виходячи з вищезазначеного, вважаємо, що провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі – це комплекс взаємопов'язаних і взаємообумовлених процесуальних дій уповноважених органів (посадових осіб), спрямованих на своєчасне, всебічне, повне та об'єктивне з'ясування обставин кожної справи про порушення правил, норм та стандартів у галузі дорожнього руху, які зафіксовані за допомогою технічних засобів, що дають змогу здійснювати фотозйомку або відеозапис та функціонують згідно із законодавством про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах, вирішення її згідно з чинним законодавством та притягнення осіб, винних у їх скоєнні, до адміністративної відповідальності.

Література

1. Молчанов Р. Ю. Проведення в справах про адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі / Р. Ю. Молчанов // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – Вип. 38. Т. 2. – С. 15-18.
2. Коллер Ю. С. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху : монографія / Ю. С. Коллер, А. О. Собакарь. – К. : «МП Леся», 2015. – 204 с.
3. Адміністративне право України : [підручник для юрид. вузів і факультетів / Ю. П. Битяк, В. В. Богущкий, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін.]; за ред. Ю. П. Битяка. – Харків : Право. – 2000. – 520 с.
4. Новасардова І. В. Запобігання адміністративним правопорушенням у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Новасардова Ірина Вячеславівна; КПУ. – З., 2011. – 203 с.
5. Ярова Р. В. Адміністративна відповідальність спеціальних суб'єктів – водіїв автотранспортних засобів: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Ярова Руслана Василівна; НТУ. – К., 2016. – 233 с.
6. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах Закон України від 5 липня 1994 р. № 80/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 31. – Ст. 286.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-X // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/page2>.

Король М.О.,
старший викладач кафедри
конституційного,
адміністративного та
міжнародного права Національної
академії Державної прикордонної
служби України імені Богдана
Хмельницького

ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ СИЛИ, СПЕЦЗАСОБІВ ТА ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ДЕРЖАВНОЮ ПРИКОРДОННОЮ СЛУЖБОЮ УКРАЇНИ

27 серпня – 7 вересня 1990 р. в Гавані відбувся Восьмий Конгрес ООН щодо попередження злочинності і поводження з правопорушниками, в рамках якого було прийнято «Основні принципи застосування сили і вогнепальної зброї посадовими особами по підтримці правопорядку» [1]. Ці принципи, хоча і не мають закріплення в законодавстві, використовуються глобально в якості стандартів поліцейськими та іншими правоохоронними органами країн-членів ООН.

Згідно загальних положень цих Принципів уряди зобов'язані розробити якомога більш широкі арсенали засобів і надавати посадовим особам з підтримки правопорядку різноманітні види зброї і боєприпасів (в тому числі такі, застосування яких нейтралізує, але не призводить до смерті особи до якої вони застосовуються), що дозволяє диференціювати застосування сили адекватно ситуації.

Посадові особи з підтримки правопорядку під час виконання своїх завдань можуть використовувати силу лише у випадках, коли застосування ненасильницьких заходів є неефективним. В усіх випадках, коли застосування сили чи вогнепальної зброї є необхідним, правоохоронці:

- проявляють стриманість в застосуванні сили і діють виходячи з серйозності правопорушення;
- зводять до мінімуму можливість завдання шкоди і нанесення поранень;
- забезпечують надання медичної та іншої допомоги будь-яким пораненим або постраждалим особам в найкоротші терміни [1].

Правоохоронці мають право застосовувати вогнепальну зброю лише у випадках самооборони і захисту інших осіб від неминучої загрози смерті або серйозного поранення або з метою попередження вчинення особливо тяжкого злочину, арешту чи попередження втечі особи, що представляє таку небезпеку. За таких обставин правоохоронці мусять дати чітке попередження про намір застосувати вогнепальну зброю, надаючи достатній час для відповідної реакції на це попередження окрім випадків, за яких ці дії створюють додаткову небезпеку.

Загалом ці принципи затверджені в пп.2.2.-2.5. Інструкції про застосування зброї, бойової техніки, озброєння кораблів (катерів), літаків і вертольотів Державної прикордонної служби України, спеціальних засобів та заходів фізичного впливу під час охорони державного кордону та виключної (морської) економічної зони України, затвердженої Наказом Адміністрації Державної прикордонної служби України (далі – Держприкордонслужби) №200 від 21 жовтня 2003 р. [2].

Згідно зі ст. 4 Закону України «Про основи національної безпеки України» Держприкордонслужба є суб'єктом забезпечення національної безпеки, тому, крім описаних принципів, під час застосування сили слід керуватися принципом забезпечення національної безпеки - пріоритет договірних (мирних) засобів у розв'язанні конфліктів [3], ціллю якого є збереження найбільшої цінності суспільства - життя і здоров'я людини.

Вагомим чинником правопорядку на державному кордоні України є припинення правопорушень, для цього, персонал Держприкордонслужби наділяється повноваженнями застосовувати заходи фізичного впливу, вогнепальну зброю [4]. В даному випадку важливою є компетенція персоналу Державної прикордонної служби України по застосуванню названих засобів.

Військовослужбовці органів охорони державного кордону застосовують силові заходи тільки для припинення правопорушень та у відповідності до підстав визначених у Законі України «Про Державну прикордонну службу України» деталізованих у вищезгаданій відомчій Інструкції [2]. Ніякі інші факти й обставини не можуть служити підставою для застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів і фізичної сили.

Право застосування силових заходів має особовий склад Держприкордонслужби, який залучається до оперативно-службової діяльності, та тільки під час виконання завдань з охорони державного кордону [4]. Застосування здійснюється в суворій відповідності з порядком, встановленим чинним законодавством, з дотриманням передбачених ним процесуальних дій. Окремі вчені розглядають подвійний зміст принципу законності. Він полягає в неухильному додержанні підстав застосування силових заходів та в обов'язковому виконанні ряду процесуальних умов [5, с. 126].

Виходячи з необхідності додержання принципу законності, який включає в себе не тільки право, а й обов'язок компетентних органів і їх посадових осіб застосовувати адміністративно-правові норми, маємо підстави вважати, що органи охорони державного кордону не в праві відмовлятися від будь-яких дій, які становлять предмет їх діяльності при реалізації своїх обов'язків, бо незастосування норми в тих випадках, коли це визначається законом, буде означати порушення законності [6, с. 26].

Право на застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, службових собак і вогнепальної зброї в діяльності органів Держприкордонслужби посідає важливе місце, оскільки воно пов'язане з

реалізацією покладених на даний органи функції по припиненню суспільнонебезпечних дій визначеного характеру, а наслідки застосування вогнепальної зброї можуть бути найтяжчими: від завдання фізичної шкоди до позбавлення життя правопорушника.

Виходячи із принципу законності, який включає не тільки право, але й обов'язок компетентних органів та їх посадових осіб застосовувати адміністративно-правові норми, можна зробити висновок, що органи охорони кордону не мають права відмовитись від будь-яких дій що складають предмет їх діяльності при реалізації своїх обов'язків, так як незастосування норми у випадках передбачених законом, буде порушенням законності [6, с.26]. Внаслідок чого, дані органи під час припинення протиправного діяння зобов'язані застосовувати дозволені заходи примусу, серед яких дозволеним і об'єктивно необхідним для припинення суспільно небезпечного діяння визначеного характеру, є застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, службових собак і вогнепальної зброї.

Під час припинення суспільно небезпечного діяння військовослужбовець Держприкордонслужби піддає себе небезпеці. Згідно з цим, основний принцип права на застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, службових собак і вогнепальної зброї повинен полягати у тому, що «той, хто більше інших ризикує собою для суспільства, повинен в першу чергу отримувати захист від даного суспільства та компенсацію за свої жертви» [7, с.41]. Інакше кажучи, правовий захист правозастосовця заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, службових собак і вогнепальної зброї повинен бути адекватним небезпеці служби.

Рішення про використання заходів фізичного впливу, їх вид та інтенсивність використання приймається кожним прикордонником самостійно, виходячи з ситуації, що склалася.

Таким чином військовослужбовець Держприкордонслужби, за допомогою застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, службових собак і вогнепальної зброї, впливає на поведінку особи, яка чинить суспільно небезпечні дії, тим самим прагне досягнути цілі яка міститься в правових нормах по недопущенню здійснення даного правопорушення, і владно реалізує право на приведення протиправної поведінки суб'єкта у відповідність із загальноприйнятими та санкціонованими державою нормами поведінки в суспільстві, а при продовженні протиправного діяння – припинення правопорушення і затримання порушника.

Література

1. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку ООН від 07.09.1990 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Інструкція про застосування зброї, бойової техніки, озброєння кораблів (катерів), літаків і вертольотів Державної прикордонної служби України, спеціальних засобів та

заходів фізичного впливу під час охорони державного кордону та виключної (морської) економічної зони України : затв. Наказом Адміністрації ДПСУ №200 від 21.10.2003 р. [Текст] // ОВУ. — 2003. — № 43. — Ст. 2287.

3. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 № 964-IV [Текст] // ОВУ. — 2003. — № 29. — Ст. 1433.

4. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03 квіт. 2003 р. № 661-IV [Текст] // ВВР. — 2003. — № 27. — Ст.208.

5. Фролов О.С. Проблеми правового регулювання і практики застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів та заходів фізичного впливу працівниками органів внутрішніх справ: дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / О.С. Фролов. — Х., 2000. — 233 с.

6. Коренев А.П. Требования правильного применения норм административного права / А.П. Коренев // Правоведение. — 1973 — № 6. — С. 24-28.

7. Хайнц А. Забезпечення поліцейських чиновників під час несення служби і деякі додаткові заходи // Збірник перекладів ВНП МВС СРСР. № 228. М. - 1974. - С. 40-46.

*Костенко Ю.О.,
доцент кафедри теорії та історії
держави і права та
адміністративного права
Донецького національного
університету імені Василя Стуса,
кандидат юридичних наук, доцент*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО КАБІНЕТУ ПЛАТНИКА ПОДАТКІВ

Сучасний низький рівень електронних сервісів, зловживання органами доходів і зборів своїми повноваженнями, комунікаційні прогалини між ДФС та платниками податків зумовили подальше реформування у галузі податкової та митної справи. Поданий до парламенту проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо податкової лібералізації» № 3357 [1] містить низку суттєвих змін в цій сфері. Звернемо увагу на деякі з них.

По-перше, Міністерство фінансів стає єдиним центром прийняття управлінських рішень у сфері бюджетно-фіскальної політики. Саме міністерство наділяється правом надання письмових, електронних та узагальнюючих податкових консультацій платникам, тоді як за податківцями залишиться право усного консультування. З метою допомоги у сплаті податків, складанні звітності, представленні інтересів платника у суді та податкових органах пропонується введення інституту податкових консультантів (п.п. 158¹ ст. 14 ПКУ), під якими розуміються фізичні чи юридичні особи, які здійснюють діяльність податкового консультування на підставах та в порядку, передбачених законом [1]. Представляється доцільним в ПКУ закріплення відповідних вимог до осіб, як можуть отримувати статус податкового консультанта (наявність вищої спеціальної

освіти, відповідний стаж роботи в податковій сфері, обов'язкова сертифікація із складанням комплексного іспиту тощо).

По-друге у проекті заплановано закріплення поняття електронного кабінету платника податків, а також низки понять, пов'язаних з його функціонуванням. Усе «спілкування» з податківцями платник податків за бажанням зможе здійснювати в електронному вигляді через свій кабінет. Методологом електронного кабінету при цьому виступатиме Міністерство фінансів України. Тобто, Електронний кабінет платника податків – це персональне автоматизоване робоче місце платника, робота в якому здійснюється он-лайн (через мережу Інтернет у режимі реального часу) без використання спеціально встановленого клієнтського застосування. Такий кабінет є захищеним, персоналізованим та безпечним електронним сервісом, який забезпечує безконтактну взаємодію платників податків та контролюючих органів з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій з питань, що виникають у зв'язку із реалізацією прав та обов'язків платника податків та/або контролюючого органу, визначених ПКУ.

Можна констатувати, що запровадження Електронного кабінету платника податків – це он-лайн доступ платників до управління особовим рахунком (облік платежів, авансів, переplat, залік відповідних сум, податковий борг).

Результатом підготовленого законопроекту може стати запровадження з 01 січня 2018 року окреслених змін за рахунок яких очікується підвищення прозорості адміністрування податків; скорочення інструментів тиску на бізнес з боку ДФС, покращення бізнес-клімату шляхом переходу ДФС до виконання сервісних функцій, налагодження партнерських відносин між бізнесом та контролюючими органами, підвищення ефективності виявлення злочинів у сфері фінансів.

Література

1. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо податкової лібералізації № 3357 від 26.10.2015 р. із змінами від 01.11.2016 р. № 1707-III : [електр. ресурс] <http://zakon.rada.gov.ua>

Котенко Д.В.,

*студент 3-го курсу Національного
технічного університету України*

*“Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського”*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ КОНФЛІКТИ

Сфера адміністративного права є дуже конфліктомісною, тому що пов'язана з взаємодією об'єктів і суб'єктів управління. В наш час питання адміністративно-правових конфліктів є дуже важливим. Як вказувала Н. Б. Писаренко: «Адміністративно-правові конфлікти між представниками

влади і підвладними особами зумовлені численними причинами, але основною виступає цілком зрозуміле небажання останніх підкорятись незаконним, з їх погляду, вказівкам суб'єктів владарювання» [1, с. 3].

Адміністративне правопорушення — це лише різновид адміністративно правового конфлікту, сутність якого полягає у здійсненні певною особою протиправних дій.

В. М. Іванов та О. В. Іванова визначають, що адміністративно-правові конфлікти — це суперечки, які виникають внаслідок порушення прав юридичних та фізичних осіб неправомірними діями або бездіяльністю органів виконавчої влади [2, с. 76-77].

Специфікою в адміністративно-правових конфліктах є те, що взаємовідносини між суб'єктами викликані регламентованими нормами певної організації. До того ж, адміністративно-правові конфлікти мають певні особливості, які пов'язані частіше за все з порушенням прав суб'єктів адміністративних правовідносин.

Для адміністративно-правових конфліктів характерно те, що кількість її потенціальних учасників є необмеженою, тобто суб'єктами конфлікту можуть бути всі носії прав і обов'язків у сфері адміністративного права.

До об'єктів адміністративно-правових конфліктів можна віднести суспільні відносини, такі як, наприклад, політичні, економічні, професійні, тобто окремі, особливі сфери суспільно життя.

Особливістю адміністративно-правових конфліктів є «різноваговість» учасників конфлікту, наприклад, боротьба органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

У літературі визначають два види адміністративно-правових конфліктів:

1) конфлікти організаційно управлінського характеру, змістом яких є порушення прав фізичних чи юридичних осіб неправомірними діями або бездіяльністю органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та їхніх посадових осіб.

2) конфлікти адміністративно деліктного характеру, змістом яких є виявлення наявності (або відсутності) в діях фізичних та юридичних осіб складу адміністративного правопорушення [1, с.79].

Характер адміністративно-правових конфліктів залежить від сфери діяльності організації. Вона може бути внутрішньою або зовнішньою.

До внутрішньої сфери відносяться такі конфлікти як: нечесний розподіл влади чи відверто нерівноправний розподіл обсягу роботи між працівниками однієї організації.

Більш конфліктозною є зовнішня сфера адміністрування — сфера взаємодії органів влади з об'єктами управління.

Отже, адміністративно-правові конфлікти базуються на розбіжностях між звичайними громадянами та посадовими особами. Для вирішення адміністративно-правових конфліктів державі потрібно першочергово

добитися «верховенства права», тобто або в фундаменті адміністративного права лежали не такі задачі як «управляти» чи «наказувати», а робити те, що дійсно – це надавати права та захищати їх.

Література

1. Писаренко Н. Б. , В. А. Сьомін. Адміністративно-правові спори (удосконалення порядку вирішення) : монографія. – Х.: Право, 2011. – 136с
2. В. М. Іванов, О. В. Іванова. Юридична конфліктологія : Навч. посіб. для студ. вищ.навч. закл. / В. М. Іванов, О. В. Іванова. — К. : МАУП, 2004. —224 с.

Крестьянникова О.О.,
доцент кафедри теорії та історії
держави і права та
адміністративного права
Донецького національного
університету імені Василя Стуса,
кандидат юридичних наук

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ ПОДАТКОВИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ І ДЕЯКІ РОЗМЕЖУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Податки, відповідно до їх економічної та правової сутності, є основним засобом фінансового забезпечення діяльності держави. Відсутність податкових надходжень до бюджетів різних рівнів або їх недостатнє надходження робить неминучим неефективне виконання внутрішніх та зовнішніх функцій держави, та, як наслідок, неефективне управління суспільством. Таким чином, суспільні відносини у галузі оподаткування вимагають правового регулювання, а механізму правового регулювання цих відносин необхідна правова охорона - система відповідальності за податкові правопорушення. Однією з істотних вад вітчизняного податкового законодавства є - нечіткість та неоднозначність його положень, зокрема тих, якими встановлюється відповідальність за податкові правопорушення [1].

Важливою складовою правового регулювання будь-яких суспільних відносин є інститут юридичної відповідальності. Юридична відповідальність бере участь у реалізації охоронної функції, а її мету в загальній формі можна визначити як охорону існуючого ладу та громадського порядку.

Юридична відповідальність галузі оподаткування необхідна для загального попередження правопорушень і виховного впливу на особистість (превентивна ціль), а також полягає у несприятливих наслідках застосування санкцій правових норм для конкретного суб'єкта (карна ціль). Покарання є засобом попередження (превенції) вчинення нових правопорушень. Отже, юридична відповідальність здійснює превентивну (попереджувальну) функцію. Причому попереджувальний

вплив виявляється не тільки на самого правопорушника, а й на оточуючих. Тим самим досягається так звана загальна превенція.

При цьому покарання спрямоване і на виховання правопорушника, тобто юридична відповідальність має також виховну функцію. Ефективна боротьба з порушниками, своєчасне і не відворотне покарання винних створюють у громадян уявлення про непорушність існуючого правопорядку, зміцнюють віру у справедливість і міць державної влади, впевненість у тому, що їхні права та інтереси будуть надійно захищені. Це, в свою чергу, сприяє підвищенню політичної і правової культури, відповідальності і дисципліни громадян, активізації їхньої політичної та трудової діяльності, а в кінцевому рахунку – зміцненню законності і стійкості правопорядку.

Для того щоб дослідити правову природу юридичної відповідальності за вчинення податкових правопорушень, необхідно проаналізувати поняття юридичної відповідальності. Відповідальність в філософському сенсі є історично визначеним характером взаємовідносин між особистістю, колективом, суспільством з точки зору свідомого здійснення висунутих до них взаємних. Відповідальність є зворотною стороною свободи. Якщо люди не володіють свободою, а діють лише за необхідністю, то питання про їхню відповідальність за свою поведінку втрачає сенс, а «відплата по заслугах» перетворюється в свавілля. Відносини в суспільстві неможливі без відповідальності за свої поступки. Там, де є право діяти, неминучою є і відповідальність за скоєний вчинок [2].

Будь яке правопорушення, у тому числі податкове, з точки зору юридичної науки, має певні ознаки, або складові частини правопорушення. Відсутність хоча б одного з цих елементів не дає можливості визначити таке порушення чинних нормативно-правових актів як правопорушення. До таких елементів правопорушення входить об'єктивна сторона, об'єкт, суб'єктивна сторона та суб'єкт.

Основним критерієм, що відрізняє податкове правопорушення від інших, є його об'єктивна сторона, тобто певні суспільні відносини, на які зазіхає це правопорушення, а саме відносини, що виникають у сфері мобілізації та формуванні доходів бюджетів усіх рівнів.

Таким чином, з юридичної точки зору, під податковим правопорушенням розуміють протиправне (передбачене Податковим кодексом України), винне діяння (дія чи бездіяльність) деліктоздатної особи, пов'язане з невиконанням податкового законодавства або неналежним виконанням податкових зобов'язань, за яких чинним законодавством встановлена юридична відповідальність.

Податкове правопорушення характеризують такі ознаки:

- суспільна небезпечність та шкідливість діяння;
- протиправність дій (бездіяльність);
- винна поведінка особи, як результат вільного волевиявлення;

— юридична відповідальність.

За порушення законів з питань оподаткування застосовуються такі види юридичної відповідальності: фінансова; адміністративна; кримінальна.

Адміністративна відповідальність є одним з основних правових засобів стримування зростання рівня найпоширеніших і різноманітних видів правопорушень.

В юридичній літературі з'явилася низка наукових праць, у яких визнається новий вид юридичної відповідальності – фінансової. Свою точку зору вчені обґрунтовують тим, що самостійність виду юридичної відповідальності залежить від самостійності галузі права й виду правопорушення, а позитивним явищем їх існування є можливість притягнення до відповідальності за порушення у галузі фінансів юридичних осіб [3].

У ст. 111 Податкового кодексу України визначено також загальні умови притягнення до фінансової відповідальності й зазначено, що фінансова відповідальність застосовується у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та/або пені [4]. Про існування фінансової відповідальності свідчать також норми Бюджетного кодексу України, де передбачено фінансово-правову відповідальність за бюджетні правопорушення, до якої слід віднести призупинення бюджетних асигнувань, зупинення операцій з бюджетними коштами тощо.

У правовій доктрині адміністративну та фінансову відповідальність науковці розглядають як окремі види юридичної відповідальності. Однак вони відзначають максимальну наближеність фінансової відповідальності саме до адміністративної та виокремлюють низку спільних характеристик, а саме: публічно-правовий характер; спрощена процедура застосування заходів відповідальності в порівнянні з кримінальною; приблизно однаковий ступінь суспільної небезпеки. Т. О. Коломосьць вважає, що для встановлення певного виду юридичної відповідальності необхідно чітко виділити його в нормативно-правових актах, окреслити коло суб'єктів відповідальності, систему відповідних санкцій, юрисдикційних органів (осіб) тощо [5].

Підставою адміністративної відповідальності є адміністративне правопорушення, яким, відповідно до ч. 1 ст. 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення України, визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність [6].

Підставою застосування фінансово-правової відповідальності є вчинення фізичною або юридичною особою фінансового

правопорушення, поняття якого на законодавчому рівні досі не визначено.

Вивчення проблем відповідальності триває й донині. Науковці намагаються обґрунтувати необхідність виділення й існування податкової, бюджетної та деяких інших видів відповідальності. Недосконалість окремих статей особливої і процесуальної частин Кодексу України про адміністративні правопорушення, їх неузгодженість із статтями інших нормативно-правових актів є причиною, яка не дає змоги дійти до єдиної практики застосування норм законодавства в адміністративній та фінансовій сферах і розробити наукову концепцію про наявність у фінансовій сфері єдиної адміністративної відповідальності за порушення норм фінансового законодавства, виключаючи кримінальну відповідальність за злочини у цій сфері.

Тому проблему притягнення до адміністративної відповідальності винних осіб за правопорушення у галузі оподаткування необхідно розглядати комплексно, а не в окремих її аспектах, пов'язаних з відповідальністю за порушення, наприклад, податкового, бюджетного, валютного, банківського законодавства, а фінансову відповідальність і її різновиди, що накладаються за протиправні діяння в публічно-правовій сфері, слід розглядати не як самостійний вид юридичної відповідальності, а як різновид адміністративної відповідальності за правопорушення в галузі фінансів.

Література

1. Сакали М. Я. Правова природа юридичної відповідальності за вчинення податкових правопорушень: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / М. Я. Сакали ; Відкритий міжнар. ун-т розв. людини "Україна". — К., 2011. — 20 с.
2. Философский энциклопедический словарь / гл. ред.: Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов — М. : Сов. энцикл., 1983. — 840 с.
3. Савченко А. В. Адміністративна та фінансова відповідальність за правопорушення у галузі фінансів / А. В. Савченко // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ . - 2013. - № 2. - С. 210-214.
4. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112.
5. Коломоець Т. Адміністративні та фінансові штрафи за законодавством України: порівняльно-правова характеристика Т. Коломоець// Підприємництво, господарство і право. — 2001. — № 8.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради України. - 1984. — додаток до № 51. - Ст. 1122.

Кривчик П. Б.

*студент I курсу факультету права
Донецького юридичного інституту
МВС*

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ МОВНИХ ПИТАНЬ В УКРАЇНІ

Мовне питання було і є як одним з найактуальніших, так і одним з найболючіших на всіх історичних етапах розбудови незалежної України, включаючи й сучасний. Про це, зокрема, свідчить відсутність глибоких досліджень з боку вчених-правознавців та теоретиків суміжних із правом галузей на тлі безлічі політико-соціологічних та лінгвістичних суперечок, які досить часто підіймаються на загальнодержавний рівень, але, насправді, у переважній своїй більшості є популістськими та мають за мету вирішення не мовних, а політичних питань з вираженими меркантильними інтересами певних груп впливу: боротьба за електорат, перерозподіл та формування певних суспільних настроїв, створення плутанини при вирішенні конкретних правових проблем для відстоювання бізнес-інтересів тощо.

Пострадянський період відзначився накопиченням та перерозподілом початкового капіталу, що було б неможливим без формування нових політичних еліт. Зважаючи на неоднорідність електорату на території держави, процес цей завжди супроводжувався як неоднозначними гаслами, так і прийняттям нормативних актів, які замість консолідації суспільства призводили до розколу його за мовними ознаками, зачіпаючи питання самої державності, громадянства та нації. Це, в свою чергу, призвело до теперішньої ситуації, коли в умовах неприкритої агресії по відношенню до нашої країни, один з фронтів наступу лежить у площині формування у суспільстві відвертих ксенофобських переконань, завдяки яким створюються та закріплюються нові кордони на території України.

Так, і сьогоденне законодавство нашої держави, яке регулює мовні питання, є досить суперечливим. Стаття 10 Конституції України [2] закріплює за українською статус державної мови і гарантує «вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України». Неоднозначність трактування поняття «вільний розвиток» призвела свого часу до появи рішення Конституційного Суду України від 14.12.1999 №10-рп/99 [4], який, з одного боку, підтвердив, що українська мова як державна є обов'язковим засобом спілкування на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування, а з іншого, зазначив, що поряд з державною мовою при здійсненні повноважень місцевими органами виконавчої влади, органами Автономної Республіки Крим та органами

місцевого самоврядування можуть використовуватися російська та інші мови національних меншин у межах і порядку, що визначаються законами України.

З того часу саме питання визначення статусу мов національних меншин викликає найбільший суспільний резонанс при законотворчій діяльності. Спроби врегулювати це питання були здійснені, наприклад, у 2009 році. Проект Закону України «Про державну мову та мови національних меншин в Україні» № 4222 народного депутата Ю. Гнаткевича, передбачав використання в роботі державних, громадських органів, підприємств, установ і організацій мови національних меншин на територіях, де ці меншини становлять більше 50% громадян.

Але законодавче затвердження статусу мов національних меншин відбулося у 2012 році з прийняттям Закону «Про засади державної мовної політики» № 5029-VI, який фактично делегував право вирішення цього питання органам місцевого самоврядування при наявності на території лише 10% населення, що розмовляють не державною мовою, чим викликав дуже бурхливу реакцію у суспільстві та навіть отримав неофіційну назву за прізвищами його авторів – «закон Колесніченка-Ківалова». За оцінкою правознавців, цей Закон багато в чому суперечить Європейській хартії регіональних мов або мов меншин, ратифікація якої і стала формальним приводом його прийняття. Проте, поки що питання конституційного статусу даного Закону вирішується у Конституційному суді України. А збурені навколо мовного питання протестні настрої не стихають та створюють багате підґрунтя для маніпуляцій суспільною думкою, поглиблення кризових процесів всередині країни та послаблення її позиції на зовнішньополітичній арені.

Саме тому як ніколи актуальний розгляд та прийняття закону про мови, який би врахував увесь суперечливий досвід та врегулював би мовні питання раз і назавжди. Наразі у Верховній Раді зареєстровані три законопроекти: № 5556 «Про мови в Україні», № 5669 «Про функціонування української мови як державної та порядок застосування інших мов в Україні», № 5670 «Про державну мову» [3]. Поки невідомо, буде прийнятий один з них, або якийсь компромісний варіант, але зрозуміло, що цей закон має відповідати наступним критеріям:

- не повинен бути пов'язаний з жодною партійною організацією, а ґрунтуватися на громадянських ініціативах та бути поданий групою народних депутатів із різних політичних таборів для позитивного сприйняття громадськістю;
- максимально враховувати національний досвід попередніх законодавчих ініціатив, а також європейський досвід мовного законодавства;
- бути розроблений із залученням широкого кола експертів: науковців-правознавців, лінгвістів, культурологів для врахування усіх чинників, що знеможливають його ветовання або відміну у подальшому;

- має виокремити питання застосування тільки державної мови, поклавши завдання регулювання мовних питань національних меншин на інші закони та нормативні акти;
- не може зачіпати особисте життя громадян, їх релігійні переконання та звичаї;
- має встановити обов'язок володіння державною мовою на належному рівні для всіх державних службовців, а також чітко визначати застосування державної мови в державних закладах освіти, медицини, науки, культури;
- буде максимально регламентувати застосування державної мови у важливих сферах суспільних відносин;
- закріпити стандарти державної мови, які використовуються для її розвитку та захисту;
- має передбачати перехідний період для запровадження деяких норм, але й мати дієвий механізм регулювання при застосуванні норм закону.

За думкою фахівців, найбільші шанси бути прийнятим має останній з перелічених вище законопроектів. Саме цей законопроект закріплює верховенство державної мови на найвищому рівні у всіх сферах життя, нарешті забороняє обіймати державні посади без належного рівня володіння українською, передбачає багато нововведень із захисту державної мови. Але вже багато критичних зауважень викликають, наприклад, норми про обов'язкове застосування державної мови під час засідань, заходів, зустрічей і робочого спілкування, в актах, діловодстві та документообігу в органах влади, в Збройних силах України та інших військових формуваннях, в правоохоронних органах, за невиконання яких посадових осіб штрафуватимуть на суму від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Також пропонуються норми, що зобов'язують спілкуватися державною мовою всіх медичних працівників, робітників сфери обслуговування, пасажирських перевезень. Встановлюються жорсткіші норми використання української мови на телебаченні, газетах, радіо, при книгодрукарстві. Багато питань виникає із заборonoю перекладання географічних об'єктів України іншими мовами.

Важко не погодитись з тим, що існування однієї домінуючої мови на державному просторі само по собі б виключило проблему розподілу суспільства за мовними ознаками. Але слід зважати на сучасні реалії та не забувати про те, що Україна є багатонаціональною країною, а будь-які новації у мовному питанні ініціюють суспільний резонанс та використовуються політичними елітами у власних інтересах, незважаючи на те, що реальний рівень конфліктності мов є досить низьким. Тому до прийняття мовного закону слід підходити дуже зважено і відповідально, з розумінням можливості спровокувати нові кризові явища. Тому в статтях мовного законопроекту, що викликають найбільше суперечок, варто знайти баланс між правами та обов'язками, особливо, коли це стосується

не державних відносин, а приватного та суспільного життя, як це, наприклад викладене у Законі Латвії «Про державну мову». За його нормами, в працівників приватних компаній обов'язок використовувати офіційну мову виникає за умови, якщо їхня діяльність впливає на законні інтереси суспільства.

Зважаючи на всі зазначені фактори, Україна має йти по дорозі формування мовної політики ненасильницькими методами. Окрім впровадження норм захисту мови, держава має спонукати до її вивчення. Наприклад, запровадити інститут мовного волонтерства; забезпечити найшвидший доступ до найбільш суспільно важливої інформації державною мовою; створити широкі умови для безоплатного вивчення та вдосконалення володіння українською мовою громадянами; надати можливість отримувати певні преференції особам, що володіють державною мовою на високому рівні; в інформаційному полі пропагувати сучасність та стиль української мови; з дитинства прививати розуміння, що мова – одна з основних ознак державності.

Література

1. Закон України «Про засади державної мовної політики» [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>.
2. Конституція України: ЗУ від 28.06.1996 р. № 254/96 // Відомості ВР України. – 1996. – № 30.
3. Проект Закону «Про державну мову» №5670 [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=60953.
4. Рішення Конституційного Суду України (справа про застосування української мови) від 14.12.1999 № 10-рп/99.

Крупнова Л.В.,

*доцент кафедри кримінального права
і правосуддя Міжнародного
економіко-гуманітарного
університету імені академіка
Степана Дем'янчука, кандидат
юридичних наук, доцент*

ЗАВДАННЯ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЯК ОСНОВОПОЛОЖНА КАТЕГОРІЯ СИСТЕМИ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ

У Законі України «Про виконавче провадження» від 2 червня 2016 р. № 1404-VIII завдання виконавчого провадження частково містяться у визначенні цього правового інституту, але в рамках окремої правової норми вони не розкриваються, що не є суттєвим недоліком [1]. Утім така норма міститься в Законі України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень та рішень інших органів» від 2 червня 2016 р. № 1403-VIII, який визначає правове становище державних

та приватних виконавців. Зокрема, у ст. 3 Закону йдеться про таке: завданням органів державної виконавчої служби та приватних виконавців є своєчасне, повне і неупереджене виконання рішень, примусове виконання яких передбачено законом [2].

Вбачається, що таке визначення не розкриває зміст та сутність виконавчого провадження, адже значно звужує призначення цього інституту в системі організаційно-розпорядчої діяльності. За таких умов виникає потреба у розробці відповідних наукових положень щодо завдань виконавчого провадження, яка може бути здійснена на основі аналізу законодавчих актів у сфері примусового виконання юрисдикційних рішень та думки теоретиків адміністративного права, що займаються проблемами судочинства та суміжних правових інститутів. Отже, до числа завдань виконавчого провадження слід віднести:

1. Забезпечення примусового виконання юрисдикційних рішень. Це завдання обумовлене потребою реалізації владою правоохоронної функції держави, яка визначена на конституційному та законодавчому рівнях. О.О. Чумак стверджує, що «реалізація державної політики з питань примусового виконання рішень юрисдикційних органів спрямована на захист та відновлення порушених прав фізичних та юридичних осіб. Тому за відсутності добровільного виконання рішень та за відсутності державного механізму і системи органів примусового виконання, складається ситуація, за якої рішення будь-якого юрисдикційного державного органу лишається абстрактним, тобто закріпленим лише на папері, що підриває авторитет держави» [3, с. 816]. За таких умов забезпечення примусового виконання юрисдикційних рішень є важливим завданням, реалізація якого визначає реальність рішення.

2. Підтримка та зміцнення законності у сфері правових відносин. Як зазначає В. В. Самохвалов, «законність – це обумовлене закономірностями суспільного розвитку комплексне соціально-правове явище, яке складається з трьох взаємозв'язаних складових – принцип, метод і режим існування держави, що полягає у розумінні і суворому й неухильному виконанні всіма суб'єктами правовідносин вимог законодавчих актів, які повинні відповідати принципу справедливості права, як в процесі правореалізації, так і в процесі правотворчості» [4, с. 192]. Забезпечення законності в рамках виконавчого провадження, здійснюється шляхом гарантування обов'язкового виконання юрисдикційних рішень, яке виступає в ролі каталізатора неухильного дотримання суб'єктами правовідносин норм чинного законодавства.

3. Формування правової культури та правосвідомості громадян України та посадових осіб органів державної влади. Багаторічний досвід правореалізації показує, що виконання законодавчих актів та юрисдикційних рішень, вимагає втручання держави, тобто застосування нею певних заходів примусового характеру, які гарантуватимуть неухильність та своєчасність, повноту і цілеспрямованість, адекватність та

якість виконання. Саме з цією метою і створено інститут примусового виконання судових рішень та рішень інших органів. Ця ситуація безпосередньо пов'язана з такими правовими категоріями, як правова культура та правосвідомість. Інститут примусового виконання юрисдикційних рішень повинен забезпечити раціональність поглядів на право та установку на обов'язкове виконання судових рішень та рішень інших органів шляхом застосування відповідних мотиваційних чинників (заходи адміністративного примусу, можливість добровільного виконання юрисдикційних рішень).

4. Сприяння у реалізації політики держави в різних галузях суспільного життя. Суть цього завдання розкривається у змісті окремих юрисдикційних рішень, що підлягають примусовому виконанню. Наприклад, сьогодні на проектному рівні знаходиться Стратегія розвитку банківської системи 2016-2020 «Синергія розвитку банків та індустріалізації економіки», яка розроблена Комітетом Верховної Ради України з питань фінансової політики і банківської діяльності. Цей документ проходить стадію експертного обговорення та передбачає інноваційні кейси державної політики у сфері банківської діяльності [5]. За таких умов примусове виконання рішень НБУ, які визнані виконавчими документами, є безпосереднім сприянням у реалізації державної політики розвитку банківської системи.

5. Впорядкування правовідносин між сторонами, зазначеними у юрисдикційному рішенні (боржник та стягувач). Ухвалення юрисдикційного рішення передбачає наявність двох основних сторін, які у виконавчому провадженні позиціонуються як боржник та стягувач. Одночасно з ухваленням рішення, у вказаних сторін виникають відповідні права та обов'язки, які становлять основу правовідносин щодо виконання юрисдикційного рішення. Виникнення, зміна та припинення вказаних правовідносин вимагає правової визначеності становища сторін та змісту тих відносин, як виникають між ними, яка необхідна для того, щоб учасники відповідних відносин могли в розумних межах передбачати наслідки своєї поведінки і бути впевненими в незмінності свого офіційно визнаного статусу, прав та обов'язків [6, с. 36].

Вбачається, що всі розглянуті завдання виконавчого провадження, відображають комплексність та структурованість цього правового інституту. Феномен примусового виконання є філософськи обґрунтованим, а його суспільне призначення, цілком узгоджене з методологічними основами існування держави. Покладаючи на систему виконавчого провадження певні завдання, держава намагається компенсувати вплив людського чиннику, тобто неналежний рівень правової культури та правосвідомості громадян, посадових осіб, а також юридичних осіб. Це відбувається за рахунок впровадження заходів примусового характеру, за допомогою яких держава гарантуватиме принцип обов'язковості виконання юрисдикційних рішень.

Література

1. Про виконавче провадження : закон України від 02 червня 2016 р. № 1404-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 30. – Ст. 542.
2. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень та рішень інших органів : закон України від 02 червня 2016 р. № 1403-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 29. – Ст. 535.
3. Чумак О.О. Практика організації діяльності органів примусового виконання рішень іноземних держав / О.О. Чумак // Форум права. – 2011. – № 4. – С. 813–817 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/e-journals/FP/2011-4/11hoorid.pdf.
4. Самохвалов В. В. Законність і справедливість: теоретико-правові та методологічні проблеми співвідношення і взаємодії у сфері права : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / В'ячеслав Вікторович Самохвалов. – Київ : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького, 2006. – 210 с.
5. Стратегія розвитку банківської системи 2016-2020 «Синергія розвитку банків та індустріалізації економіки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/afedra+bankspravi/proekt_strategi.pdf.
6. Панкратова В. О. Роль принципу правової визначеності у процесі правозастосування / В. О. Панкратова // Наук. вісник Ужгородського нац. ун-ту. – 2015. – № 33. – С. 35–38.

Кузьменко О.Ю.,

здобувач

кафедри

адміністративного права і процесу

Національної академії внутрішніх

справ

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ «ГЕНДЕРУ»

В американських гендерних теоріях наявна, завдяки Т. де Лауретіс, теорія, відповідно до якої гендер розуміється як процес конструювання суб'єкта, перетинаючись з іншими нормативними змінними, такими, як раса, клас, етнос, вік тощо. Такий перетин уможливорює відтворення владної системи, що конструює соціально визнаних суб'єктів. Гендер, в такому розумінні та в такій методології, є не просто похідною від анатомобіологічної статі, а соціальною конструкцією, репрезентацією, складником дискурсивних і візуальних репрезентацій, що розглядаються (за М. Фуко) як продукт різних соціальних інституцій: не лише сім'ї, системи освіти, масмедій, медицини, права, але також, і не меншою мірою, – мови, мистецтва, літератури, кіно, наукової теорії.

Справжня реальність індивіда, на думку Лауретіс, полягає в ефектах саморепрезентації індивіда. Це видається можливим у досить широких межах – від нормативної статевої ідентичності та соціальної ролі через розмивання меж статі до зміни ідентичності назавжди. Ми вже зауважували на факті існування нової дисципліни – *queer studies*, що досліджує саме такий бік проблеми. Ані жіночі, ані гендерні дослідження не зачіпали такою мірою проблематики, що доповнила їх до цілісної

картини та представила дослідження найрізноманітніших ефектів саморепрезентації індивідів. Сфера гендерних досліджень та їх доволі агресивного двійника – queer studies – в подальшому може розширюватися, охоплюючи різні практики зміни тіла та його трансформацій.

Наступною сторінкою в розвитку гендерної теорії стало розуміння гендеру як процесу конструювання ідентичності, способу культурного відокремлення гендеру. Його основною ідеєю стало уявлення про сконструйований статус гендеру як такий, що теоретизується як радикально незалежний від статі, а гендер сам по собі стає вільно плаваючим артефактом, від якого походить, що “чоловік” і “чоловічий” можуть відображати і жіноче тіло, і чоловіче, а “жінка” та “жіночна” – також можуть позначати чоловіче та жіноче тіло (Дж. Батлер). Якщо й можна обговорювати природу статі, то це означає, що стать сконструйована соціально, подібно до гендеру. Гендер не завжди постулюється як постійний і незмінний у різних історичних контекстах, а ще тому, що гендер перетинається з расовою, класовою, етнічною, сексуальною та регіональною модальностями ідентичностей, що встановлені дискурсивно. В результаті стає неможливим відокремити гендер від політичних і культурних перетинів, в яких він відтворюється. Тут гендер виступає як маркер біологічного, лінгвістичного та\або культурного, тобто перетворюється на індивідуальний атрибут. Узагальнюючи, можемо коротко систематизувати ці теоретичні пошуки так. Гендерні дослідження, безумовно, є широко розгалуженою низкою теорій, і, відповідно, ступені сприйняття гендерних досліджень мають певні рівні [1].

В сучасних новітніх дослідженнях гендеру ми спостерігаємо багато рівнів і форм. Однак сутність сучасних гендерних досліджень охоплюється ідеєю розрізнення статі та гендеру, вивчення їх взаємодії. Концептуальною основою такого вивчення стає саме поняття “гендер”, що позначає всі ті соціальні та культурні норми, правила та ролі, які суспільство надає людям залежно від їх біологічної статі. Дисциплінарною матрицею аналізу стають гендерні дослідження, спрямовані на вивчення соціальних і культурних реалізацій біологічної статі та різних форм сексуальності. Теза про те, що статева диференціація, яка проявляється на всіх рівнях соціальних відносин, зумовлена біологічною протилежністю чоловіка та жінки (есенціалізм), у цьому контексті постають як різновид патріархатної ідеології, що виправдовує саме таку соціальну ситуацію пригноблення однієї статі іншою. У процесі становлення й розвитку власне гендерних досліджень есенціалістська точка зору поступово змінювалася на соціоконструктивістську. Конструктивізм, або культурний релятивізм, наполягає на тому, що й за доведеної наявності біологічних відмінностей між статями основне значення має процес соціального конструювання статевої відмінності [2]. Конструктивізм відповідає на питання, як культура використовує первинні біологічні відмінності для формування

конвенцій, системи влади тощо. Як стає зрозумілим за умов глибокого аналізу цих проблем, у позасоціальній сфері не існують ані чоловік, ані жінка. Фемінінність і маскулінність конститууються в специфічних культурних обставинах поряд з класовими, віковими, іншими чинниками; і те, що зазвичай вважається природним, найчастіше буває культурно породженим. Становлення теорії гендеру.

Література

1. Айзенштейн З. Экспорт феминизма Севера и Запада // Гендерные исследования. Харьков: ХЦГИ. –1998. – №1.
2. Брайдотти Р. Номадические субъекты: тело и сексуальное различие в современной феминистической теории. – 1994. – С.65-80.

Лиськов М.О.,

докторант кафедри

адміністративного права і процесу

Національної академії внутрішніх

справ, кандидат юридичних наук

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНОГО ПРОЦЕСУ

Адміністративна відповідальність за порушення правил про державні лотереї в Україні забезпечена відповідними адміністративно-процесуальними нормами для повного, якісного й усебічного функціонування. Механізм реалізації адміністративної відповідальності встановлено адміністративно-деліктним процесом, який є структурним видом адміністративного процесу.

Адміністративний процес – це регламентована законом діяльність щодо вирішення спорів, які виникають між сторонами адміністративних правовідносин, що не перебувають у відносинах службового підпорядкування між собою, а також щодо застосування заходів адміністративної відповідальності [1, с. 13, 16].

Адміністративний процес складається із сукупності певних правил, на основі яких здійснюється виконавчо-розпорядча діяльність.

Адміністративно-деліктний процес має значну кількість конкретних варіантів свого прояву у практичній діяльності органів виконавчої влади та посадових осіб.

Предметом адміністративно-деліктного процесу є матеріально-правові відносини, які виникають для вжиття заходів відповідальності за скоєні проступки, а також юрисдикційна діяльність суб'єктів, урегульована процесуальними нормами. Основу адміністративно-деліктного процесу становлять групи норм, що виникають при здійсненні різних проваджень примусового характеру, регулюють більш вузькі, відокремлені групи суспільних відносин (наприклад, порядок застосування заходів адміністративного впливу; порядок застосування адміністративних стягнень; порядок застосування дисциплінарних стягнень за вчинення

адміністративних правопорушень; застосування заходів адміністративного характеру до юридичних осіб) [2, с. 173].

Залежно від змістовних характеристик та особливостей конструкції індивідуально-конкретних справ, формується алгоритм адміністративного провадження.

На сьогодні точаться наукові дискусії щодо співвідношення адміністративного провадження й адміністративного процесу. Учені [3, с. 175] висловлюють думку, відповідно до якої під адміністративне провадження підпадають усі сторони діяльності державного апарату, починаючи з підготовки і видання актів управління і закінчуючи організаційними та матеріально-технічними операціями. Адміністративний же процес вони розглядають як діяльність, що пов'язана із застосуванням примусових заходів [3, с. 175].

Із цим твердженням погодитися дуже важко, оскільки не можна ототожнювати кримінальний та адміністративний процес. Вони є різними за змістом та призначенням суб'єктами юрисдикції тощо. Водночас не зрозуміло, чому Д.П.Калянов адміністративний процес відносить лише до примусових заходів. Невже адміністративно-процесуальні норми відсутні в управлінській діяльності суб'єктів публічної адміністрації?

Інші автори під адміністративним процесом розуміють урегульовану адміністративно-процесуальними нормами діяльність органів державного управління, а в передбачених випадках – інших органів і посадових осіб щодо застосування адміністративних санкцій при розгляді індивідуально-конкретних справ, які виникають з правовідносин, що не пов'язані з управлінським (службовим) підпорядкуванням [4, с. 19], або як сукупність юридичних дій з розгляду та вирішення справ про адміністративні правопорушення [5, с. 276-277]. Більшість авторів розглядало провадження як структурну частину адміністративного процесу [6, с. 26].

Отже, взявши за основу позицію, що адміністративно-деліктний процес є складовою частиною адміністративного процесу, виокремимо його ознаки.

По-перше, він представляє певну організаційну форму діяльності, що обов'язково пов'язана з розглядом тих обставин і фактів, що ґрунтуються на встановлених правових приписах, невиконання яких мають негативні наслідки для правопорушника.

По-друге, є певною сукупністю правових форм діяльності публічних органів влади та їх посадових осіб, до компетенції яких належить розгляд та прийняття рішення за певними адміністративними справами.

По-третє, це послідовна, органічно пов'язана між собою, взаємопов'язана та взаємообумовлена система дій щодо здійснення операцій з нормами права.

По-четверте, це діяльність, результат якої закріплюється прийняттям відповідного акта, що має обов'язковий офіційний характер та встановлену форму.

По-п'яте, це діяльність, що має визначену процесуальну регламентацію.

Отже, *адміністративно-деліктний процес – це послідовна діяльність публічної адміністрації та її посадових осіб із застосування до осіб адміністративно-примусових заходів у межах, передбачених адміністративними приписами.*

Література

1. Салищева Н. Г. Административный процесс в СССР / Н. Г. Салищева. – М. : Юрид. лит., 1964. – 108 с.
2. Кузьменко О. В. Структурні особливості адміністративно-деліктного процесу / О. В. Кузьменко // Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ. – 2003. – № 3 (12). – С. 171–176.
3. Калаянов Д. П. Адміністративні проступки, підвідомчі міліції, та їх профілактика : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. / Калаянов Дмитро Петрович – Одеса, 1998. – 187 с.
4. Масленников М. Я. Административно-юрисдикционный процесс: понятие и соотношение с иными видами процессуально-правовой деятельности / М. Я. Масленников // Государство и право. – 2001. – № 2. – С. 15–20.
5. Адміністративна відповідальність в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. доц. А. Т. Комзюка. – [2-е вид., перероб. і допов.]. – Харків : Ун-т внутр. справ, 2000. – 99 с.
6. Кузьменко О. В. Адміністративний процес: сутність і структура / О. В. Кузьменко // Право України. – 2003. – № 2. – С. 25–28.

Литвин Н.А.,

*доцент кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки
Університету Державної фіскальної
служби України, кандидат
юридичних наук, доцент, старший
науковий співробітник*

ЩОДО ПРОБЛЕМ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

На сьогодні інформація виступає одним із головних елементів у багатьох сферах соціального життя і являється важливим фактором суспільних відносин. Зміни, що відбуваються на сучасному етапі в Україні, в першу чергу, пов'язані із збільшенням великих обсягів інформації та її швидкої зміни. Тому саме на державу покладається завдання щодо забезпечення доступу громадян України до об'єктивної інформації, пов'язаної з усіма сферами життєдіяльності громадянина, в тому числі інформації, що стосується діяльності органів державної влади.

Відповідно державна політика щодо розвитку та формування інформаційного суспільства повинна:

- забезпечувати доступ громадян до інформації;
- створювати національні системи і мережі інформації;

- зміцнювати матеріально-технічні, фінансові, організаційні, правові і наукові основи інформаційної діяльності;
- забезпечувати ефективне використання інформації;
- сприяти постійному оновленню, збагаченню та зберіганню національних інформаційних ресурсів;
- створювати загальні системи охорони інформації;
- сприяти міжнародному співробітництву в галузі інформації і гарантувати інформаційний суверенітет України [1].

Але, на жаль, на сьогоднішній день більшість громадян з недовірою відносяться до державної влади в частині отримання інформації. Тому потрібно погодитися із думкою Войцих Н., яка зазначає, що вістря державної інформаційної політики має бути, перш за все, спрямоване на усунення «дефіциту довіри до влади», який перешкоджає просуванню по шляху реформ. У цьому сенсі ключовим завданням є створення відкритого інформаційного середовища, включаючи забезпечення інформаційної прозорості державної влади, необхідної для формування громадянського суспільства і досягнення взаємодії між суспільством і владою на принципах довіри, взаєморозуміння та ділового партнерства [2, с. 11-12].

Водночас, на рівні практичної реалізації інформаційна політика держави в сучасній Україні відзначається різноспрямованістю та нескоординованістю діяльності різних відомств, непослідовністю та непрозорістю в реалізації намічених заходів. Як наслідок – Україна поки що не належить до числа інформаційно незалежних держав, а її інформаційну сферу характеризують такі ознаки:

- малоефективна система державного регулювання національного медіа-простору, відсутність консолідованого бачення напрямів його подальшого розвитку, нерозвиненість культурних індустрій, національної системи збирання та поширення інформації у глобальному масштабі;
- низький рівень присутності в глобальному медіа-просторі, висока інформаційна залежність від іноземних держав та медіа-структур;
- за наявності позитивної динаміки впровадження телекомунікаційних мереж та комп'ютеризації – ринкова стихійність цих процесів, низька керованість ними з боку держави; збереження відставання у сфері ІКТ, нерегульованість підготовки та працевлаштування в межах держави ІТ-спеціалістів [3].

Крім того, на сьогодні ми можемо констатувати, що існуюче вітчизняне законодавство про інформацію у світлі євроінтеграційних процесів є досить недосконалим, що тягне за собою відсутність системних державно-управлінських рішень, спрямованих на забезпечення захисту стратегічних національних інтересів в інформаційній сфері та породжує недооцінку значення інформаційно-комунікаційного аспекту в процесі розбудови держави, консолідації суспільства, європейської та євроатлантичної інтеграції. Відповідно, вищезазначене дає підстави стверджувати, що значна кількість інформаційної продукції у

національному інформаційному просторі не відповідає вимогам чинного законодавства у сфері захисту суспільної моралі, руйнує систему суспільних цінностей та призводить до деградації суспільства. Це стосується і відносин, пов'язаних із забезпеченням інформаційної безпеки, як найважливіших сьогодні для суспільства та держави, що вимагають найшвидшого законодавчого регулювання.

На жаль зараз Україна є інформаційно залежною від зарубіжних країн та зарубіжних інформаційних структур, що негативно впливає на стан захисту інформаційних ресурсів, адже із зростанням значення інформації в суспільному житті, з активізацією глобальних впливів на нації і держави набуває актуальності проблема збереження і постійного оновлення їхнього національного інформаційного простору. Під час інформаційної агресії він є об'єктом першочергового ураження і предметом організації захисту сторони, що зазнала інформаційної агресії з метою унеможливлення маніпулювання громадською думкою, зокрема шляхом поширення недостовірної, неповної та упередженої інформації.

Державна інформаційна політика повинна відбивати нагальні питання, що склалися у міжнародній сфері та сфері інформаційної безпеки та базуватись на забезпеченні права на достовірну, повну та своєчасну інформацію, свободу слова та інформаційної діяльності в національному інформаційному просторі, недопущення втручання в зміст та внутрішню організацію інформаційних процесів, збереженні та вдосконаленні вітчизняного національного інформаційного продукту та інформаційних технологій, забезпеченні інформаційної ідентифікації України у світовому інформаційному просторі, гарантуванні державної підтримки та розвитку ресурсів науково-технічної продукції та інформаційних технологій.

Отже, в Україні назріла об'єктивна потреба в удосконаленні державної інформаційної політики через державно-правове регулювання науково-технологічної та інформаційної діяльності, що відповідала б реаліям сучасного світу та рівню розвитку інформаційних технологій, нормам міжнародного права, та ефективно захищала власні національні інтереси.

Література

1. Про інформацію : Закон України від 02 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1992. – № 48. Ст. 651.
2. Войцях Н. Державна політика в Українському інформаційному просторі: стан та проблеми / Наталія Войцях // Український інформаційний простір: Науковий журнал Інституту журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв / Гол. редактор М. С. Тимошик. – Число 1. – У 2-х ч. – Ч. 2. – К.: КНУКІМ, 2013. – С. 10-14 http://ijimv.knukim.edu.ua/zbirnyk/1_2/2-vojzih.pdf
3. Гнатюк С. Актуальні проблеми державної інформаційної політики в Україні / С. Гнатюк // [Електронний ресурс] : Режим доступу <http://old.niss.gov.ua/monitor/april08/3.htm>

*Ліпська І.В.,
магістрант I року навчання
Криворізького державного
педагогічного університету*

ПОНЯТТЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОСТОРУ ТА ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ НА ПРИКЛАДІ ПОЛЬЩІ

Розуміння і врахування світових тенденцій є вкрай важливим при плануванні перетворень державного управління і місцевого самоврядування в Україні з огляду на процеси міжнародної інтеграції, у тому числі обраний керівництвом нашої держави євроінтеграційний курс [4, с. 65]. Це завдання набуває актуальності в контексті активізації адміністративної реформи. Виходячи з цього доцільно звернутися до напрацювань ЄС, зокрема розглянути концепцію Європейського адміністративного простору як середовища, у якому здійснюється європейське врядування, що постало і продовжує розвиватися в процесі розвитку ЄС.

Європеїзація адміністративного права України є важливою умовою реалізації її євроінтеграційних прагнень і безпосередньо пов'язана з імплементацією принципів, норм та стандартів європейського адміністративного простору в національне законодавство [6, с. 80-87].

Євроінтеграційні пріоритети державотворення та правотворення в Україні істотно актуалізують наближення принципів організації та діяльності публічної адміністрації в нашій державі до аналогічних принципів Європейського адміністративного простору, нормативне їх закріплення у вітчизняному законодавстві та ефективну практичну їх реалізацію. Євроінтеграційні зобов'язання України, окрім іншого, передбачають й цільове спрямування вітчизняних нормотворчих процесів, зорієнтованих на формулювання й закріплення основних принципів публічного адміністрування, адаптацію вітчизняних нормативних положень до європейських аналогів з урахуванням реальних вимог часу. За таких умов істотно актуалізується проблематика Європейського адміністративного простору, всіх його елементів, потреба їх ґрунтовного наукового аналізу, вироблення пропозицій щодо вітчизняного нормопроектного, а у подальшому нормативного процесів задля максимального запровадження відповідних принципів (нормативно визначених) у практичну діяльність публічної адміністрації.

Поняття європейського адміністративного простору (ЄАП) є запозиченням від більш ширших понять європейського економічного та соціального просторів.

Європейський адміністративний простір (ЄАП) - це середовище, сформоване політикою та нормами ЄС, що передбачають активну роль національних урядів, у межах якого органи управління держав-членів

покликані, в ім'я однаковості забезпечення прав громадян та свободи підприємництва в ЄС, гарантувати однорідний рівень якості й ефективності адміністративних послуг [6, с. 93].

Інакше кажучи, спільний адміністративний простір можливий лише тоді, коли адміністративні принципи, правила, процедури і положення однаково застосовуються на певній території у межах національної конституції. Традиційно адміністративне право поширювалося лише на територію суверенної держави, тому питання спільного адміністративного права для всіх держав-членів ЄС є доволі суперечливим і залишається не вирішеним остаточно й понині.

Європейський адміністративний простір, в основному, було створено за допомогою механізмів прецедентного права, тобто рішення Суду Європейського Союзу є основною для тлумачення правил та принципів адміністративного провадження на рівні ЄС і держав-членів Союзу. Якщо спробувати зробити витяг найбільш важливих внесків із справ, розглянутих у Суді ЄС, отримаємо такі основні принципи європейського адміністративного права:

- управління згідно із законом або принципом правової впевненості;
- тимчасові засоби судового захисту проти діяльності адміністративного органу;
- зобов'язання органів державної влади діяти відповідно до покладених на них завдань;
- принцип недискримінації;
- принцип пропорційності;
- захист легітимних очікувань;
- право бути вислуханим в процесі адміністративного провадження та право на належне провадження справи;
- право на дієву систему публічного управління, здатну ефективно реалізовувати законодавство Союзу;
- обґрунтування доцільності адміністративних рішень;
- нагляд за функціонуванням державних органів та органів місцевого самоврядування, право оскарження адміністративних рішень у судах;
- своєчасність дій та рішень публічної адміністрації [2, с. 16].

Європеїзація національних правових систем та державних органів здійснюється різними способами, з яких лише деякі передбачають безпосередній вплив правових актів, прийнятих на рівні ЄС. Розрізняють три моделі європеїзації національних інституційних систем:

- *Механізм інституційного підлаштування*: ЄС, реалізуючи свою політику, окреслюють конкретні інституційні вимоги, до яких повинна підлаштуватися кожна держава-член Європейського Союзу.
- *Механізм зміни внутрішньонаціональної структури шансів і можливостей (зміна умов гри)*: право ЄС спричиняє зміни в розподілі засобів та повноважень між національними «акторами», що в результаті

порушує існуючу інституційну рівновагу та вимушує до трансформації системи інституцій.

- *Механізм зміни переконань та очікувань суспільних акторів:* це фактично «найслабший» механізм, оскільки європейська політика не диктує ані конкретних інституційних розв'язань, ані не вимушує до зміни інституційного підґрунтя стратегічної взаємодії, а призводить до трансформації інституційної системи внаслідок зміни ставлення суспільних акторів до певних аспектів реальності. Цей механізм базується на логіці пізнання [2, с. 12].

Приведення публічної адміністрації до стандартів, які є обов'язковими для держав-членів ЄС, було необхідним елементом реалізації євроінтеграційної політики Польщі.

Копенгагенські критерії членства в ЄС вимагають від країни-кандидата на вступ змінювати свою публічну адміністрацію у двоякий спосіб: по-перше, через формулювання політичних вимог – щодо діяльності державних інституцій на демократичних засадах, по-друге, через встановлення вимоги, що країна-кандидат повинна мати спроможність виконання зобов'язань, що виникають із членства в Союзі. Пізніше другий компонент було розвинутий у так званих мадридських критеріях членства як адміністративна здатність країни-кандидата застосовувати *acquis* ЄС. Під *acquis* ЄС (або *acquis communautaire*) розуміється вся сукупність правових приписів, напрацьованих Європейським Союзом, – установчі договори, регламенти, директиви та інші правові акти, зокрема, заходи в рамках здійснення спільної зовнішньої політики і політики безпеки, у сфері правосуддя і внутрішніх справ, а також міжнародні договори, укладені Європейським Союзом, і договори, укладені державами-членами між собою у сфері компетенції Союзу. Важливою частиною *acquis* ЄС є прецедентне право Суду ЄС.

Польща є прикладом країни, в якій протягом останніх 20 років було здійснено радикальні зміни в усій системі державної адміністрації, причому це країна, реформаторські дії якої були тісно пов'язані реалізацією мети вступу до Європейського Союзу.

З точки зору підготовки Польщі до членства в Європейському Союзі найважливіше значення мали наступні реформи, проведені в сфері державного управління:

- Децентралізація повноважень, відповідальності та засобів органів виконавчої влади, в результаті якої значна частина завдань виконується трьохрівневою системою органів місцевого самоврядування (гміна, повіт, воєводство). Їх виконавчі органи обираються місцевими громадами, вони наділені власним майном та розпоряджаються незалежним бюджетом, окремим від державного бюджету. Органи місцевого самоврядування виконують всі критерії, визначені Європейською Хартією самоврядування для того, щоб визнаватись «справжнім» самоврядуванням. Це дозволяє їм

бути повноправними партнерами для відповідних європейських інституцій.

•Реформа центральних органів виконавчої влади призвела до ліквідації більшості галузевих міністерств та створення на їхньому місці функціональних міністерств. Ця реформа також змінила модель функціонування міністерств, які сконцентрували свою діяльність на функціях планування та стратегічного управління, опрацювання регулювань і здійснення моніторингу соціально-економічних процесів. Міністерства були виключені з процесів операційного керівництва організаціями та установами, які виробляють публічні блага, державними підприємствами і т.ін. Одночасно створено систему виконавчих агентств, які на замовлення уряду виконують публічні завдання у сфері регулювання ринків та управління майном. Було здійснено реформу державної служби, створюючи підґрунтя для зміни способу функціонування державних інституцій у напрямку забезпечення їх аполітичності та професійності.

•Створено низку інституцій процедурного характеру, які мають на меті підвищення якості функціонування державних органів та збільшення публічного контролю за їх діяльністю. Потрібно згадати такі питання як система державних закупівель, доступ до публічної інформації та стандарти відкритості діяльності органів публічної адміністрації. Також від початку 1980-х років у Польщі функціонують адміністративні суди, що значною мірою призвело до встановлення високих стандартів адміністративної юстиції.

Отже, входження до ЄС зобов'язує Україну до наближення принципів організації та діяльності публічної адміністрації в нашій державі до аналогічних принципів Європейського адміністративного простору, нормативне їх закріплення у вітчизняному законодавстві та ефективну практичну їх реалізацію. На прикладі Польщі ми бачимо, що цей процес є довготривалим і вимагає від нашої країни реформування державного управління, запровадження нових механізмів функціонування публічної адміністрації, встановлення належних механізмів забезпечення підзвітності органів державного управління, у тому числі відповідальності та прозорості та інших реформ. Досвід Польщі може бути використаним Україною в процесі реформування адміністративної системи та запровадження принципів Європейського адміністративного простору, але з урахуванням певних особливостей властивих нашій державі.

Література

1. Бояринцева М. Принципи Європейського адміністративного простору та їх реалізація в Україні. – Режим доступу : <file:///C:/Users/admin/Desktop/стаття/3.pdf>
2. Гонціяз Я. Державне управління в контексті європейської інтеграції. – Режим доступу : file:///C:/Users/admin/Desktop/стаття/materials_4.pdf
3. Жданова І. С. Європейський адміністративний простір та його вплив на національні системи державної служби / І. С. Жданова // Теорія та практика державного управління. - 2009. - № 4 (27). - Режим доступу : <http://ifs.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2009-4/doc/5/05.pdf>

4. Оржель О. Чинники формування Європейського адміністративного простору. – Режим доступу : <file:///C:/Users/admin/Desktop/стаття/2011-2-11.pdf>
5. Пухтецька А.А. Європейські принципи адміністративного права / А.А. Пухтецька // Українське право. – 2006. – № 1. – С. 309–319.
6. Юринець Ю. Л. Європеїзація адміністративного права України: теоретико-методологічні засади / Ю. Л. Юринець // Наукові праці Національного авіаційного університету: Серія «Юридичний вісник. Повітряне і космічне право». – 2015. – № 4 (37). – С. 80-87.

Макаренко О.Ю.,
професор кафедри адміністративно-правових дисциплін Донецького юридичного інституту МВС України
доктор юридичних наук, доцент

ЗАВДАННЯ ТА РОЗВИТОК АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Держава є вищою формою організації суспільства, ключовим призначенням якої є забезпечення правового порядку в суспільстві, створення необхідних умов для стабільного функціонування та системного розвитку, регулювання суспільних відносин. Ключовим засобом такої організації суспільства є право, як система основоположних ідей та механізмів соціального регулювання суспільних відносин відповідно до встановлених та санкціонованих правил.

Адміністративне право є однією з ключових публічних галузей права, як механізм врегулювання та забезпечення публічно-правових суспільних відносин, оскільки виступає механізмом забезпечення зв'язку між суспільством загалом, та громадянами зокрема із системою державної влади, її органами та посадовими особами. На сучасному етапі, призначення та напрямки розвитку адміністративного права слід окреслювати через призму нагальної потреби системної перебудови державно-владного механізму та структурної моделі взаємовідносин «орган державної влади - громадянин».

Призначенням адміністративного права є чітка регламентація процесів регулятивно-контролюючого впливу державно-владних інституцій на суспільні відносини в різних сферах функціонування суспільства, в межах, необхідних для забезпечення нормального функціонування суспільних відносин в цих сферах. Тобто, функціональним призначенням цієї галузі права має стати регламентація чітких меж можливої та необхідної поведінки суб'єктів владних повноважень в процесі здійснення ними своїх повноважень, а також гарантування реалізації передбаченого порядку функціонування державно-владних інституцій та інститутів громадянського суспільства, та їх взаємозв'язок. Важливим є розробка і запровадження такого механізму, за

якого органи державної влади найоптимальніше здійснювали б регулятивно-контрольні повноваження, забезпечуючи встановлений порядок організації суспільства загалом, і суспільних відносин в різних сферах зокрема в той же час не перешкоджаючи розвитку незаборонених законом суспільних відносин. В свою чергу, суспільство має добровільно і усвідомлено діяти в межах встановленого порядку, не порушуючи меж дозволеною поведінки.

Розвиток адміністративного права має бути спрямований на забезпечення поступального розвитку суспільних відносин в сфері взаємодії з органами державної влади на засадах національного правопорядку, що має забезпечити реалізацію призначення даної галузі права.

В той же час, на сьогодні, швидкість та системність перетворень залишають бажати кращого, хоча окремі зрушення є. Окремі науковці відзначають, що реформи в галузі права відбуваються, проте не достатньо швидко та системно, інші ж правники констатують, що «адміністративні реформи» направлені на перерозподіл владних повноважень, а не на реальну перебудову системи відповідно до потреб сьогоднішніх потреб суспільства.

Вважаємо за доцільне розглянути необхідні і можливі напрямки розвитку і вдосконалення. Серед напрямів перспективного розвитку можна виділити наступні ідеї:

1. визначити відносно чіткі межі предмету наукового пізнання, до якого мають належити відносини, які виникають в процесі здійснення регулятивно-контрольного впливу державно-владних суб'єктів на суспільні відносини та порядок і межі взаємодії владних та невлadних суб'єктів, а отже слід відокремити порядок здійснення адміністративного судочинства.

2. вдосконалення та оптимізація механізму взаємодії методів адміністративно - правового регулювання. Очевидною є потреба гармонізації імперативного й диспозитивного методів, але в межах, які гарантуватимуть дотримання встановленого правопорядку.

3. розробка теоретичних засад концепції реформування державно-владного механізму, системної перебудови методів, засобів, напрямів та загалом механізмів державно-владного впливу.

4. розробка теоретичних основ перспективного розвитку державно-владного механізму.

5. вдосконалення методів юрисдикційної форми адміністративного захисту.

6. наукова підготовка оновлення нормативно-правової бази, особливо у сфері інституту звернень громадян.

7. на практично-прикладному рівні – теоретичне забезпечення побудови системи організації та впорядкування суспільних відносин, на

противагу пострадянському механізму панування і придушення суспільства.

Відтак, враховуючи викладене, можна зробити висновок, що призначенням адміністративного права є побудова оптимальної моделі державно-владного механізму, впорядкування суспільних відносин у сфері взаємодії владних та невладних суб'єктів, забезпечення дотримання встановленого правопорядку та забезпечення реалізації інтересів суспільства загалом та окремих громадян зокрема. З цього випливають і перспективи розвитку, ключовою суттю якого має стати модернізація та вдосконалення механізмів та систем у даній сфері.

Мердова О.М.,
в.о. завідувача кафедри
адміністративно-правових дисциплін
Донецький юридичний інститут
МВС України (м. Кривий Ріг)
кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СКЛАДАННЯ МАТЕРІАЛІВ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ

У своїй повсякденній діяльності працівники Національної поліції стикаються з чисельними фактами складання адміністративно-процесуальних документів в ході реалізації ними адміністративно-юрисдикційних повноважень у провадженнях у справах про адміністративні правопорушення. На сьогоднішній день порядок і вимоги до складання адміністративно-процесуальних документів у провадженнях у справах про адміністративні правопорушення визначено як на законодавчому рівні у відповідних статтях Кодексу України про адміністративні правопорушення [1], так і на підзаконному – у положеннях відомчих інструкцій [2, 3], що визначають порядок оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення, проте аналіз їх положень і правозастосовної практики виявив ряд проблемних моментів, які потребують негайного вирішення.

Слід відзначити, що переважна більшість адміністративно-процесуальних документів, що застосовуються працівниками поліції, є бланковими, що значно полегшує процес їх укладання, однак чи не найголовнішою проблемою є занадто стислий виклад інформації у бланку того чи іншого документу, що унеможливорює занесення до певної граfi інформації, що передбачена вимогами законодавства. Як приклад, бланк протоколу про адміністративне правопорушення, в якому замало місця для написання відповідної інформації у граfi «посада, найменування органу поліції, звання, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол»,

адже відомчою інструкцією встановлено пряму вимогу зазначення такої інформації повністю, без скорочень. Не перераховуючи аналогічних інших прикладів, вважаємо за необхідним або розширити бланки адміністративно-процесуальних документів, або передбачити можливість застосування загальноприйнятих аббревіатурних та графічних скорочень за правилами документотворення.

Одним із найбільш проблемних моментів складання адміністративно-процесуальних документів є заповнення інформації про особу правопорушника. Слід відзначити, що законодавцем чітко зазначено вимогу про встановлення особи правопорушника на підставі офіційних документів, що її посвідчують. В цьому випадку працівники поліції стикаються з такими проблемами:

1. По-перше, відсутність документів, що посвідчують особу, неможливість встановлення особи. На сьогоднішній день, працівники поліції практично позбавлені законних інструментів встановлення особи правопорушника за умов відсутності у неї документів, що посвідчують особу, через відсутність виробленого механізму надання та обміну інформацією між Національною поліцією України та Державною міграційною службою України, єдиних інтегрованих інформаційно-пошукових систем правоохоронних органів, що негативно позначається на правозастосовній практиці.

2. По-друге, наявність документів, що посвідчують особу правопорушника, на іноземній мові, адже законодавством встановлено, що усі реквізити протоколу про адміністративне правопорушення заповнюються державною мовою, що, на нашу думку, є недоречним. На практиці судді повертають матеріали на доопрацювання через заповнення графи «Прізвище, ім'я та по батькові» правопорушника мовою оригіналу документу. У зв'язку з цим, вважаємо за доцільне у відомчих інструкціях для графи «Прізвище, ім'я та по батькові» передбачити таку рекомендаційну норму: «Прізвище, ім'я та по-батькові повинні повністю відповідати основному документу, що посвідчує особу».

Положеннями відомчих нормативно-правових актів передбачена вимога обов'язкового зазначення в протоколі про адміністративне правопорушення інформації щодо притягнення особи до адміністративної відповідальності впродовж року, оскільки це дозволяє з'ясувати обставини, що обтяжують відповідальність – повторність. Аналіз протоколів про адміністративні правопорушення дозволяє констатувати, що працівники поліції або взагалі ігнорують заповнення такої інформації, або зазначають неповні відомості. До того ж в п. 9 Інструкції [2] чітко не визначено, яку саме інформацію необхідно зазначити у відповідній графі «Чи притягалася до адміністративної відповідальності». Вважаємо, що зазначена графа повинна заповнюватися за таким зразком: «За даними ІАС «Армор» відомості про притягнення до адміністративної відповідальності

відсутні» або «12.08.2016 року притягався до адміністративної відповідальності за ч. 1 ст. 178 КУпАП».

Ряд граф у бланкових документах у справах про адміністративні правопорушення передбачають зазначенні інформації про місце проживання, місце вчинення правопорушення, що передбачає зазначення відповідної адреси. Звертаємо увагу, що оформлення поштової адреси повинно відповідати Правилам надання послуг поштового зв'язку [4].

Аналіз бланку постанов у справі про адміністративні правопорушення [2; 3] також свідчить про його недосконалість. Не перераховуючи зазначених вище проблемних моментів, звертаємо увагу, що в мотивувальній частині бланку постанови у справі про адміністративне правопорушення не зазначено всіх процесуальних норм, якими керується орган чи посадова особа при винесенні рішення, що є порушенням принципів та завдань провадження у справі про адміністративне правопорушення. З огляду на це, мотивувальну частину постанови вважаємо за необхідне викласти у такій редакції: «Керуючись статтями 276-280, 283, 284 КУпАП».

Підсумовуючи, зазначимо, що на сьогоднішній день вкрай необхідним є прийняття нового Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також удосконалення норм відомчих нормативно-правових актів, що визначають порядок оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, з урахуванням узагальнення правозастосовної практики та розробки єдиних методичних рекомендацій, що сприятиме подоланню проблемних питань складання адміністративно-процесуальних документів працівниками поліції, виробленню одностайної правозастосовної практики.

Література

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07 грудня 1984 року № 8073-X // Відомості Верховної Ради. – 1984. – № 51. – Ст.1122 (із змінами і доповненнями).
2. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції : Наказ МВС України від 06 листопада 2015 року № 1376 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 99. – Ст. 3405.
3. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі : Наказ МВС України від 07 листопада 2015 року № 1395 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 88. – Ст. 2964.
4. Про затвердження Правил надання послуг поштового зв'язку : Постанова Кабінету Міністрів України від 5 березня 2009 р. № 270 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 23/29. – Ст. 750.

Міщенко Т.Ю.,
практикуючий юрист

ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ ІМУНІТЕТ ТА ІНДЕМНІТЕТ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

На шляху до становлення демократичної правової держави Україна в останні роки приймає особливо багато викликів. Найвищу відповідальність в цьому напрямку несе парламент України – єдиний законодавчий орган державної влади. Тому детальне дослідження парламентаризму та його основних ключових термінів, в тому числі чітке розмежування понять «депутатський імунітет» та «депутатський індемнітет» нині є актуальним в науці адміністративного права.

Проблематикою визначення правового статусу народного депутата України та основних його елементів займалися провідні вчені О.А. Александров, О.В. Зайчук, О.Г. Мурашин, В.Ф. Погорілко та ін.

Аналізуючи численні джерела під час порівняльно-правового дослідження складових депутатської недоторканості можна констатувати, що тема порівняння «депутатського імунітету» та «депутатського індемнітету» на прикладі України недостатньо нерозкрита. Водночас з цим інформаційні ресурси заповнюють джерела з використанням досліджуваних нами категорій, але на прикладі зарубіжних країн. Даний момент суттєво підіймає необхідність першочергового дослідження сутності та порівняльно-правового аспекту понять «депутатський імунітет» та «депутатський індемнітет», тому що навіть запроваджуючи в парламентаризм України зарубіжний досвід, перш за все доцільно знати всі нюанси та особливості парламентської недоторканості саме в нашій країні.

Основний зміст поняття «депутатського індемнітету» закладений у Конституції України, яка надає наступне його тлумачення у статті 80 Основного закону «Народні депутати України не несуть юридичної відповідальності за результати голосування або висловлювання у парламенті та його органах, за винятком відповідальності за образи чи наклеп» [1], тобто межі депутатського індемнітету торкаються всіх видів юридичної відповідальності, але тільки під час здійснення ними безпосередньо парламентської діяльності. Водночас, виключенням з цього правила є випадки, коли йде мова про образи чи наклеп, з практичним доказуванням яких часто виникають труднощі. В порівнянні з цим депутатський імунітет включає в себе лише захист представників парламенту від кримінального та адміністративного видів покарань, залишаючи поза увагою матеріальну, адміністративну та цивільно-правову відповідальність.

Широкі дискусії серед вчених-дослідників парламентаризму точаться щодо відмінності понять «депутатський імунітет» та

«депутатський індемнітет» в частині межі їх дій. Загалом повне зазначення цього аспекту відображено у рішенні Конституційного суду від 27.10.1999 року №9-рп/99 справа 1-15/99, який надає наступне пояснення, що депутатська недоторканість поширюється на народного депутата України з моменту визнання його обраним за рішенням відповідної виборчої комісії і до моменту припинення повноважень народного депутата України [2]. Виходячи з цього, надається загальне бачення, яке не розмежовує рамки депутатського імунітету та індемнітету, що розглядається як єдине ціле. Тим не менш, на наш погляд, звісно, момент початку дії депутатської недоторканості не може підлягати сумніву.

Однак, закінчення дії депутатської недоторканості повинен бути надалі детальніше уточнений з позиції врахування особливостей складових її частин.

На нашу думку, заслуговує на особливу увагу, що в деяких юридичних джерелах поняття «депутатський імунітет» та «депутатський індемнітет» об'єднуються терміном «депутатські привілеї» в системі «індивідуальні привілеї членів парламенту». Іншим блоком наводяться матеріальні привілеї членів парламенту, закріплених у ст.32-33 Закону України «Про статус народного депутата України» від 06.12.2016. Але, законодавчо визначений термін «депутатська недоторканість» є таким, що в найбільшій ступені концептуально об'єднує та відповідно обґрунтовує досліджувані поняття.

Окрім того, слід виділити спільні риси імунітету та індемнітету в українському законодавстві – це коло осіб, на які вони розповсюджуються – ними є лише народні депутати України, тобто привілеї не поширюються на інших осіб, які також здійснюють парламентську роботу.

Отже, на основі всього вищезазначеного можна зробити висновок, що короткий огляд елементів депутатської недоторканості дозволяє виділити відмінні риси й надалі досліджувати спірні аспекти депутатського імунітету та індемнітету. Очевидним є те, що вивчення проблем парламентської недоторканості потребує негайного вирішення із першочерговим дослідженням вітчизняного досвіду парламентаризму.

Література

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page2>
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положень частини третьої 80 Конституції України (справа про депутатську недоторканність) від 27 жовтня 1999 року №9-рп/99 справа 1-15/99 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-99>

Мота А. Ф.,
професор кафедри конституційного,
адміністративного та
міжнародного права Національної
академії Державної прикордонної
служби України імені Богдана
Хмельницького,
кандидат юридичних наук, доцент

НЕВИКОНАННЯ ПОРУЧИТЕЛЕМ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ, ПОКЛАДЕНИХ СУДОМ ПІД ЧАС ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ПОЗОВАМИ З ПРИВОДУ ЗАТРИМАННЯ ТА ВИДВОРЕННЯ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА: ЮРИДИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОПОРУШЕННЯ

Комплекс заходів з протидії нелегальній міграції в Україні продовжує перебувати під впливом двох груп чинників: запровадження міжнародних стандартів цієї правоохоронної діяльності та повага і дотримання прав людини – нелегального мігранта. Узагальненим результатом такого впливу стало, поряд з іншим, встановлення адміністративної відповідальності за «невиконання поручителем зобов'язань, покладених судом під час провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання та видворення іноземців та осіб без громадянства». Для розуміння соціальної зумовленості такої законодавчої регламентації та особливостей юридичного складу вказаного адміністративного правопорушення необхідно встановити зміст окремих положень міжнародного права та національного законодавства (матеріального і процесуального), що застосовується в регулюванні міграційними процесами.

У глобальному вимірі та на регіональному рівні визнано можливість обмеження права індивіда на свободу, зокрема, шляхом його затримання. Європейська правова доктрина тримання нелегальних мігрантів заснована на принципах демократії та поваги до прав людини допускає затримання особи з метою запобігання її недозволеному в'їзду в країну чи особи, щодо якої провадиться процедура депортації або екстрадиції [1], що є специфічним для правоохоронних органів у сфері охорони державних кордонів [2, 54]. Зважаючи на такі «міграційні» підстави можливого ув'язнення особи в європейській судовій практиці було визнано, що воно є виправданим лише протягом часу здійснення провадження щодо екстрадиції [3]. Тривалий час перебування мігрантів у місцях несвободи, а також неналежні умови їх утримання спонукали правозахисників запропонувати альтернативи затриманню – вимога регулярно відмічатися, звільнення під заставу, перебування у відкритих центрах або у визначеному місці [4, 18].

Нормативною основою імплементації такої міжнародної практики можна вважати положення п. 34 Національного плану заходів з виконання другої фази Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, що передбачає «удосконалення нормативно-правової бази з питань ефективного управління міграцією та протидії нелегальній міграції» [5]. Відповідно 19 травня минулого року прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення положень судового захисту іноземців та осіб без громадянства і врегулювання окремих питань, пов'язаних з протидією нелегальній міграції», яким доповнено Кодекс адміністративного судочинства України (далі – КАСУ) та Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) новими положеннями щодо протидії нелегальній міграції. Зокрема, останній з цих кодифікованих нормативно-правових актів вперше визначив як адміністративне правопорушення «невиконання поручителем зобов'язань» у визначених законом випадках. На сьогодні, відповідальність за таке правопорушення передбачена ч. 4 ст. 185-3 цього Кодексу [6]. На підставі цієї норми простежується взаємозв'язок двох різновидів адміністративних проваджень, які переважно використовуються як процесуальна форма правоохоронної діяльності, спрямованої на боротьбу з нелегальною міграцією – адміністративного судочинства та провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Особливості адміністративного судочинства у справах за адміністративними позовами з приводу затримання та видворення іноземців та осіб без громадянства визначені ст. 183-7 КАСУ, відповідно до ч. 2 якої встановлено дві альтернативи затриманню іноземця або особи без громадянства – взяття особи на поруки підприємства, установи чи організації, зобов'язання іноземця або особи без громадянства внести заставу. Зміст банкетної диспозиції ч. 4 ст. 185-3 КУпАП пов'язаний лише із застосуванням одного з вказаних заходів, а саме із взяттям особи на поруки. Такий захід полягає у наданні уповноваженими особами підприємств, установ чи організацій, які суд вважає такими, що заслуговують на особливу довіру (поручителями), письмового зобов'язання про те, що вони поручаються за виконання іноземцем або особою без громадянства покладених на нього» додаткових обов'язків «і зобов'язуються за потреби доставити його до суду чи органу (підрозділу), який подав позов» [7].

Зазначені нормативні положення лише в загальних рисах окреслюють коло можливих суб'єктів правопорушення за ч. 4 ст. 185-3 КУпАП. Зрозуміло, що відповідальності підлягатиме фізична, а не юридична особа, в порядку так званої субсидіарної відповідальності. Відповідно уповноважені особи підприємств, установ чи організацій, яким передано на поруки іноземця або особу без громадянства можуть стати суб'єктами розглядуваного правопорушення у двох його проявах. По-

перше, такі працівники можуть відповідати у випадках невиконання визначених адміністративно-процесуальним законодавством обов'язків іншими особами (чужі дії чи бездіяльність). По-друге, уповноважені особи поручителя відповідатимуть за невиконання власних зобов'язань – доставити за потреби іноземця або особу без громадянства.

Така законодавча конструкція, очевидно, не є надто вдалою та потребуватиме наступних змін. Зокрема, можливо запропонувати передачу на поруки іноземця або особу без громадянства, які підлягають видворенню колективному поручителю (організаційному утворенню) за його згодою, або окремим громадянам на їх прохання. Такий добровільний підхід гарантуватиме не лише можливість залучити поручителів, але й гарантуватиме моральну основу притягнення їх до відповідальності. Одночасно доцільно усунути існування в КАСУ двох статей з цифровим позначенням «183-7» – «Особливості провадження у справах щодо гарантованого забезпечення потреб оборони» та «Особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання та видворення іноземців та осіб без громадянства».

Таким чином, удосконалення нормативного регулювання у міграційній сфері відбувається шляхом імплементації міжнародних стандартів, що передбачають нові правозахисні інструменти. Взяття на поруки як такий інструмент та альтернатива затриманню іноземців та осіб без громадянства закріплено в адміністративно-процесуальному законодавстві. Це зумовлює встановлення адміністративної відповідальності за невиконання зобов'язань поручителями у процедурі застосування видворення. Незважаючи на те, що така регламентація є новою, вона перспективно потребує удосконалення відповідно до потреб правозастосовної практики.

Література

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року // Голос України. – 2001. – 10 січня.
2. Соловей С. Дотримання прав мігрантів в діяльності прикордонної служби: Узагальнення норм міжнародного права. Навч.-довідк. посібник / С.Соловей, Л.Кузьменко. – Міжнародна організація з міграції, 2013. – 71 с.
3. La Cour européenne des Droits de l'Homme: Affaire Quinn c. France: arrêt. Strasbourg, 22 mars 1995 (Requête no18580/91). Disponible à: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-62475>.
4. Report of the Working Group on Arbitrary Detention: United Nations document A/HRC/13/30, 18 January 2010. – 25 p. Available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G10/102/94/PDF/G1010294.pdf>.
5. Національний план заходів з виконання другої фази Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України: затв. розп. Кабінету Міністрів України № 805-р від 20 серпня 2014 року // Урядовий кур'єр. – 2014. – 12 вересня.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122 (з наступними змінами та доповненнями).
7. Кодекс адміністративного судочинства України // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35, / 35-36, 37. – Ст. 446 (з наступними змінами та доповненнями).

*Наджафгулиев Рафиг Ислам оглы,
доцент кафедры
«Административной деятельности
органов внутренних дел» Академии
Полиции МВД Азербайджанской
Республики, полковник-лейтенант
полиции, доктор философии по праву*

МОЛОДЁЖНЫЙ ЭКСТРЕМИЗМ КАК НОВАЯ ПРОБЛЕМА АДМИНИСТРИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ

Как и в любом цивилизованном обществе, экстремизм, сепаратизм и терроризм являются социальной угрозой нарушающей общественную и национальную безопасность в Азербайджанской Республике. Наибольшими последствиями среди них обладает экстремизм и его часть, связанная с молодёжью.

Проблемы и последствия, создаваемые терроризмом и экстремизмом, который приобрел глобальный характер, серьезно угрожают международной безопасности. География этих опасных явлений расширяется за счет новых стран и континентов. Религиозный экстремизм, постепенно мало чем отличающийся от терроризма, уже стал большой угрозой для современного мира. В террористических актах, совершенных в последнее время, наиболее отчетливо проявляются основы религиозного экстремизма. В качестве основной причины этого можно отметить религиозно-идеологические учения Аль-Каиды, ИГИЛ и других террористических организаций, изменяющих и искажающих истинную суть традиционных религиозных догм в своей разрушительной деятельности и злонамеренно использующих и внушающих их [1].

Экстремизм возникает в условиях экономического и социального кризиса, развития конфликтных ситуаций. Благоприятной почвой для экстремизма является нарушение демократических прав и свобод, разрушения устоявшихся моральных ценностей, слабый контроль государства за состоянием общественного порядка и общественной безопасности [2].

За последний период пустоты, образовавшиеся по различным причинам на территории различных государств, стали мишенью для определённых сил в достижении своих намерений. Без сомнения, при выборе целей предпочтение отдаётся лицам, наиболее подверженным влиянию. Как известно, определённые силы и в наши дни продолжают свою деятельность, направленную на оказывание влияния на молодёжь. Естественно, что целенаправленное влияние оказывается в замаскированной форме. Во многих случаях молодёжь превращается в объект манипуляции. Из-за низкого уровня информационной культуры они не осознают истину. Опыт показывает, что многим из попавших под

негативное воздействия истинное положение дел становится ясным после истечения определенного времени. Но до этого момента отступление или отдаление становится невозможным. Часть этих нежелательных социальных явлений связана с распространяющимся среди молодёжи экстремизмом.

Как видим, молодёжный экстремизм вызывает ещё больше беспокойства. Если экстремизм проявляет интерес в обществе к крайним методам, то подобное поведение среди молодёжи может иметь немыслимые последствия. В рамках правового анализа молодёжного экстремизма можно отметить, что формы данного социально опасного явления могут быть самыми разнообразными. Если раньше подобные случаи распространялись подпольно, то настоящее время широко используется интернет пространство.

Следует учесть, что одним из моментов распространения экстремизма среди молодёжи является то, что именно эта категория лиц в своей повседневной жизни наиболее широко и мастерски использует современные информационные технологии. Полагаем, что принятие во внимание данного факта и осуществления, соответствующих мер противодействия является насущной задачей не только для субъектов государственной власти, но и институтов гражданского общества.

Вызывает особое беспокойство тот факт, что большинство виновных в анализируемых явлениях это молодёжь. Поэтому меры противодействия должны приниматься не только в правовой, но и в других плоскостях общественной жизни. Так, комплексное представление соответствующей информации в учебно-образовательном процессе, большинство участников которого составляют молодые люди, может дать желаемый результат. Уместно будет отметить, что некоторые молодые люди в нашей стране полагают, что оптимальным вариантом устранения политического кризиса и наказания виновных является «религиозный джихад». Из-за подобных взглядов они через интернет связываются с определёнными лицами для присоединения к экстремистическим группам, или же покидают пределы страны.

Анализ сообщений из средства массовой информации свидетельствует о том, что нежелательным последствием подобных шагов является отдаление лица от нормальной жизнедеятельности (присоединение к террористическим группам, организованным преступным формированиям и т.д) или гибель. Нужно отметить, что 900 граждан Азербайджана, большинство которых составляла молодёжь, вступили в ряды действующих в Сирии и Ираке террористических организаций. Многие из них были убиты в боях. За последние 2 года 84 человека были привлечены к уголовной ответственности после возвращения в Азербайджан. За участие в боях в составе террористических организаций за последний год 54 человека были лишены гражданства Азербайджанской Республики [3].

Необходимым является установление и нейтрализация факторов, создающих склонности к радикальному воздействию и религиозному экстремизму среди молодёжи на территории страны. Факторы риска, склоняющие молодых людей к экстремизму, целесообразно было бы сгруппировать следующим образом:

- поиск или желание приключений;
- ограниченность религиозных или идеологических знаний;
- получение какой – либо психологической или физиологической травмы;
- чувство угрозы по отношению к себе;
- выбор насильственных или незаконных действий для решения проблем;
- семейный кризис;
- лишение работы;
- социальная дискриминация или несправедливость;
- влияние экстремистических групп или отдельных лиц;
- подверженность сообщениям экстремистических систем;
- потеря смысла жизни.

В Азербайджанской Республике также осуществляется комплекс политико-правовых мер для пресечения экстремизма и сепаратизма. Среди этих мер следует отметить принятые отраслевых законодательных актов и создание компетентных структурных подразделений. Полагаем, что с этой точки зрения особо следует, отметить распоряжение Президента Азербайджанской Республики от 23 мая 2007 года за № 2198 «О Концепции национальной безопасности Азербайджанской Республики» [4]. На основании указанной концепции в число национальных интересов народа было отнесено:

- защита независимости и территориальной целостности страны, обеспечение неприкосновенности границ, признанных на международном уровне;
- сохранение единства азербайджанского народа, а также пропаганда идей азербайджанства;
- формирование гражданского общества, обеспечения прав и свобод человека;
- укрепление государственных функций, охрана безопасности населения путём развития институтов демократического и гражданского общества, верховенство закона, обеспечения порядка;
- выполнения международных обязательств, развитие сотрудничества направленного на интеграцию в международных организации, разделяющие ценности для вклада в обеспечение глобальной и региональной безопасности и стабильности;

- создание благоприятных условий для внутренних и внешних инвестиций в целях обеспечения экономической стабильности, развития рыночной экономики совершенствования его правовой основы;
- обеспечение дальнейшего благополучия азербайджанского народа, обеспечение достойного уровня жизни и физического здоровья путём рационального использования природных ресурсов, устойчивого развития экономики, охраны окружающей среды, увеличения учебного, научного и технологического потенциала;
- укрепление национальной самобытности и солидарности, основанных на ценностях азербайджанцев всего мира;
- защита культурно-исторического наследия и моральных ценностей азербайджанского народа обогащением общечеловеческими ценностями, развития чувства патриотизма и национальной гордости, а также интеллектуального потенциала.

Литература

1. URL: <http://azertag.az/ru/xeber/953299>
2. Михайло Шутий. Нормативне забезпечення протидії екстремізму в Україні та забезпечення громадської безпеки. Вісник Академії управління МВС №4 (16), 2010. ст. 57.
3. URL: <http://azertag.az/ru/xeber/1040482>
4. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 23 may 2007-ci il tarixli 2198 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının Milli Təhlükəsizlik Konsepsiyası. URL: <http://e-qanun.az/framework/13373>.

*Нашинец-Наумова А.Ю.,
завідувач кафедри публічного та
приватного права факультету права
та міжнародних відносин
Київського університету імені
Бориса Грінченка,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Зважаючи на стрімкий розвиток демократії в усіх галузях права, на разі відбувається зміна правових засобів впливу державної влади на суспільні відносини. Наслідком такої зміни слугує виникнення нових інститутів. Зокрема, на даному етапі розвитку інститут адміністративних послуг є одним із важливих віх адміністративного права, оскільки адміністративні послуги – це зручний спосіб як для фізичних, так і для юридичних осіб у швидкий строк отримати необхідний документ, який підтверджує певні права юридичних або фізичних осіб. Загалом, методологічною основою виникнення та розвитку інституту адміністративних послуг – є служіння держави суспільству та людині.

Вперше поняття «державні послуги» відображено у Законі України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28.12.1994 р. У даному нормативно-правовому акті «державні послуги» визначалися як «...будь-які платні послуги, обов'язковість отримання яких встановлюється законодавством та які надаються фізичним чи юридичним особам органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та створеними ними установами і організаціями, що утримуються за рахунок коштів відповідних бюджетів» [1].

Початковим етапом розвитку правової бази щодо адміністративних послуг в Україні стала розробка Концепції адміністративної реформи 1998 року, схвалена Указом Президента України «Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні» від 22.07.1998 р. (далі – Концепція). Саме з запровадженням адміністративної реформи почали використовувати поняття «адміністративні (управлінські) послуги»

Відповідно до Концепції адміністративна реформа мала здійснюватись у кількох напрямках: створення нової правової бази, що регламентуватиме державне управління в Україні; формування нових інститутів, організаційних структур та інструментів здійснення державного управління; зміцнення та формування нових фінансово-економічних основ функціонування державного управління; наукове та інформаційне забезпечення системи державного управління, формування механізмів наукового та інформаційного моніторингу її функціонування [2].

Доречно звернути увагу на думку В. Б. Авер'янова, який стверджує: «виконання органами виконавчої влади (це однаковою мірою стосується і органів місцевого самоврядування) значної частини обов'язків перед приватними особами пов'язане з такою поки що нетрадиційною для вітчизняного досвіду функцією держави, як надання адміністративних (або управлінських) послуг. Ця нова функція була вперше передбачена саме Концепцією адміністративної реформи в Україні, а самі управлінські послуги визначені в ній «як послуги з боку органів виконавчої влади, що є необхідною умовою реалізації прав і свобод громадян – зокрема, реєстрація, ліцензування, сертифікація» [3, с. 25].

Першим нормативно-правовим документом, який закріпив систему адміністративних послуг стало розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади» від 15.02.2006 р. № 90-р. Відтоді, проблема надання адміністративних послуг стала більш актуальною і однією з пріоритетних в державній політиці.

Згідно з Концепцією розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади послуги, що надаються органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, які перебувають в їх управлінні, становлять сферу публічних послуг [4]. З цього випливає, що адміністративні послуги

напрямую пов'язані з реалізацією державної політики, адже саме вона має за мету виявляти, аналізувати та вирішувати нагальні проблеми громадян, з'ясовувати причини їх виникнення та знаходити шляхи їх вирішення, і навіть, шляхи попередження виникнення таких проблем в майбутньому.

Для реалізації Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.06.2007 р. було затверджено план заходів, серед яких передбачено: сприяти впровадженню системи електронного документообігу з надання адміністративних послуг за допомогою Інтернет (через офіційні веб-сайти), у тому числі з використанням електронного цифрового підпису [5, с. 62]. Зазначений різновид заходів, необхідних для впровадження планувався до здійснення на липень місяць 2007 року. Однак, очікуваних результатів отримано не було. Проблема полягала у недосконалості існуючих положень нормативно-правових актів щодо надання адміністративних послуг.

Важливим механізмом упорядкування переліків адміністративних послуг, їх «інвентаризації», реалізації ведення єдиного обліку всіх послуг, що надаються державними органами, зокрема органами влади та органами місцевого самоврядування у відповідності їх функцій та повноважень було створення Реєстру адміністративних послуг. Його розроблення та функціонування передбачалось постановою Кабінету Міністрів України від 27.05.2009 р. № 532 «Про затвердження Положення про реєстр державних та адміністративних послуг» (втратила чинність) [6, с. 60]. Базовим нормативним документом для формування зазначеного Реєстру була саме Концепція розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади.

Ще більшої важливості та актуальності процес надання адміністративних послуг органами державної влади набуває з появою Указу Президента України від 03.07.2009 р. № 508/2009 «Про заходи із забезпечення додержання прав фізичних та юридичних осіб щодо одержання адміністративних (державних) послуг» [7]. Указом Президента України було встановлено вжиття важливих та невідкладних заходів, зокрема затвердження переліку адміністративних послуг, які надаються органами виконавчої влади, державними підприємствами, установами і організаціями, опрацювання питань щодо створення веб-сайту, який би містив інформацію про порядок надання адміністративних послуг; питань щодо створення в органах виконавчої влади, на державних підприємствах, в установах та організаціях, які надають адміністративні послуги консультативних кабінетів та запровадження телефонних довідкових служб з питань надання адміністративних послуг, які б слугували інформативним важелем для громадян як споживачів адміністративних послуг. Таким чином, вищевказані заходи стали точкою опори на шляху активного становлення та розвитку інституту надання адміністративних

послуг, тим самим, підвищуючи рівень обізнаності громадян та зручності отримання інформації про певну адміністративну послугу.

Надалі, була прийнята постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо упорядкування державних, у тому числі адміністративних послуг» від 17.07.2009 р., якою затверджено Тимчасовий порядок надання державних, у тому числі адміністративних послуг. Даним документом був закріплений чіткий перелік адміністративних послуг, до якого входили: видача ліцензій, дозволів та інших документів дозвільного характеру, сертифікатів, свідоцтв, атестатів, посвідчень; реєстрація (фактів, суб'єктів, прав, об'єктів, у тому числі легалізація суб'єктів і актів (документів), нострифікація та верифікація); інші види діяльності незалежно від назви, у результаті провадження яких заінтересованим фізичним та юридичним особам, а також об'єктам, що перебувають у власності, володінні чи користуванні таких осіб, надається або підтверджується певний юридичний статус та/або факт [8]. Недоліком вищевказаної постанови було те, що її положення, зокрема п. 5 вказував на те, що «Органи виконавчої влади можуть делегувати повноваження з надання адміністративних послуг лише бюджетним установам на підставі нормативно-правових актів» [8]. Таким чином, вищевказаний нормативно-правовий акт виключив можливість надання органами місцевого самоврядування адміністративних послуг, а діяльність з видачі дозволів на розміщення об'єктів торгівлі, прийняття в експлуатацію будівель, видачі ордерів на житлові приміщення і багато інших послуг органів місцевого самоврядування, які відповідають ознакам адміністративної послуги, перестали вважатися такими [9]. Тим самим, було зведено нанівець усі розробки та напрацювання попередніх нормативно-правових актів, що стосувалися надання адміністративних послуг саме органами місцевого самоврядування.

Як бачимо, на теперішній час нормативно-правова база з питань надання адміністративних послуг в Україні є досить різнорівневою. Наразі прийняті та діють закони, які регламентують порядок надання окремих видів адміністративних послуг. Для прикладу, надання послуг у сфері підприємницької діяльності регламентовано Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців», «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»; щодо надання адміністративних послуг у сфері освітньої діяльності прийняті та діють Закон України «Про ліцензування діяльності з надання освітніх послуг», Постанова Кабінету Міністрів України «Про ліцензування освітніх послуг», Постанова Кабінету Міністрів України «Про ліцензування діяльності з надання освітніх послуг» тощо. Це пов'язано з тим, що надання кожного з видів адміністративних послуг потребує власної процедури їх надання, яка має бути законодавчо закріплена.

Таким чином, інститут адміністративних послуг є доволі молодим. З 1998 року, а саме з початком впровадження адміністративної реформи в

Україні було прийнято низку нормативно-правових актів щодо надання адміністративних послуг. Кожен з них урегульовував певне коло питань і виводив інститут адміністративних послуг на новий рівень функціонування та розвитку.

Література

1. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28.12.1994 № 334/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. –1995. – № 4. – Ст. 28 (втратив чинність).
2. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22.07.1998 р. № 810/98.
3. Авер'янов В.Б. Предмет адміністративного права: нова доктринальна оцінка // Право України. – 2004. – № 10. – С. 25-30.
4. Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2006 р. № 90-р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 7. – Ст. 376.
5. Правове забезпечення надання адміністративних послуг в Україні [Електронний ресурс] / Ю. В. Даньшина // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Державне управління. – 2011. – № 1. – С. 61-68. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vamcudu_2011_1_10.pdf.
6. Репін І.І. Реформування системи надання адміністративних послуг – новий якісний етап їх [Електронний ресурс] / І.І. Репін, І. В. Молчанова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 5. – С. 59-63. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/frvu_2012_5_15.pdf.
7. Про заходи із забезпечення додержання прав фізичних та юридичних осіб щодо одержання адміністративних (державних) послуг: Указ Президента України від 03.07.2009 № 508/2009.
8. Тимчасовий порядок надання державних, у тому числі адміністративних послуг, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо упорядкування державних, у тому числі адміністративних послуг» від 17.07.2009 р. (втратив чинність).
9. Тимченко Л. Публічні послуги в Україні: розвиток нормативно-правового забезпечення / Л. Тимченко. – Режим доступу: [http://www.dbuapa.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_03\(6\)/10tlmnpz.pdf](http://www.dbuapa.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_03(6)/10tlmnpz.pdf).

Овдієнко М.Ю.,

курсант 4-го курсу факультету
податкової міліції Університету
державної фіскальної служби
України

Науковий керівник:

Тильчик О.В.,

кандидат юридичних наук, доцент

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕФОРМУВАННЯ КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ, ЩО РЕАЛІЗУЮТЬ ПОДАТКОВУ ТА МИТНУ ПОЛІТИКУ

Протягом останнього року в Україні прискорився процес реформування усіх суспільних сферах. Існує чимала кількість напрацювань як з боку уряду, так і з боку експертного середовища, які стосуються розробки стратегії реформ. Проте далеко не всі ініціативи є ефективними, у зв'язу із недостатнім їх правовим забезпеченням.

Актуальність даної теми полягає в тому, що податкова реформа є однією з найбільш очікуваних реформ для бізнесу та інвесторів в Україні. Історія постійних змін до податкового законодавства відходить ще до далеких 90-х. Проте за всі ці роки жодна влада так і не змогла побудувати ефективної податкової системи. Це погіршує розвиток бізнесу в Україні та позиції нашої держави на світовому економічному ринку, а тінізація економічних відносин опосередковує останні місця в міжнародних економічних рейтингах. На жаль, чергова податкова реформа для України – це вже не процес, який має окреслені часові рамки, а перманентний стан, в якому вона перебуває останніх 20 років.

Інституційна реформа органів Державної фіскальної служби України (далі – ДФС України) є запорукою успішного проведення реформи податкової системи, поступової зміни світогляду платників податків від правового нігілізму до зростання соціальної відповідальності у формі добровільної та сумлінної сплати податків.

Зупиняючись на теоретичному підґрунті реформування контролюючих органів, що реалізують податкову та митну політику варто відзначити, що в Україні не використовується загальновизнана методика та методологія реформування, які використовуються розвиненими демократичними країнами. Поступово переходячи від теорії до практики, визначення мети реформування контролюючих органів, що реалізують податкову та митну політику, запропоновано Міністерством фінансів України у концепції податкової реформи ще у вересні 2015 року. Відповідно, основною метою реформи є побудова простої, прозорої, справедливої податкової системи, що стимулює інвестиції, створює умови для сталого розвитку національної економіки з одночасним забезпеченням

потреб Державного та місцевих бюджетів на виконання пріоритетних видатків.

Звертаючись до Стратегії сталого розвитку “Україна – 2020” [1], мета податкової реформи – “побудова податкової системи, яка є простою, економічно справедливою, з мінімальними затратами часу на розрахунок і сплату податків, створює необхідні умови для сталого розвитку національної економіки, забезпечує достатнє наповнення Державного бюджету України і місцевих бюджетів”. Головним напрямком такої реформи є перехід від наглядово-каральної функції фіскальних органів до сервісної (обслуговуючої). Перевага сервісної функції полягає у тому, що вона допомагає у нарахуванні та сплати податків, тим самим робить адміністрування податкових платежів дійсно прозорим, а не має на меті наповнення бюджету за рахунок фінансових санкцій, пені, різного роду переplat; зменшення кількості податків, їх розміру, спрощення розрахунку та сплати; впровадження у практичну роботу контролюючих органів електронних сервісів для платників податків; зменшення податкового навантаження на бізнес у цілому, що в подальшому призведе до детінізації певного відсотку економіки в державі, а також удосконалення податкового законодавства України та іншого (не податкового), спрямованого на посилення боротьби зі схемами ухилення від сплати податків як юридичними, так і фізичними особами.

Повертаючись до вищерозглянутої концепції Міністерства фінансів України, Верховна Рада України не визнала мету реформи контролюючих органів, проте окреслила ключові цілі:

- виведення економіки з тіні;
- створення унікальних фіскальних умов для розвитку бізнесу та відновлення економіки країни;
- роз’яснення ключових питань у сферах оподаткування та митній;
- стабільність та передбачуваність податкового законодавства;
- оздоровлення інвестиційного клімату.

На сьогоднішній день, колючим питанням в умовах реформування контролюючих органів є доля податкової міліції. В рамках інституційного реформування ДФС України, у тому числі й структурних підрозділів податкової міліції, слід звернути увагу на подальше місце податкової міліції в системі органів виконавчої влади та в системі правоохоронних органів України, яке можливе у декількох варіантах.

Варіант 1. Створення фінансової поліції, як окремого центрального органу виконавчої влади, який підпорядковуватиметься безпосередньо Кабінету міністрів України.

Варіант 2. Служба фінансових розслідувань, яка буде діяти в складі Міністерства фінансів України.

Варіант 3. Служба фінансових розслідувань, як окремий незалежний центральний орган виконавчої влади, який також буде напряду підпорядкований Кабінету міністрів України.

Немалозначним фактором залишається питання щодо статусу “правоохоронний”, адже відповідний статус залишиться у разі створення фінансової поліції, інші ж законопроекти передбачають демілітаризацію та втрату відповідного статусу, яким наділені допоки підрозділи податкової міліції. У свою чергу слід зазначити, що прийняття будь-якого із вищезазначених законопроектів, призведе до повної та остаточної ліквідації податкової міліції, тим самим “відправлення її в минуле”.

На нашу думку, реформа податкової міліції дійсно є актуальною на сьогодні, оскільки сучасна діяльність даного правоохоронного органу ускладнює перетворення контролюючих органів, а саме – фіскальної служби на сервісну та не сприяє підвищенню довіри платників податків до влади.

Тому, підсумовуючи вищевикладене, слід виділити сім основних критеріїв реформування ДФС України:

1. перетворення ДФС України в консультативно-сервісну службу;
2. відновлення довіри платників податків до контролюючих органів;
3. добровільна сплата податків соціально відповідальним бізнесом;
4. забезпечення органами ДФС України прав та законних інтересів громадян у сфері оподаткування та митної справи, неухильного виконання Конституції України, неухильного виконання рішень судових органів;
5. оптимізація та автоматизація всіх організаційних процесів ДФС України;
6. збільшення інвестиційної привабливості України та сприяння створенню умов для розвитку бізнесу та економіки країни, пожвавлення ділової активності;
7. Зниження витрат на утримання апарату служби та державних підприємств, що підпорядковані службі [2, с. 40].

Варто додати, що відповідно Закону України “Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні” [3], податкова міліція ліквідована у наслідок технічної помилки щодо застосуванні норм відповідного Закону. Неодноразово Парламентом та Урядом були спроби вирішити питання стосовно податкової міліції та наразі не один із запропонованих вище законопроектів не було прийнято за основу. Тому, ситуація з органом на який покладається обов’язок забезпечення запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, об’єктом яких є фінансові інтереси держави та фінансові інтереси місцевого самоврядування, є досить складною та напруженою, що в свою чергу повинно штовхати законодавця на термінове реформування контролюючих органів у цілому.

Отже, успіх реформування контролюючих органів у податковій та митній сферах залежатиме від ефективності розробленої комунікаційної стратегії, що передбачатиме налагодження діалогу з бізнесом, громадськими організаціями, науковою спільнотою, групами, що мають спеціальні інтереси. У свою чергу, прозорість податкової реформи має

забезпечуватися через оприлюднення очікуваних наслідків її реалізації та звіти уряду про хід і фактичні наслідки реформи.

Література

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна–2020 // Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5>. – 2015.
2. Бочі А. Податкова реформа : аналіз державних рішень / А. Бочі, С. Кіщено. – Київ : МЦПД, 2015. – 40 с.
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні : Закон України // Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1797-19>

Ольхов В.В.,

*слухач магістратури денної форми
навчання Донецького юридичного
інституту МВС України*

Науковий керівник:

Павліченко Є.В.,

кандидат юридичних наук

ПОКРАЩЕННЯ СТАТУСУ ДІЛЬНИЧИХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ: УТОПІЯ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ

В охороні публічного порядку і безпеки, в профілактиці правопорушень важлива роль належить дільничним офіцерам поліції. Це пояснюється, по-перше, тим, що на території адміністративної дільниці, яка обслуговується в місті або сільській місцевості, вони виконують основний обсяг профілактичних та правоохоронних функцій, покладених законом на поліцію. По-друге, дільничні офіцери в своїй діяльності повсякчас підтримують зв'язок з населенням, трудовими колективами, громадськими організаціями, оскільки громадяни і представники зазначених організацій з усіх питань охорони громадського порядку і профілактики правопорушень звертаються безпосередньо в громадські пункти охорони порядку або до дільничних, які покликані надійно захищати їх права та інтереси від злочинних посягань. Діяльність дільничних офіцерів поліції в структурі Національної поліції здійснюється відповідно до принципів верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законності, відкритості та прозорості, політичної нейтральності, взаємодії з населенням на засадах партнерства.

Наказом МВС України № 550 від 11.11.2010 закріплено правовий статус дільничного та його основні права і обов'язки. При цьому законодавець не вніс жодних змін та доповнень у цей підзаконний нормативно-правовий акт, залишивши назву не існуючої служби «дільничного інспектора міліції»[1]. Даний наказ є основним в організації щоденної роботи на адміністративній дільниці, а тому, на практиці, дільничному офіцеру поліції доводиться вирішувати низку питань, пов'язаних з інформаційно-просвітницькою діяльністю у частині не

відповідності чинного законодавства вимогам поліцейської реформи. Разом з тим, у Законі України «Про Національну поліцію» взагалі не закріплено правового статусу такого суб'єкта. Так, у статті 13 Закону України «Про Національну поліцію» визначено загальну систему поліції. У складі поліції функціонують: 1) кримінальна поліція; 2) патрульна поліція; 3) органи досудового розслідування; 4) поліція охорони; 5) спеціальна поліція та 6) поліція особливого призначення»[2].

Однак, 08.04.2016 підписано наказ Національної поліції № 296, яким затверджено штат апарату Національної поліції. Цим наказом закріплено правовий статус дільничного офіцера поліції. Зокрема діяльність служби організовує управління превенції Департаменту превентивної діяльності. У серпні 2016 року запропоновано проект Положення про службу дільничних офіцерів поліції в структурі Національної поліції України. У ньому закріплюються основні поняття, зокрема «публічний порядок», «публічна безпека», яких наразі не існує в жодному нормативно-правовому акті, тоді як основними завданнями Національної поліції є забезпечення публічної безпеки і порядку (стаття 2 Закону України «Про Національну поліцію»). Метою проекту наказу є вдосконалення організації роботи дільничних офіцерів поліції під час виконання ними службових обов'язків. Безперечно, однією з особливостей цього наказу є те, що при вирішенні завдань «Community Policing» дільничний офіцер поліції взаємодіє з органами місцевого самоврядування, активом громадянськості, представниками об'єднаної територіальної громади, керівниками підприємств, навчальних та культурних закладів та населенням. Здійснює обмін інформацією та спрямовує роботу на отримання інформації, що представляє зацікавленість для поліції. Реалізація наказу має забезпечити ефективну організацію роботи дільничних офіцерів поліції під час виконання ними службових обов'язків.

Запропоновано визначення превентивного обліку, превентивної роботи дільничного офіцера поліції, визначається, що таке «загальна превентивна робота», «індивідуальна превентивна робота» тощо. Крім того, буде закріплене оптимальне навантаження на одного дільничного офіцера поліції в місті – 7-12 тисяч населення (осіб), а в сільській місцевості один дільничний офіцер буде обслуговувати 7-8 тисяч. Але цей документ не можна брати за основу у визначенні адміністративно-правового статусу дільничного офіцера поліції і 34 вважати легітимним, адже він не підписаний в установленому законом порядку і не затверджений Міністерством юстиції України»[3].

Підбиваючи підсумок, констатуємо, що у наш час служба дільничних офіцерів поліції перебуває поза межами правового поля, тому є гостра потреба у вдосконаленні цього наказу, в частині відповідності вимогам сучасності і статусу «нового типу офіцера», який служить суспільству на засадах партнерства.

Література

1. Наказ МВС України "Про затвердження Положення про організацію діяльності дільничних офіцерів поліції в системі національної поліції України"
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07. 2015 року.
3. Про затвердження штату апарату Національної поліції: наказ Національної поліції від 08.04.2016 року № 296.

*Островський С.О.,
здобувач кафедри
адміністративного права і процесу
Національної академії внутрішніх
справ*

ФУНКЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Відповідно до Закону України «Про Національну гвардію України» [1**Ошибка! Закладка не определена.**] основними функціями Національної гвардії України є:

- захист конституційного ладу України, цілісності її території від спроб зміни їх насильницьким шляхом;
- участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку, в тому числі під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів, участь у припиненні масових заворушень;
- охорона ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, спеціальних вантажів;
- забезпечення охорони органів державної влади, охорона дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні;
- участь у спеціальних операціях із знешкодження озброєних злочинців, припиненні діяльності не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань (груп), організованих груп та злочинних організацій на території України, а також у заходах, пов'язаних із припиненням терористичної діяльності;
- участь у підтриманні або відновленні правопорядку в районах виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю та здоров'ю населення;
- участь у відновленні конституційного правопорядку в разі здійснення спроб захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, у відновленні діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування;
- участь у здійсненні заходів правового режиму воєнного стану та виконання завдань територіальної оборони тощо [1].

Військово-політичне та адміністративне керівництво Національною гвардією України здійснює міністр внутрішніх справ України. Безпосереднє військове керівництво Національною гвардією України здійснює командувач Національної гвардії України, який призначається на посаду та звільняється з неї Верховною Радою України за поданням Президента України [2].

Організаційно Національна гвардія України складається з:

- органів військового управління [3];
- військових частин (підрозділів) з охорони важливих державних об'єктів, спеціальних вантажів, дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні [4];
- з'єднань, військових частин і підрозділів з охорони громадського порядку [5];
- підрозділів (загонів) спеціального призначення [6];
- військових частин оперативного призначення [7];
- авіаційних військових частин, військових частин і підрозділів зв'язку;
- органів і підрозділів забезпечення [8];
- вищих навчальних закладів, навчальних військових частин (центрів), баз, закладів, установ.

Відповідно Національна гвардія та правоохоронні органи України в межах реалізації власних правоохоронних функцій взаємодіють з Збройними силами України [9].

Збройні Сили України – це військове формування, на яке відповідно до Конституції України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності. Збройні Сили України забезпечують стримування збройної агресії проти України та відсіч їй, охорону повітряного простору держави та підводного простору в межах територіального моря України у випадках, визначених законом, беруть участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом.

Збройні Сили України складаються з видів Збройних Сил, тобто частин Збройних Сил держави, головна роль яких полягає в організації та проведенні воєнних дій в окремій сфері (на суші, морі, у повітряному просторі). Кожний вид Збройних Сил України характеризується наявністю певних особливостей, наприклад, має притаманну тільки йому зброю та різноманітну за бойовими властивостями і можливостями застосування військову техніку.

Кожному виду Збройних Сил України притаманні своя організаційно-штатна структура, своєрідність організації та проведення процесу навчання, матеріально-технічне забезпечення, особливості комплектування і несення служби, кадрове забезпечення, а також форми і способи воєнних дій. Види Збройних Сил складаються з родів військ і спеціальних військ. Кожний рід військ має характерні для нього бойові

властивості та призначається для виконання окремих оперативних і тактичних задач.

Чисельність Збройних Сил України затверджується Верховною Радою України за поданням Президента України. Гранична чисельність працівників центрального апарату Міністерства оборони України затверджується Кабінетом Міністрів України.

5 березня 2015 р. Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про чисельність Збройних сил України» та збільшила їх кількість до 250 тис. осіб (у тому числі 204 тис. військовослужбовців). У Законі зазначено, що в особливий період чисельність Збройних Сил України збільшується на кількість особового складу, призваного на військову службу на виконання указів Президента України про мобілізацію, затверджених законами України.

Збройних Сил України складаються з наступних класифікаційних груп та елементів.

Залежно від оперативної організації, Збройні Сили України поділяють на: 1) Генеральний штаб як головний орган військового управління; 2) міжвидові угруповання військ, підпорядковані органам військового управління відповідно до адміністративно-територіального поділу території України, зведені за видовою ознакою до сухопутного, повітряного та морського компонентів.

Залежно від адміністративної організації: 1) види Збройних Сил – Сухопутні війська, Повітряні Сили, Військово-Морські Сили; 2) органи військового управління, військові частини, військові навчальні заклади, установи та організації Збройних Сил, що не належать до видів Збройних Сил.

Залежно від ступеня бойової готовності: 1) сили постійної готовності, призначені для запобігання та ліквідації в найкоротший строк збройного конфлікту на державному кордоні, охорони повітряного простору та підводного простору в межах територіального моря України, прикриття важливих державних і воєнних об'єктів; 2) сили резерву, призначені для нарощування Сил постійної готовності та розгортання військових частин територіальної оборони в разі виникнення загрози збройної агресії.

Література

1. Про обов'язки і права особового складу Національної гвардії України : постанова Верховної Ради України від 19.05.1992 № 2369-ХІІ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T236900.html.
2. Про Положення про Головне управління командуючого Національною гвардією України, Положення про Військову раду Національної гвардії України та про персональний склад Військової ради Національної гвардії України : розпорядження Президента України від 14.07.1992 № 124/92-рп. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124/92-рп>.
3. Про затвердження Положення про орган військового управління оперативно-територіального об'єднання Національної гвардії України : наказ МВС України від

16.07.2014 № 681 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0890-14>.

4. Про затвердження Положення про військові частини і підрозділи з охорони важливих державних об'єктів та спеціальних вантажів Національної гвардії України : наказ МВС України від 03.07.2014 № 625 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0830-14>.

5. Про затвердження Положення про військові частини і підрозділи з охорони громадського порядку Національної гвардії України : наказ МВС України від 16.06.2014 № 567 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0729-14>.

6. Про затвердження Положення про підрозділи (загони) спеціального призначення Національної гвардії України : наказ МВС України від 09.07.2014 № 651 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0864-14>.

7. Про затвердження Положення про військові частини оперативного призначення Національної гвардії України : наказ МВС України від 16.06.2014 № 566 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0730-14>.

8. Про затвердження Положення про військові частини і підрозділи з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні Національної гвардії України : наказ МВС України від 22.07.2014 № 713 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0934-14>.

9. Куліш А.М. Поняття та правове регулювання діяльності силових структур системи правоохоронних органів України в сучасних умовах / А.М. Куліш, А.В. Солонар, П.А. Михайлішин // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Т. 2, вип. 5. – С. 161-166.

10. Про Збройні Сили України : Закон України від 6 груд. 1991 р. № 1934-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 9. – Ст. 108.

*Пастух І.Д.,
професор кафедри
адміністративного права і процесу
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук,
доцент*

ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПОРУШЕННЯМ ЗАБОРОН ОТРИМАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ ТА ПОДАРУНКІВ

Відповідно до ст. 22 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII суб'єктам, на яких поширюються дія цього Закону, забороняється використовувати свої службові повноваження або своє становище та пов'язані з цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб, у тому числі використовувати будь-яке державне чи комунальне майно або кошти в приватних інтересах. Під неправомірною вигодою Закон розуміє грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи,

будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав

Крім цього, таким суб'єктам, забороняється безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб: 1) у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування; 2) якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такої особи (ст. 23 Закону). Водночас, зазначені вище особи можуть приймати подарунки, які відповідають загальновизнаним уявленням про гостинність, крім випадків, передбачених частиною першою цієї статті, якщо вартість таких подарунків не перевищує одну мінімальну заробітну плату, встановлену на день прийняття подарунка, одноразово, а сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує двох прожиткових мінімумів, встановлених для працездатної особи на 1 січня того року, в якому прийнято подарунки. Подарунок при цьому визначається як грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які надають/одержують безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової. Простий аналіз змісту законодавчих понять «неправомірна вигода» та «подарунок» свідчить, що суттєвої різниці між даними видами благ не простежується.

Не сприяє такому розмежуванню й положення антикорупційного закону, що визначає дії осіб у разі надходження пропозиції щодо неправомірної вигоди або подарунка. Вони зобов'язані, незважаючи на приватні інтереси, невідкладно вжити таких заходів: 1) відмовитися від пропозиції; 2) за можливості ідентифікувати особу, яка зробила пропозицію; 3) залучити свідків, якщо це можливо, у тому числі з числа співробітників; 4) письмово повідомити про пропозицію безпосереднього керівника (за наявності) або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації, спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції. Також, якщо особа, на яку поширюються обмеження щодо використання службового становища та щодо одержання подарунків, виявила у своєму службовому приміщенні чи отримала майно, що може бути неправомірною вигодою, або подарунок, вона зобов'язана невідкладно, але не пізніше одного робочого дня, письмово повідомити про цей факт свого безпосереднього керівника або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації.

Таким чином, дії особи, визначені законом, щодо виявленої неправомірної вигоди або подарунка є однаковими. Водночас, відповідальність за отримання неправомірної вигоди і подарунка кардинально відрізняється. У першому випадку мова буде йти про кримінальну відповідальність, у другому — про адміністративну. Відсутність чіткого розмежування між даними видами діянь призводить до певних проблем кваліфікації таких правопорушень. Як класичний приклад

практики розгляду справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, можна навести рішення суду від 07 квітня 2016 року, у якому «суддя Жовтневого районного суду міста Дніпропетровська, розглянувши справу про адміністративне правопорушення, яка надійшла з Дніпропетровської місцевої прокуратури № 2 Дніпропетровської області про притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 172-5 КУпАП, встановив, що ОСОБА_1, являючись посадовою особою місцевого самоврядування начальником управління служби у справах дітей Жовтневої районної у м. Дніпропетровську ради, будучи обізнаним про заборону посадовим особам місцевого самоврядування одержувати подарунки, діючи умисно, в порушення вимог ст. ст. 23, 38, 39, 42 Закону України «Про запобігання корупції» 17 лютого 2016 року та 19 лютого 2016 року порушив встановлену законом заборону щодо безпосереднього одержання подарунка для себе від фізичних осіб у зв'язку із здійсненням діяльності, пов'язаної із виконанням функцій місцевого самоврядування та одержав від ОСОБА_3 дарунок у вигляді грошових коштів на загальну суму 2000 гривень, чим вчинив адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, передбачене ч. 1 ст. 172-5 КУпАП. Із матеріалів адміністративної справи за протоколом про корупційне адміністративне правопорушення, складеного стосовно ОСОБА_1 за ст. 172-5 ч. 1 КУпАП вбачається, що під час проведення досудового розслідування кримінального провадження №12016040650000708 відомості щодо якого внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань за фактом отримання службовою особою органу місцевого самоврядування неправомірної вигоди, поєднаної із вимаганням, за ст. 368 ч. 3 КК України, шляхом проведення слідчих (розшукових) дій задокументований факт отримання 17 та 19 лютого 2016 року начальником управління служби у справах дітей Жовтневої районної у м. Дніпропетровську ради ОСОБА_1, неправомірної вигоди у сумі 2 000 гривень від ОСОБА_3 за прийняття рішення щодо позбавлення батьківських прав на дитину колишнього чоловіка останньої, тобто в її інтересах. Разом з цим, до матеріалів адміністративної справи не долучено остаточного рішення, прийнятого за результатами досудового розслідування наведеного кримінального провадження, що позбавляє суд можливості правильно вирішити питання щодо наявності в діях ОСОБА_1 складу саме адміністративного правопорушення про корупційне діяння, а не відповідного кримінального правопорушення, і надати оцінку щодо відсутності намагання останнього уникнути кримінальної відповідальності за вчинене, яка є більш тяжкою та у разі наявності, безумовно виключає склад адміністративного правопорушення за один і той же факт. Таким чином, на підставі викладеного, керуючись ст. ст. 256, 276, 278 КУпАП, суд, постановив справу про адміністративне правопорушення у відношенні ОСОБА_1, ІНФОРМАЦІЯ_1, за ознаками адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 172-5 КУпАП повернути до

Дніпропетровської місцевої прокуратури № 2 Дніпропетровської області для до оформлення» [2].

Виходом із даної неоднозначної ситуації вважаю має стати остаточного виключення положень Закону «Про запобігання корупції» в частині заборони службовцям безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування.

Література

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Єдиний державний реєстр судових рішень. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

Петренко К.Г.,

*магістрант Навчально-наукового
інституту права Сумського
державного університету*

ФІНАНСОВА РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ: ХАРАКТЕРИСТИКА, РИЗИКИ ТА ПЛЮСИ ДЛЯ ПОТЕНЦІЙНИХ КЛІЄНТІВ

На сьогодні, фінансовий стан багатьох українських підприємств є незадовільним. Такий стан викликаний низкою факторів, які є головною проблемою неплатоспроможності вчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями. Економічний та політичний фактори – саме вони можуть викликати як стрімке зростання платоспроможності підприємства, так і стрімке спадання щодо розрахунків за своїми зобов'язаннями. На законодавчому рівні було затверджено низку Законів які пропонують єдиний вихід з неплатоспроможності, а саме оголошення боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури (приклад, ЗУ про відновлення платоспроможності боржника та визнання його банкрутом). Цей Закон гарантує те, що якщо у підприємства не вистачає коштів для розрахунку за своїми зобов'язаннями, то Ви (кредитори) можете їх отримати за рахунок ліквідації боржника. За статистикою можна визначити тенденцію відкритих ліквідаційних процедур – 99%, інший 1% – процедура санації, яка згодом переросте до ліквідації. Тобто, маємо досить актуальну проблему, адже не завжди ліквідаційна процедура може призвести до гарного результату. Ліквідаційна процедура – це не гарант виплат, адже в ЗУ про відновлення платоспроможності боржника та визнання його банкрутом зазначено, що «якщо немає грошових коштів та майна для розрахунку, то вважається що вимоги кредиторів є погашеними». Маємо проблему, яку потрібно вирішити. Для отримання кредитором хоча б частини своїх коштів на будь-якій стадії провадження у

справі про банкрутство може бути укладена мирова угода. Від імені боржника рішення про мирову угоду приймається його керівником або арбітражним керуючим, а від імені кредиторів – комітетом кредиторів більшістю голосів кредиторів - членів комітету [1, с. 441].

У ХХІ столітті з'явився новий термін у сфері юриспруденції – «медіація», тобто досудове врегулювання спору. Дана процедура не передбачає звернення до суду, вона передбачає укладання угоди, яка забезпечить вигоду для обох сторін. Прикладом цього може слугувати те, коли кредитор або кредитори домовляються з боржником про виплату через деякий після відновлення платоспроможності боржника (розстрочка виконання зобов'язання). Таке примирення застосовується сучасним законодавством, але не є дуже поширеним. Адже дії кредиторів спрямовані на отримання якнайшвидше своїх грошей чи майна від боржника. Фінансова реструктуризація, відповідно до законодавства України не має визначеного характеру, адже на даний момент Україна має тільки проект даного Закону. Як передбачено у законодавстві, вона має характер оздоровлення фінансової стійкості підприємства без звернення до судових органів. На відміну від ЗУ про відновлення платоспроможності боржника та визнання його банкрутом, де основним методом відновлення фінансової стійкості підприємства є ліквідаційна процедура, яку ми спостерігаємо майже не щодня, то в Законопроекті № 3555 «Про фінансову реструктуризацію» визначені такі завдання: сприяння відновленню господарської діяльності боржників, які перебувають у критичному фінансовому стані шляхом реструктуризації їх заборгованості та/або їх господарської діяльності; підтримка стабільності фінансової системи; забезпечення доступу боржників до фінансування для відновлення їх господарської діяльності.

Також, методи які втілені у даний Законопроект є більш доцільними та ефективними. Це такі методи як: відстрочення погашення кредиторської заборгованості; одержання додаткових кредитів; списання безнадійної заборгованості; зниження відсоткової ставки по заборгованості; визначення більш вірогідної схеми погашення заборгованості; збільшення статутного фонду; інвестиційні вкладення; заміна заборгованості або її частки на акції; анулювання частки чи всієї заборгованості. Доцільним в Законопроекті є те, що фінансова реструктуризація має поетапну структуру. На першому етапі визначаються завдання, мета та методи, які будуть необхідні для відновлення фінансової стійкості підприємства. Другий етап характеризується створенням органів, груп які будуть працювати над фінансовою реструктуризацією підприємства. Для третього етапу реструктуризації характерним є скрадання плану реструктуризації. Аналіз конкурентоспроможності підприємства та його фінансові інструменти (активи та пасиви) є останнім етапом фінансової реструктуризації підприємства.

Потенційні клієнти (кредитори) отримують переваги у вигляді гарантій щодо виплат та виконанням боржником своїх зобов'язань. Клієнти можуть отримати виконання боржником своїх зобов'язань у строки значно менші від процедури ліквідації. Плюси даного Законопроекту в тому, що клієнтам більше не треба зв'язувати себе судовими процедурами, які можуть тягнутися від одного до шести років, та в результаті ще й нічого не отримати. Також, для кредиторів фінансова реструктуризація боржник є методом відновлення договірних відносин, адже не всім кредиторам вигідно те, щоб підприємство було банкрутом. Строки виконання фінансової реструктуризації (від 90 до 100 днів) значно менші від строків ліквідаційної процедури (1 рік – 6 років, і не факт, що всі зобов'язання будуть виконані боржником).

Недоліками Законопроекту є велике навантаження різними органами та інстанціями. Для того щоб провести фінансову реструктуризацію треба створити біля десятка органів. Прикладом цього слугує створення секретаріату, спостережлива рада, комітети та ін. Створення великої кількості органів не є ефективним для швидкого вирішення справ.

Отже, провівши дослідження Законопроекту № 3555 «Про фінансову реструктуризацію» можна сказати, що прийняття даного Законопроекту буде доцільним і ефективним для відновлення платоспроможності підприємства. Якщо цей формальний механізм права можна перевести у фактичний стан, то відновлення фінансової стабільності підприємств хоча б буде мати право на існування. В Законопроекті відображений механізм відновлення фінансової стабільності. Методи, які будуть використовуватися для фінансової реструктуризації є ефективними з формальної сторони, а фактична сторона буде відображена тоді, коли приймуть даний Законопроект № 3555 «Про фінансову реструктуризацію».

Література

1. Господарське право: Навч. посібник у схемах і таблицях / За заг. ред. канд. юрид. наук, доц. Шелухіна М.Л. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 616 с.

*Писана К.А.,
магістрант Навчально-наукового
інституту права Сумського
державного університету.*

Науковий керівник:

*Дерев'янко Б.В.,
доктор юридичних наук, професор*

ПИТАННЯ ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ КІНЦЕВОГО БЕНЕФІЦІАРНОГО ВЛАСНИКА

Відповідно до даних Державного комітету фінансового моніторингу України за 2015 року саме банківська сфера завдяки різноманітності фінансових послуг та інструментів, клієнтської бази й акумуляції

залучених коштів є привабливим об'єктом для застосування шахрайських схем. У більшості випадків злочинна діяльність при проведенні розрахункових, депозитних та кредитних операцій здійснюється за участю або за згодою власників істотної частки, керівників, співробітників банку та осіб, які є фактичними володільцями банківської установи. На практиці трапляються такі ситуації, коли фактичний володілець несе покарання відповідно до Кримінального кодексу України, але це не є перешкодою для подальшого здійснення діяльності ним у банківській сфері. З метою попередження вчиненню правопорушень значення має питання ділової репутації фактичних володільців майна суб'єкта господарювання, які мають вирішальний вплив на її діяльність і розвиток. Врахування ділової репутації для таких осіб є гарантією та існування і розвитку банківської установи в рамках правового поля і попередженням для вчинення адміністративних правопорушень і злочинів.

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність», ділова репутація – відомості, зібрані НБУ про відповідність діяльності юридичної або фізичної особи, у тому числі керівників юридичної особи та власників істотної участі у такій юридичній особі, вимогам закону, діловій практиці та професійній етиці, а також відомості про порядність, професійні та управлінські здібності фізичної особи [1]. Дещо схожі визначення ділової репутації даються постановою Пленуму Верховного Суду України № 1 від 27.02.2009 року «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» [2], Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (бездоганна ділова репутація) [3]. Звичайно, ділова репутація керівників банку не може прямо впливати на фінансові ризики, проте бездоганна ділова репутація є дієвим інструментом мінімізації деяких ризиків нефінансового характеру та покликана мінімізувати юридичний та репутаційний ризики банку [4].

Професор А. Стародубцев зазначає, що ділова репутація фізичної особи складається з певних елементів, що характеризують її професійні та морально-етичні якості, визначають рівень її освіти та досягнення в певній сфері. У законодавстві не вказано цих елементів, неможливо навести і їх вичерпний перелік, але можна зазначити про основні чинники, які формують ділову репутацію фізичної особи: освіта; досвід роботи; наявність універсальних та унікальних здібностей; високі комунікативні якості; наявність державних нагород, премій і різних заохочень; відсутність дисциплінарних стягнень; відсутність грубих порушень законодавства; участь у професійних спілках, об'єднаннях тощо; відсутність чи невелика кількість спеціалістів того ж рівня; наявність рекомендацій; думка трудового колективу, керівника [5].

Отже, виходячи з аналізу даних понять можна зробити висновок, що ділова репутація складається з:

- відомостей про відповідність діяльності юридичної або фізичної особи, у тому числі керівників юридичної особи та власників істотної участі у такій юридичній особі, вимогам закону, діловій практиці та професійній етиці;
- відомостей про порядність, професійні та управлінські здібності фізичної особи;
- інформації про відсутність судимості, яка не знята або не погашена в установленому законом порядку.

Як бачимо, законодавство України у банківській сфері регулює питання правового статусу та ділової репутації власників істотної участі, керівників, співробітників банку, але залишає без уваги питання врахування ділової репутації фактичного володільця майна підприємства, а саме кінцевого бенефіціарного власника.

Голова правління, ділова репутація якого враховується діючим законодавством України, не буде визначена як бездоганна і буде перешкодою для здійснення ним подальшої діяльності у банківській сфері. А що стосується особи, під керівництвом якої чи за згодою якої фактично і здійснювалися правопорушення, тобто кінцевого бенефіціарного власника, то його ділова репутація залишається такою, що не буде перешкоджати у подальшому купити або заснувати банківську установу знову.

З цього приводу вважаємо доцільним доповнити п.7 Положення про порядок реєстрації та ліцензування банків, відкриття відокремлених підрозділів нормою, яка б враховувала ділову репутацію не тільки вищеперерахованих осіб, а й наявністю бездоганної ділової репутації кінцевого бенефіціарного власника банківської установи, який має вирішальний вплив на діяльність даної юридичної особи, хоча може фактично не займати певних керівних посад.

У даному випадку виникає питання потреби механізму перевірки бездоганної ділової репутації даної особи. Пропонуємо створити електронний реєстр, функцію адміністрування якого вважаємо за необхідне покласти на Національний банк України. В даному реєстрі в результаті ознайомлення з діловою практикою та професійною етикою особи, а також відомостей про її порядність, професійні та управлінські здібності і виявлення невідповідностей вносити осіб, які не відповідають зазначеним критеріям. Зокрема враховувати те, якщо особа притягалася до відповідальності за порушення закону у банківській сфері. Також вважаємо за необхідне вказати, що внесення особи у даний електронний ресурс буде перешкодою для її подальшого здійснення діяльності у банківській сфері, зокрема для створення нової банківської установи та для її купівлі. Впровадження електронного реєстру таких осіб не тільки б значно полегшило процес перевірки відповідності ділової репутації, та й слугувало б значним важелем впливу, оскільки впровадження даного

електронного ресурсу даних також може слугувати в якості адміністративного попередження для правопорушників.

Оскільки понесення правопорушником відповідальності не є перешкодою для здійснення у подальшому діяльності у банківській сфері, було проаналізовано питання про врахування його ділової репутації. Розглянуто різні підходи до визначення поняття ділової репутації відповідно до діючого законодавства та зроблено висновок, що ділова репутація складається з: відомостей про відповідність діяльності юридичної або фізичної особи, у тому числі керівників юридичної особи та власників істотної участі у такій юридичній особі, вимогам закону, діловій практиці та професійній етиці; відомостей про порядність, професійні та управлінські здібності фізичної особи; інформації про відсутність судимості, яка не знята або не погашена в установленому законом порядку.

Оскільки бездоганна ділова репутація покликана мінімізувати юридичний та репутаційний ризики банку, запропоновано доповнити зміст п.7 Положення про порядок реєстрації та ліцензування банків, відкриття відокремлених підрозділів врахуванням бездоганної ділової репутації кінцевого бенефіціарного власника банківської установи, який є її засновником та має вирішальний вплив на діяльність даної юридичної особи.

Задля полегшення та прискорення процесу перевірки відповідності ділової репутації висловлено думку про впровадження в дію електронного ресурсу, функцію адміністрування якого покласти на Національний Банк України, у який би вносилися особи, які не відповідають зазначеним критеріям для визначення бездоганної ділової репутації з врахуванням наявності притягнення до відповідальності за правопорушення банківського законодавства даної особи. Впровадження такого електронного ресурсу таких осіб також може слугувати значним важелем впливу у якості адміністративного попередження порушнику банківського законодавства. Наявність особи у даному електронному ресурсі є перешкодою для її подальшого здійснення діяльності у банківській сфері, зокрема для її купівлі або заснування банку.

Література

1. Про банки і банківську діяльність. Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
2. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи а також ділової репутації фізичної та юридичної особи. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 1 від 27.02.2009. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09.
3. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Закон України від 14.10.2014 № 1702-VII. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>.
4. Кищик С. О. Бездоганна ділова репутація керівників банку як інструмент мінімізації банківських ризиків. Молодіжний науковий вісник Української академії банківської справи. Серія : юридичні науки, 2012. [Електронний ресурс] — Режим

доступу:

<http://www.bulletin.uabs.edu.ua/store/jur/2012/78314ae24aa92b13d3b548cdc9f437a8.pdf>.

5. Стародубцев А. Теоретико-правові засади визначення терміну «ділова репутація». Науковий часопис Національної академії прокуратури України 2'2015. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.chasopysnapu.gov.ua/chasopys/ua/pdf/6-2015/starodubcev.pdf>.

Пінчук А.Є.,

*студент 3-го курсу Національного
технічного університету України
“Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського”*

Науковий керівник:

Іщенко В.В.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ В НАФТОГАЗОВОМУ КОМПЛЕКСІ

На сьогоднішній день, нафтогазовий комплекс відіграє провідну роль в розвитку країни, як фінансово так і технологічно. Як слушно зазначає О. М. Даценко: «Нафтогазовий комплекс є стратегічним в економіці будь-якої держави, чим й зумовлюється активний науковий інтерес до його дослідження» [1, с.73]. Розуміючи, що природні ресурси майже вичерпані, проблемі АПК необхідно приділяти все більше уваги з регулювання діяльності нафтогазового комплексу України.

Адміністративно–правове регулювання в нафтогазовому комплексі можна розглядати за наступними основними напрямками:

1. Стимулювання розвитку даної галузі,
2. Реформування даної галузі задля досягнення вимог ЄС,
3. Упорядкування засобів державного контролю та нагляду,
4. Врегулювання зовнішньоекономічних відносин в даній галузі,
5. Ліцензування, маркування, тощо.

Великим кроком у напрямі розвитку та вдосконалення діяльності нафтогазового комплексу України стало прийняття ряду нормативно-правових актів:

1. Закон Верховної Ради України «Про нафту і газ» від 12.07.2001 № 2665-III
2. Указ Президента України «Про реформування нафтогазового комплексу України» від 25.02.1998 № 151/98
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про основні напрямки реформування нафтогазового комплексу України» від 16.12.1996 № 1510
4. Закон Верховної Ради «Про ринок природного газу» від 09.04.2015 № 329-VIII

Проте, на мою думку, цієї кількості нормативно–правових актів недостатньо для забезпечення максимальної ефективності роботи

нафтогазового комплексу, тому державна політика та правове регулювання в цій галузі має істотно змінитись в найближчі часи. Я. Г. Воронін слушно вказує: «Головним суб'єктом регулювання вітчизняної нафтогазової галузі має залишатись держава» [2, ст.28]. Для кращого розуміння необхідно розглянути заплановані вектори розвитку на найближчий час, які закріплені в Енергетичній стратегії України до 2030 р [3]. В ній можна виокремити наступні вектори розвитку :

1. Збільшення видобутку нафти й газу;
2. Збільшення бюджету України;
3. Збільшення кількості робочих місць;
4. Пошуки шляхів забезпечення збереженню навколишньої середовища;
5. Пошуки альтернативних напрямків видобутку.

Підсумовуючи, держава планує зменшити кількість імпортованої нафти та газу, що позитивно відобразиться на економіці країни, але за тих умов, що держава буде і надалі продовжувати реформи в цій галузі залишаючись головним суб'єктом регулювання у нафтогазовій сфері.

Таким чином, завдяки державному регулюванню створюються необхідні умови для забезпечення розвитку НК, завдяки чому держава отримує сталий розвиток також в інших напрямках, які безпосередньо залежать від науково-технічного прогресу.

Література

1. Даценко О. М. Адміністративно-правове регулювання нафтогазового комплексу України. Дисертація, Запоріжжя, 2015 р.;
2. Воронін Я. Г. Аналіз адміністративно-правового регулювання вітчизняної нафтогазової галузі//Актуальні проблеми держави і права, зб. наук. пр., випуск № 76. / Нац. ун-т "Одеська юридична академія". – Одеса, 2016 р.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України, від 24 липня 2013 р. № 1071-р. «Енергетична стратегія України на період до 2030 р.», <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0002120-13>.

*Попович А.А.,
курсант 3 курсу Навчально-
наукового інституту
контррозвідувальної діяльності
Національної академії Служби
безпеки України*

ПРАВОВИЙ СТАТУС СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ЩОДО ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ

Відповідно до ст. 245 Кодексу України про адміністративні правопорушення, завданнями провадження в справах про адміністративні правопорушення є своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування

обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності із законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів [4].

Слід відмітити, що основною проблемою правового врегулювання будь-якого провадження у справах про адміністративне правопорушення є давність прийняття Кодексу України про адміністративне правопорушення – 1986 рік. У зв'язку з цим можна одразу говорити про те, що норми даного акту не відповідають вимогам сьогодення. Візьмемо за приклад адміністративні правопорушення у сфері охорони державної таємниці. Загальновідомо, що до 1995 року у Кодексі України про адміністративні правопорушення були відсутні норми, що регулюють відносини у сфері охорони державної таємниці. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства про державну таємницю була встановлена Законом України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за порушення законодавства про державну таємницю», який був прийнятий Верховною Радою України 21 вересня 1999 року [5]. Також до даної статті було внесено зміни та доповнення Законами України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 11 травня 2004 року [6] та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України» від 19 березня 2009 року [7]. Сьогодні, вважаємо, цих змін недостатньо. Наприклад, враховуючи події, що відбуваються на сході України, є необхідність прийняття норм щодо відповідальності за розголошення державної таємниці під час воєнних дій.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення – це адміністративно-процесуальна діяльність уповноважених органів, які, згідно норм адміністративного законодавства, здійснюють заходи, спрямовані на притягнення правопорушників до відповідальності [3, с. 132]. У свою чергу правовий статус державного органу, посадової особи, представляє собою сукупність прав та обов'язків (повноваження) щодо здійснення певних дій [8, с. 64]. Саме тому, визначимо правовий статус Служби безпеки України (далі – СБУ) щодо провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері охорони державної таємниці як сукупність прав та обов'язків, що дають змогу притягнення до відповідальності осіб, які вчинили правопорушення у сфері охорони державної таємниці.

Грунтуючись на результатах досліджень науковців в сфері адміністративного права та процесу з метою структуризації повноважень СБУ, вважаємо за необхідне поділити адміністративне провадження на дві стадії: стадію порушення справи про адміністративний проступок та стадію розслідування справи про адміністративний проступок [3, с. 132; 9, с. 410].

Стадія порушення справи про адміністративний проступок містить наступні елементи: 1) одержання інформації про діяння, що має ознаки правопорушення; 2) встановлення фактичних обставин; 3) процесуальне оформлення результатів розслідування; 4) направлення матеріалів для розгляду за підслідністю [10, с. 488].

Чинне адміністративне законодавство, на відміну від кримінально-процесуального, не має чітких умоводержання інформації про діяння, що має ознаки правопорушення. Відповідно до доробок В.К. Колпакова, таку інформацію можливо отримати через: а) заяву або повідомлення підприємств, установ, організацій, посадових осіб, представників влади, громадськості, громадян (свідків, потерпілих, інших зацікавлених осіб); б) повідомлення, опубліковані в пресі та інших засобах масової інформації; в) безпосереднє виявлення ознак правопорушення уповноваженою особою [9, с. 348]. Звертаючись до підстав отримання інформації про діяння, що має ознаки правопорушення, передбаченого ст. 212-2 КУпАП, ми вважаємо, що отримання такої інформації можливе лише уповноваженими особами, що здійснюють контроль за збереженням державної таємниці. Перші два запропоновані науковцями загальні випадки є маловірогідними у зв'язку із обмеженим доступом пересічних громадян і засобів масової інформації до державної таємниці.

Відповідно до ст. 37 Закону України «Про державну таємницю» постійний контроль за забезпеченням охорони державної таємниці здійснюють уповноважені на те державні органи (керівники державних органів) та органи місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій. Однак найбільша частка повноважень у цьому контролі належить Службі безпеки України. Зокрема, відповідно до п.п. 4,5 ст. 37 Закону України «Про державну таємницю» контроль за додержанням законодавства про державну таємницю в системі СБУ здійснюється відповідно до Закону України «Про Службу безпеки України» [11]. СБУ має право контролювати стан охорони державної таємниці в усіх органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, а також у зв'язку з виконанням цих повноважень одержувати безоплатно від них інформацію з питань забезпечення охорони державної таємниці. Такі ж права закріплені у п. 7 ст. 24 та п. 3 ст. 25 Закону України «Про Службу безпеки України» [2; 11]. Таким чином, саме СБУ є тим основним органом, який може одержувати інформацію про діяння, що має ознаки правопорушення у сфері охорони державної таємниці.

Наступним етапом порушення справи про адміністративний проступок є встановлення фактичних обставин у справі. Його сутність полягає у провадженні дій, спрямованих на збирання доказів, що підтверджують або спростовують винуватість особи у вчиненні правопорушення. Відповідно до ст. 251 КУпАП доказами у справі про адміністративне правопорушення є будь-які фактичні дані, на підставі яких

у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність або відсутність адміністративного правопорушення, а також винність особи у його вчиненні [4].

Найчастіше джерелами доказів у справах про адміністративні порушення у сфері охорони державної таємниці є: протокол про адміністративне правопорушення за ст. 212-2 КУпАП; пояснення особи, яка вчинила правопорушення; пояснення свідків; матеріали, що підтверджують факт вчинення особою цього правопорушення; висновок державного експерта з питань таємниць; копія письмового зобов'язання правопорушника щодо збереження державної таємниці; копія трудового договору правопорушника про його діяльність, яка пов'язана з державною таємницею; копія наказу про призначення особи на посаду, яка передбачає діяльність, пов'язану з державною таємницею; копія посадових обов'язків особи, що притягається до відповідальності, чи виписка із них [1, с. 10-11].

Вважаємо за необхідне також відмітити, що законодавець, а також і науковці, не передбачають як джерело доказів інформацію, яка отримана працівниками СБУ під час оперативно-розшукової діяльності. На нашу думку, це є значним недоліком, який обмежує доказову базу та якість її збирання, а також і знижує результати роботи у цій сфері.

Відповідно до п. 1 ст. 255 КУпАП складати протоколи про адміністративні правопорушення за ст. 212-2 КУпАП може Служба безпеки України [4]. Це право також передбачене п. 4-1 ст. 25 Закону України «Про Службу безпеки України» та п. 1.2 Інструкції про порядок оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері охорони державної таємниці та конфіденційної інформації, що є власністю держави [11; 12].

Говорячи про суб'єкт вчинення правопорушення, вважаємо за необхідне звернути увагу на те, що в КУпАП Казахстану, окрім фізичних осіб, за вчинення адміністративних правопорушень у сфері охорони державної таємниці до відповідальності притягуються й юридичні особи [13]. Вважаємо за доцільне скористатися зазначеним досвідом, що надасть можливість удосконалити адміністративну відповідальність за порушення ст. 212-2 КУпАП України. Звертаючись до досвіду тієї ж країни відмітимо, що право розгляду протоколів про адміністративні правопорушення у сфері державної таємниці мають органи захисту державних секретів, а накладати стягнення – начальник управління уповноваженого органу з захисту державних секретів і його заступник [13, с. 108]. Вважаємо за необхідне ввести й в Україні практику щодо розгляду протоколів про адміністративні правопорушення у сфері захисту державної таємниці керівниками підрозділу (органу) СБУ, посадова особа якого складала протокол. До суду слід направляти матеріали, які, на думку керівника підрозділу, підлягають судовому розгляду.

Отже, здійснивши аналіз чинних нормативно-правових актів України та наукових доробок, ми дійшли висновку, що залишається чимало

невирішених питань щодо провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері охорони державної таємниці. Відповідна адміністративно-процесуальна діяльність потребує виваженого і системного вивчення теоретиками та практиками, а також наукового і нормативного регулювання. Внаслідок цього уповноважені органи матимуть змогу швидко та ефективно реагувати на скоєнні правопорушення в цій сфері.

Література

1. Благодарний А. М. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства про державну таємницю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / А. М. Благодарний. – К., 2006. – 23 с.
2. Закон України від 21.01.1994 року «Про державну таємницю» [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>.
3. Коваль Л. Адміністративне право України: курс лекцій (загальна частина) Л. Коваль. – К.: Основи, 1994. – 154 с.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/page14>.
5. Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за порушення законодавства про державну таємницю» // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 49. – Ст. 429.
6. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 32. – Ст. 394.
7. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України» // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 32–33. – Ст. 485.
8. Юридична енциклопедія : 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: «Укр. енцикл.», 1998. – Т. 5: П-С. – 2003. – 736 с.
9. Колпаков В. К. Адміністративно-деліктний правовий феномен / В. К. Колпаков. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 528 с.
10. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : 2 т. : / ред. колегія : В.Б. Авер'янов. – К.: Видавництво «Юридична думка», 2004. – т. 1 . Загальна частина, 584 с.
11. Закон України від 25.03.1992 року «Про Службу безпеки України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>.
12. Наказ Служби безпеки України від 17.08.2006 року № 546 «Інструкція про порядок оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері охорони державної таємниці та конфіденційної інформації, що є власністю держави» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1047-06>.
13. Макаренко В. Адміністративно-правові аспекти захисту інформації з обмеженим доступом в Україні, Російській Федерації і Казахстані / В. Макаренко, А. Макаренко // Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні. – 2006. – № 2 (13). – С. 102–108.

Поповичук В.О.,
аспірант Київського університету
права НАН України

НЕЗАКОННЕ ВИКОРИСТАННЯ СИМВОЛІКИ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА, ЧЕРВОНОГО ПІВМІСЯЦЯ ТА ЧЕРВОНОГО КРИСТАЛА (ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ)

На сьогодні поняття незаконного використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала у мирний час в контексті ст. 445 Кримінального Кодексу дуже розмито та не конкретизовано, у зв'язку з цим не часто застосовується у практичній діяльності в рамках кримінального процесу. Однак в інших галузях права їх незаконне використання досить часто можна спостерігати на практиці.

Так, згідно з ч. 4 ст. 287 Митного Кодексу України «Особливості оподаткування митом деяких товарів» товари, що ввозяться на митну територію України на адресу Товариства Червоного Хреста України, його органів та місцевих організацій відповідно до Закону України «Про Товариство Червоного Хреста України» як гуманітарна чи добродійна допомога звільняються від оподаткування ввізним митом.

Також згідно зі ст. 18 Закону України «Про Товариство Червоного Хреста України» товари та матеріальні цінності, які надходять, у тому числі і з-за кордону, Товариству, його органам та місцевим організаціям як гуманітарна чи добродійна допомога, тобто без мети одержання прибутку, розподіляються і використовуються Товариством, його органами та місцевими організаціями виключно безоплатно для виконання статутних завдань Товариства. Такі товари та матеріальні цінності звільняються відповідно до закону від оподаткування, у тому числі митом, та плати за виконання митних формальностей поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, встановленим для органів доходів і зборів.

Отже, товари, які ввозяться на територію України із символікою Червоного Хреста, звільняються як від сплати ввізного мита, так і здійснюється їх ввіз по спрощеній системі без сплати митних формальностей поза місцем розташування митних органів.

Тобто для здійснення контрабанди приховати незаконний товар під виглядом переміщення іншого товару нібито на адресу Червоного Хреста простіше, він не буде викликати зайвої уваги у митних органів та не буде потреби його перевіряти на відповідність, адже він звільнений від ввізного мита. У цьому випадку буде ідеальна сукупність злочинів ст. 201 та ст. 445 КК України.

Іноді історичні та культурні цінності офіційно провозяться нібито для проведення безкоштовних показів соціально незахищеному

населенню, утім згодом здійснюється їх реалізація. У такому випадку ці дії слід кваліфікувати за ст. 445 та ст. 191 КК України.

Згідно зі ст. 18 Закону України «Про Товариство Червоного Хреста України» Товариство, його місцеві організації, створені (засновані) ними підприємства звільняються від сплати податків та інших платежів згідно з законодавством.

Так, відповідно до підп. 165.1.4 п. 165.1 ст. 165 Податкового Кодексу України «Доходи, які не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу» сума виплат чи відшкодувань (крім заробітної плати чи інших виплат та відшкодувань за цивільно-правовими договорами), що здійснюються з урахуванням п. 170.7 ст. 170 цього Кодексу:

- а) творчими спілками їх членам у випадках, передбачених законом;
- б) Товариством Червоного Хреста України на користь отримувачів благодійної допомоги відповідно до закону.

Згідно з підп. 170.7.1 п. 170.7 ст. 170 Податкового Кодексу України «Оподаткування благодійної допомоги» не оподатковується та не включається до загального місячного або річного оподатковуваного доходу платника податку благодійна, у тому числі гуманітарна допомога, яка надходить на його користь у вигляді коштів або майна (безоплатно виконаної роботи, наданої послуги) та відповідає вимогам, визначеним цим пунктом.

Згідно з підп. 170.7.4 п. 170.7 ст. 170 Податкового Кодексу України не включається до оподатковуваного доходу цільова благодійна допомога, що надається резидентами – юридичними чи фізичними особами у будь-якій сумі (вартості) державному або комунальному закладу чи благодійній організації, у тому числі Товариству Червоного Хреста України, що надають послуги особам, які не мають житла, з харчування та облаштування на нічліг.

Таким чином, для здійснення діяльності на ринку України з метою умисного ухилення від сплати податків, правопорушники за допомогою представників Товариства червоного хреста, так і без їх участі використовують на товарі символіку Червоного Хреста, підроблюючи відповідні документи для фактичного придбання або реалізації товару без сплати податків. Тому слідчий має застосувати ідеальну сукупність злочинів, передбачену ст. 212 та ст. 445 КК України.

Романов В.П.,
здобувач Науково-дослідного
інституту публічного права

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБІГУ ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ І КАМІННЯ В УКРАЇНІ

Поступова лібералізація обігу дорогоцінних металів та каміння в Україні викликала багато спірних запитань, пов'язаних з межами обігу таких предметів, невизначеністю дотепер кола його учасників, відміною ліцензування виробництва, виготовлення ювелірних виробів та торгівлі ними. Водночас вже зараз перед ювелірною промисловістю постають проблеми, пов'язані з якістю виготовленої продукції: недотримання виробниками вимог законодавства України у сфері застосування технічних норм та стандартів, відсутність на підприємствах системи управління якістю, застосування суб'єктами господарювання «нестандартних сплавів» та домішок, використання імпортованих лігатурних сплавів низької якості, нестійких покриттів, які не пройшли випробування на відповідність показникам надійності та безпеки.

Більш того, «лібералізація» відносин на ювелірному ринку призводить до того, що дорогоцінні метали і дорогоцінні каміння можуть бути предметом різних посягань, у тому числі і незаконного обігу. Варто хоча б згадати ситуацію у бурштиновій галузі, де нелегальне видобування бурштину призвело до плачевних наслідків екологічного, економічного та соціального характеру.

Оскільки український ринок дорогоцінних металів та відповідного каміння є відносно «молодим», недостатньо розвинутим і таким, що значно відстає від іноземних конкурентів як за обсягом проведених операцій, так і за рівнем їх адміністрування, існує багато чинників, що гальмують розвиток та суттєво обмежують його потенціал, створюють штучні перешкоди в діяльності безпосередніх учасників ринку та належать до компетенції суб'єктів публічно-правового забезпечення галузі.

Така ситуація змушує державу постійно переглядати власні підходи щодо оптимізації правового забезпечення досліджуваною галуззю, свідченням чого є численні редакції Закону України «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» [1].

Наріжним питанням галузевого законодавства сьогодні, на наш погляд, слід вважати ступінь втручання держави у регулюванні обігу дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, які, з одного боку, вже не є валютними цінностями, а з іншого боку, сьогодні ця їх особливість зберігається, оскільки в невеликому обсязі концентруються значні цінності.

Наразі можна окреслити три варіанти розв'язання проблеми підвищення ефективності адміністративно-правового забезпечення обігу дорогоцінних металів і каміння в Україні, кожний з яких має певні недоліки та переваги.

Перший варіант («ліберальний») передбачає практично відсутній вплив органів державної влади та місцевого самоврядування на операції з дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням в країні. Єдиною перевагою такого варіанта є те, що фінансування розвитку «ювелірної» галузі здійснюється переважно за допомогою приватних інвестицій. Водночас переважає негативна сторона даного варіанту, що покличе хаотичний видобуток, виробництво, використання, здійснення операцій із зазначеними цінностями, відсутність захисту вітчизняного виробника з боку держави, що може призвести до виникнення додаткових проблем у діяльності суб'єктів господарювання та дисбалансу в структурі промислового виробництва держави.

Другий («директивний підхід») – повна державна монополія сфери видобутку, виробництва, використання, здійснення операцій із зазначеними цінностями, жорсткий державний пробірний контроль за якістю дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, виробів з них та матеріалів, що їх містять. Перевагами такого підходу є забезпечення дієвого державного регулювання обігу дорогоцінних металів і каміння в Україні, запобігання їх незаконному видобутку та безумовного додержання природоохоронного законодавства. З іншого боку негативною стороною даного варіанта є відхід від євроінтеграційних прагнень України та повернення до планово-директивної економіки. Такий підхід можливо застосовувати як проміжний варіант до переходу на засади інноваційного розвитку.

Третій, оптимальний варіант розв'язання проблеми полягає у реалізації державної політики шляхом врахування приватного та публічного інтересів розвитку «ювелірної» галузі, сприяння інноваційній діяльності в усіх напрямках розвитку ринку дорогоцінних металів і каміння, лібералізації дозвільних інструментів провадження господарської діяльності в названій сфері з одночасним посиленням заходів юридичної відповідальності за порушення законодавства в сфері обігу дорогоцінних металів і каміння та обов'язковим функціонуванням уповноваженого органу державного пробірної контролю, що є невід'ємною умовою приєднання України до європейської Конвенції з випробування та клеймування виробів з дорогоцінних металів (Відень, 1972) [2].

Література

1. Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними: Закон України від 18 листопада 1997 року № 637/97-ВР // Урядовий кур'єр. – 11.12.1997. – № 230-231.
2. Конвенція з випробування та клеймування виробів з дорогоцінних металів від 15.11.1972 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998_397

Смирнова К.В.,

здобувач кафедри спеціальних
дисциплін

та адміністративної діяльності

ДЮІ МВС України

СТЯГНЕННЯ НЕЗАКОННИХ ПЛАТЕЖІВ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Ухвалення оновленої редакції Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань» № 755-IV (далі – Закон № 755-IV) встановлює новий склад суб'єктів, уповноважених здійснювати державну реєстрацію суб'єктів господарювання, зокрема надає повноваження з державної реєстрації нотаріусам та акредитованим суб'єктам. Також визначено коло відносин, щодо яких такі суб'єкти можуть здійснювати реєстраційні дії – у разі державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, крім державної реєстрації політичних партій, всеукраїнських професійних спілок, їх об'єднань, всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців; відокремлених підрозділів іноземних неурядових організацій, представництв, філій іноземних благодійних організацій, постійно діючих третейських судів, засновниками яких є всеукраїнські громадські організації, всеукраїнських творчих спілок та їхньої символіки, державної реєстрації структурних утворень та територіальних осередків вищевказаних суб'єктів, підтвердження всеукраїнського статусу громадського об'єднання [1].

Незважаючи на те, що надання нотаріусам прав з державної реєстрації не є нововведенням для нашої країни, впровадження такої практики в сфері державної реєстрації суб'єктів господарювання вже створило певну проблематику. Так, наприклад, негативними наслідками для суб'єктів звернень можна визнати збільшення кількості рейдерських атак, шахрайства, підробки документів тощо. Окремою проблемою можна визначити регулювання оплати за реєстраційні дії, вчинювані нотаріусами та акредитованими суб'єктами.

Повноваження нотаріусів як суб'єктів правовідносин визначаються Законом України "Про нотаріат" [2], а порядок провадження діяльності визначається Порядком вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України 22.02.2012 № 296/5 [3]. На даний час вищевказані нормативні акти не містять норм щодо повноважень нотаріуса в сфері провадження реєстраційної діяльності.

Оплата дій приватного нотаріуса як державного реєстратора провадиться відповідно до вимог Закону 755-IV, а оплата його послуг як спеціаліста-правника за надання додаткових послуг правового характеру здійснюється відповідно до вимог статті 31 Закону України «Про

нотаріат», тобто за домовленістю сторін [2]. Аби мотивувати нотаріусів перебирати на себе надання послуг із реєстрації, оновленим законодавством передбачено перерозподіл коштів, які громадяни сплачують за отримання сервісів. Так, фінансове забезпечення приватних нотаріусів здійснюється за рахунок шістдесяти відсотків коштів адміністративного збору, що залишається у приватних нотаріусів, які здійснили державну реєстрацію [1]. Зауважимо, що норма цієї статті передбачає фінансове забезпечення тільки приватних нотаріусів та акредитованих суб'єктів. Проте, незважаючи на фінансове стимулювання нотаріусів до вчинення реєстраційних дій, цінова політика в цій сфері є дещо завищеною у порівнянні з реально встановленими розмірами реєстраційного збору.

Розмір та порядок сплати реєстраційного збору за державну реєстрацію суб'єктів господарювання встановлено ст. 36 Закону № 755-IV [1], який є спеціальним актом для всіх суб'єктів державної реєстрації та державних реєстраторів – місцевих рад, нотаріусів, акредитованих суб'єктів. Проте на практиці склалася ситуація, коли нотаріуси стягують з суб'єкта звернень дещо більшу суму, що обумовлюють як додаткові послуги правового характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями. До таких послуг теоретично можна віднести консультування, аналіз правових документів та інші супутні послуги з державної реєстрації. Такий підхід нотаріусів до реєстрації нівелює реєстраційну реформу і її цілі, які передбачають загальнодоступність сервісів реєстрації і максимальне наближення їх до суб'єкта звернень.

На сьогодні Закон № 755-IV є спеціальним законодавчим актом, що регулює надання послуг з державної реєстрації, та він не передбачає особливостей отримання і оплати сервісів реєстрації у нотаріусів та інших суб'єктів. Крім того, державна реєстрація не є нотаріальною дією, що також підтверджується відсутністю цих повноважень в спеціальних нормативних актах, що регулюють нотаріальну діяльність [2, 3]. А отже, приватні нотаріуси не можуть самостійно встановлювати ціну на ці послуги, оскільки це суперечить законодавству.

Практика стягування незаконних платежів існує також і при отриманні послуг через акредитованих суб'єктів. Як зазначає В.П. Тимошук, «це (стягнення незаконних платежів) повертає Україну до практики породженої у середині 90-х, коли бралися окремі кошти «за інформаційні послуги», «за заповнення бланку», «за комп'ютерний набір» і т.п. Досвід цивілізованих країн переконує, що за адміністративну послугу має сплачуватися єдиний адміністративний збір, при терміновому наданні – у збільшеному розмірі» [4]. Автор пропонує вирішення цієї проблеми шляхом залучення до процедур надання адміністративних послуг суб'єктів приватного сектору з метою уникнення збирання плати за «супутні» послуги суб'єктами надання таких послуг [5, с. 64].

Отже, підтримуючи думку В.П. Тимощука, вважаємо за необхідне закріпити на законодавчому рівні позиції відносно єдиного порядку сплати та розміру реєстраційного збору щодо всіх суб'єктів державної реєстрації. Та, у якості додаткових мір захисту суб'єктів звернень, доцільно було б запровадити відповідальність нотаріусів та акредитованих суб'єктів за стягнення незаконних платежів за вчинення реєстраційних дій.

Література

1. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 №755-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 31-32. – ст. 263.
2. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 39. – ст. 383.
3. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 17. – ст. 632.
4. Тимошук В. Щодо ЦНАП та акредитованих суб'єктів [Електронний ресурс] / Віктор Тимошук // ЦППР. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://pravo.org.ua/ua/news/20871736-schodo-tsnap-ta-akreditovanih-subektiv>.
5. Тимошук В. Адміністративні послуги: Посібник / [В. Тимошук]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – К. : ТОВ «Софія-А». – 2012. – 104 с.

Собакарь А.О.,

завідувач кафедри тактико-
спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ

Ключовим елементом системи публічного управління, від ефективного функціонування якого залежить додержання конституційних прав і свобод громадян, послідовний і сталий розвиток країни, є державна служба. В умовах здійснення комплексу системних перетворень та створення реальних (внутрішніх) передумов для вступу України до Європейського Союзу особливо актуального значення набуває наближення державної служби до загальноприйнятих її засад для країн-членів ЄС. І це має бути пріоритетом на найближчу перспективу, адже від ефективного функціонування інституту державної служби залежить не тільки додержання законних прав і свобод громадян, а й розвиток країни в цілому. При цьому необхідно побудувати власну модель державної служби, яка виправдає і задовольнить сподівання і потреби суспільства в частині, зокрема, надання доступних і якісних публічних, в тому числі,

адміністративних послуг, а також буде спроможна забезпечити план проведення державних реформ та успішний розвиток всієї країни.

Важливим кроком на шляху створення в Україні ефективного інституту державної служби стало прийняття довгоочікуваного (і доволі революційного, як зазначають окремі експерти) Закону України від 10 грудня 2015 року «Про державну службу», який визначив принципи, правові та організаційні засади забезпечення публічної, професійної, політично неупередженої, ефективної, орієнтованої на громадян державної служби, яка функціонує в інтересах держави і суспільства, а також порядок реалізації громадянами України права рівного доступу до державної служби, що базується на їхніх особистих якостях та досягненнях.

Названий закон містить багато позитивних новел, а саме (і найголовне) змінено погляд на призначення державної служби, виходячи з якого остання має сприйматись не як суто допоміжний інститут держави щодо функціонування його органів, а передусім як механізм забезпечення реалізації прав і свобод людини та інтересів суспільства. Крім того, законом розмежовано політичні та адміністративні посади державної служби; змінено систему класифікації посад державних службовців; закладено суттєве розмежування трудового законодавства та законодавства про державну службу; запроваджено процедуру відкритого конкурсного відбору; визначено вичерпний перелік підстав для звільнення, що є захистом від свавілля керівників; деталізовано регулювання низки процедурних питань, пов'язаних із вступом на державну службу та її проходженням, зокрема в частині випробування при призначенні на посаду, оцінювання службової діяльності, підвищення професійної кваліфікації, притягнення до юридичної відповідальності, передачі справ і майна при звільненні тощо; вперше підвищено питому вагу посадового окладу в структурі зарплати та запроваджено залежність його мінімального розміру від встановленого розміру мінімальної зарплати; закріплено гендерний принцип рівності прав на державній службі, що передбачає однаковий для жінок і чоловіків граничний вік перебування на службі (65 років); передбачено заходи щодо суттєвого скорочення загальної чисельності державних службовців, насамперед шляхом виключення з інституту державної служби посад допоміжного персоналу і т.ін.

Попри перелічені позитивні ключові новели цього закону, інститут державної служби допоки рано назвати досконалим і головне ефективним. У самому законі багато незрозумілих речей, які викликають багато запитань.

По-перше, здавалось би, гаслом «прозорості» пронизано весь текст нового закону «Про державну службу», що, насамперед, пов'язано із запровадженням процедури проведення відкритих конкурсів під час призначення державних службовців (глава 2 закону). Однак законодавець не звертає достатньо уваги ані на суб'єктний склад конкурсних комісій, ані

на незалежність процедури їхнього формування. Закон фактично дозволяє формувати конкурсні комісії на розсуд керівництва органу, забезпечуючи «свої правила гри». Підтвердженням тому слугує ч. 1 статті 27, де зазначено, що конкурс на зайняття вакантної посади державної служби категорії «Б» проводить комісія у складі не менше п'яти осіб, утворена керівником державної служби в державному органі. При цьому участь представників громадських об'єднань взагалі є необов'язковою, вони «можуть» залучатися до складу комісії та й лише на конкурсній основі.

По-друге, заміна атестації та оцінки виконання державним службовцем покладених на нього обов'язків і завдань щорічним оцінюванням результатів службової діяльності державного службовця виглядає недоречним, адже суть при цьому залишиться незмінною (стаття 44 закону). Крім цього законодавцем не передбачено чітких критеріїв оцінювання результатів службової діяльності.

По-третє, залишається відкритим питанням так званий «політичний нейтралітет», адже тепер усім державним службовцям (крім службовців категорії «А») дозволяється не зупиняти членство в політичній партії та суміщати державну службу з виконанням повноважень депутата місцевої ради.

По-четверте, законом скасовано так би мовити «неефективний» інститут кадрового резерву. Дійсно, ефективність останнього в Україні є неоднозначною. Його формалізація обумовила ситуацію, коли особа, включена до кадрового резерву, лише у виняткових випадках може її зайняти. Сам же інститут кадрового резерву став сумнівним способом заходження на державну службу поза конкурсом. Тобто, функція кадрового рекрутингу, що мала втілитись в інституті кадрового резерву, на сьогодні не діє. Проте, на наше переконання, названий інститут ще не вичерпав свій потенціал і має бути модернізованим до вимог сьогодення.

Більш того, в умовах конструктивного використання європейського досвіду підготовки державних службовців у новому законі проігноровано питання здійснення наставницької діяльності, реалізація якого у вітчизняній практиці є вкрай необхідною.

По-п'яте, викликає критичні зауваження і соціальний захист державних службовців, адже в законі передбачається нарахування пенсії на загальних засадах та відсутня норма про можливість підвищення заробітної плати.

По-шосте, встановлена законом система дисциплінарної відповідальності державних службовців (глава 2) з вичерпним переліком підстав щодо притягнення до дисциплінарної відповідальності (стаття 65 Закону) та порядком накладення стягнень за дисциплінарні проступки, з одного боку є позитивним зрушенням у розв'язанні цієї проблеми, але з іншого, – сумнівною видається можливість передбачити всі підстави притягнення до дисциплінарної відповідальності.

До того ж, в законі передбачено створення в органах державної влади постійно діючих дисциплінарних комісій, що розглядатимуть дисциплінарні справи працівників та визначено порядок створення таких комісій. Водночас, викликає відвертий подив «постійний» склад таких комісій та «компетентність» одних і тих же членів щодо професійного та об'єктивного розгляду дисциплінарних справ.

Названими застереженнями не вичерпуються проблеми реформування інституту державної служби. Новий Закон України «Про державну службу» викликає ще чимало актуальних запитань, серед яких, наприклад, що робити з держслужбовцями, які підпадуть під скорочення, що робити з працевлаштуванням таких осіб та ще багато інших. Однак для того, щоб так звана «реформа» не стала надалі черговим «косметичним ремонтом», необхідно, щоб ці процеси базувалися на науково-обґрунтованій концепції. Це означає, що така концепція повинна бути законодавчо зафіксованим відображенням світоглядної позиції вищого політичного керівництва держави в питаннях про соціальне призначення державної служби, її місце і роль в суспільстві, цілях, завданнях. Зрозуміло, що механічна зміна одного закону на інший не може стати панацеєю від усіх лих, що мають місце у зазначеній сфері. Потрібна злагоджена системна робота на всіх рівнях, кінцевою метою якої може стати створення принципово нового інституту державної служби європейського зразка.

Тильчик О.В.,
професор кафедри
адміністративного права і процесу
та митної безпеки Університету
державної фіскальної служби
України України,
кандидат юридичних наук, доцент

ДО ПИТАННЯ ОНОВЛЕННЯ ПІДХОДУ ДО ФОРМУЛЮВАННЯ ПОНЯТТЯ «ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ»

Розглядаючи особливості розвитку науки адміністративного права сьогодення, варто констатувати суттєву динаміку наукових досліджень в аспекті запровадженої ще у минулому десятилітті адміністративної реформи в Україні, проміжні результати якої як теоретиками, так і практиками визнаються такими, що не у повній мірі задовольняють потреби сучасного суспільства. Досягнення цілей адміністративної та пов'язаних із нею реформ, що визначені у концептуальних нормативно-правових актах, ще тільки далека перспектива.

Особливо гостро це проявляється, у такій сфері адміністративно-правового регулювання, яка завжди привертала до себе найбільшу увагу –

економіки. Реформування доктринальних підходів до регулювання правовідносин у цій сфері, в першу чергу обумовлено необхідністю відходу від адміністративно-командної системи управління економікою, оскільки її неефективність, як неодноразово наголошується практично всіма науковцями країн пострадянського простору, породила низку негативних явищ, що перешкоджають сталому економічному розвитку України в цілому. Знаковим нормативно-правовим актом, у якому визначаються найнебезпечніші серед них, є Закон України «Про основи національної безпеки» від 19.06.2003 № 964-IV. Саме у цьому нормативно-правовому акті вказано, що загрозами національним інтересам і національній безпеці України в економічній сфері є, зокрема, ослаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки, тінізація національної економіки, та анонсовано розроблення і затвердження Президентом України Стратегії національної безпеки України. У положеннях вказаної Стратегії, в редакції від 26.05.2015 року, йдеться про те, що актуальними загрозами Національній безпеці є економічна криза, виснаження фінансових ресурсів держави, зниження рівня життя населення, а саме: високий рівень «тінізації» та криміналізації національної економіки, кримінально-кланова система розподілу суспільних ресурсів (пункт 3.4 Стратегії). Тож, зважаючи на вказане, актуалізуються у питання визначення вказаних взаємопов'язаних, але як вбачається із наведеного нормативно-правового акту, не тотожних понять: «тінізації економіки» та криміналізації економіки. До них ще доцільно додати: корупції, про яку йде мова у попередньому пункті Стратегії. Варто відзначити про вживання окремими вченими поняття «корупціоналізація» економіки.

Слід вказати, що складність розв'язання окресленої проблеми, пов'язана із наявністю діаметрально протилежних підходів до визначення поняття «тіньова економіка». Зокрема, окремі дослідники, представники так званого «правового» підходу, головним критерієм віднесення діяльності до тіньової економіки називають її протиправний характер та до неї відносить всі правопорушення у сфері економіки, в тому числі і кримінальні, і, так звані «корупційні».

Це заперечують інші вчені. Наприклад, В. Ю. Буров обґрунтовує, що за такого підходу, до тіньової економіки включається неекономічна діяльність та виключається неврахована діяльність домогосподарств. Також цей підхід не передбачає кількісної оцінки тіньової економіки за допомогою непрямих методів [1; 2]. О. В. Турчинов наголошуючи, що «тіньова економіка» – термін економічний і не слід його привносити на юридичний ґрунт вказує, що «тіньова» економіка – це, перш за все, економічна база для економічної злочинності. Вона складається із трьох блоків: 1) легального (нерегламентованого державою) виробництва товарів і надання послуг; 2) порушення в межах дозволеної економічної діяльності (нелегальне виробництво офіційно дозволених товарів і нелегальне надання офіційно

дозволених послуг, ухилення від сплати податків та інших обов'язкових платежів у межах офіційної економіки, валютно-фінансові і фондові порушення та махінації); 3) заборонені види діяльності (злочинний промисел і корупція) [3]. Наведені «блоки» тіньової економічної діяльності, які перебувають, на думку вченого, в «економічній площині», знову ж таки обумовлені характеристикою, у першу чергу, правопорушень, при чому не лише таких, що пов'язані з економічною діяльністю.

Складність визначення співвідношення тіньової економіки, правопорушень у сфері економіки та корупційних правопорушень або таких, що пов'язані із корупцією, вимагає окремого наукового переосмислення. При цьому слід враховувати необхідність розмежування кримінальних та інших, особливо - адміністративних та так званих «фінансових» правопорушень у сфері економіки. Актуалізується позначена проблема у світлі чергового етапу адміністративної реформи, реформи інституту адміністративної та кримінальної відповідальності, реформи правоохоронних та контролюючих органів.

Література

1. Буров В. Ю. Существующие проблемы изучения теневой экономики / В. Ю. Буров // Известия Иркутской государственной экономической академии. – 2011. – № 3.
2. Черемисина Н. В. Статистическое измерение теневой экономики : региональный аспект : автореф. д.э.н. / Н. В. Черемисина. – Самара, 2007. – 39 с.
3. Турчинов О. В. Тіньова економіка (методологія дослідження та механізми функціонування) : автореф. дис... д-ра екон. наук : 08.01.01. / Турчинов Олександр Валентинович ; Київський національний економічний ун-т. – К., 1997. – 33 с.

Тулінов В.С.,

*доцент кафедри адміністративно-
правових дисциплін Донецький
юридичний інститут МВС України,
кандидат юридичних наук*

ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЇ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Проблема забезпечення громадської безпеки та правового (законного) обмеження прав і свобод людини в сучасних умовах набуває особливої актуальності та вимагає надмірної уваги. Події останніх років демонструють нові тенденції в розстановці пріоритетів. На перше місце загальнодержавної арени виходять питання забезпечення громадської безпеки, тісно пов'язані з певними обмеженням прав і свобод людини та громадянина. Відзначимо, що дослідження питань співвідношення безпеки суспільства і дотримання прав людини стосується, в першу чергу, розгляду особистих прав людини (громадянина). Також слід зазначити, що загальний рівень забезпечення та гарантованості прав людини залежить від оптимальності цілей, підстав, способів, меж і строків обмеження прав

людини і громадянина. Практична діяльність осіб і органів, які ведуть боротьбу зі злочинністю, неможлива без обмеження конституційних прав людини.

У Конституції України використано комбінований спосіб закріплення обмежень основних прав і свобод громадян. Частина перша ст. 64 Основного Закону нашої держави містить "генеральну клаузулу" з даного питання: "Конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України". З першого погляду таке формулювання виключає можливість навіть законодавчого обмеження основних прав і свобод. Проте, аналіз інших статей Конституції призводить до іншого висновку: статті, в яких проголошено відповідні права і свободи, містять застереження щодо закону. При цьому згадані застереження мають як абстрактний (ч. 4 ст. 44, ч. 3 ст. 47), так і конкретний (ч. 2 - 5 ст. 29, ч. 2 - 4 ст. 37, ч. 2 ст. 39, ч. 5 - 6 ст. 41) характер. Крім того, ч. 2 ст. 64 Конституції України містить застереження щодо правового стану: "В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень"[1].

Ці положення повною мірою відповідають загальновизнаним міжнародним нормам, прописані, зокрема, таким чином у ст. 29 загальної декларації з прав людини, в якій закріплено, що при здійсненні своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати лише таких обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві. Майже такі самі вимоги до встановлення обмежень містять й інші міжнародно-правові акти в галузі забезпечення й захисту прав людини. Міжнародний пакт про громадянські й політичні права закріплює можливість обмеження певних прав людини лише законом в разі, якщо це обумовлено необхідністю охорони державної або суспільної безпеки, громадського порядку, здоров'я, моральності населення, прав і свобод інших осіб (п. 3 ст. 12, п. 3 ст. 18, п. 3 ст. 19, ст. 21, п. 2 ст. 22) [2].

Враховуючи вище наведене, обмеження прав і свобод людини й громадянина з боку держави вказує на вирішення важливих завдань: підтримання правопорядку; забезпечення особистої безпеки; забезпечення внутрішньої і зовнішньої безпеки суспільства і держави; створення сприятливих умов для економічної діяльності та охорони всіх форм власності; культурно-патріотичний розвиток громадян.

На наш погляд, визначаючи критерії щодо обмеження прав людини, необхідно виходити з таких принципових позицій:

1) форма обмеження прав людини – державний закон. Нормативні акти іншого рівня, включаючи відомчі, а також неопублікованні та акти які мають обмежений доступ, не можуть не тільки встановлювати будь-які обмеження прав і свобод, а й регулювати порядок і підстави їх

застосування, умови, межі, терміни та інші вагомні ознаки відповідних обмежень;

2) мета обмеження прав людини – громадська безпека. Однак, аналіз чинного законодавства виявляє наявність низки проблемних питань як теоретичній, так і в практичній площині.

По-перше, слід зазначити, що ні в теорії, ні в законодавстві не вироблено єдиного підходу до терміну "громадська безпека". Таким чином питання що саме розуміти під громадською небезпекою, в законодавстві на даний момент не визначене.

По-друге, необхідно виявити співвідношення понять "громадська безпека" та "національна безпека", під якою розуміється безпека багатонаціонального народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні.

По-третє, слід мати на увазі крайню необхідність як критерій обмеження прав людини. Крайня необхідність може мати місце в таких випадках, коли захист прав і свобод людей, а також громадських інтересів неможливий іншими засобами, окрім як за допомогою обмеження прав людини. Необхідно враховувати, що крайня необхідність може бути правомірною, тільки якщо дотримуються певні умови: наявність реальної або можливої шкоди державним і громадським інтересам; неможливість захисту охоронюваних благ іншими засобами; співмірність обмежень, які застосовуються; заподіюють шкоду менше, ніж запобігає шкоду.

Конституцією України (ст. ст. 33-35, 41, 42, 44, 63) встановлено обмеження на здійснення таких прав і свобод, як свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, на свободу світогляду і віросповідання, на підприємницьку діяльність посадових та службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування, права засудженого тощо [3].

Відповідно до ст. 64 Конституції України обмеження прав і свобод людини й громадянина передбачені «...в умовах воєнного або надзвичайного стану»; відповідно до ч. 3 ст. 34 «в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку, з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя»; відповідно до ч. 2 ст. 35 «... в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення або захисту прав і свобод інших людей» [4].

Такі обмеження мають загальний характер, вони не носять персоналізованої спрямованості, їх дія поширюється на кожного. При їх встановленні має забезпечуватися дотримання загальних міжнародних норм і принципів, тобто, обмеження прав людини не повинні порушувати зобов'язання України з міжнародним правом. Заходи державного

обмеження прав повинні відповідати вимогам розумної достатності, вони можуть здійснюватися тільки в межах, в яких це потрібно, однак в будь-якому разі не допускається обмеження фундаментальних прав і свобод людини і дискримінація на основі раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії чи соціального походження. Таким чином, встановлені обмеження повинні бути чітко сформульовані і не допускати довільного тлумачення. Норма, що обмежує права і свободи, повинна чітко визначати межі обмежень.

Ст. 32 Конституції України вказує нам на інтереси національної безпеки, економічного добробуту та прав людини як можливу підставу для обмеження права на приватність. Згідно зі ст. 182 КК України (порушення недоторканності приватного життя), до них належить збирання, зберігання, використання і поширення конфіденційної інформації про особу в порядку, передбаченому законом: у процесі розслідування кримінальної справи; у ході оперативно-розшукової чи розвідувальної діяльності; для перевірки фактичних даних про організовану злочинність; у разі введення воєнного чи надзвичайного стану [5].

Підводячи підсумок, слід зазначити, що реальність диктує необхідність поглянути на проблему захисту прав і свобод людини і громадянина під іншим кутом: на сьогодні головним пріоритетом держави є забезпечення оптимального обсягу прав і свобод людини в цілях гарантування безпечної життєдіяльності суспільства в цілому.

Література

1. Стрекалов А. Є. Обмеження основних прав і свобод людини і громадянина як інститут конституційного права України: Автореф. дис. канд. юрид. наук. – Х., 2010. – 20 с.
2. Міжнародний пакт про громадянські й політичні права ООН; Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1966 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
3. Конституція України від 28.06.1996 No 254к/96-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
4. Самотуга А. В. Правомірне обмеження конституційних прав і свобод людини й громадянина: сучасний стан досліджень проблеми / А. В. Самотуга // Право і суспільство: науковий журнал. – 2010. – No 6. – С. 72-76.
5. Рабінович П. М. Здійснення прав людини: проблеми обмежування (загальнотеоретичні аспекти) / П. М. Рабінович, І. М. Панкевич. – Львів: Астрон, 2001. – 107 с.

Філіпенко А.С.,

доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін Донецького юридичного інституту МВС України, кандидат юридичних наук

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

Інтегрування економіки України у світове господарство, її участь у різних видах міжнародного підприємництва підвищує роль та значення зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) для суб'єктів правовідносин.

Відповідно до теорії держави та права, суб'єкти правовідносин – це учасники правових відносин, які мають суб'єктивні права та здатні виконувати юридичні обов'язки [1, с. 255].

Згідно Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в Україні є: фізичні особи (громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які мають цивільну правоздатність і дієздатність згідно з законами України і постійно проживають на території України); юридичні особи, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України; об'єднання фізичних, юридичних, фізичних і юридичних осіб, які не є юридичними особами згідно з законами України, але які мають постійне місцезнаходження на території України і яким цивільно-правовими законами України не заборонено здійснювати господарську діяльність; структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності, які не є юридичними особами згідно з законами України (філії, відділення, тощо), але мають постійне місцезнаходження на території України; спільні підприємства за участю суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України; інші суб'єкти господарської діяльності, передбачені законами України [2, ст. 3].

ЗЕД у всіх країнах спрямована на:

- сприяння вирівнювання темпів економічного розвитку;
- порівнянність витрат виробництва на національному та світовому рівнях;
- реалізацію переваг міжнародного поділу праці, що сприяє зростанню ефективності національних економік.

До основних напрямів ЗЕД відносяться:

- організація та обслуговування міжнародного обміну природними ресурсами та результатами праці в їх матеріальній та вартісній формах;
- міжнародне призначення споживчої вартості продуктів міжнародного поділу праці;

- організація міжнародного грошового обігу.

Зовнішньоекономічна діяльність підприємства, яка здійснюється шляхом проведення комерційних операцій, є важливим елементом механізму управління зовнішньоекономічними відносинами. Зовнішньоекономічні відносини виявляються у формах обміну матеріальними товарами, послугами, продукцією інтелектуальної праці, результатами виробничо-технічного співробітництва між країнами.

Цілком доречним є визначення ЗЕД як багатомірної цілісної системи господарювання. Коло вітчизняних науковців-економістів відокремлює дві основні підсистеми: зовнішньоторгівельну та міжнародну виробничо-інвестиційну діяльність [3, с. 10].

Кожний з відзначених рівнів зовнішньоекономічної діяльності сам по собі не відображає усієї гами відносин, що складаються в цій системі. Кожний рівень фіксує лише певну сторону господарського буття, певну грань відносин його елементів. Ефективність господарської діяльності вітчизняних підприємств у рамках правової системи України визначається, насамперед, ступенем досконалості охоплення сфер регулювання і ліберальності її законодавства. У зв'язку з цим зростає значення правового регулювання питань функціонування різних суб'єктів ЗЕД.

Зростає значення правового регулювання питань функціонування різних суб'єктів господарської діяльності в Україні, побудованої на взаємовідносинах, що мають місце як на території України, так і за її межами і ґрунтуються на законах ЗЕД. Саме так це сформульовано в Законі України "Про зовнішньоекономічну діяльність". З його прийняттям ЗЕД в Україні вперше одержала правовий статус.

Політика створення нормативно-правового поля ЗЕД має враховувати намагання нашої країни інтегруватися у світовий соціально-економічний простір і необхідність підвищення стабільності та сприятливості вітчизняного законодавства для розвитку відповідних зв'язків. Однак досвід показує, що окремі дії уряду прямо суперечать вищевикладеним міркуванням, наприклад, порушення державних гарантій щодо незмінності законодавства в сфері спільного підприємництва, іноземного інвестування, функціонування територій зі спеціальним режимом господарювання; окремі випадки – триразова зміна податкового законодавства у сфері міжнародного туризму у 2005 р., нераціональність податкової політики в сфері міжнародних фінансових операцій (лізингу, факторингу, форфейтингу), через яку ці види ЗЕД майже не здійснюються [4, с. 68].

Таким чином, в умовах сучасного державотворення ЗЕД є важливим та необхідним видом діяльності, здатним суттєво впливати на загальну економічну стабільність країни та її зовнішньоторговельну політику. Ефективне функціонування ЗЕД – один із найважливіших елементів розвитку ринкових відносин в Україні.

Література

1. Кириченко В. М. Теорія держави і права: модульний курс: [навч. посіб.] / В.М. Кириченко, О.М. Куракін. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 264 с.
2. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII (Редакція від 03.01.2017) // Відомості Верховної Ради. – 1991. – № 29. – Ст. 377.
3. Зовнішньоекономічна діяльність: підприємство-регіон. [текст] Навч. посібник. – 6-те вид., перероб. та доп. / За ред. Ю.Г. Козака. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 290 с.
4. Зовнішньоекономічна діяльність: навч. посіб. / [І.І. Дахно, В.В. Кобрицький, В. М. Куценко та ін.]. – К.: Центр навч. літ-ри, 2006. – 360 с.

Філіпенко Т.В.,
*в.о.завідувача кафедри державно-
правових дисциплін та міжнародного
права Донецького юридичного
інституту МВС України,
доктор наук з державного
управління, професор*

ДЕРЖАВНІ ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ ПОДАТКОВИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Податковими правопорушеннями є протиправні діяння (дія чи бездіяльність) платників податків, податкових агентів, та/або їх посадових осіб, а також посадових осіб контролюючих органів, що призвели до невиконання або неналежного виконання вимог, установлених Податковим кодексом України та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [1].

Податкове правопорушення характеризують такі ознаки:

- суспільна небезпечність та шкідливість діяння;
- протиправність дій (бездіяльність);
- винна поведінка особи, як результат вільного волевиявлення;
- юридична відповідальність.

Суттєве місце серед податкових правопорушень займає незаконне відшкодування з бюджету податку на додану вартість (ПДВ). Ця схема базується на нормі закону про обов'язкове відшкодування з бюджету в обмежений термін дебетового сальдо платника без будь-яких застережень чи обмежень. Вона масово використовується значною кількістю платників з метою отримання легального доходу від незаконного відшкодування. Негативним наслідком використання схеми є вимивання «живих» коштів з Державного бюджету.

Одним з основних способів, до якого найбільш часто вдаються злочинці, є використання фіктивних підприємств з метою переведення на них податкових зобов'язань з наступною конвертацією безготівкових коштів у готівкову вільно конвертовану валюту.

Значного поширення набуло таке негативне явище, як використання «лоро» – рахунків, що також сприяє відволіканню значних грошових сум з

Державного бюджету України. Їх існування дозволяє легальним платникам податків за допомогою фіктивних підприємств ухилятися від сплати податку на додану вартість. Підприємство з метою ухилення від сплати податків та переведення коштів у готівку укладає угоду з фіктивною фірмою про купівлю товару (виконання робіт або послуг) і перераховує на поточний рахунок кошти з урахуванням податку на додану вартість. А та у свою чергу за фіктивною угодою з іноземним підприємством перераховує отриману суму на «лоро» – рахунок банку нерезидента, після чого вона конвертується у ВКВ.

Набули поширення такі способи ухилення від сплати податків, як приховання ввезеного імпорту у вигляді транзиту через територію України та неоприбутковування імпорту на підприємстві. Близько 50 % транзитних вантажів «осідають» в Україні. Оскільки вони не оподатковуються, їх вартість значно нижча від тих, що завезені законним шляхом, і реалізуються вони швидше.

За першого способу в торговельно-транспортних митних документах правопорушники відображають, що імпорт товару здійснюється неукраїнським підприємцем і проходить він через територію України транзитом. У такому разі імпортери звільняються як від митних, так і від інших видів податків.

Другий спосіб полягає в тому, що товар постачається українським підприємствам, але ними не оприбутковується, а реалізується поза обліком. Учиненню таких правопорушень сприяє те, що прикордонна митниця не завжди направляє на внутрішню територіальну митницю та у податкову інспекцію за місцем реєстрації імпортера дані про ввезення товару. Причини неповідомлення: імпортер дав митникам хабара, наявність фіктивних документів на імпорт транзитом, незадовільно організована митна служба. Необхідно зазначити, що ввезений товар має супроводжувати ввізна відомість, яка є бланком суворої звітності. Вона оформлюється на товар, передається транзитному імпортерові й подається на вивізній митниці, де на ній роблять позначку (підтверджують, що товар залишив межі України) і повертають поштою на ввізну митницю. Викриваються такі правопорушення шляхом одержання на ввізній митниці даних про імпортерів, на яких не повернулися погашені ввізні відомості. Проте найбільш дієвим і простим способом запобігання таким злочинам могло б бути використання застави.

Набула розповсюдження схема ухилення від оподатковування шляхом укладання договорів з офшорними компаніями за завищеними цінами. Ця схема широко використовується власниками, керівниками й засновниками акціонерних підприємств, великих державних підприємств та підприємств, які виробляють високоліквідну та високорентабельну продукцію. Вона базується на принципі формування вільних договірних цін та неможливості контролювання діяльності фірм інших країн, особливо резидентів офшорних зон.

Основна мета використання схеми – отримання неконтрольованих та неоподатковуваних коштів в іноземній валюті за рахунок завищення цін. Для запобігання такій діяльності необхідно враховувати вартість придбаної іноземної сировини та матеріалів у собівартості продукції за цінами, не вищими за світові.

Нажаль, сьогодні методи ухилення від сплати податків досить різноманітні, а податкові правопорушення, як правило, носять інтелектуальний характер.

Загалом сучасні податкові правопорушення мають такі риси:

- вони здійснюються у більшості випадків у процесі професійної діяльності кваліфікованими спеціалістами з використанням комп'ютерних технологій та електронних засобів зв'язку;
- маскуються різноманітними прийомами та засобами приховування порушень під видом «невдалої» підприємницької діяльності;
- завдають значної економічної шкоди інтересам держави та населення [2].

Бажання приховати фактичні обсяги доходів від господарської діяльності з'являється у підприємців лише тоді, коли розмір штрафних санкцій з урахуванням вірогідності їх застосування є набагато меншим порівняно з прибутком, який можна отримати від несплати податків чи кримінально-паразитичної діяльності. Спостерігається така закономірність: збільшення податкових стягнень підвищує зацікавленість у прихованні доходів, але посилення штрафних санкцій послаблює цю тенденцію лише за умови ефективного функціонування органів Державної фіскальної служби України [3, с. 11].

Кримінальна відповідальність за податкові злочини передбачена ст. 212 Кримінального кодексу України [4].

Для притягнення до відповідальності за цією статтею в дії або бездіяльності особи повинен міститися ряд обов'язкових ознак, сукупність яких є складом злочину. Для складу такого злочину це: навмисна форма провини, яка, у свою чергу, може бути як прямою, так і непрямою; несплата податку, збору або іншого обов'язкового платежу, передбаченого Податковим кодексом України; дії повинні бути вчинені посадовою особою підприємства, установи чи організації або фізичною особою, яка згідно із законом зобов'язана сплачувати платежі; несплата відповідного платежу має призвести до ненадходження коштів до бюджету або державного цільового фонду; розмір коштів, що не надійшли, повинен бути значним. Під значним розміром коштів розуміються суми податків, зборів і інших обов'язкових платежів, які в тисячу і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Крім того, у складі такого злочину передбачено й інші ознаки, визначені у другій і третій частинах вищезгаданої статті: учинення зазначених дій за попередньою змовою групою осіб або особою, раніше

засудженою за несплату податків; ненадходження коштів до бюджету або державного цільового фонду у великих або особливо великих розмірах. За наявності в діях особи цих ознак передбачено більш сувору відповідальність. Під великим розміром коштів розуміються суми податків, зборів і інших обов'язкових платежів, які в три тисячі і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Під особливо великим розміром коштів розуміються суми податків, зборів, інших обов'язкових платежів, які в п'ять тисяч і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Слід зазначити що у рамках зобов'язань України перед Радою Європи зі ст. 212 Кримінального кодексу виключено застосування таких видів покарань, як виправні роботи та обмеження волі. У той же час, суттєво підвищені штрафні санкції за ухилення від сплати податків, зборів, обов'язкових платежів. Так зараз за податкові злочини може накладатися штраф до двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Без сумніву, ініціатива заміни позбавлення волі за податкові злочини значним розміром штрафу є позитивним моментом, оскільки дозволяє компенсувати економічні збитки, завдані державі, що фізично неможливо зробити, перебуваючи у виправній установі.

Проведений аналіз свідчить, що для несплати державі належних платежів існує реальне економічне підґрунтя й недоліки чинного законодавства. Діяльність підрозділів Державної фіскальної служби України спрямована на профілактику та протидію податковій злочинності з метою покращання криміногенної ситуації у вказаній сфері, зменшення обсягів «тіньової» економіки та розширення кола платників податків. Для досягнення вказаних цілей вживаються комплексні організаційні та практичні заходи щодо запобігання, виявлення та розслідування професійно розроблених, замаскованих схем злочинних ухилень від оподаткування.

Але, у процесі виявлення ухилень від сплати податків виникає чимало дискусійних питань, які потребують подальшого осмислення та законодавчого вирішення. Для отримання позитивних результатів українською важливою є взаємодія між контролюючими та правоохоронними органами. Прикладом такої взаємодії може бути співпраця американської адвокатури з прокуратурою, Управлінням з контролю за оподаткуванням Департаменту юстиції США та службою внутрішніх доходів.

Отже, побудова ефективної податкової системи є одним з найважливіших кроків у напрямі забезпечення економічної безпеки країни. Поліпшення податкового клімату та зміцнення фінансової дисципліни – запорука реального зростання національної економіки України.

Література

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 17 – Ст. 112.
2. Бандурка О.М. Податкове право: навч. посібник / О.М. Бандурка, В.Д. Понікаров, С.М. Попова. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 312 с.
3. Кондратюк С.В., Кондратюк О.В. Типові способи ухилення від оподаткування та методи їх виявлення: Конспект лекцій для слухачів та курсантів вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ України. – Львів: Край, 2002. – 95 с.
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.

Циганкова Ю.М.,
студентка магістратури
юридичного факультету Донецького
юридичного інституту МВС України
Науковий керівник:
Філіпенко А.С.,
кандидат юридичних наук

ЩОДО ЗМІСТУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проведення економічної реформи і структурної перебудови господарського комплексу держави обумовлює необхідність подальшого розвитку національного страхового ринку як складової частини фінансового ринку України, що сприяє створенню підґрунтя для стійкого економічного зростання і забезпечує відшкодування збитків у разі стихійного лиха, аварій, катастроф та інших непередбачених подій, що негативно впливають на добробут населення, діяльність суб'єктів господарювання і держави загалом.

Будучи провідною ланкою ринкової економіки, страхова сфера виступає складним механізмом, що чутливо реагує на всі соціально-економічні, політичні та соціопсихологічні процеси, що відбуваються в країні. Як результат, сучасний стан розвитку страхового ринку характеризується складністю та суперечливістю, що пояснюється недосконалістю галузевого законодавства, низькою платоспроможністю вітчизняних страхувальників, проявами галузевого монополізму, недостатнім рівнем кваліфікації кадрів у страхових компаній, великою кількістю видів обов'язкового страхування, зловживаннями у сфері страхових відносин як з боку страховиків, так і страхувальників, що свідчать про необхідність удосконалення механізму адміністративно-правового регулювання у вказаній сфері.

Як вважає науковець В.В. Цветков: «якість управління забезпечують чітко визначені, науково обґрунтовані його мета й завдання, об'єктивна визначеність функціонально-структурної побудови управлінських органів,

сучасні форми й методи діяльності, демократизм, технічна оснащеність і такі особистісні характеристики службовців апарату управління, як почуття обов'язку, компетентність, діловитість, творчість, дотримання законності, дисциплінованість, принциповість тощо» [1, с. 54].

Не вдаючись до детального аналізу поняття «мета», зупинимось лише на його визначенні: мета (ціль) – це те, до чого хтось прагне, чого хоче досягти, заздалегідь намічене завдання; задум [2, с. 683; 3, с. 419; 4, с. 520].

Отже, найважливішою характеристикою адміністративно-правового регулювання, змістом його елементів є мета, власне задля досягнення якої й здійснюється управління. Основною метою страхової діяльності є захист майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, відповідно до чинного законодавства [5, ст.1].

Головною метою державного регулювання страхової діяльності є забезпечення формування страховиками достатнього обсягу коштів, за рахунок яких вони зможуть виконати свої зобов'язання перед страхувальниками за будь-яких обставин, тобто забезпечення платоспроможності кожного конкретного страховика.

Слід звернути увагу на думку М.Ю. Яковчука, який, досліджуючи проблеми адміністративно-правового регулювання страхування в Україні, надав авторське визначення адміністративно-правовому регулюванню страхової діяльності як прямого методу впливу держави, що здійснюється уповноваженими органами державної влади, органами місцевого самоврядування та саморегулюючими інституціями, владні повноваження яких спрямовані на реалізацію відносин у сфері страхування, заснованих на обов'язковій чи добровільній основі. При цьому автор виокремлює мету адміністративно-правового регулювання як основну ознаку, що розкриває сам зміст даної категорії і полягає в забезпеченні стабільності, збалансованості та ефективності страхового ринку [6, с. с. 11-12].

Суттєвим у визначенні В. М. Яковчука є характеристика адміністративно-правового регулювання як прямої адміністративної вказівки держави, що може здійснюватися, як відомо, шляхом установлення правил, розробки та впровадження рекомендацій, контролю та нагляду. Дійсно важливою складовою адміністративно-правового регулювання страхування у сфері інноваційно-інвестиційної діяльності є регламентація контролю і нагляду за відносинами, що виникають на страховому ринку в процесі вкладення інвестицій, оскільки таким чином досягається основна мета регулювання страхових відносин та діяльності суб'єктів страхування – належний рівень забезпеченості цих відносин. Необхідність здійснення державного нагляду та контролю за діяльністю страхових компаній обумовлена значенням страхового ринку для економіки країни, його впливу на інвестиційні процеси в державі; ризиковим характером страхової діяльності, оскільки страховики, як

зазначалося вище, можуть самостійно інвестувати залучені кошти страховиків з метою їх ефективного виробничого використання; залежністю економічної безпеки країни від стабільності функціонування страхового ринку; посиленням глобалізаційних та інтеграційних процесів, впливу на національний страховий ринок світового страхового ринку.

Отже, метою адміністративно-правового регулювання страхової діяльності є забезпечення стабільності, збалансованості та ефективності функціонування страхового ринку.

Але вивчаючи зміст адміністративно-правового регулювання страхової діяльності доцільно, окрім мети (цілей), вести мову про завдання, функції, а також методи регулювання діяльності.

Виходячи з чинного законодавства, основні завдання адміністративно-правового регулювання страхової діяльності – це дотримання вимог законодавства України про страхування, ефективного розвитку страхових послуг, запобігання неплатоспроможності страховиків та захисту інтересів страхувальників [5, ст. 35].

Адміністративно-правове регулювання страхової діяльності є складним процесом цілеспрямованого впливу держави на всі компоненти страхової галузі, здійснюваний за допомогою комплексу адміністративно-правових засобів та інших правових явищ, які в сукупності складають механізм адміністративно-правового регулювання з метою вдосконалення правовідносин щодо захисту майнових інтересів страхувальників чи третіх осіб та активізації інвестиційної діяльності страховиків, спрямованої на відтворення фінансово-економічних процесів фінансово-економічних законів, характеру суспільних відносин, а також ступеня взаємодії держави зі світовим страховим ринком.

Література

1. Циганов О.Г. Характеристика адміністративно-правових відносин щодо надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності / О.Г. Циганов // Правові та організаційні засади забезпечення державою правоохоронної функції: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 27 травня 2016 р.) – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. – С. 57-59.
2. Словник української мови / [під ред. Білодід І.К. та ін.] – К.: Наукова думка, 1972. – Т. 3. – 1972. – 744 с.
3. Словник української мови. / [авт.-уклад. Грінченко Б.] – К.: Наукова думка, 1996. – Т. II: 3-К. – 1996. – 519 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і гол. ред. Бусел. В.Т.] – К.: Перун, 2003. – 520 с.
5. Про страхування: закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (Редакція від 01.01.2017) // Відомості Верховної Ради України – 1996. – № 18. – Ст. 78.
6. Яковчук М.Ю. Адміністративно-правове регулювання страхової діяльності в Україні: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук за спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / М.Ю. Яковчук. – Ірпінь: Нац. ун-т Держ. податк. служби Укр, 2009. – 24 с.

Циганов О.Г.,

начальник науково-дослідного відділу
науково-дослідної лабораторії
проблем правового та
організаційного забезпечення
діяльності Міністерства
Державного науково-дослідного
інституту МВС України,
кандидат технічних наук, доцент

ДО ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ПРАВОВІДНОСИН ЩОДО НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Адміністративно-правові відносини щодо надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності можна визначити як врегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини, що виникають, як правило, у зв'язку зі зверненням фізичної чи юридичної особи приватного права до правоохоронного органу, як носія владних повноважень, з приводу прийняття ним адміністративного акта, спрямованого на забезпечення умов для реалізації прав, свобод і законних інтересів зазначеної особи або виконання покладених на цю особу законом обов'язків у правоохоронній сфері [1, с. 59].

За змістом зазначені правовідносини можна поділити на такі види: 1) дозвільні відносини; 2) відносини ліцензування; 3) реєстраційні відносини; 4) посвідчувальні відносини.

Дозвільні відносини є публічно-правовими відносинами, які виникають (формуються) у зв'язку з тим, що використання окремих предметів, речовин, матеріалів, здійснення окремих видів діяльності, виробництв, робіт становить підвищену небезпеку для суспільства, що потребує відповідного порядку надання офіційних документів, здійснення контрольно-наглядової діяльності, складання відповідної звітності тощо з боку уповноваженого органу публічної влади.

Правоохоронні органи, як спеціальні державні органи, також наділені певними повноваженнями щодо видачі дозволів з окремих питань, які ми відносимо до дозвільної системи в широкому розумінні. Так, підрозділи Державної фіскальної служби України зокрема надають дозвіл на провадження митної брокерської діяльності, Національної поліції України – дозвіл на перевезення надгабаритних, великовагових вантажів, а підрозділи Державної міграційної служби України – дозвіл для виїзду громадянина України за кордон на постійне проживання. Втім, для забезпечення функціонування дозвільної системи у вузькому розумінні, встановленої на предмети та речовини, безконтрольне придбання, зберігання та використання яких може бути застосовано зі злочинною

метою, потягти серйозні негативні наслідки для громадських і державних інтересів, завдати шкоди громадському порядку, особистій безпеці громадян, у правоохоронних органах створюються спеціальні самостійні підрозділи. Зокрема, в Національній поліції України на сьогодні діє відділ контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи, який входить до структури Департаменту превентивної діяльності. Зазначеним підрозділом видаються, зокрема, дозволи: на придбання і перевезення вогнепальної зброї, боєприпасів, інших предметів, на які поширюється дозвільна система; на зберігання і носіння (реєстрація, перереєстрація) мисливської, холодної, пневматичної зброї, інших предметів, на які поширюється дозвільна система тощо.

Наступний вид правовідносин щодо надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності – *відносини ліцензування* – передбачають процедуру одержання суб'єктами господарської діяльності спеціального документа державного зразка (ліцензії – від латинського слова “*licentia*”, що означає “право, дозвіл”), який видається уповноваженим на те органом публічної адміністрації та в якому засвідчується право особи займатися певним видом господарської діяльності.

Порядок здійснення ліцензування регламентується Законом України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 2 березня 2015 р. № 222-VIII, у ст. 3 якого зокрема наголошується, що ліцензування виду господарської діяльності застосовується лише до такого виду, провадження якого становить загрозу порушення прав, законних інтересів громадян, життю чи здоров'ю людини, навколишньому природному середовищу та/або безпеці держави, і лише у разі недостатності інших засобів державного регулювання [2].

Відповідно до переліку органів ліцензування, затвердженого постановою Уряду від 5 серпня 2015 р. № 609, на правоохоронні органи України, що визначені органами ліцензування, покладаються повноваження щодо здійснення ліцензування таких видів господарської діяльності:

Міністерство внутрішніх справ України (в особі Національної поліції): виробництво та ремонт вогнепальної зброї невійськового призначення і боєприпасів до неї, холодної зброї, пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду, торгівля вогнепальною зброєю невійськового призначення та боєприпасами до неї, холодною зброєю, пневматичною зброєю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду; виробництво спеціальних засобів, заряджених речовинами слезоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продаж; охоронна діяльність;

Державна фіскальна служба України: виробництво і торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодовим, алкогольними напоями та тютюновими виробами;

Служба безпеки України: діяльність, пов'язана з розробленням, виготовленням, постачанням спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку та інших технічних засобів негласного отримання інформації (критерії належності та перелік технічних засобів негласного отримання інформації визначаються Кабінетом Міністрів України за поданням СБУ) [3].

Як вид правовідносин *державна реєстрація* (від латинського “*regestum*” – “внесене, записане”) являє собою письмовий запис або фіксацію іншим чином фактів, явищ, відомостей чи певних матеріальних об'єктів з метою їх державного обліку та контролю, засвідчення дійсності й надання їм законного (легітимного) статусу, а також вчинення інших реєстраційних дій, що здійснюються у зв'язку зі зверненням особи приватного права до уповноваженого органу.

Правоохоронні органи також наділені певними повноваженнями щодо здійснення державної реєстрації. Так, підрозділи Державної фіскальної служби України зокрема забезпечують: внесення до Єдиного державного реєстру обладнання для промислового виробництва сигарет та цигарок відомостей про таке обладнання; внесення установи (організації) до Реєстру неприбуткових організацій та установ; реєстрацію платника єдиного податку; реєстрацію розрахункових книжок тощо. Підрозділи Державної міграційної служби України зокрема здійснюють: реєстрацію місця перебування особи; реєстрацію місця проживання особи тощо.

Ще одним із видів адміністративних правовідносин між особами приватного права та правоохоронними органами щодо надання останніми адміністративних послуг слід визнати *посвідчувальні відносини*, котрі пов'язані з підтвердженням (посвідченням) певного юридичного статусу особи та/або факту. Роль підтвердження певного юридичного статусу або факту впливає зі значення цих правових інститутів для розвитку правових відносин та необхідності захисту прав і охоронюваних законом інтересів громадян та організацій.

У сфері правоохоронної діяльності підтвердження певного юридичного статусу особи та/або юридичного факту зокрема здійснюється: підрозділами Державної міграційної служби України (як-от: видача довідки про реєстрацію особи громадянином України; видача довідки про звернення за захистом в Україні; видача посвідки на постійне проживання тощо), підрозділами Державної фіскальної служби України (надання витягу з реєстру платників єдиного податку; надання статусу податкового резидента України; видача довідки про подану декларацію про майновий стан і доходи (податкову декларацію) тощо).

Слід наголосити, що закріплення демократичних правових стандартів взаємовідносин людини та держави в особі її органів потребує

реформування відповідних адміністративно-правових відносин з метою створення реального механізму забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Література

1. Циганов О.Г. Характеристика адміністративно-правових відносин щодо надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності / О.Г. Циганов // Правові та організаційні засади забезпечення державою правоохоронної функції: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 27 травня 2016 р.) – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. – С. 57-59.
2. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 2 березня 2015 р. № 222-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 23. – Ст. 158.
3. Про затвердження переліку органів ліцензування та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2015 р. № 609 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 68. – Ст. 2232.

*Цуркаленко Д.П.,
аспірант Донецького юридичного
інституту МВС України
Науковий керівник:
Мердова О.М.,
кандидат юридичних наук*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЕРАТИВНО-ПРОФІЛАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Європейський вибір України потребує від держави щоденного, послідовного і невинного руху до стандартів реальної демократії, правової держави та верховенства права, які базуються на неухильному забезпеченні прав та свобод людини. У вирішенні поставлених завдань важливу роль відіграють правоохоронні органи, зокрема, і Національна поліція України, основними завданнями діяльності, якої є забезпечення охорони прав та свобод людини, протидія злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку.

Нові умови, пов'язані з масштабними реформуваннями, недосконалість чинного законодавства, зростання кількості тяжких злочинів, значне загострення криміногенної обстановки в окремих регіонах, потребують від Національної поліції України більш активних та ефективних дій щодо протидії злочинності. Наразі, одним із інструментів попередження та протидії злочинності є проведення цільових оперативно-профілактичних операцій та комплексних оперативно-профілактичних відпрацювань, що здійснюються органами та підрозділами Національної поліції України, але на сьогодні зазначені заходи не виконують свої функції, непоодинокі випадки їх формального проведення, що спричиняє

їх низьку ефективність. Мають місце факти одночасного проведення органами й підрозділами Національної поліції цільових оперативно-профілактичних операцій та комплексних оперативно-профілактичних відпрацювань в певних сферах та напрямках оперативно-службової діяльності, що не виправдано відволікає значні сили та засоби, від реалізації їх повсякденних завдань. Все це, обумовлюється відсутністю належного нормативно-правового регулювання порядку і проведення зазначених оперативно-профілактичних заходів. Не дивлячись на те, що за останні два роки у сфері діяльності органів і підрозділів Національної поліції було прийнято ряд нових нормативно-правових актів, що відповідають концепції реформування правоохоронних органів та, внесено зміни до раніше прийнятих правових норм, окремі питання організаційно-правового регулювання діяльності поліції потребують удосконалення. Зокрема, це стосується і відомчих нормативно-правових актів з питань організації і проведення цільових оперативно-профілактичних операцій та комплексних оперативно-профілактичних відпрацювань. Так, на сьогоднішній день ці питання врегульовано наказом МВС України «Про вдосконалення організації і порядку проведення цільових оперативно-профілактичних операцій та комплексних оперативно-профілактичних відпрацювань» від 16 травня 2003 року №496 дск та наказом МВС України «Про організацію та порядок проведення оперативно-профілактичних заходів» від 04 липня 2008 року №324, положення яких чітко не визначають організаційно-правові засади проведення зазначених заходів, в окремих питаннях суперечать один одному, оперують чітко не визначеними поняттями. Зокрема, аналіз зазначених нормативно-правових актів дозволяє стверджувати, що фактично цільові операції та комплексні відпрацювання повторюють одне одного і чітко не розмежовуються: і перше, і друге є комплексом оперативно-розшукових та профілактичних заходів, що здійснюються органами і підрозділами Національної поліції відповідно до конкретних планів, не конкретизовано їх цілі, які є доволі схожими. При цьому на місцях, практичні працівники взагалі ототожнюють зазначені заходи. Підтвердженням цьому є офіційні звіти, в яких термін «оперативно-профілактичне відпрацювання», «цільова оперативно-профілактична операція» та «комплекс оперативно-профілактичних заходів» використовуються як ідентичні.

На нашу думку, необхідно відмовитися від вищевказаних дефініцій та нормативно закріпити лише поняття «оперативно-профілактична операція», яка у разі її належного адміністративно-правового регулювання, може стати ефективним інструментом не тільки попередження правопорушень, а виявлення і припинення протиправних проявів та боротьби із злочинністю.

З огляду на вищезазначене, вважаємо за доцільне розробку і прийняття на відомчому рівні Положення про організацію і порядок

проведення оперативно-профілактичних операцій підрозділами поліції, яке чітко врегулює питання організаційно-правових засад реалізації зазначеного дієвого інструменту попередження та протидії злочинності в Україні.

Червінчук А.В.,

*старший науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з
проблемних питань правоохоронної
діяльності Донецького юридичного
інституту МВС України,
кандидат юридичних наук*

ВИЯВЛЕННЯ ПОРУШЕНЬ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ В АВТОМАТИЧНОМУ РЕЖИМІ ЯК ПРИВІД ДЛЯ ПОРУШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

В умовах впровадження в Україні систем автоматичної фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху особливу увагу привертають питання механізму притягнення до відповідальності. Одним із вирішальних аспектів провадження у справах про адміністративні правопорушення виступає перша його стадія – порушення і з'ясування обставин справи про адміністративне правопорушення. Вона являє собою ланцюг логічно пов'язаних процесуально оформлених дій, спрямованих на досягнення єдиного процесуального результату, єдиної мети – підготовки справи про адміністративне правопорушення до її наступної стадії – розгляду.

Вважається, що стадія порушення справи має три етапи:

- а) офіційне отримання інформації про адміністративне правопорушення;
- б) з'ясування (дослідження) обставин справи;
- в) процесуальне оформлення результатів розслідування.

Таким чином, перший етап стадії порушення справи про адміністративне правопорушення починається з офіційної фіксації уповноваженим органом (посадовцем) фактичних даних, які в юридичній літературі називаються приводами для порушення справи про адміністративне правопорушення.

У Кодексі України про адміністративні правопорушення приводи для порушення справи про адміністративне правопорушення не знайшли свого законодавчого закріплення, їх вироблено наукою адміністративного права. На недоцільність нормативної фіксації системи приводів для порушення справи стосовно проступку вказує професор В.К. Колпаков: «Фіксація у законі приводів щодо порушення адміністративно-деліктної справи фактично виглядає переліком можливих носіїв інформації про проступок,

але він повинен бути або вкрай великим, або абстрактним. І у першому, і у другому випадку виконання ним своєї функції вимагатиме уточнень і коректив, що ускладнять роботу правозастосувача»[1].

Під приводом зазвичай розуміють інформацію про діяння, що має ознаки адміністративного правопорушення. Його правове значення для порушення справи про адміністративне правопорушення полягає в тому, що він викликає публічну діяльність уповноважених органів (посадовців), вимагає відповідної реакції на кожен сигнал про правопорушення. Саме привід для порушення справи і зумовлює застосування процесуальних норм.

Зазвичай приводами до порушення справ є:

- 1) звернення громадян;
- 2) повідомлення підприємств, установ, організацій;
- 3) статті, замітки і листи, опубліковані в пресі, передачі по радіо, телебаченню, кінохроніка;
- 4) матеріали, отримані в результаті оперативно-розшукової діяльності уповноважених на те органів і, які містять ознаки адміністративного правопорушення;
- 5) безпосереднє виявлення ознак адміністративного правопорушення;
- 6) заяви потерпілих, очевидців, родичів (як письмові, так і усні);
- 7) рапорти працівників поліції;
- 8) повідомлення судових органів, прокуратури[2].

Окрему увагу необхідно приділити процесу виявлення ознак правопорушення, оскільки саме це робить можливим порушення провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі (за допомогою технічних засобів, що дають змогу здійснювати фотозйомку або відеозапис та функціонують згідно із законодавством про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах).

Термін «виявлення» являється абстрактним, законодавчо невизначеним поняттям, але у разі фіксації адміністративного правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі, має вирішальне значення для порушення адміністративного провадження.

Як превентивний захід, поліція може застосовувати технічні прилади і технічні засоби, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису з метою попередження, виявлення або фіксування правопорушення, охорони громадської безпеки та власності, забезпечення безпеки осіб, а також забезпечення дотримання правил дорожнього руху[3]. Формування комплексом автоматичної фотовідеофіксації впорядкованої сукупності даних про подію, зафіксовану в зоні контролю, що містить ознаки правопорушення у сфері дорожньої безпеки, саме по собі не являється приводом для порушення провадження

у справі про адміністративне правопорушення. Лише після свідомого сприйняття та попередньої правової оцінки зафіксованих обставин дорожньої обстановки можна стверджувати про виявлення уповноваженим працівником поліції ознак адміністративного проступку.

Необхідним елементом порушення справи про адміністративне правопорушення є наявність достатніх даних, на основі яких встановлюються ознаки адміністративного проступку. Сукупність фактичних даних, що свідчать про ознаки адміністративного правопорушення, дозволяє зробити висновки про достатність підстав порушення справи про адміністративне правопорушення. У кожному конкретному випадку питання про достатність даних для порушення справи вирішується уповноваженим працівником поліції відповідно до його внутрішнього переконання на підставі інформаційних повідомлень, отриманих від комплексу автоматичної фотовідеофіксації.

Таким чином, тільки після офіційного отримання інформації про адміністративне правопорушення починається її перевірка, і якщо вона підтвердиться, посадова особа переходить до другого етапу стадії порушення провадження у справі – подальшого з'ясування обставин адміністративного правопорушення, або як ще його називають – до адміністративного розслідування.

Література

1. Колпаков В. К. Адміністративно-деліктний правовий феномен : [монографія] / В.К. Колпаков. – К. : Юіркком Інтер, 2004. – С. 418.
2. Дії та рішення підрозділів МВС України, що забезпечують безпеку дорожнього руху, в адміністративно-деліктному провадженні та їх оскарження : монографія / І.Д. Пастух, А.В. Червінчук. — К., 2015. — 227 с.
3. Про Національну поліцію. Верховна Рада України; Закон від 02.07.2015 № 580-VIII / Голос України від 06.08.2015 № 141-142.

Черниш Р.Ф.

*доцент кафедри правознавства
Житомирського національного
агроекологічного університету,
співробітник Управління СБ України
в Житомирській області,
кандидат юридичних наук*

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ “ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ”

Зважаючи на надшвидкий процес розвитку протягом останніх років інформаційно-комунікаційних технологій, увага значної кількості науковців зосереджена на проблематиці дослідження специфіки використання інформації у всіх сферах суспільного життя, у тому числі й у правовій.

В наш час інформація є однією з головних складових взаємодії особи та держави. Беручи до уваги реалії сьогодення, можливо прийти до висновку, що інформація стає важливим інструментом ведення “гібридної війни”, який дозволяє формувати громадську думку, виступає каталізатором протестного потенціалу тощо [11]. Тому, в контексті створення дієвого механізму забезпечення національної безпеки, інформаційна безпека займає одне з головних місць.

Зазначене дозволяє виокремити відносини, пов’язані з інформацією та інформаційною діяльністю, в самостійну галузь правового регулювання – інформаційне право.

Одним із перших, хто почав зазначати про формування в Україні на початку 90-х років XX ст. галузі інформаційного права, став В.С. Цимбалюк.

В подальшому питання поняття інформаційного права, як самостійної галузі, її предмету та методу правового регулювання, системи тощо стали об’єктом досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Зокрема, свої роботи вказаній сфері присвятили: В. Баскаков, В. Гавловський, М. Гуцалюк, В. Залізняк, В. Коваль, Б. Кормич, В. Ліпкан, О. Логінов, О. Мандзюк, А. Марущак, П. Матвієнко, К. Татарникова, В. Теремецький, В. Цимбалюк, Л. Харченко та інші.

При цьому, проаналізувавши їх науковий доробок, можливо прийти до висновку, що ними використовуються різні підходи до визначення поняття інформаційного права, а також відсутнє уніфіковане визначення його предмета та об’єкта.

Зокрема, на думку М. Рассолова, інформаційне право не є самостійною галуззю права, а є лише галузевою юридичною наукою, що формується й вивчає сукупність норм права, які регулюють інформаційні відносини в суспільстві та містять приписи, що стосуються інформаційної діяльності загалом [8]. Аналогічні погляди й у Д. Гетманцева, який зазначає що “... під терміном “інформаційне право” можливо розуміти галузь науки чи правову дисципліну, а не саму галузь права”, а також ототожнює “інформаційне право” з “інформаційним законодавством” [14, с. 89].

К. Беляков інформаційне право розглядає, як сукупність доктринальних положень юридичної науки та правових норм, що утворюють самостійний масив національного законодавства, норм міжнародного права, а також стан правової свідомості суб’єктів права в галузі інформаційної діяльності і відносин, пов’язаних із інформаційними ресурсами, функціонуванням інформаційно-телекомунікаційних систем, створенням та застосуванням інформаційних технологій, спрямованих на забезпечення безпечного задоволення інформаційних потреб громадян, їх організацій, держави та суспільства в цілому, забезпечення адекватної реакції юридичної системи на порушення встановлених законодавством норм в галузі інформатизації [2, с. 146].

В. Копилов розуміє під інформаційним правом “систему соціальних норм і відносин, що охороняються державою та виникають в інформаційній сфері – сфері виробництва, перетворення і споживання інформації” [5, с. 86-87].

О. Соснін зазначає, що інформаційне право є галуззю юридичної науки, що вивчає суспільні відносини в інформаційній сфері, їх закономірності й відображення у праві, правоохоронній і правозастосовній практиці, у суспільній правосвідомості [9, с. 101-102].

На відміну від зазначених поглядів, більшість представників наукової спільноти виокремлюють інформаційне право в якості самостійної галузі права.

Так, Л. Коваленко стверджує що інформаційне право – це галузь права, система соціальних норм, що впорядковує охоронювані державою суспільні відносини, які виникають в інформаційній сфері – сфері створення, перетворення й використання інформації [4, с. 150].

А. Марущак вважає, що інформаційне право – це галузь права, група правових норм, які регулюють суспільні відносини, що виникають з приводу встановлення режимів та параметрів суспільного обігу інформації, правового статусу, поведінки та зв’язків суб’єктів інформаційних процесів [6, с. 88].

Частина науковців, формулюючи поняття “інформаційне право”, включають до визначення всі терміни, що вміщують слова “інформаційне”, “інформація” тощо. При цьому, подекуди відбувається ототожнення понять “інформаційне право” та “інформаційне законодавство”.

Так, І. Бачило трактує інформаційне право, як сукупність доктринальних положень юридичної науки та правових норм Російської Федерації, що утворюють самостійний масив національного права, норм міжнародного законодавства, а також як стан правової свідомості суб’єктів права в галузі інформаційної діяльності й відносин, пов’язаних із інформаційними ресурсами, функціонуванням інформаційних мереж і систем в умовах застосування сучасних інформаційних технологій, спрямованих на забезпечення безпечного задоволення інформаційних потреб громадян, їх організацій, держави і суспільства загалом, забезпечення адекватної реакції юридичної системи на порушення встановлених законодавством правил у галузі інформації та інформатизації [1]. О. Марценюк відмічає: “Інформаційне право України виступає самостійною комплексною галуззю національного права, що вимагає теоретичного обґрунтування окремих інститутів інформаційного права при їх комплексному застосуванні в українській правовій системі, встановлення самостійного методу інформаційного права” [7, с. 219].

Досить цікавою із вказаного питання є точка зору В. Цимбалюка. Науковець зазначає, що методологічні підходи до визначення “універсального”, ключового формулювання поняття інформаційного права нині в українській юридичній науці знаходяться на стадії бурхливих

дискусій. Кожен поважаючий себе науковець намагається дати своє формулювання. Але, намагаючись досягнути всі аспекти цього права, більшість формулювань є досить об'ємними. З точки зору юридичної когнітології всі визначення є правильними, однак, при цьому вони мають один недолік: їх важко відразу відтворити по пам'яті, без "підглядання" у джерело. У методичному аспекті пропонується звернути увагу на навчальну складову: "пошкодувати" студентів, які вивчають інформаційне право, як навчальну дисципліну.

У зв'язку з цим, ним пропонується коротке, загальне (абстрактне) поняття інформаційного права у формулі – це право щодо інформації [10, с. 46].

Підсумовуючи вищевикладене, можливо прийти до висновку, що розвиток інформаційного права в Україні, як самостійної галузі, перебуває на початковому етапі свого розвитку. До цього часу серед науковців відсутні єдині (уніфіковані) підходи до трактування її понятійно-категоріального апарату, методологічного інструментарію, структури, системи, об'єкта, предмета та методу правового регулювання тощо.

На нашу думку, незважаючи на те, що інформаційне право є галуззю права, що лише формується, воно відіграватиме визначальну роль у подальшому розвитку суспільства та дозволить створити в Україні не формальний, а дієвий механізм захисту інформаційного суверенітету державу, в т.ч. в Інтернет-просторі.

Література

1. Бачило І.Л. Інформаційне право: роль та місце в системі права Російської Федерації / І.Л. Бачило // Держава і право. - 2001. - №2, - С. 34-40.
2. Беляков К. І. Інформатизація в Україні: проблеми організаційного, правового та наукового забезпечення: монографія. – К.: "КВІЩ", 2008. – 576 с.
3. Гетманцев Д. До питання про інформаційне право як самостійну галузь права України / Д. Гетманцев // Підприємство, господарство і право. - 2007. - №3, - С. 88-91.
4. Коваленко Л.П. Інформаційне право в Україні / Л.П.Коваленко // Проблеми законності. - 2012.-№ 119. - С. 148-156.
5. Копылов В.А. Информационное право : [учеб.] / В.А. Копылов. - 2-е изд., перераб. и доп. - М., 2003. - 512 с.
6. Марущак А. І. Інформаційне право: Доступ до інформації: навч.посіб. - К.: "КНТ", 2007. - 535 с.
7. Марценюк О.Г. Теоретико-методологічні засади інформаційного права України: реалізація права на інформацію : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / О.Г. Марценюк. - К., 2009. - 266 с.
8. Рассолов М.М. Информационное право : [учеб, пособ.] / М.М. Рассолов. - М., 1999.- 398 с.
9. Соснін О. Передумови формування в Україні інформаційного права / О. Соснін // Право України. -2005. -№ 11. - С. 99-103.
10. Цимбалюк В.С. Інформаційне право: концептуальні положення до кодифікації інформаційного законодавства: монографія / В.С. Цимбалюк – К.: Освіта України, 2011 . – 426 с.
11. Черниш Р.Ф. Міжнародно-правовий досвід використання соціальних мереж військовослужбовцями збройних сил та співробітниками правоохоронних органів /Р.Ф. Черниш// Порівняльно-аналітичне право – електронне наукове фахове видання

юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2016. – Вип. 6. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://pap.in.ua/6_2016/27.pdf.

Чорна В.Г.,

*доцент кафедри адміністративного
права і процесу Національної
академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Відповідно до ст. 259–266 КУпАП, передбачено такі заходи процесуального забезпечення.

Доставлення правопорушника – це примусовий захід (захід забезпечення провадження), що обмежує свободу дій і пересування особи. Під час доставлення особи її примушують прямувати (пішки або на транспорті) до поліції або до штабу з охорони громадського порядку.

Зазначений захід має такі особливості: – його застосовують із метою складання протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості його скласти на місці вчинення правопорушення; – застосувати цей захід можна лише відносно особи, яка вчинила адміністративний проступок; – доставляти особу можна винятково до поліції або до штабу з охорони громадського порядку; – здійснювати доставлення уповноважені здебільшого поліцейські та представники громадських формувань з охорони громадського порядку; – доставлення порушника має бути проведено в якомога коротший термін, а перебування в місці доставлення не може тривати понад одну годину.

Адміністративне затримання передбачає примусове, короточасне обмеження свободи дій (передусім пересування) громадян у вигляді утримання їх під наглядом у приміщенні поліції або іншому визначеному законодавством місці впродовж встановленого законом строку (ст. 263 КУпАП) із метою встановлення особи правопорушника, здійснення його перевірки за обліками, припинення протиправної поведінки, складання протоколу.

Правова допомога – надання правових послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини та громадянина, захисту цих прав і свобод, їх відновлення в разі порушення. Безоплатна правова допомога – правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел.

Адміністративний огляд є однією з адміністративних процедур. Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 31 Закону України «Про Національну поліцію», огляд є превентивним поліцейським заходом. Водночас цією нормою визначено також таку форму огляду, як поверхнева перевірка.

Статтею 34 Закону передбачено порядок здійснення поверхневої перевірки та огляду як фізичної особи, так і речей, транспортного засобу.

Поверхнева перевірка як превентивний поліцейський захід є здійсненням візуального огляду особи, проведенням по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальним оглядом речі або транспортного засобу.

Правовими підставами на здійснення особистого огляду та огляду речей особи є:

- 1) особа вчинила або вчиняє адміністративне чи кримінальне правопорушення;
- 2) особа має на собі характерні ознаки вчинення правопорушення;
- 3) є пряма вказівка від третьої особи стосовно того, що ця особа вчинила правопорушення;
- 4) наявне орієнтування поліцейських на схожу особу, яка вчинила правопорушення.

Таким чином, огляд речей, ручної кладі, багажу, знарядь полювання і лову риби, добутої продукції, транспортних засобів та інших предметів – дії, що супроводжують особистий огляд і спрямовані на виявленні заборонених предметів або обстеження об'єктів, що стосуються правопорушення.

Вилучення речей і документів. Підставою застосування вилучення речей і документів може бути лише вчинене адміністративне правопорушення, провадження щодо якого вже розпочато відповідними первинними процесуальними діями (протоколами про адміністративне правопорушення, адміністративне затримання). Такий захід має декілька цілей: припинювальну, попереджувальну та доказову, хоча законодавець основним призначенням вилучення вважає припинення протиправних дій. Зазвичай вилучення лише тих речей, що стали знаряддями здійснення або предметами адміністративного правопорушення, відбувається саме в момент учинення адміністративного делікту й має припинювальне призначення. Водночас вилучені предмети можуть використовувати і як докази. Вилучення нерозривно пов'язане з іншими адміністративно-процесуальними діями, спрямованими на припинення адміністративних проступків.

Вилученню підлягають: зброя, боєприпаси, вибухові, отруйні, наркотичні речовини, гроші, цінні папери, ювелірні вироби, гральні карти, спиртні напої, тютюнові вироби, сірники, медикаменти, не дозволені до вживання медичними працівниками; документи, колючі, ріжучі предмети, скляний посуд, а також інші предмети, збереження яких не допускається, або речі, які можуть засвідчити можливу причетність особи до вчинення злочину або правопорушення.

Тимчасове вилучення посвідчення водія на транспортний засіб здійснюють поліцейські. За наявності підстав вважати, що водій вчинив порушення, за яке, відповідно до КУпАП, може бути накладено

адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, працівник уповноваженого підрозділу тимчасово вилучає посвідчення водія до набрання законної сили постановою в справі про адміністративне правопорушення, але не більше ніж на три місяці з моменту такого вилучення, видаючи тимчасовий дозвіл на право керування транспортними засобами. Про тимчасове вилучення посвідчення водія роблять запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

У разі наявності підстав вважати, що водій учинив правопорушення, передбачені ч. 1–7 ст. 121, ч. 3 ст. 122 (у частині порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху), ст. 122⁵, 124, 126, ч. 1–4 ст. 130, ст. 132¹, 206¹ КУпАП, працівник уповноваженого підрозділу, що забезпечує безпеку дорожнього руху, *тимчасово затримує транспортний засіб* шляхом блокування або доставляє його для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку, що дозволено винятково в разі, якщо розміщення затриманого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху (коли розміщення затриманого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху), зокрема за допомогою спеціального автомобіля – евакуатора, у тому числі тих, що належать підприємствам, установам та організаціям, які провадять діяльність, пов'язану з транспортуванням транспортних засобів, і з якими територіальний орган Національної поліції уклав в установленому порядку договори.

Строк затримання транспортного засобу обчислюється з моменту винесення постанови в справі про адміністративне правопорушення, складення протоколу про адміністративне правопорушення або акта огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, а строк зберігання – з моменту доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку.

Транспортний засіб може бути тимчасово затриманий на строк до вирішення справи про адміністративне правопорушення, але не більш як на три дні з дати такого затримання.

Відсторонення осіб від керування транспортними засобами, річковими та маломірними суднами, огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, які знижують їх увагу та швидкість реакції.

Особи, які керують транспортними засобами, річковими або маломірними суднами і щодо яких є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, підлягають відстороненню від керування цими транспортними засобами, річковими або маломірними суднами та оглядові на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування

під впливом лікарських препаратів, котрі знижують їх увагу та швидкість реакції.

Ознаками алкогольного сп'яніння є: запах алкоголю з порожнини рота; порушення координації рухів; порушення мови; виражене тремтіння пальців рук; різка зміна забарвлення шкірного покриву обличчя; поведінка, що не відповідає обстановці.

Ознаками наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, є: наявність однієї чи декількох ознак стану алкогольного сп'яніння (за винятком запаху алкоголю з порожнини рота); звужені чи дуже розширені зіниці, які не реагують на світло; сповільненість або навпаки підвищена жвавість чи рухливість ходи, мови; почервоніння обличчя або неприродна блідість.

Огляд на стан сп'яніння здійснюють:

1) поліцейські; 2) лікар закладу охорони здоров'я (у сільській місцевості за відсутності лікаря – фельдшер фельдшерсько-акушерського пункту, який пройшов спеціальну підготовку).

Привід полягає в примусовому супроводженні особи, до якої його застосовують, особою, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, до місця її виклику в зазначений в ухвалі час.

Рішення про здійснення приводу приймають: під час досудового розслідування – слідчий суддя за клопотанням слідчого, прокурора або з власної ініціативи, а під час судового провадження – суд за клопотанням сторони кримінального провадження, потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюють провадження, або з власної ініціативи. Рішення про здійснення приводу приймають у формі ухвали.

Привід можуть застосовувати відносно підозрюваного, обвинуваченого або свідка. Привід свідка не може бути застосовано до неповнолітньої особи, вагітної жінки, інвалідів I або II груп, особи, яка одноосібно виховує дітей віком до шести років або дітей-інвалідів, а також осіб, які згідно з КУпАП не можуть бути допитані як свідки.

Чорний С.В.,

заступник начальника відділу
оброблення інформації РА Укрбюро
Інтерполу

ІНТЕРПОЛ ТА ЄВРОПОЛ: ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Одночасно з еволюцією і прогресом у всіх сферах життєдіяльності, світ в якому ми живемо стає дедалі тіснішими, особливо Європа. Таке поняття як «кордон» вже не має колишнього значення. Міждержавні кордони вже не є непрохідними перешкодами, що відокремлюють народи один від одного. Таким чином, все, що полегшує життя звичайних громадян, полегшує і діяльність злочинців.

В час, коли обмеження в міжнародних поїздках були спрощені, а засоби пересування та зв'язку були модернізовані, можливості міжнародної злочинності істотно зросли. Економічний і соціальний розвиток сучасного суспільства, впровадження нових складових елементів, безупинно відкривають нові можливості для міжнародної злочинності. З метою подолання такого негативного кримінального явища як злочинність свого часу були створені Міжнародна організація кримінальної міліції Інтерпол, а пізніше міжнародний правоохоронний орган Європол.

Система Інтерполу еволюціонувала протягом багатьох років. Його роль полягає в забезпеченні та розвитку міжнародного поліцейського співробітництва, а діяльність спрямована на захист і дотримання прав людини, створення служб, які сприяли попередження та припиненню злочинів.

Співпраця країн-учасниць Інтерполу та Європолу заснована на принципах поваги національного суверенітету (що, безумовно, виключає існування «оперативних підрозділів Інтерполу», уповноважених можливістю здійснювати міжнародне розслідування) і невторчання в справи політичного, військового, релігійного чи расового характеру. Інший, не менш важливий принцип, є те, що співпраця не повинно бути обмежено мовними або географічними бар'єрами, і всі країни-члени рівнозначно і рівноправно повинні мати доступ до наданих послуг. Усі державні служби, відповідальні за кримінальну поліцейське переслідування, а так само регіональні і федеральні служби мають можливість співпрацювати зі своїми колегами з інших країн за допомогою Інтерполу.

Міжнародна організація кримінальної поліції Інтерпол допомагає країнам скоординувати зусилля в боротьбі і з багатьма іншими загально-кримінальними злочинами. Для кожної країни характерна своя певна група злочинів, які проходять через Національне центральне бюро Інтерполу. Такі групи злочинів залежать, насамперед, від соціально-економічного розвитку країни, її географічного положення і «злочинних традицій». При цьому слід визнати головною причиною різноманітності злочинів соціально-економічний фактор.

Таким чином, як показує практика, Національне центральне бюро Інтерполу України стоїть на сторожі інтересів своєї держави, у тому числі й економічних, і вносить свій посильний внесок у справу міжнародної боротьби зі злочинністю.

Взаємодія правоохоронних органів України з компетентними органами зарубіжних держав щодо вирішення питань боротьби із злочинністю, що має транснаціональний характер або виходить за межі країни, здійснюється лише через Національне центральне бюро Інтерполу. Міністерство внутрішніх справ виступає як Національне центральне бюро Інтерполу. В структурі самого Міністерства діє орган, який є так би мовити координаційним центром – проміжною ланкою, через яку здійснюється

безперервний зворотній зв'язок Міжнародної організації кримінальної поліції «Інтерпол» та Національного центрального бюро «Інтерпол» в Україні – Робочий апарат Укрбюро «Інтерпол», в складі якого функціонує відділ взаємодії з Європолем [1].

Робочий апарат Укрбюро «Інтерпол» забезпечує співробітництво правоохоронних органів України та зарубіжних країн як у цілому, так і в окремих напрямках боротьби із злочинністю та терористичною діяльністю та надає можливості для підготовки та надсилання ініціативних запитів за кордон; підготовки та надсилання відповідей на запити зарубіжних правоохоронних органів; обміну оперативно-розшуковою, оперативно-довідковою та криміналістичною інформацією про підготовку та вчинення злочинів та причетних до них осіб, а також архівною та, в окремих випадках, процесуальною інформацією; обміну досвідом роботи, законодавчими та іншими нормативними актами, учбово-методичною літературою з питань діяльності правоохоронних органів; обміну науково-технічною та іншою інформацією з питань боротьби із злочинністю.

Одним з пріоритетних напрямків діяльності НЦБ Інтерполу в Україні залишається боротьба із злочинами, які мають міжрегіональний характер і вчинені із застосуванням вогнепальної зброї та вибухових речовин, незаконним обігом важких наркотиків, нелегальною міграцією, тобто можуть бути пов'язані із терористичними загрозами [2].

Органами управління Міжнародної організації кримінальної поліції «Інтерпол» є Генеральна асамблея, Виконавчий комітет, Генеральний секретаріат, Національне центральне бюро, радників та комісію з контролю за файли Інтерполу.

Ще однією міжнародною організацією в боротьбі з організованою злочинністю є Європол. Злочинці, особливо професійні, стають все більш активними у Європі. У всіх Європейських країнах, статистика показує тенденцію росту за кількістю і тяжкості злочинів, пов'язаних з розкраданнями, актів насильства, споживання наркотиків і злочинів, скоєних неповнолітніми. Учасники європейських регіональних з'їздів, організованих Інтерполом, відзначають з року в рік зростання злочинності і незаперечний вплив злочинних угруповань. Завдяки деяким географічним чинникам, Європа стає незаконною транзитною зоною наркотичних засобів, де одночасно, зростає споживання наркотиків.

Беручи до уваги ситуацію, що склалася, саме в Європі було внесено пропозицію створити між членами Європейського Союзу спеціальний міжнародний правоохоронний орган Європол. Метою Європолу є підтримка та посилення діяльності компетентних органів держав-членів та їх взаємного співробітництва у запобіганні організованої злочинності, тероризму та інших тяжких форм злочинності, які зачіпають два або більше члена-учасника, і в боротьбі з цими явищами.

Рішення про створення Європолу було прийнято країнами Євросоюзу 19 років тому шляхом підписання Маастрихтської угоди про

Європейський союз від 8 лютого 1992 року. Даною угодою передбачалося створення у структурі Європейського Союзу Європолу.

Європейське поліцейське відомство (Європол) - правоохоронна установа, яка призначена для надання практичного сприяння та інформаційної підтримки на європейському рівні заходам поліцейських органів держав у сфері боротьби:

- 1) з транснаціональною організованою злочинністю,
- 2) з міжнародним тероризмом, а також
- 3) з «іншими тяжкими формами злочинності» міжнародного характеру: торгівлею наркотиками, відмиванням грошей і т.д. (всього 24 категорії злочинних діянь).

Європол створений і функціонує в рамках організації «Європейський Союз». Його діяльність поширюється на територію 27 держав-членів. Однак як установа з правами юридичної особи Європол уповноважений встановлювати співпрацю з країнами, які не входять в Європейський Союз («третіми») державами, а також з міжнародними організаціями та установами, включаючи Інтерпол.

5 жовтня 2010 року Верховна Рада України ратифікувала Угоду між Україною та Європейським поліцейським офісом про стратегічну співпрацю. Угодою передбачено посилення співробітництва держав — членів Європейського Союзу, які діють через Європол, з Україною щодо запобігання серйозних форм міжнародної злочинності, їхнього виявлення, припинення та розслідування, зокрема шляхом обміну стратегічною та технічною інформацією. Передбачено, що Україна призначає Міністерство внутрішніх справ діяти в якості національного контактного пункту між Європолом та іншими компетентними органами України. Засідання на високому рівні між Європолом та компетентними органами України проводяться регулярно для обговорення питань, які стосуються цієї угоди і співробітництва в цілому. Контактний пункт, призначений Україною, і той, який призначений Європолом, проводять між собою регулярні консультації з питань політики і питань, які представляють взаємний інтерес, з метою виконання їхніх завдань і координації відповідних дій. Обмін інформацією, яка визначається угодою, здійснюється тільки на передбачених нею умовах. Інформація, обмін якою здійснено згідно з договором, використовується тільки для цілей угоди і під час розслідування, кримінального переслідування, запобігання кримінальному правопорушенню і процесуальним діям, що пов'язані з кримінальними справами. Обмін інформацією не стосується питань взаємного надання правової допомоги у кримінальних справах. У результаті цього ніякі положення угоди не перешкоджають положенням будь-якої угоди про надання взаємної правової допомоги, здійснення робочих контактів правоохоронних органів або будь-яким іншим угодам або домовленостям щодо обміну інформацією між Україною і будь-якою державою — членом

Європейського Союзу, не стосуються їх жодним чином і не впливають на них.

Європол обробляє інформацію і відомості, у тому числі персональні дані. Європол створює Інформаційну систему Європолу і робочі картотеки з метою аналізу і керує цією системою і цими картотеками.

В Інформаційній системі Європолу можуть оброблятися винятково дані, необхідні для виконання функцій Європолу. Включаються дані відносяться:

а) осіб, які відповідно до національного права відповідної держави-члена підозрюються у вчиненні злочину або співучасті в злочині, підвідомчого (-ом) Європолу, або які були засуджені за подібний злочин;

б) осіб, щодо яких існують конкретні ознаки або вагомі підстави вважати відповідно до національного права відповідної держави-члена, що вони будуть вчинювати злочини, підвідомчі Європолу.

У тій мірі, в якій це необхідно для виконання своїх функцій, Європол може зберігати, змінювати і використовувати в робочих картотеках з метою аналізу дані про підвідомчих йому злочинах. Ці робочі картотеки з метою аналізу можуть містити дані про наступні категорії осіб:

а) особи, які відповідно до національного права відповідної держави-члена підозрюються у вчиненні злочину або співучасті в злочині, підвідомчого (-ом) Європолу, або які були засуджені за подібний злочин та про осіб, щодо яких існують конкретні ознаки або вагомі підстави вважати відповідно до національного права відповідної держави-члена, що вони будуть вчинювати злочини, підвідомчі Європолу; б) особи, які можуть бути згодом викликані для дачі свідчень у рамках розслідувань, що відносяться до досліджуваних злочинів, або в рамках подальших кримінальних переслідувань; в) особи, які стали жертвами одного з розглянутих злочинів або щодо яких існують певні факти, що дозволяють вважати, що вони могли б бути жертвами подібного злочину; г) контактні або супроводжуючі особи, і д) особи, що можуть надати інформацію про розглянуті злочинах. Подібні картотеки створюються з метою аналізу, визначається як збір, обробка або використання даних з метою надати підтримку кримінальних розслідувань.

Органами управління Європолу є: а) Адміністративна рада; б) Директор [3].

Отже, Інтерпол і Європол - це різні міжнародні правоохоронні організації. І якщо в Інтерпол входить більшість держав незалежно від їх приналежності до європейського співтовариства, то Європейська поліцейська організація (Європол) - це правоохоронний орган Європейського союзу, учасниками якого є лише члени Європейського Союзу, метою створення є сприяння у підвищенні ефективності взаємодії компетентних органів країн-членів Європейського Союзу у боротьбі з міжнародною організованою злочинністю.

Література

1. Офіційна інформація Міністерства внутрішніх справ // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mvs.gov.ua>
2. Інтерпол. Міжнародна організація кримінальної поліції : Навчальний посібник/ Старжинський В.С., Старжинський СВ., Хотенець П.В. - Харків: Бурун Книга, 2006. - 112 с.
3. Маастрихтський договір от 7 февраля 1992 года : <http://ru.wikipedia.org>

*Шпак Н.А.,
аспірант кафедри
адміністративного права і процесу
та митної безпеки Університет
державної фіскальної служби
України*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ У ПРОЦЕСІ НАДАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ДЕРЖАВНОЮ СЛУЖБОЮ З ПИТАНЬ ГЕОДЕЗІЇ, КАРТОГРАФІЇ ТА КАДАСТРУ УКРАЇНИ

Сучасне реформування публічної адміністрації сприяє впровадженню сервісної моделі відносин у всіх без винятку сферах діяльності суб'єктів публічного адміністрування, в тому числі й земельної сфери, наближенню до потреб конкретної фізичної або юридичної особи, суттєвому підвищенню якості обслуговування населення, спрощенню різноманітних адміністративних процедур за допомогою інноваційних форм адміністрування.

Значним кроком у формуванні інституту адміністративних послуг в Україні стало прийняття Закону України «Про адміністративні послуги» (далі – Закон) з метою створення доступних та зручних умов для реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб щодо отримання адміністративних послуг, запобігання проявам корупції під час надання адміністративних послуг [1].

Відповідно до статті 1 Закону адміністративна послуга – це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону [2].

Одним із перших органів публічної адміністрації, який запровадив систему надання електронних адміністративних послуг є Державна служба з питань геодезії, картографії та кадастру України (далі – Держгеокадастр України).

Незважаючи на значну увагу науковців до проблем надання адміністративних послуг, безпосередньо «безконтактні» електронні адміністративні послуги, які надаються Держгеокадастром України, не

були предметом окремого вивчення, що і актуалізує запропоноване дослідження.

Слід зазначити, що колективом науковців (І. Коліушко, В. Тимошук, О. Банчук та інші) було визначено основні корупційні ризики під час надання адміністративних послуг, та встановлено, що одним із найбільших корупційних ризиків у цій сфері є можливість (а часто – вимушеність) особистого спілкування (контакту) приватної особи – споживача адміністративної послуги з посадовою особою уповноваженого органу, яка надає адміністративну послугу (вирішує справу по суті або готує проект рішення) [3].

Вважаємо найбільш перспективним способом розв’язання окресленої проблеми може визнати надання «безконтактних» електронних адміністративних послуг, які виключають прямий контакт між заявником і чиновником, який надає конкретну послугу.

Левченко О. В. визначив передумови формування та запровадження інституту безконтактних (електронних) адміністративних послуг, які надаються Держгеокадастром України, які можна поділити на дві групи: організаційні та нормативні. Серед організаційних передумов можна виділити: адаптацію вітчизняного законодавства до законодавства Європейського Союзу; реформу сектору публічного адміністрування й державної служби та розвиток електронного урядування. До нормативних передумов слід віднести: законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, які закріплюють правовий статус суб’єктів надання адміністративних послуг, в тому числі й електронних; порядок надання таких послуг; а також норми програмного характеру, що визначають вектори подальшого розвитку електронного урядування в цілому в Україні та модернізацію надання безконтактних адміністративних послуг, зокрема [4, с. 82].

Основними недоліками «безконтактних» адміністративних послуг є такі як: недостатність способів ідентифікації та автентифікації; низький рівень довіри суб’єктів звернення до них; низький рівень інформаційно-технологічної інфраструктури.

До ознак безконтактних адміністративних послуг Держгеокадастру України відносяться: електронна форма звернення за одержанням послуги; надання послуги здійснюється через Єдиний державний портал адміністративних послуг та інтегровану електронну систему Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру; доступ до адміністративної послуги здійснюється за допомогою Публічної кадастрової карти України (map.land.gov.ua); обов’язкова ідентифікація суб’єкта звернення (перегляд, копіювання та роздрукування інформації про власників земельної ділянки, суб’єктів речового права на земельну ділянку, державну реєстрацію права власності на земельну ділянку, сервітут земельної ділянки, права постійного користування, права оренди (суборенди) земельною ділянкою; емфітевзис; суперфіцій), здійснюються за умови ідентифікації особи (фізичної або юридичної), яка отримує

доступ до інформації, з використанням електронного цифрового підпису чи іншого альтернативного засобу ідентифікації особи. Щодо інших послуг встановлюється анонімний перегляд, копіювання та роздрукування інформації, яка надається безоплатно, на основі поширених веб-оглядачів та редакторів, без необхідності застосування спеціально створених для цього технологічних та програмних засобів); оплата за надання адміністративної послуги здійснюється суб'єктами звернення дистанційно, в електронній формі; отримання суб'єктами звернення результатів надання адміністративної послуги здійснюється за допомогою засобів телекомунікаційного зв'язку [4, с. 82]. На підставі окреслених вище ознак Левченко О.В. сформулював, вдалу дефініцію «безконтактні адміністративні послуги Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру» – адміністративні послуги, що надаються в електронній формі на підставі електронного звернення особи через Єдиний державний портал адміністративних послуг або відповідну інтегровану електронну систему, в тому числі за допомогою Публічної кадастрової карти України, з обов'язковою ідентифікацією суб'єкта звернення [5, с. 75].

Подальший розвиток «безконтактних» адміністративних послуг знаходить своє відображення у плані Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру з виконання заходів щодо запобігання корупції в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 жовтня 2016 р. № 803-р [6]. Відповідно до якого передбачено комплекс із виконання заходів щодо запобігання корупції, а саме в частині делегування повноважень з надання «безконтактних» адміністративних послуг шляхом децентралізації такої послуги, в тому числі, й стороннім суб'єктам (сертифікованим інженерам-землевпорядникам, саморегульованим організаціям).

Комплекс заходів передбачає: надання сертифікованим інженерам-землевпорядникам повноважень щодо внесення відомостей до Державного земельного кадастру із наданням витягів з нього на підтвердження внесення таких відомостей; надання саморегульованим організаціям у сфері землеустрою повноважень з проведення громадської експертизи, певних видів документації із землеустрою; запровадження екстериторіальності погодження проектів землеустрою щодо відведення земельної ділянки територіальними органами Держгеокадастру України та публічності процедури їх погодження.

Серед вказаних заходів вже запроваджено екстериторіальність погодження проектів землеустрою, в тому числі, і через надання цієї адміністративної послуги безконтактно, про що було згадано вище.

Даний комплекс заходів спрямований на виключення корупційної складової під час надання послуг у сфері ведення Державного земельного кадастру та надання відповідної інформації з нього, а також зниження корупційних ризиків та забезпечення прозорості і неупередженості при погодженні та проведенні експертизи

документації із землеустрою. Разом із тим, зрозуміло, що цими кроками окреслена проблема не вичерпується та потребує подальшого теоретичного опрацювання з урахуванням перших практичних результатів.

Література

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про адміністративні послуги» від 09.11.2011 р. (реєстр. 9435) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=41734
2. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>
3. Корупційні ризики надання адміністративних послуг та контрольно-наглядової діяльності в Україні [Текст] / І. Коліушко, В. Тимошук, О. Банчук та ін.; Центр політико-правових реформ, Фонд «Демократичні ініціативи». – К. : Москаленко О. М. ФОП, 2009. – 196 с.
4. Левченко О. В. Безконтактні адміністративні послуги, що надаються Державною службою України з питань геодезії, картографії та кадастру : нормативне забезпечення, ознаки поняття та різновиди / О. В. Левченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 6. – Т. 2. – С. 79–83.
5. Безконтактні адміністративні послуги Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру : питання теорії та практики : Монографія / О. Ю. Дрозд, О. В. Левченко. – Київ : Науково-дослідний інститут публічного права, 2016. – 200 с.
6. Про затвердження плану Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру з виконання заходів щодо запобігання корупції в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 жовтня 2016 р. № 803-р : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://land.gov.ua/info/plan-derzhavnoi-sluzhby-ukrainy-z-pytan-heodezii-kartohrafi-ta-kadastru-z-vykonannia-zakhodiv-shchodo-zapobihannia-koruptsii-v-ministerstvakh-inshykh-tsentralnykh-orhanakh-vykonavchoi-vlady-zatve/>

Шруб І.В.,

*доцент кафедри адміністративної діяльності Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, майор поліції*

ПОВНОВАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ СПОСОБУ ЖИТТЯ СУБ'ЄКТІВ ДЕКЛАРУВАННЯ

Аналізуючи положення Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – НАЗК), щодо здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування, які закріплені в ст. 51 Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон), деякі науковці та політики наголошують на їх невідповідності Конституції України, зокрема статтям 8, 19, 21, 28, 32, 41, 57, 58, 61, 64 та 68. Провівши ґрунтовний аналіз

правового статусу Національного агентства, його завдань та функцій, можна зробити висновок про необґрунтованість такого підходу.

У першу чергу, не можна погодитись із твердженням тих науковців, які ототожнюють повноваження Національного агентства щодо здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування із слідчими (розшуковими) діями. Як правило, висновок про таку тотожність робиться лише на підставі аналізу визначень «моніторингу», які містяться в різноманітних тлумачних словниках. Водночас, такі визначення не відповідають сучасній законодавчій техніці. Річ у тім, що на сьогодні термін «моніторинг» зустрічається не в одному десятку нормативно-правових актів і в кожному з них несе різне смислове навантаження. Наприклад:

- в Законі України від 25.06.1992 р. «Про ветеринарну медицину»: моніторинг – система та процедура спостережень за ветеринарно-санітарним станом об'єктів ветеринарно-санітарного контролю та нагляду;
- в Законі України від 05.04.2001 р. «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні»: моніторинг – діяльність емітента/еквайра щодо контролю за операціями, які здійснюються із застосуванням електронних платіжних засобів, з метою виявлення та запобігання помилковим та неналежним переказам;
- в Постанові КМУ від 18.02.2016 р. № 137 «Про затвердження Порядку адміністрування Аналітично-інформаційної платформи електронної верифікації та моніторингу»: моніторинг – комплекс заходів щодо проведення аналізу інформації, отриманої в процесі верифікації, про зміни, які можуть впливати на можливість отримання державних виплат;
- в Постанові КМУ від 23.09.1993 р. № 785 «Про затвердження Положення про державний моніторинг навколишнього природного середовища»: оперативний (кризовий) моніторинг навколишнього природного середовища — це спостереження спеціальних показників на цільовій мережі пунктів у реальному масштабі часу за окремими об'єктами, джерелами підвищеного екологічного ризику в окремих регіонах, які визначено як зони надзвичайної екологічної ситуації, а також у районах аварій із шкідливими екологічними наслідками з метою забезпечення оперативного реагування на кризові ситуації та прийняття рішень щодо їх ліквідації, створення безпечних умов для населення.

Це далеко не повний перелік нормативно-правових актів, в яких можна знайти визначення такого поняття, як «моніторинг». Зокрема, офіційно закріплені такі визначення: «моніторинг вод», «моніторинг лісів», «моніторинг земель», «моніторинг проекту», «моніторинг закупівель», «моніторинг ризику клієнта», «моніторинг аграрного ринку», «моніторинг державної допомоги», «моніторинг атмосферного повітря», «національний моніторинг», «моніторинг навчальної літератури»,

«моніторинг надзвичайних ситуацій», «фінансовий моніторинг» та ще багато подібних визначень.

Аналіз повноважень, якими наділені органи та посадові особи, що здійснюють всі перераховані вище види моніторингу, дає підстави для однозначного висновку про те, що сам по собі «моніторинг» не має абсолютно нічого спільного із оперативно-розшуковою та контррозвідувальною діяльністю, а тим більше, із слідчими (розшуковими) діями.

Такий висновок підтверджується також міжнародною практикою застосування терміну «моніторинг». Так, наприклад, в Модельному законі «Основи законодавства про антикорупційну політику», який був прийнятий Міжпарламентською асамблеєю країн-учасників СНД 15.11.2003 р., закріплено визначення «антикорупційного моніторингу». Зокрема, під ним пропонується розуміти нагляд, аналіз, оцінку та прогноз корупційних правопорушень, корупційних факторів, а також заходів реалізації антикорупційної політики. В ст. 15 Модельного закону детально прописано завдання та порядок здійснення антикорупційного моніторингу, який не має нічого спільного ані з кримінально-процесуальною, ані з оперативно-розшуковою діяльністю.

Висновок про тотожність моніторингу способу життя суб'єктів декларування та слідчих (розшукових) дій не узгоджується також із законодавчим розумінням таких дій. Так, згідно ст. 223 КПК України, слідчі (розшукові) дії є діями, спрямованими на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні. Підставами для проведення слідчої (розшукової) дії є наявність достатніх відомостей, що вказують на можливість досягнення її мети.

Моніторинг способу життя суб'єктів декларування, як впливає з дослівного тлумачення змісту ст. 51 Закону, Національне агентство проводить до відкриття кримінального провадження, а не після нього. І лише в разі виявлення за результатами моніторингу способу життя ознак корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, Національне агентство інформує про них спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції (абз. 2 ч. 4 ст. 51 Закону).

Моніторинг способу життя суб'єктів декларування не можна також ототожнювати із оперативно-розшуковою діяльністю. Так, згідно ст. 2 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18.02.1992 р., оперативно-розшукова діяльність – це система гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів. Дослівний аналіз повноважень Національного агентства та його членів, які закріплені в другому розділі Закону, дає підстави стверджувати, що подібного роду засоби в їх діяльності не використовуються.

Крім того, ст. 9 Закону «Про оперативно-розшукову діяльність» закріплює цілу низку гарантій законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності. По-перше, це заведення оперативно-розшукової справи в кожному випадку наявності підстав для проведення оперативно-розшукової діяльності. Без заведення оперативно-розшукової справи проведення оперативно-розшукових заходів забороняється, крім випадку необхідності проведення перевірки осіб у зв'язку з допуском їх до державної таємниці, а також до роботи з ядерними матеріалами та на ядерних установках. По-друге, це необхідність отримання дозволу слідчого суді на проведення оперативно-розшукових заходів, які порушують права та свободи людини та юридичних осіб.

Таким чином, узагальнюючи викладене вище, можна зробити висновок, що за своєю сутністю та змістом визначені в Законі повноваження Національного агентства з питань запобігання корупції щодо здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування, розгляду повідомлень викривачів, у тому числі анонімних, а також захисту прав та інтересів викривачів, забезпечення їх безпеки не слід ототожнювати з оперативно-розшуковою чи контр розвідувальною діяльністю, а також зі слідчими (розшуковими) діями.

Штикер Я.Ю.,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

ЩОДО РОЗУМІННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДОЗВІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Створення високоефективного апарату публічного управління наразі стає все більш актуальним, оскільки країні потрібно адаптуватись до змін, що відбуваються як у внутрішньому середовищі, так і в зовнішньополітичних процесах, і як результат потребує вирішення комплексу проблем, серед яких є і проблема формування ефективних механізмів публічного управління у сфері регулювання земельного ресурсу країни за основними напрямками: використання, охороною та обігом земель сільськогосподарського призначення. Інституційне забезпечення формування механізмів публічного управління земельно-ресурсного потенціалу на сьогодні залишається явно недостатнім, враховуючи те, що трансформація інституту власності на землю, яка відбулась в Україні у процесі земельної реформ, так і не призвела до формування ефективної ринково орієнтовної системи землекористування [1].

Особливої уваги в цьому аспекті вимагає розуміння адміністративно-правових інструментів дозвільної діяльності у сфері земельних відносин.

Відразу зазначимо, що на сьогодні сучасна правова доктрина не оперує таким поняттям як «інструменти», а використовує категорії «форми державного управління».

Якщо звернутись до європейського досвіду розуміння сутності та змісту відповідної проблематики, то слід відзначити, що у європейських країнах не вживаються такі категорії, як «форми державного управління», «форми управлінської діяльності», «правові» або «неправові форми управління» та «форми публічного адміністрування». Натомість, з аналізу європейської літератури можна зробити висновок, що для позначення нормативних та адміністративних актів публічної адміністрації, адміністративних договорів тощо широко використовується категорія «інструменти діяльності публічної адміністрації».

В. О. Хоменко наголошує про недоцільність використання терміну «форми державного управління», оскільки це зумовлено із євроінтеграційними процесами, які відбуваються в нашій державі [2, с. 44].

Так, відповідно до Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [3] наша держава взяла на себе зобов'язання наблизити зміст своїх нормативно-правових актів до змісту актів Європейського Союзу. Таке зобов'язання розповсюджується і на понятійний апарат адміністративного права, який є основою будь-якого акта. В країнах ЄС відсутні такі категорії як «форми державного управління», «індивідуальні акти управління», «нормативні акти управління». Це зумовлює необхідність оновлення вітчизняної термінології та наближення її до Європейської [2, с. 44].

Варто вказати позицію І. В. Патерило, яка до інструментів діяльності публічної адміністрації відносяться лише ті інструменти, що призводять до юридичних наслідків – виникнення, зміни та припинення адміністративно-правових відносин, та можуть бути предметом адміністративного позову. До них зараховуються, з огляду на європейську практику: нормативні акти публічної адміністрації, адміністративні акти, адміністративні договори, акти-плани та акти-дії [4, с. 175].

У свою чергу, І. В. Патерило виокремлює ознаки, які притаманні інструментам діяльності публічної адміністрації: по-перше, застосовуються публічною адміністрацією у своїй діяльності; по-друге, мають публічно-правовий характер; по-третє, регулюються нормами адміністративного права; по-четверте, застосування того або іншого інструменту обумовлюється компетенцією, сферою діяльності та метою; по-п'яте, призводять до настання правових наслідків: виникнення, зміни або припинення адміністративно-правових відносин, або фактичних результатів (щодо актів-дій); по-шосте, в залежності від виду застосованого інструменту – можуть мати імперативну або диспозитивну природу; по-сьоме, основними видами є нормативні акти, адміністративні акти, адміністративні договори, акти-плани та акти-дії [5].

Поряд із зазначеним, В. О. Хоменко у своєму дисертаційному дослідженні під інструментами діяльності органів місцевого самоврядування запропоновано розуміти комплекс заходів, які використовують органи місцевого самоврядування в межах своєї компетенції на підставі норм адміністративного права, застосування яких здатне регулювати суспільні відносини у сфері діяльності цих органів або викликати виникнення фактичних результатів [2, с. 51]. В. О. Хоменко виокремлює наступні ознаки інструментів діяльності органів місцевого самоврядування: 1) є заходами, які використовують у своїй діяльності органи місцевого самоврядування. Відповідна ознака означає, що інструменти діяльності є способами, завдяки яким органи місцевого самоврядування здатні вирішувати поставлені перед ними задачі; 2) використовуються у межах компетенції органів місцевого самоврядування. Ця ознака свідчить про те, що застосування інструментів діяльності можливе у межах повноважень, закріплених за органами місцевого самоврядування; 3) регламентуються адміністративно-правовими нормами. Ця ознака доводить те, що виключно норми адміністративного права є підставою для застосування різних інструментів діяльності; 3) регулюють суспільні відносини у сфері діяльності органів місцевого самоврядування або викликають виникнення фактичних результатів. Відповідна ознака означає, що адресатом інструментів діяльності органів місцевого самоврядування є приватні особи [2, с. 51].

На підставі викладеного, слід зробити висновок, що під адміністративно-правовими інструментами дозвільної діяльності у сфері земельних відносин слід розуміти зовнішньо виражену дію суб'єктів дозвільної діяльності у сфері земельних відносин, яка представлена чітко визначеною законом сукупністю прийомів і засобів, застосування яких призводить до юридичних наслідків, що здійснюються у межах компетенції з метою виконання поставлених перед ними мети та завдань.

Розуміння адміністративно-правових інструментів дозвільної діяльності у сфері земельних відносин дає змогу здійснити їх класифікацію: 1) адміністративні індивідуальні акти (безпосередньо рішення про надання або відмову у видачі документа дозвільного характеру); 2) адміністративні нормативні акти (якими закріплюються процедурні моменти отримання документів дозвільного характеру у сфері земельних відносин); 3) адміністративні договори; 4) інші юридично значущі дії.

Література

1. Пресіч П. Формування механізмів державного регулювання земельних відносин в українській державі / П. Пресіч // Демократичне врядування : науковий вісник. – 2015. – Вип. 15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ukr.net/?go=http%3A%2F%2Fwww.lvivacademy.com%2Fvidavnitstvo_1%2Fvisnyk15%2Ffail%2FPresich.pdf.
2. Хоменко В. О. Інструменти діяльності органів місцевого самоврядування в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Хоменко Віктор Олександрович. – К., 2016. – 220 с.

3. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2004 № 1629-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.
4. Патерило І. В. Інструменти діяльності публічної адміністрації: сутність та зміст / І. В. Патерило // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2014. – Випуск 27. – Т. 2. – С. 174–178.
5. Патерило І. В. Адміністративно-правові інструменти діяльності публічної адміністрації України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / І. В. Патерило. – К., 2015. – 31 с.

Шульга М.В.,

*аспірант Донецького юридичного
інституту МВС України*

Науковий керівник:

Мердова О.М.,

кандидат юридичних наук

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ КУРСАНТІВ ТА СЛУХАЧІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ

Реформування системи МВС України та чинного законодавства, що відбуваються в нашій країні, поставили безліч теоретичних і практичних питань перед наукою адміністративного права щодо формування єдиної адміністративної політики в цій сфері, визначення ролі і значення служби в органах і підрозділах системи МВС України, встановлення і реалізації адміністративно-правового статусу всіх її суб'єктів. Ефективність вирішення завдань, що постають перед органами і підрозділами системи МВС України безпосередньо залежать від професіоналізму їх персоналу, який забезпечується якісною підготовкою кваліфікованих спеціалістів у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання системи МВС України. Аналіз чинного законодавства та досвіду кадрової політики в системі Міністерства внутрішніх справ України дозволяє казати про особливість та унікальність адміністративно-правового статусу осіб, що навчаються у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання. Слід відзначити, що курсанти та слухачі навчальних закладів системи МВС України є специфічними суб'єктами державної служби, яких відрізняє особливе нормативно-правове регулювання та службово-правове становище, спеціальний порядок відбору та проходження служби, наявність фінансових зобов'язань перед державою тощо.

Багаточисельні спроби реформування відомчої освіти, що відбувалися в останні роки, на жаль, не спричинили суттєвих змін у системі підготовки кадрів для Міністерства внутрішніх справ України, а сучасне відомче освітнє законодавство не вирішує проблем правового регулювання

суспільних відносин в цій сфері в силу існуючих прогалин. Його норми доволі часто суперечать іншим нормам як всередині самого законодавства про освіту, так і в суміжних галузях законодавства. Проблема також ускладнюється тим, що на сьогоднішній день у відомчому законодавстві відсутній єдиний нормативно-правовий акт, який би чітко визначав адміністративно-правовий статус курсантів та слухачів ВНЗ із специфічними умовами навчання, адже на відміну від звичайних студентів, як вже зазначалося, він характеризується рядом особливостей. Крім того, у зв'язку з недосконалістю і невпорядкованістю наданих курсантам та слухачам прав та обов'язків, в одних випадках їх статус прирівнюється до статусу студентів, в інших – до працівників державних органів і підрозділів системи МВС України. Це пояснюється тим, що в чинному законодавстві відсутній єдиний перелік прав та обов'язків зазначеної категорії здобувачів вищої освіти, що ускладнює розуміння їх адміністративно-правового статусу.

Слід відзначити, що Закон України «Про Національну поліцію» поряд з поліцейськими виділяє також окремо категорію курсантів і слухачів вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, які працівниками поліції і мають відповідні спеціальні звання. Дане положення визначає коло державно-службових повноважень курсантів і слухачів, а також встановлює їх відповідні права, обов'язки і відповідальність саме як співробітників поліції.

Саме тому, можна казати про складну конструкцію адміністративно-правового статусу курсантів та слухачів вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання системи МВС України, яка потребує ґрунтовного наукового вивчення і, в першу чергу, належного нормативно-правового врегулювання через прийняття базового документу, що визначить статус здобувачів вищої освіти системи МВС України і кореспондуючих відомчих нормативно-правових актів.

*Шустрова К.В.,
доцент кафедри адміністративно-
правових дисциплін Донецького
юридичного інституту МВС
України,
кандидат юридичних наук*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВА НА ВІДПОВІДЬ ТА СПРОСТУВАННЯ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ

В нашій державі засоби масової інформації завжди балансували на межі між дотриманням законодавства України в інформаційній сфері та не

порушенням встановлених законодавством прав та свобод людини і громадянина. Зокрема, це стосується і передбаченого Конституцією України права на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань [1]. Але особливої гостроти дане питання набуває в період виборів. Зокрема ЗМІ дуже часто перекручують інформацію або надають її в невідповідному для певного кандидата світлі. Тому законодавством України передбачені такі способи захисту честі, гідності та ділової репутації як право на відповідь та спростування недостовірної інформації. Особливостями порядку спростування інформації та надання відповіді в цей період є застосування адміністративно – процесуальних норм, а не більш звичного у цій сфері цивільного процесуального законодавства. Тому метою доповіді є дослідження правової природи таких способів захисту честі, гідності та ділової репутації, як право на відповідь та спростування недостовірної інформації під час виборчого процесу.

Так, ч. 4 ст. 32 Конституції України гарантує кожному судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї [1]. Окрім Конституції, сучасне національне законодавство містить ряд нормативно-правових актів, які регулюють окремі способи захисту гідності, честі фізичних осіб та ділової репутації юридичних та фізичних осіб. До них у першу чергу відносяться Цивільний кодекс України, а також закони: «Про інформацію», «Про телебачення і радіомовлення», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні». Таким чином, врегулювання спростування недостовірної інформації та право на відповідь відбувається за допомогою норм як інформаційного так і цивільного законодавства.

За приписами частини першої статті 277 ЦК України фізична особа, особисті немайнові права якої порушено внаслідок поширення про неї та (або) членів її сім'ї недостовірної інформації, має право на відповідь, а також на спростування цієї інформації [2]. В цивільному законодавстві вони визначаються як окремі види захисту від розповсюдження недостовірної інформації, зокрема і Верховний Суд України визначив принципову відмінність між відповіддю та спростуванням, яка полягає в тому, що: а) відповідь передбачає внесення пояснення щодо поширених відомостей, тоді, як спростування зводиться до визнання попередньо поширених відомостей неправдивими; б) відповідь здійснюється особою, стосовно якої були поширені відомості, або членами її сім'ї, тоді як спростування — особою, яка поширила ці неправдиві відомості [3].

Що стосується нормативно-правових актів у сфері правового регулювання виборчого процесу в Україні, то їх можна віднести до спеціального законодавства, відмінного від цивільно-правової практики. Це пов'язано з тим, що виборче законодавство передбачає застосування вищеперерахованих способів захисту честі та гідності, ділової репутації, але суб'єктами правовідносин виступають кандидати на виборні посади.

Тому при вирішенні спорів в цій сфері застосовується норми адміністративно-процесуального права.

Розглянемо окремо кожен нормативно-правовий акт у сфері виборчого процесу, зокрема у п. 5 ст. 64 Закону України «Про вибори Президента України» від 05.03.1999 № 474-XIV забороняється розповсюдження завідомо неправдивих відомостей про кандидата на пост Президента України. Засіб масової інформації, що оприлюднив інформацію, яку кандидат на пост Президента України вважає явно недостовірною, не пізніш як через три дні після дня оприлюднення таких матеріалів, але не пізніш як за два дні до дня виборів зобов'язаний надати кандидату на пост Президента України, партії, щодо яких поширено недостовірні відомості, на їх вимогу можливість спростувати такі матеріали: надати такий же ефірний час відповідно на телебаченні чи радіо або опублікувати в друкованому засобі масової інформації наданий кандидатом чи партією матеріал, який повинен бути набраний таким самим шрифтом і розміщений під рубрикою "спростування" на тому ж місці шпальти в обсязі не меншому, ніж обсяг повідомлення, що спростовується [4]. Тобто, право на відповідь взагалі не передбачається. Хоча в подальшому законодавець приймаючи закон України «Про вибори народних депутатів» та «Про місцеві вибори», використовує вже термін право на відповідь, а не за аналогією з законом України «Про вибори Президента України» право на спростування.

Так, п. 13 ст. 72 закону України «Про вибори народних депутатів» від 17.11.2011 № 4061-VI наголошує, що партія - суб'єкт виборчого процесу, кандидат у депутати мають право звернутися до засобу масової інформації, що оприлюднив інформацію, яку партія або кандидат вважають недостовірною, з вимогою опублікувати їх відповідь. Засіб масової інформації, що оприлюднив відповідний матеріал, не пізніш як через три дні після дня звернення з вимогою про відповідь, але не пізніш останнього дня перед днем голосування зобов'язаний надати партії, кандидату у депутати, щодо яких поширено недостовірну інформацію, можливість оприлюднити відповідь: надати такий самий ефірний час відповідно на телебаченні чи радіо або опублікувати в друкованому засобі масової інформації наданий партією чи кандидатом матеріал, який повинен бути набраний таким самим шрифтом і розміщений під рубрикою "відповідь" на тому ж місці шпальти в обсязі не меншому, ніж обсяг повідомлення, що спростовується [5]. Подібні вимоги зазначені і в Законі України «Про місцеві вибори» від 14.07.2015 № 595-VIII [6].

Відповідь, оприлюднена в останній день перед днем голосування, не повинна містити прямих закликів до голосування за або не голосування за певну місцеву організацію партії, кандидата. Відповідь має бути оприлюднена без додатків, коментарів та скорочень за рахунок засобу масової інформації. Відповідь на відповідь не надається.

Певну ясність у цьому питанні вніс Вищий адміністративний суд України, так у п. 2.1 Пленуму Вищого адміністративного суду України від 01.11.2013 року № 15 «Про практику застосування адміністративними судами положень КАС України під час розгляду спорів щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом» передбачено, що партія (блок), кандидат, які є суб'єктами виборчого процесу, мають право звернутися до засобу масової інформації, що оприлюднив інформацію, яку партія або кандидат вважають недостовірною, з вимогою опублікувати їх відповідь про спростування цієї інформації. У разі ж відмови (ухилення) засобу масової інформації, що оприлюднив таку інформацію, опублікувати відповідь указані суб'єкти виборчого процесу можуть звернутися до адміністративного суду з позовною заявою до цього засобу масової інформації про зобов'язання оприлюднити відповідь про спростування опублікованих ними неправдивих відомостей про кандидата чи партію (блок). Такий спір є виборчим і підлягає розгляду адміністративним судом за особливостями, встановленими ст.ст. 172-179 КАС України». Відповідно до ч.3 ст.174 КАСУ позовна заява щодо дій чи бездіяльності засобів масової інформації, інформаційних агентств, підприємств, установ, організацій, їхніх посадових та службових осіб, творчих працівників засобів масової інформації та інформаційних агентств, що порушують законодавство про вибори та референдум, подається до місцевого загального суду як адміністративного суду за їхнім місцезнаходженням [7].

Крім того, Вищий адміністративний суд наголошує, що суб'єкти виборчого процесу мають право звертатись до суду з позовами щодо захисту честі, гідності, ділової репутації внаслідок поширення про них недостовірної інформації з вимогами, зокрема, про спростування такої інформації в судовому порядку, відшкодування матеріальної та моральної шкоди (ст. ст. 277 – 280 Цивільного кодексу України). Такі справи розглядаються загальними судами за правилами господарського або цивільного судочинства.

Дещо незрозумілим є формулювання Вищим адміністративним судом України терміну «відповідь про спростування», тому що, як вже зазначалось, поняття права на відповідь та спростування не тотожні.

Узагальнюючи все вищевикладене, можна говорити про те, право на спростування недостовірної інформації та право на відповідь як засоби захисту честі, гідності та ділової репутації регулюються законодавством різних галузей права. Це призводить до того, що виникають певні правові колізії щодо тлумачення цих термінів. Тому виникає необхідність у закріпленні єдиної термінології за допомогою уніфікації на рівні законодавства.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи : Пленум Верховного Суду України, Постанова від 27.02.2009 N 1 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09
4. Про вибори Президента України : Закон України від 05.03.1999 № 474-XIV [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/474-14>
5. Про вибори народних депутатів : Закон України від 17.11.2011 № 4061-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>
6. Про місцеві вибори : Закон України від 14.07.2015 № 595-VIII [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/595-19>
7. Кодекс адміністративного судочинства від 06.07.2005 № 2747-IV [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/page7>
8. Про практику застосування адміністративними судами положень КАС України під час розгляду спорів щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом : Пленум Вищого адміністративного суду України від 01.11.2013 року № 15 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0015760-13>

Южека Р.С.,
*студент юридичного факультету,
заступник голови наукового
товариства курсантів, студентів
та слухачів Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ, член
Дніпропетровської обласної
організації «Асоціація українських
правників»
(місто Дніпро, Україна)*

ПИТАННЯ ЩОДО ПОНЯТТЯ «РОЗУМНОГО СТРОКУ» В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Строки мають дуже важливе значення при розгляді будь-якої справи. Адже, саме зі строками пов'язаний початок і закінчення дії правової норми матеріального права (адміністративного права), вони вказують на своєчасне здійснення прав, свобод і обов'язків людини і громадянина, визначають момент настання будь-якої процесуальної дії.

Проблемні питання щодо порушення строків, їх особливості та значення у судовому адміністративному процесі України досліджували: В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, О.Д. Крупчан, П.М. Рабінович та інші. Проте, питання щодо поняття «розумного строку» в адміністративному процесі України залишається відкритим.

Метою нашого дослідження є визначити поняття «розумний строк» в адміністративному процесі України.

У провадженнях з адміністративного судочинства, за загальним правилом, питання про відкриття провадження в адміністративній справі суддя вирішує не пізніше наступного дня після надходження позовної заяви до адміністративного суду або закінчення строку, встановленого для усунення недоліків позовної заяви. Адміністративна справа має бути розглянута і вирішена протягом розумного строку, але не більше одного місяця із дня відкриття провадження у справі, якщо інше не встановлено Кодексом адміністративного судочинства України (далі – КАС України).

Поняття «розумний строк» до встановлення його КАС України використовувалось в міжнародно-правових актах. Зокрема, в п. 1 ст. 6 «Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» від 4 листопада 1950 року закріплено, що «кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення» [1]. Проте, тлумачення поняття «розумний строк» в офіційних законодавчих актах не надано.

Розглядаючи подання Верховного Суду України щодо конституційності положень ч.3 ст. 120, ч.6 ст. 234, ч.3 ст. 236 Кримінального процесуального кодексу України, Конституційний Суд України дійшов висновку, що поняття «розумний строк досудового слідства» є оціночним, тобто таким, що визначається у кожному конкретному випадку з огляду на сукупність усіх обставин вчинення і розслідування злочину. Визначення розумного строку досудового слідства залежить від багатьох факторів, включаючи обсяг і складність справи, кількість слідчих дій, число потерпілих та свідків, необхідність проведення експертиз та отримання висновків тощо [2]. Ці положення повною мірою відносяться і до розгляду, і до вирішення адміністративних справ. Але за будь-яких обставин строк розгляду справи не може перевищувати одного місяця із дня відкриття провадження у справі [3, с. 166-167]. Приєднуючись до позиції Конституційного Суду України, вважаємо, що поняття «розумний строк» належить до числа оціночних та має трактуватись судом у кожному окремому випадку в залежності від обставин справи, бути якомога коротшим, не порушувати права фізичних та юридичних осіб на справедливий судовий розгляд, а також на ефективний захист їх прав та інтересів.

У 2005 році з прийняттям КАС України вперше здійснено спробу на законодавчому рівні визначити поняття «розумного строку». Так, відповідно до положень п. 11 ч. 1 ст. 3 КАС України розумний строк визначено як найкоротший строк розгляду і вирішення адміністративної справи, достатній для надання своєчасного (без невинуватених зволікань) судового захисту порушених прав, свобод та інтересів у публічно-правових відносинах [4]. «Розумність» строку визначається окремо для кожної справи [5, с. 16]. Для цього враховують її складність та обсяг, поведінку учасників судового процесу тощо. На нашу думку, саме дотримання строків розгляду та вирішення (адміністративних, цивільних, кримінальних, господарських і т.п.) справ судом є важливим чинником захисту прав та законних інтересів осіб. Розумність таких строків є нормами, яких необхідно дотримуватися, щоб не порушувати конституційні права людини і громадянина, оскільки будь-які затримання у процесі судового захисту можуть мати негативні наслідки, як для суб'єкта адміністративного процесу, так і впливати на кваліфікаційні показники діючої публічної влади в Україні.

Таким чином, поняття «розумний строк» є оціночним, суб'єктивним фактором, що унеможливорює визначення конкретних строків судового розгляду адміністративної справи, тому, на нашу думку, потребує нормативного встановлення. Адміністративні суди, в свою чергу, використовуючи надані їм владні процесуальні повноваження Кодексом адміністративного судочинства України, зобов'язані вживати вичерпних заходів щодо дотримання розумних строків розгляду справи і завершувати справи у розумний для кожного окремого випадку строк.

Література

1. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17 липня 1997 року № 475 / 97-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1997. – № 40. – Ст. 263. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/475/97-vr>.
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини третьої статті 120, частини шостої статті 234, частини третьої статті 236 Кримінально-процесуального кодексу України (справа про розгляд судом окремих постанов слідчого і прокурора) від 30 січня 2003 року № 3-рп/2003 // Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. – 2002-2003 / Відп. ред. канд. юрид. наук П.Б. Євграфов. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 125.
3. Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право України: навч. посіб. / Е.Ф. Демський. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 496 с.
4. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 6 липня 2005 року № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2005. – № 35-36. – № 37. – Ст. 446 (Із змінами, внесеними згідно із Законами). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
5. Паліюк В.П. Застосування судами України Конвенції про захист прав людини та основних свобод. – К., 2004. – 264 с.

Наукове видання

**АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС: ІСТОРІЯ,
СУЧАСНІСТЬ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції

24 березня 2017 р., м. Кривий Ріг

*Матеріали, які публікуються, відбивають точку зору авторів, що може не
збігатися з думкою членів редколегії збірника.*

*Посилання на збірник при цитуванні або частковому використанні тексту
публікації обов'язково*

*Відповідальний за випуск та
комп'ютерна верстка*

Філіпенко А.С.

Донецький юридичний інститут МВС України розпочав свою історію як навчальний заклад з 1961 року. 28 квітня 2011 року до 50-річного ювілею колектив інституту був нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України.

Девіз інституту: «Закон, обов'язок, людяність, честь!».

Мета, якій підпорядкована діяльність колективу – «Навчаємося, щоб захищати!».

В основі навчального процесу в Донецькому юридичному інституті МВС України лежить концепція безперервного навчання: курси підготовки абітурієнтів до вступу до ВНЗ – підготовка бакалаврів та магістрів – ад'юнктура (аспірантура) – докторантура – курси підвищення кваліфікації.

Інститут здійснює підготовку фахівців освітніх рівнів бакалавр, магістр, доктор філософії за спеціальностями: право, правоохоронна діяльність. *Підготовка фахівців здійснюється на денній та заочній формах навчання за державним замовленням та на контрактній основі.*

Навчальний заклад отримав державне замовлення на підготовку фахівців для Національної поліції України.

Інститут здійснює підвищення кваліфікації за акредитованим напрямком «Право» та підготовку до вступу у вищі навчальні заклади громадян України.

Необхідно відзначити, що на території Донецької області та Криворіжжя Донецький юридичний інститут – єдиний вищий навчальний заклад, що здійснює підготовку докторів філософії у галузі знань «Право».

Не зупиняючись на досягнутому 30 листопада 2016 року на черговому засіданні Вченої ради було прийнято рішення щодо **відкриття докторантури** у Донецькому юридичному інституті за **трьома науковими спеціальностями: 12.00.09, 12.00.07 та 12.00.05.**

Із відкриттям докторантури Донецький юридичний інститут самостійно здійснюватиме повний цикл підготовки науковців, від аспіранта (ад'юнкта) до доктора наук.

У травні 2016 року, відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.05.2016 № 515 «Про затвердження рішень Атестаційної колегії Міністерства щодо діяльності спеціалізованих вчених рад від 12 травня 2016 року» у Донецькому юридичному інституті подовжено повноваження **спеціалізованої вченої ради К 11.737.01** з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук **за спеціальністю 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність»** строком на два роки.

Вагомим внеском у розвиток інститутської науки стало утворення другої спеціалізованої вченої ради (наказ МОН від 07.10.2016 № 1222) з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук **за спеціальностями 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення» та 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право».** Термін повноважень спеціалізованої вченої ради К 11.737.02 – три роки.

Відкриття другої спеціалізованої вченої ради є важливим етапом розвитку науково-дослідної роботи навчального закладу, фактом визнання традицій науково-дослідної діяльності інституту на державному рівні.

Прийом на навчання здійснюється за затвердженими щороку правилами.

Контакти:

Адреса: 50006, Дніпропетровська область, м. Кривий Ріг, вул. Степана Тільги, 21

Телефони: приймальна комісія: (067) 914 74 54, (099) 956 31 08, (0564) 92 96 07, (0564) 92 95 27

електронна пошта: vstup.duit@i.ua

Адреса офіційного сайту: www.dli.donetsk.ua

У інституті виходить фахове видання – збірник наукових праць

«Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності», у якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата юридичних наук

У Юридичній клініці «Захисник» студенти та слухачі інституту мають можливість набуття практичних навиків. Це благодійна організація в структурі інституту, чия діяльність спрямована на надання громадянам необхідного обсягу правових знань для вирішення різних життєвих ситуацій, а також правової допомоги людям, які потребують соціального захисту та підтримки.

В інституті діє **Наукове товариство студентів, курсантів, слухачів, аспірантів, ад'юнктів і молодих вчених**, яке є добровільним об'єднанням студентів, курсантів, слухачів, аспірантів, ад'юнктів і молодих вчених, що забезпечує захист прав та інтересів осіб, які навчаються або працюють у вищому навчальному закладі, зокрема щодо питань наукової діяльності, підтримки наукоємних ідей, інновацій та обміну знаннями.

Кожен громадянин може звернутися до клініки «Захисник» за безкоштовною юридичною консультацією за адресою: 50106, Дніпропетровська область, м. Кривий Ріг, вул. Степана Тільги, 21.

На курсах довузівської підготовки інституту надають освітні послуги, пов'язані з підвищенням якості знань випускників загальноосвітніх навчальних закладів та підготовкою до вступу до вищих навчальних закладів України. Метою курсів є також профорієнтаційна робота, спрямована на пошук і залучення до навчання в інституті обдарованої молоді, забезпечення цільової підготовки до вступу в інститут найкращих випускників шкіл. Керівництво інституту гарантує випускникам курсів довузівської підготовки, за умови надання сертифікатів, що відповідають правилам прийому, вступ на денну або заочну форму навчання.

Кваліфіковані досвідчені викладачі проводять заняття з дисциплін:

- 1) **історія України;**
- 2) **українська мова і література;**
- 3) **іноземна мова.**

На сайті інституту, який у 2009 р. було визнано одним з кращих серед інтернет-сайтів ВНЗ МВС, можна знайти повну інформацію про навчальний заклад, його історію та сучасне життя, умови вступу та навчання.

Адреса офіційного сайту: www.dli.donetsk.ua

